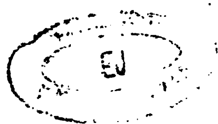

WIDENER
HN T1F6 5


VE RI
TAS





Götiska förbundets hufvudmän.

GÖTISKA FÖRBUNDET

OCH

DESS HUFVUDMÄN

AF

RUDOLF HJÄRNE.

GÖTISKA FÖRBUNDET

OCH

DESS HUFVUDMÄN.

FOSTERLÄNDSKA TECKNINGAR

AF

RUDOLF HJÄRNE.



I.

GÖTISKA FÖRBUNDET. ERIK GUSTAF GEIJER.



STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1878.

Förord.

Det litterära arbete, hvars första del härmed öfverlemnas i allmänhetens händer, har länge varit förberedt genom studier af både tryckta och otryckta källskrifter. Äfven muntliga berättelser och uppgifter hafva upphemtats och antecknats. Författarens syfte har visserligen varit att på grund af dessa förarbeten lemna bidrag till kännedom af en vigtig period af vår litteraturhistoria och af de fosterländske män, som derunder lefde och verkade; men detta har icke varit hans enda syftemål, ej ens det hufvudsakligaste. Vissa ofosterländska stämningar och yttranden, som förnummits offentligen eller enskildt från det företrädesvis materiella arbetets män, ej minst vid våra Riksdagar, ha så starkt verkat på författaren, att han af en inre oro drifvits ut att, efter måttet af sina gåfvor, verka för uppväckandet af en mera upphöjd fosterländsk anda. Det har skett genom föreläsningar öfver det Förbund och de män, hvilkas sammanhållande och till handling manande grundsats synbarligen varit: *allt för fosterlandet.* Under loppet af mer än sex år (1869—75) har förf. genomrest hela vårt land, öfver allt framhållande föredömet af de mest värdige fosterländske män. Välvilja och uppmärksamhet ha mött honom allestädes. Det har varit hans glädje, hans hopp. I synnerhet har det gladt honom att bland sina åhörare stundom se en talrik skara af unga mognande män, ty framtiden hör ungdomen till och den, som i dess hjerta sår frön till ett ädelt säde, har ej lefvat

förgäfves. Äfvenledes har det ej synts honom betydelselöst, att ganska många qvinnor af olika åldrar infunnit sig som uppmärksamma åhörarinnor, ty den ädla qvinnans makt och inflytande i det fridlysta hemmet, der det bästa såningsarbetet för lifvet sker, **och derigenom i samhället** är långt större än må hända mången man tror.

Förf. har under sin föreläsningstid besökt äfven våra grannländer Norge, med hvilket vi äro förenade under samma kungliga spira, och Finland, som genom våldet slitits ifrån oss, för att i förening med ett annat land gå dunkla öden till möte. Han har äfven här velat göra våra mest fosterländske män närmare kände, på samma gång han sökt lyssna till det nationella hjertats slag hos de båda ländernas folk. I intetdera fallet har han hemfört annat än det angenämaste minne, och i afseende på en vaken och starkt utbildad fosterlandskänsla må det utsägas, att vi här hafva ej så litet att lära.

Så har emellertid detta arbete, hvars första del nu offentliggöres, småningom uppvuxit och sådant har varit och är dess egentliga syftemål. I detta afseende må förf.:s teckningar möjligen vara till omfång och innehåll tillräckliga. Skulle han åter åsyftat en uttömmande litteraturhistorisk teckning, så vet han mycket väl, att icke så litet återstår för att det skulle kunna med skäl sägas, att hvarje teckning vore fullständig. Till Götiska Förbundets kännedom finnas källskrifter, hvilka de omständigheter, under hvilka förf. nödgats arbeta, hindrat honom att anlita. Öfver Geijer ensam kunde skrifvas en diger bok; så må hända äfven öfver Tegnér. Men det har ej varit författarens afsigt.

Sålunda har förf. endast gifvit grunddragen till en fullständig teckning af Götiska Förbundet, men han tror ändock, att det derigenom skall blifva mera kändt än det varit förut, i synnerhet då dertill bifogats upplysande Bilagor, hvari det till en stor del tecknar sig sjelft.

I afseende på dessa Bilagor är förf. likà skyldig som villig att frånkänna sig förtjensten af Bilaga N:o 4, innehållande den enda fullständiga och riktiga förteckningen på "Götiska Förbundets ledamöter". Förf.:s anteckningar voro här otillräckliga och hvarken hans tid eller omständigheter tilläto honom att under arbetets förestående tryckning fylla bristerna. I Herr kamreraren K. F. Werner erhöll förf. härutinnan en hjelp, den bästa, den pålitligaste han kunde önska sig. För den beredvillighet, hvarmed Herr kamreraren åtog sig det ej ovigtiga arbetet, och för den osparda möda, han dervid användt, hembär förf. honom härmed offentligen sin synnerliga tacksamhet.

Den grundsats, man ansett sig vid utarbetandet af nämda förteckning böra följa, var, att låta Göterna få bibehålla sina götiska namn sådana de sjelfva tecknat dem. Detta gäller äfven benämningen på deras embetsmän, ja, deras tidskrift m. m. Kännaren af fornspråket kan deraf lära, huru stort måttet af Göternas kännedom af nämda språk i begynnelsen var.

Den egna omständigheten, att inemot en tredjedel af Götiska Förbundets medlemmar var född i Vermland, har föranledt, att man med ett särskildt tecken (*) utmärkt dem, som utgått från detta landskap. Alla de egentliga Stamgöterna, utom J. Adlerbeth, voro barn af denna, både till yttre och inre skaplynne, så fosterländska landsdel, på hvilken dessutom några af våra ryktbaraste män återkastat glansen af sitt namn.

I en not (sid 236) till teckningen af Geijer, der det hänvisas till Bilaga 1, hvari ett par förut otryckta bref från England meddelas, har förf. fästat uppmärksamheten på Geijers dåvarande sympati för det parlamentariska styrelsesättet eller ministerstyrelse, hvilken han dock ogillade 1829. Förf. förgat härvid den ståndpunkt Geijer i denna fråga efter affallet intog och begagnar derföre här tillfället att hänvisa till Saml. Skrifter del 8 s. 204—224, uppl. 2,

der nämda fråga får en tänkvärd och lärorik utredning, utmärkande Geijers slutliga åsigt.

Den svenske skriftställaren i våra dagar råkar i ej liten förlägenhet för den sväfvande och skiftande rättskrifning, som på några år blifvit rådande. I afseende härpå yttrade en af Finlands ypperste fosterländske män, Elias Lönnroth, till förf. om hösten 1874: "ni håller på att förstöra ert sköna modersmål." Förf., som ej hör till något ytterligheternas parti, har, efter tryckningen af första arket, sökt gå en medelväg, ett litet steg längre än Svenska Akademien. Skulle häri någon brist på följdriktighet visa sig, beror det af förbiseende vid korrekturläsning, hvari förf., i afseende på egen skrift, som han kan utantill, ej är stark.

Slutligen anhåller förf., att nedanstående tryckfel måtte före läsningen rättas:

Sid. 11, rad 14 uppifrån står: arf stora minnen, läs: arf af stora minnen.

Sid. 59. rad 8 uppifrån står: föredrogos, läs: föredrogs.

Sid. 59 och 60 står på ett par ställen: 17:de häftet af Iduna, bör vara 7:de etc.

Sid. 120, O. U. Arborelius f. $^2/_3$ 1791, prost, † $^{28}/_{11}$ 1868.

Sid. 230, rad 3 nedifrån står: lifskraft, läs: lifsluft.

Sid. 286, rad 16 uppifrån står: oafsigtligt, läs: afsigtligt.

Sid. 297, rad 3 står: älskade, läs: önskade.

Vesterås den 17 Nov. 1878.

Innehåll:

Götiska Förbundet. Sid. 1—196.

afseende på val af ämne och innehåll. Beundran för hedendomens mannakraft och dygder. Tegnér tagit intryck deraf. Drag i Fritiofs Saga. En mera fridsam anda i tal af *P. P. Ekelund* (Hergeir) och *K. A. Nikander* (Norna Gest). Af Tegnér och Ling inga tal, 27—30.

E. G. Geijer egentliga upphofsmannen till den i vår litteratur kända Götiska skolan. Genom tidskriften *Iduna* blir Förbundet först offentligen kändt och får ett vidgadt verksamhetsfält. Geijers antydning i 4:e häftet och Tegnérs i bref till Adlerbeth, 31—33. — Geijer ensam skrifver häft. 1, 2. Syftet uttalas i "Anmälan". "Manhem" program på vers. Dess förhållande till Tegnérs "Svea". Iduna mottages med allmänt bifall. De stridande litterära partiernas, det gustavianska och det romantiska, förhållande dertill. Romantikernas förtjusning och anspråk. Adlerbeth bemöter inom Förbundet det senare. P. A. Wallmark i "Journal för Litteratur och Teater". Geijers svar på språkanmärkningar, 33—37. Strängt litterärt gransknings-utskott med Adlerbeth i spetsen i Götiska Förbundet. Biträde af danske språkforskaren *R. Chr. Rask*, 37, 38. — Idunas 3:e häfte gör epok. Afzelius meddelar Eddans "*Völu Spa*" och "*Necken*" med melodi. Strid inom Förbundet om den senare. A:s fortsatta verksamhet. Utger jämte Geijer *Svenska Folkvisor*. Skadis' klagan. Öfversättningen af "Solar Liod" ej af A. Förhållande till romantikerna. "Sago-häfderna" skymta, 38—40. — Es. Tegnér i 3:e h. tilldrar sig allas beundrande uppmärksamhet och lemnar bidrag till nästan alla följande häften. Anses jämte Geijer som Förbundets förnämsta prydnad. *Fritiofs Saga*. Hans "oöfverträffliga skaldegåfva". *Gerda* skymtar. P. H. Ling blott *ett* bidrag till Iduna. Geijers poetiska bidrag minskas i samma mon *tänkaren* och *häfdatecknaren* så mycket mer framträda med betydande alster. Wallmarkska Journalens och romantikernas i "Sv. Litteratur-Tidning" stridiga omdömen om Geijers föreläsning "Om historiens nytta". Geijer i romantikernas Poetiska Calender och tidning. Hans allsidiga natur, 40—43.

J. Adlerbeth i spetsen för de egentliga *fornforskarne*. Liflig och omfattande verksamhet. Dess följder. Hans egna uppsatser i Iduna. Geijers uppgift om hans "Rudbeckianism" har ej stöd i Götiska Förbundets handlingar, 43—46. Adlerbeths biträden på fornforskningens fält: *L. F. Rääf, P. W. Tholander, N. H. Sjöborg, M. Bruzelius, J. H. Schröder, Lorentz Klüwer, J. G. Liljegren, J. H. Wallman, Abr. Ahlqvist, N. J. Ekdahl*, 46—52. — *G. W. Gumælius* ger uppslag till kännedom af vår medeltids litteratur, 52. — Uppteckning af folkspråket. *J. J. Lagergren, O. A. Arborelius, D. Nordin*, 53. — Förbindelser med Danmark. Forskningsresor i utlandet. *Sv. Lidman* i

Österlandet. *F. W. Ekenstam* studerar Sanskrit och Indisk mytologi i London, 53, 54.

Göternas bemödanden att framkalla en *nationel konst*, 54. — Konstakademien. De nya litterära skolornas inverkan på de yngre konstnärerna. Opposition mot Akademien. Sällskapet för konststudium. L. Hammarskölds föreläsningar. *Lings* "öfver de nordiska myternas användande i skön konst" i synnerhet af stor betydelse. Hans syfte, hans ideal. Umgänge med konstnärer. *Bengt Erland Fogelberg*, 54, 55. — Skrifvelse till Götiska Förbundet jämte 50 dukater från en anonym för konsttäflan på mytens grund. En granskningsnämd af sex litteratörer och sex konstnärer för bedömandet af de till täfling inlemnade konstalstren, 54—57. Geijers uppsats "Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande i skön konst" åstadkommer en brytning inom det Götiska lägret. Anledning och tidpunkt. Meningarne ännu delade om uppsatsens värde och verkningar. Fr. Sanders åsigt i "National-Museum". Granskning deraf, 57—64. — Första konsttäflingen. Göternas konstutställning. Antalet af de öfriga konsttäflingarne oriktigt uppgifvet i Idunas 11:te häfte. Verkan af konsttäflingarne på mytens grund, 64—67. — Drag af högsint anda inom Götiska Förbundet, 67, 68. — Tonkonstens målsmän derstädes, 68.

Frågan om de nordiska myternas användning i konsten leder sitt ursprung från Tyskland, ej från de Skandinaviska länderna. *David Gräter*. Behandling i Danmark i slutet af förra och början af vårt århundrade. *A. Oehlenschläger* m. fl. Ling fått väckelse i Danmark. Göternas upptagande af frågan återverkar på detta land. *Finn Magnussen* och hans strid med *T. Baden*. *Thorvaldsen* och *H. E. Freund*, 68—70.

Huru Wallmarks "Journalen" bemöter göterna och deras sträfvanden, 71—72. — I romantikerna funno de varma och kunniga vänner, 72—74. — Götiska Förbundet uppmärksammadt i utlandet, i Ryssland, Tyskland, Frankrike, England-Skottland och i synnerhet i Danmark, 74—76.

Göternas *politik*, inre och yttre. Uppenbart Skandinavisk. Finland och finska Göter, 76—78.

Adlerbeths ord om Götiska Förbundet i årsberättelsen för 1820 och 1821. Göternas sätt att bemöta motståndare, 78—80. — Nionde och tionde häftena af Iduna. Geijer och Tegnér, 80, 81. — Adlerbeths fruktlösa försök att få bidrag till nya häften. Från 1825 aftager stämmornas antal. Förslag till Förbundets upplösning Antaget 1833 med förbehåll af Adlerbeth, 81—85, — Adlerbeths lefnadssätt, verksamhet och död, 85, 86. — Formlig upplösning af Förbundet.

Bilagor till teckningen af Götiska Förbundet. 95.

Erik Gustaf Geijer. Sid. 197—346.

ej som en personlig förtjenst, 213—15. — Drag af fortfarande intryck från hembygden, 215. — Enkans minnesord, 216. — I *människan* Geijer ser förf. utgångspunkten för hans andes verksamhet på skilda arbetsfält. De synpunkter, ur hvilka Geijer kommer att betraktas, 216—17.

Geijer en tankens, men ock känslans man. I *musiken* uppgick hans känsla. Betydelsen deraf för hans lif. Mera en frukt af natur än konst. Drag af humor. Hans musikaliska anlag visade sig tidigt. Hvem som framkallade och vidare utvecklade dem. Redan som yngling förvärfvar en "verkligt musikalisk bildning". Mozarts Requiem. Förtjusning, 217—19. — Musiköfningar på studentkammaren, i familjen, i sällskapskretsarne. Geijer och studentsången. Musikaliskt lif i Upsala. Dess värde. Geijer undervisar i musik. B. von Beskow. Besök af musikidkande främlingar. Jenny Lind och Geijer, 220—21. — Musik ett oemotståndligt behof för Geijer. Dröm två dygn före sin död. Geijer på Operan i Stockholm. Musikens makt öfver Geijer. Inflytandet deraf på hans litterära arbeten. Värdet af hans musikaliska alster. Huru han sjelf betraktade dem. Huru "Stilla skuggor" återfans, 222—24. — Geijer äfven i sin musik svensk, 225.

II. **Geijer skalden och häfdatecknaren.** Sid. 225—258.

Inledande öfversigt. Tre utvecklingsperioder efter den tysta förberedelsens period. 1809 års revolution. Den litterära nyodlingens vägbrytare. De båda nya skolorna och den gamla. J. O. Wallin och Es. Tegnér medlare mellan tvänne tidehvarf, 225—28. — Hvad återstod af det gamla. Det nya deri. De nye männens anspråk. Deras karakteristik. Den gamla skolans företräden, 228—31. — Göterna rätte målsmän för det nya. Tegnér och Geijer. Den senare stod den romantiska skolan närmast. Hans förhållande till Atterbom, 231—33. — G. misstänkt af den gamla skolans män. Man måttar ett afgörande hugg mot honom. Tegnér ogillar det. Hans uppfattning af Geijer och fosforisterna. Högsinnadt handlingssätt, 233—35. — Geijer reser till England. Grundlägger, ej utan föregående strid, sin husliga lycka. Bref till fästmön m. fl. Mottager i England underrättelse om freden i Fredrikshamn. Verkan deraf, 235—37. — Återkommer efter ett år till fäderneslandet. Sinnesförfattning. Intryck i England. Vinner som tänkare Sv. Akademiens stora pris. Pulsådrorna i Geijers lif. Studerar Bibeln och Luther. Första filosofiska småskrifter. "Andliga Sånger". Verksamhet som götisk förbundsbroder. Mångsidighet. Svårighet att välja hufvudämne. Tegnérs åsigt, 237—40.

Religionen och fosterlandet gjorde Geijer till *skald*. Götiska Förbundet och Skolan. Geijer vägbrytare inom den, Tegnér och Ling

utom den samma. Den svenska sånggudinnans rätta gestalt. Geijer öfverlåter åt Tegnér poesiens versform och fördjupar sig i häfdaforskningen. Geijers förnämsta skaldestycken. Det egendomliga deri, 240—42. — Om Oehlenschlägers förmenta inflytelse. Vidt skilda naturer. Geijer mer ursprungligt nordisk. 243. — Tegnér om Geijer som skald. Vikingen och Fritiof. "Lagen och profeterna" och Tegnérs Napoleons dikter. Geijer älskar sydeuropeiska versformer, 244—45. — Geijers och Tegnérs likhet och olikhet. Svenskhetens målsmän. Deras sånggudinnor. Geijer som skald jämförd med samtida. Hvari han ej har någon öfverman. Vitalis om Geijer, 245—49.

Sammanhanget mellan Geijer skalden och *häfdatecknaren*. Sanning hans gudinna. Betydelsen af äreminnet öfver Sten Sture d. ä. för den blifvande häfdatecknaren. Nytt försök till äreminne. Axel Oxenstjerna. Tegnérs omdöme, om riktigt, betecknande för Geijers inre utveckling. Geijer synes skapt till häfdatecknare. Docens 1809. Verkan af hans mångsidighet på uppfattningen af historien, 247—49. — Geijer s. k. auktoritet. Biträder A. A. Afzelius vid utgifvandet af "Svenska Folkvisor". Historikern i uppsatsen "Om svenska folkvisan". I Iduna: "Den skandinaviska halfön". Professor i historien 1817. Förbundet i Geijers själ mellan historien, filosofien, vitterheten och konsten. Uppsatsen "Om de nordiska myternas användande i skön konst". I Svea: "Republikanism och Feodalism". Strid med J. G. Richert om akademiska jurisdiktionen. Föreläsningen "Om historiens nytta". Religiöst betraktelsesätt, 250—52. — Boken om Thorild. Betydelsen deraf för Geijers inre utveckling. Allt mer sammanträngd verksamhet på historien. "Om den gamla svenska förbundsförfattningen" i Iduna (1822). Med "Svea Rikes Häfder" (1825) är den store svenske häfdatecknaren fullmogen. Tidig tanke på en svensk historia. Kungligt uppdrag. Uppdrag från utlandet. "Svenska folkets historia" (1832—36) blomman af svensk historisk konst. Andan deri. Geijer hör till de filosofiskt pragmatiska historieskrifvarnes skola, 252—56. — Geijer står på middagshöjden af sin ära. Trådarna af Geijers rika begåfning sammanlöpa på historiens fält. Hvarföre de stora historiska verken blefvo ofullbordade. Öfvergång från historieskrifvare till historisk personlighet, 256—58.

III. **Geijer den politiske mannen.** Sid. 258—301.

Inledande blick på politiska tidsförhållanden. Franska revolutionen af 1789. Napoleon. Hvad han ej förstod. Folkens uppvaknande. Befrielsekriget 1813—14. Den nationella sjelfkänslan och den personliga frihetskänslan. Svikna löften. Metternichska systemet. Den "heliga alliansen". Sverige-Norges känning deraf. Kejsar Alex-

tag om sig sjelf som talare. Hvarföre, 308—13. — Vältaligheten skön konst. Det skönas väsende ett, yttringsmedel mångfaldiga, 314.

Tegnérs yttrande om Geijer som *konstdomare*. Hvarpå det berodde. Konstsinnet i afseende på poesien, 315—16. — Geijer sjelf kallade sig dilettant i afseende på de bildande konsterna. Hvad "Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande i skön konst" bevisa, 316. — G. införd i den bildande konstens helgedom af Amalia von Helvig. Hans resa i Tyskland 1825. Bref derom. "Minnen". Dresdenergalleriet, 317—19. — Geijer i någon mon sjelf konstnär i teckning. Strödde idyller omkring sig. Liflig uppfattning, 319—20.

Geijer svensk *tänkare* af ej ringa betydelse. Oemotståndligt dragen till filosofien. Hvarföre och huru han studerade den. Ringa examensbetyg. *Benjamin Carl Höijers* inflytande på Geijer. Huru G. motsvarar den senares fordran på "en fullkomlig pragmatisk historieskrifvare", 321—23. — Hvad Geijer sökte. Gången af hans sökande. Boken om Thorild betecknande för Geijers inre utveckling. Personlighetsprincipen skymtar. Förlust att Geijer ej kom att fullständigt teckna Thorild. Tryckfrihetsprocessen mot Geijer. Dess anledning, syfte och utgång. Opinionsyttringar. Tegnérs yttrande i bref till N. von Rosenstein. Leopold tänker lika med Geijer, 323—31. — Ur den nye tänkaren utgick den nye politikern. Historiens och kristendomens inverkan. Det religiösa elementet i Geijers filosofi. Förutseende. Geijers filosofi svensk. Geijers sista filosofiska skrifter. "*Människans hisoria*". "*Också ett ord om tidens religiösa fråga*" ett testamente. Siaren deri. Märkligt bref före Geijers död. Hvad Geijer trodde om det mänskliga förståndet, 331—34.

Hvad Geijer som *lärare* måste vara och förblifva för ungdomen. Huru han trädde den besökande till möte. Ej alltid tillgänglig. En tid förstämd. Hvarföre. Geijer äfven en ögonblickets man, 334—36. — Förhållandet till Upsala studenter stördt. Geijer ej stridens upphof, fick deraf skenet. Verkan deraf på honom sjelf. Geijer som talare vid studentcorpsens uppvaktning. Afsked från Upsala. Lifvas i hufvudstaden af tanken på sin historia. Kraften var bruten. Hans sista stunder. Plötslig död. Hvad Geijer var för vänner, fosterland och mänsklighet. Återkomst till Upsala. Inflytande på lärjungar. Hans bild, 336—39.

Bilagor:

GÖTISKA FÖRBUNDET.

Då vi gå att uppdraga grundritningen till det Götiska Förbundets historia och karakteristik, förnämligast på grund af dess efterlemnade otryckta handlingar*) och utgifna skrifter, må med några ord antydas det sammanhang, hvari det stod så väl med det tidehvarf, der det såg sina föregångare, som med det, hvars företeelser dess medlemmar sjelfva upplefvat.

Med Carl XII sammanstörtade vårt stormaktsvälde. Härom låter Geijer hjelten sjelf yttra:

Jag föll — och efter mig från höga stranden
Jag hörde Nordens gamla tempel ramla
Och dånet vandra genom öde landen.

Detta välde hade rest sig på grundvalen af stora egenskaper så hos konungar som folk. Härunder vaknade och utvecklade sig den intelligenta kraften, och storslagne män, som afspeglade nationens lynne, bröto nya banor äfven på den vetenskapliga forskningens vildmarker. Man ville uppsöka grunderna till vår storhet och trodde sig finna dem i vårt folks ovanliga, ja, i vissa fall ojemförliga begåfning. Det blef så det största folk på jorden. Sådan var Ol. Rudbeck den äldres åsigt. Från vårt land måste det folk utgått, som stormade Rom och bröt verldsspiran ur dess hand. Vårt land var folkslagens vagga, ja, här hade Paradiset legat,

*) Bilaga N:o 1.

här hade man att söka spåren af det Atlantis, hvarom sagan och Plato förtälja. Dessa åsigter, framstälda med öfverlägset snille, skarpsinne och lärdom, väckte ej blott det egna folkets bifall, utan äfven verldens häpnad och beundran. De upptogos, skärskådades och snart föll den stolta byggnaden för den sunda kritikens anfall och allt återfördes till ett storartadt fosterländskt sinnes dröm. Dessa fosterländska öfverdrifter ha blifvit kallade "Rudbeckianism". Föremål för löje i det näst följande tidehvarfvet, som var det föregående i kraft och storsinthet snart sagdt motsatt, drogo de fornforskningen med sig i sitt fall. Denna vaknade egentligen först åter med vårt århundrades Göter.. Också ansågo sig dessa upptaga forskningstråden från det stora tidehvarfvet och föra honom fram på det vakna sanningssinnets väg. Män funnos likväl ibland dem, som ej voro Rudbeckianismen alldeles obenägna, ehuru en stegrad insigt på den historiska verklighetens område hindrade denna hemliga benägenhet att mer än framskymta.

Huru Göterna ansågo sin tids svenska folk och den tids, som förflutit sedan Carl XII:s fall, kan man sluta så väl af Förbundets stiftelse-urkund och stadgar, som af Geijers "Anmälan" till Iduna, hans "Manhem" och Tegnérs "Svea", hvilka alla uppträdt på samma grundval, liksom de ha samma mål. I anda och ton samstämma de ock. Stiftelse-urkunden, som egentligen torde vara J. Adlerbeths verk, säger rent ut: "Det är en beklaglig sanning, att mängden af vår tids svenskar urartat från sina stolta stamfäder. I stället för den oemotståndliga kraft, som väckte Nordens uråldriga invånare till de djerfvaste företag, råder bland deras efterkommande en för allmänt väl liknöjd verksamhet; forntidens frihetsanda, dess eniga nit för samfundets sjelfbestånd hafva försvunnit för tvedrägt och den brottsliga omtankan att främja blott egna fördelar; den

enkla, urgamla uppriktigheten i seder och umgänge för en så kallad hyfsnings konstlade behag. Den redlige medborgarens verksamhet hämmas ofta af samtidens fördomar.“ Och Geijer utbrister i sin Anmälan: “Ack, hvilket folk har en historia, som det svenska! Må det aldrig rodnande behöfva träda tillbaka från dess spegel! Må det försumma den hellre af all annan orsak än derföre, att det der ej skulle känna sig igen!“ De nya Göternas högsta mål måste alltså, enligt Stiftelse-urkunden, blifva: “att upplifva minnet af (de forna) Göternas bedrifter och att återvinna den kraftfulla redlighet, som var förfädren egen.“

Men väckelsen till ett Götiskt Förbund med ett rent fosterländskt mål är icke blott att söka i förhållanden inom vårt eget land. Hon påverkades äfven utifrån, hon stod, medvetet eller omedvetet, i samband med en begynnande folkrörelse i större delen af vår verldsdel.

För Napoleons gränslösa ärelystnad fans ingen folkrätt, ty det fans för honom intet särskildt folk, om ej det franska, och detta förde menskligbetens, ej folkens talan. Folkrätten trampades alltså med förakt under fötterna. Men det växande förtrycket väckte just denna folkens sjelfkänsla, detta folkmedvetande, som mer och mer utveckladt blef en makt och hufvudsakligen bestämt senare tiders politik. Det blef en allmän ifver hos hvarje folk att uppsöka sig sjelf i gamla minnen eller lefvande traditioner, hvilka öfver allt framdrogos i dagsljuset. Så närdes och befästades den *nationella sjelfkänslan* och den derur uppspringande oemotståndliga hänförelse och kraft, hvarmed man afkastade och sönderbröt den utländske förtryckarens ok.

Till oss kom väckelsen närmast från Danmark, som redan i slutet af förra århundradet börjat en grundligare forskning ej blott i egna häfder, utan äfven i

dem, som voro för det skandinaviska Norden gemensamma. Den praktiska betydelsen häraf visade sig i slaget på Köpenhamns redd den 2 April 1801, då den nyväckta danska nationaliteten under en heroisk kamp fick sitt blodsdop. Oehlenschlägers sångmö blef dess poetiska tolk och ett nytt glänsande tidehvarf började för den danska litteraturen.

Våra Göter ha erkänt sin förbindelse till Danmark. Man var hos oss så mycket mera mottaglig för dessa intryck utifrån, som egna olyckor, hvilkas rot ej är att söka i folket sjelft, utan i en förderflig enväldig styrelse, redan beredt jordmånen och slutligen tvungit till en våldsam nationell kraftyttring för eget sjelfbestånd. En sådan var 1809 års revolution. Dermed lössläpptes de krafter af harm och sorg, af fruktan och hopp, som med växande styrka jäst i nationens barm och nu i sitt utbrott manade till rastlösa bemödanden för vårt eget väl. Så uppträdde ej långt efter hvarandra tvänne litterära förbund eller s. k. skolor, den *Romantiska* och den *Götiska*, och inledde ett nytt tidehvarf äfven i vår litteratur. Men då Romantikerna sökte sina förebilder förnämligast bland tyska litteraturens nyaste banérförare, hvilkas olater de ock medförde, trädde deremot Göterna upp helt och hållet på nordisk fosterländsk grund. Under fortgången af sin offentliga verksamhet mottogo de båda skolorna intryck af hvarandra, dock hufvudsakligast Romantikerna af Göterna, ehuru de förra någon gång göra försök att åt sig häfda företrädesrätt att ha gifvit uppslag till den fosterländska riktningen. Detta uppslag, som verkligen gifvits i ett fall, är dock jemförelsevis mycket ringa. Efterverlden kan ej frånkänna Göterna den stora förtjensten att först ha anslagit den rätta tonen för en äkta nordisk sång och i nordisk forn- och häfdeforskning med nit och kraft brutit ny mark, som ock sedan blifvit flitigt och med

stor och betydelsefull framgång bearbetad samt burit rika skördar. Äfven den förnyade brytningen i den fosterländska språkmalmens grufva har i Göternas väckelse och bemödanden sitt upphof. Så hoppades de att småningom hos sina landsmän, liksom hos sig sjelfva, uppamma och befästa den karakterens renhet och kraft, som de ansågo vara ett utmärkande tecken för förflutna ärofulla tiders svenska folk.

Och härmed vilja vi öfvergå till teckningen af det Götiska Förbundets uppkomst och verksamhet.

I slutet af vårt århundrades första årtionde befunno sig i Stockholm som embetsmän några unga för detta barndomsvänner och akademikamrater, som tid efter annan sammanträffade, för att upplifva gemensamma minnen och, som fordom, utbyta tankar och känslor. De fleste hade i Vermland sin födelsebygd. De voro alla i den ålder, då intrycken ännu äro lifliga, då sinnet är friskt och mannen, som nyss, åtminstone ej längesedan, beträdt sin verksamma lefnadsbana, känner behof af ett praktiskt mål att lefva för. I deras gillen fans alltså utrymme för både allvar och skämt. Ett infall, säger Geijer *), som gifvit några drag af deras samlif m. m. som förbundsbröder, gaf dem anledning att kalla sina sammankomster *stämmor* och sig sjelfva *göter*. En hvar tog ock ett forngötiskt namn, med hvilket han vid dessa stämmor ensamt fick nämnas. Man helsade hvarandra med ett handslag, stundom åtföljdt af ett "*hej*", hvilka seder upptogos, då Förbundet fick en fast organisation. Man finner detta utrop ofta afsluta icke blott brödernas bref

*) Berättelse om Götiska Förbundets stiftelse och verksamhet. Saml. Skr. 1873—75. Del. 7, s. 468—480.

sins emellan, utan till och med ett och annat inträdestal, som slutligen drifver upp sig till en öfversvallande kraft. Det skulle uttrycka den friska, hurtiga stämningen, det manliga väsende, som utmärkte och skulle utmärka dem alla. Man ville i det ömsesidiga umgänget upplifva de hedniska förfädrens fostbrödralag. Men den innersta kärnan i detta vänförbund var fosterlandskärleken. Den var på en gång en lifvande och tärande eld i deras hjertan.

Det kunde icke vara annorlunda vid en tidpunkt, då frågan om fäderneslandets tillvaro som en sjelfständig stat mer än någonsin stod eller nyss stått på dagordningen. Man hade både med beundran och med blödande hjertan skådat kampen om Finland på dess egen mark, sett moderlandets jord trampas af fienden, ett gammalt fosterländskt konungahus, som ett nödvändigt försoningsoffer åt olyckan, störtas från tronen och slutligen förnummit budskapet om en fred, som frånryckte oss en tredjedel af det forna väldet. Ett senare slägte, som icke egt någon personlig erfarenhet af sådana ett fosterlands olyckor, kan säkerligen ej heller föreställa sig den stämning, som deraf är en naturlig följd. Den synes innebära en förtviflan, som är färdig att gifva allt till spillo eller våga allt. Vår kraft syntes ock helt visst vid denna tid för mången förlamad, vårt hopp på en framtid ringa eller intet. Men stora olyckor äro för ett folk, som ej förspilt sin sjelfkänsla och dermed ej dömt sig sjelft till undergång, ett renings- och väckelsemedel till ett nytt, kraftigt fosterländskt lif. Så visade det sig hos oss. Kraften fans, ehuru länge af omständigheterna nedtryckt i djupet. Olyckan bröt dess bojor, och nu sprang den upp med en eld, ett lif, som med friskt mod grep in i förhållandena och omskapade, ordnade och befästade allt för grundläggningen till ett nytt välde, som ej hade något mer att för-

lora, om ej sig sjelft. Verldshistoriska händelser, hvari äfven vi spelade en ärofull roll, sammanknöto ock snart Norges öden med våra, på ett sätt, som af denna förening skulle bilda ett lika naturligt som starkt politiskt helt, när de båda folken lärt sig att rätt förstå sig sjelfva och hvarandra.

I utbildandet af den mera allmänna anda, som småningom genomförde och befästade detta nyskapelsens verk, hafva vi att söka *Götiska Förbundets* betydelsefullaste, alltid minnesvärda förtjenst. Det var derom ej ensamt, men de medel, hvarigenom det verkade, äro just de, hvilka säkrast grundlägga ett folks sjelfständighet, i det de gifva näring och styrka åt den kärlek, det mod, som ej tvekar att, när behofvet kräfver, hembära äfven det dyrbaraste offer åt bevarandet af fosterlandets frihet och ära. Hvad är också mera egnadt att gifva lif och fasthet åt den *nationella sjelfkänslan,* än *minnet* af de dygder, som gjort ett folk till hvad det i historien varit och till hvad det ännu är? Det var just på grundvalen af detta minne, som Götiska Förbundet uppstod, och med dess medel, som det sökte att fostra sitt folk.

Huru det ursprungligen ungdomliga vänförbundet fick sin allvarliga pregel och formligen organiserades till ett i offentligheten genom sin verksamhet kändt *medborgsmanna-förbund* med ett bestämdt fosterländskt syftemål, skola vi nu berätta.

Bland de ursprungliga Göterna, egentligen elfva*) till antalet och sedermera kallade "stamgöter", fans en man, som, med en öppen, ren, manlig karakter i för-

---

*) Geijer uppgifver 12, men endast elfva ha undertecknat Förbundets stadgar. I matrikeln står det 11:te rummet tomt, men synes varit ämnadt åt P. H. Ling. Det 12:te är intaget af en stamgöt. Huru J. E. Kumlander (Herandr) sedermera kom att intaga det 11:te. är ej kändt, ty några stämmoprotokoll synas i allmänhet ej blifvit uppsatta, åtminstone ej bevarade, för 1811.

ening med en stark vilja och en trofasthet utan gräns, icke gjorde någonting till hälften. Han åtnjöt ock brödernas oinskränkta högaktning. Hans namn var *Jacob Adlerbeth*, nu kanslist, snart protokolls-sekreterare i Ecklesiastik-expeditionen, der han slutade sin embetsmannabana med titel af förste expeditions-sekreterare. Son af en bland det gustavianska tidehvarfvets framstående män, Gudmund Göran Adlerbeth, som var lika högt aktad för sin redbara karakter, sina grundliga kunskaper, sin författareförmåga, som i synnerhet för sina mästerliga öfversättningar af Roms ypperste skalder, åtnjöt han under faderns tillsyn den sorgfälligaste uppfostran och hade i honom den bästa föresyn. Redan vid 13 års ålder (1798) student i Upsala, tog Jacob Adlerbeth med utmärkelse filosofie kandidatexamen och promoverades till filosofie magister den 17 Juni 1806, då äfven E. G. Geijer mottog lagerkransen. Derefter ingick han i konungens kansli. Här gafs honom genom chefens, Nils v. Rosensteins, synnerliga förtroende, tillfälle ej blott att öfva sin penna i egna embetshandlingar, utan äfven att skärpa sin blick vid granskning af andras, så till form som innehåll. Äfven från mera enskildt håll åtnjöt han samma förtroende. Det var en förberedelse för det kall han skulle komma att fylla i Götiska Förbundet. För dettas ändamål blef han ock i vissa fall genom sina personliga förhållanden till flera af statens mest uppsatta och inflytelserikaste män i tillfälle att verka mer än snart sagdt någon annan. Fosterlandskärleken var hos honom inplantad från barndomen. Hans far hade ock en tid varit riksantiqvarie och försökt sig i ett par öfversättningar af isländska skalder på en tid, då fornspråk och fornkunskap voro hemfallna åt glömskan eller missaktade. Så förberedd tillträdde J. Adlerbeth ett värf, hvari han skulle finna sitt lifs egentliga bestämmelse. Också grep han det an med

all den bestämdhet, ihärdighet, värma och kraft, som synas varit honom egna.

Vid en stämma i början af 1811 uppträdde han plötsligen i vännernas krets och föreslog att gifva deras förbund en fast form och dermed ett klart och allvarligt fosterländskt mål. Han såg i den närmast förflutna, liksom i den närvarande tidens slägte drag, som syntes honom utmärka en förslappning af den gamla nationalkarakteren, sådan han framträder i häfden, så väl under heden tid, som under den kristna, då vi uträttade storverk. Förskämda seder, ett vekligt lefnadssätt och en bristande offervillighet för fosterlandet gjorde oss ej mer till värdiga afkomlingar af store förfäder. Vi lefde på ett arf stora minnen, hvilket vi ej genom personlig redbarhet och kraft i tanke och handling rätt uppbure. Botemedlet mot det närvarande onda trodde han sig se i upplifvandet af de gamle göters dygder. En hvar skulle söka att *personligen* tillegna sig dem, för att dermed blifva en föresyn för andra medborgare, på samma gång man i upprullandet af häfdens duk, i framställningen af forntidens lif i bild och lära, läte den närvarande tiden se och känna, hvad forntiden varit. Han tviflade ej på, att nutidens slägte häri skulle småningom finna det stålbad, hvarur vårt folk skulle renadt och stärkt utgå, för att grundlägga en framtid, som motsvarade en beundransvärd och ärofull forntid.

På dessa grunder, som finnas vidare utvecklade i Götiska Förbundets Stiftelse-urkund, föreslog nu Adlerbeth bröderna att gifva sitt förbund den form och deri ingjuta den anda, som bäst lämpade sig för ändamålet. Sjelfva utgångspunkten eller den kärna, kring hvilken det hela borde runda sig, skulle vara en "*moraliskt patriotisk tanke*". Med denna är ock Förbundets ursprungliga syftemål uttaladt.

Det ser ut, som skulle Adlerbeth, liksom med ens, gifvit full klarhet och ett lefvande uttryck åt hvad som låg halft drömmande i vännernas stämning. Man blossade upp, man hänfördes, och hans förslag mottogs med enstämmigt bifall. Det beslöts, att en hvar skulle uppsätta ett förslag*) till stadgar, hvilka inlemnades till ett granskningsutskott, bestående af tre dertill valde bröder. Desse blefvo *J. Adlerbeth* (Rolf), *G. G. Uggla* (Skoglar Toste) och *E. A. Kjellin* (Hjalmar). Snart hade desse fullbordat sitt verk. Den 16 Februari 1811 sammanträdde bröderna till gemensam stämma, då så väl stiftelse-urkunden som stadgarne (1—19 §§)**) upplästes och antogos. Dagen firades festligt och högtidlighölls sedan årligen, så länge det nu fast organiserade förbundets verksamhet fortfor med ursprunglig friskhet och med sitt i många riktningar väckande och tändande lif. Till en början verksamt blott inom sig sjelft, utan att vara eller vilja vara ett slutet ordenssällskap, hvilket det formligen frånsade sig***), framträdde det snart, som vi skola få se, i offentligheten och var der med växande styrka och glans synligt till inemot medlet af 1820-talet.

För att fullborda Förbundets organisation, utsågos 3 eller rättare 4 embetsmän, som, i öfverensstämmelse

---

*) Från och med d. 26 Jan. till d. 11 Febr. inlemnades ej mindre än 12 förslag, hvarpå d. 11 Febr. de kommitterades föredrogs och antogs d. 16 Febr. De i Bilagan N.o 2 tryckta Stadgar äro från d. 12 Febr. 1812.

**) Bilaga N:o 2.

***) Se slutorden i Inledningen till Stadgarne. Geijer säger ock i sin "Berättelse": "I denna förening, som hvarken var eller ville vara något ordenssällskap", m. m. G. Brandes i sin bekanta bok öfver Es. Tegnér s. 100 synes hyst en annan tanke, då han talar om Förbundets "frimurare-barnsligheter", hvari "till och med" Tegnér "deltagit". Hr B. synes ej känna den äkta svensken, som med all sin hurtiga och friska kraft, allt sitt allvar i det väsentliga, likväl gerna skämtar med hvad han anser jemförelsevis som en småsak. Nämnda "barnsligheter" hade utgått från skämt, bibehöllos väl ock af de flesta som sådant, om ock en och annan, deribland Adlerbeth, deri ville se mera allvar. Det hela förrådde på sin höjd ett oskyldigt svärmeri.

med antagna "föreskrifter", skulle taga vård om dess angelägenheter. Desse embetsmän voro: 1) *Sekreteraren,* som tillika var Förbundets Skriftvårdare och hvars befattning var "beständig"; 2) Vårdaren af Förbundets drätselverk, som fick den fornnordiska benämningen: *Fiarhirthir* (skattmästare) och hade till sitt biträde en *Skutul-Sven,* benämning på en uppassare af börd vid de fornnordiska konungarnes bord; 3) *Bokvårdaren.* De två sistnämde omvaldes årligen vid högtidsstämman. Då i Bilagan N:o 3 föreskrifterna för de tvänne förstnämde embetsmännen meddelas, må man der inhemta beskaffenheten af deras befattningar. Vigtigast var Sekreterarens. Dertill erfordrades en man med lika mycket nit för Förbundets ändamål och verksamhet, som ordningssinne och ihärdighet, med ett ord en fast, allvarlig karakter. Valet kunde härvid ej vara tvifvelaktigt och var det ej heller.

Till Förbundets ständige sekreterare och skriftvårdare utsågs alltså Adlerbeth. Han skötte denna befattning med en trohet och ett nit, som äro lika berömvärda som måhända sällsynta. Var han det allvarligt verksamma förbundets egentlige upphofsman, så förblef han ock otvifvelaktigt dess företrädesvis lifvande och alltjemt till nya bedrifter eggande själ. Han var den medelpunkt, kring hvilken brödernas verksamhet i och genom förbundet kretsade. Sjelf uppgick han deri som i sitt lefnadsmål. Hans protokoller vid de särskilda stämmorna och hans årsberättelser om hvad som tilldragit sig af märklig art, så väl inom som utom förbundet, under årets lopp, så vidt det sammanföll med det "götiska" syftemålet, äfven så hans rikhaltiga brefvexling, äro de hufvudsakligaste, ja, nästan enda källorna för Förbundets inre historia. En enda fråga har fått sin utförligare och afskilda behandling, hvilket visar hvilken särskild vigt man lade derpå. Det är

frågan om en konsttäflan och konstutställning i fosterländsk riktning, hvartill vi längre fram skola återkomma. Man ser emellertid allestädes bevis på, huru Adlerbeths öga spanar efter allt, som ökar kännedomen om fäderneslandet i det förflutna eller kan bidraga till en högre uppskattning af detsamma. Det i djupet af hans bröst varmt klappande fosterländska hjertat kan härvid ej alltid dölja sig. Den sjudande källan gifver genom vissa tecken sin tillvaro tillkänna. Han gläder sig synbarligen, hänförelsen bryter stundom fram. Någon gång möter man ock ett uttryck af harm öfver ett obehörigt skämt med för honom dyrbara föremål eller öfver en anspråksfull okunnighet eller öfver andras försök att tillegna sig en förtjenst, som egentligen tillkommer Förbundet. Hans nit växer med svårigheterna. Slutligen blifva de honom öfvermäktiga, men han ger sig ej. Sin sorg sluter han i sitt bröst. Med och i J. Adlerbeth uppstod och lefde alltså rätteligen det Götiska Förbundet. Det upplöstes ock först med hans liflösa stoft eller han tog det med sig i grafven. Ingen kan således teckna detta förbunds historia utan att på samma gång teckna grunddragen till Jakob Adlerbeths bild, ty han träder ovilkorligen fram i förgrunden.

För den, som vill lära rätt känna Götiska Förbundets synpunkt och anda och vissa dess egenheter, äro stiftelse-urkunden och stadgarne af synnerlig vigt. Den förras innehåll är i det föregående flyktigt antydd. Af de senare må några få §§ här upptagas som stöd för vår teckning. Så heter det

§ 1. Det Götiska Förbundet vare en broderlig förening af män, egnade åt upplifvandet af de gamle Göters frihetsanda, mannamod och redliga sinne.

§ 2. En Göts väsende vare enkelt och oförställdt. Hans pligt vare sjelfförsakelse och verksamt nit för allmänt väl. I medborgerliga förhållanden vike ej hans öfvertygelse

och föresatser för maktspråk eller yttre tvång. Hans kärlek för fosterlandet vare oskrymtad; att offra lif och blod för dess sjelfständighet hans ädlaste handling.

§ 3. Till forskning i de gamle Göters sagor och häfder vare hvarje förbundsbroder ovilkorligen förpligtad.

§ 4. Förbundets medlemmar åligge att bland sina landsmän sprida sina grundsatser.

§ 16. Hvar och en förbundsbroder antage namn efter en af den Nordiska fornålderns märkvärdiga män, om hvars öden och bedrifter han vid någon stämma, inom loppet af tre månader, räknade från den dag, då han sitt namn inskrifvit, genom ett kort och kraftfullt författadt tal erinre. Inom förbundet må ingen annorlunda, än vid sitt Götiska namn nämnas, eller annorlunda helsas, än med ett handslag.

§ 17. Sedan Göterne stämma hållit, förblifve de hos hvarandra i god välfägnad; framtage då en hvar sitt dryckeshorn, fylle och tömme det på ärligt sätt. Dervid sjunges det bekanta qvädet: "Göterne fordomdags drucko ur horn", etc., då hvar och en ur den iskänkta Bragebägaren dricker *Förbundets välgångsskål.*

§ 18. Pröfvar förbundet att någon dess medlem med utmärkt nit befrämjat dess afsigter, egnas åt denne förbundsbroder en välgångsskål, mangrant drucken ur den kringgående Bragebägaren.

I öfverensstämmelse med de första paragraferna afsåg man vid val af ledamöter förnämligast sådana män, som, enligt fullt pålitligt intyg, så framt de ej voro allmänt kända, utmärktes af de egenskaper, som ansågos tillkomma en sannskyldig Göt och vara *menniskans* och *medborgarens* skönaste prydnader. Derföre tillfogades stundom ett vitsord, då någon ledamot föreslogs vid allmän stämma. Så yttrar Adlerbeth, då han den 31 Mars 1817 föreslår *J. P. Lefrén* (Guttorm), i följd af personlig bekantskap, att han vore "en verklig prydnad för svenska officers-corpsen", och då densamme d. 18 Juni 1814 anmälde till intagning observatorn vid Stockholms Observatorium Mag. *S. A. Cronstrand* (Fri-

thiof hin Fräkne) “såsom en man, om hvars redliga verksamhet såsom medborgare och sällsynta kunskaper såsom vetenskapsidkare han blifvit öfvertygad“, inföll Ling (Bosi), som för tillfället var ordförande, att Rolf sagt för litet, ty den anmälde var “genom sina förtjenster lika högt uppsatt öfver mängden, som hans Observatorium öfver jordytan“. Ja, förste fältläkaren *C. F. Weltzin* (Gaute) föreslog den 9 Sept. 1812 helt kort Sjukhus-Commissarien *J. A. Wadman* (Domalder), “såsom ett ämne, som redan mognat till en sann Göt“, hvilket torde förefalla mången eget nog, då man lärt känna den muntre, stundom alltför lössluppne skalden i hans dikter. Någon gång var man mycket tveksam i valet. Den tillsatta gransknings-kommitén fick förnyade uppmaningar att göra sig underrättad om den i fråga varande personens egenskaper. Blott en enda gång märker man, att en ny inträdande ledamot mottagits på ett mer än vanligt högtidligt sätt, ehuru man ej rätt vet huru. Så berättas, att då den gamle mecenaten och för sina egendomliga antiqvariska åsigter kände fornforskaren *Pehr Tham* till Dagsnäs (Engelbrecht Engelbrechtsson) den 27 Maj 1814 företrädde, möttes han af ordföranden (Rolf) “med en götisk helsning“ (?).

I följd af de grundsatser, hvarpå förbundet ursprungligen bygde sin tillvaro, var det föga underligt, att man vid val af nya ledamöter ej i första rummet lade vigt på den framstående *skriftställarens* förmåga. Hon var önskvärd, men blef först af öfvervägande betydenhet, i samma mån just hon gjorde förbundet och dess syfte allmänt kända och aktade, i det hon blef egentliga medlet för offentliggörandet af frukterna af dess verksamhet. Men antalet af utmärkta skriftställare var och förblef jemförelsevis ringa. Bland dem möter man likväl namn, som för fosterländska öron

hafva en snart sagdt ojämförlig klang. De fingo det genom ovanliga snillegåfvor, äfvenså genom arten och den rent fosterländska andan af deras egares id. Också möter man här personligheter, som, så i sig sjelfva som i sina skapelser, företrädesvis afspegla sitt folks egendomliga natur och begåfning. Detta gäller i synnerhet den rikt utrustade, mångsidige och djupsinnige häfdatecknaren, tänkaren och skalden *E. G. Geijer* (Einar Tambaskjälver) och den lysande skalden och talaren *Es. Tegnér* (Bodvar Bjarke). Andra, äfven väl förtjenta af sitt folks tacksamma hogkomst, ehuru ej med de nämda jämförliga, skola längre fram omtalas.

Ser man på de yrken, som förbundsbröderna tillhörde, så finner man dem af mycket skilda slag, Man möter nämligen som medlemmar i Förbundet civila och militära embetsmän, konstnärer, bruksegare, jordbrukare, lärare i kyrkan, i skolan och vid akademien.

Ju mera Förbundet började blifva kändt, förnämligast genom dess synnerligen lofvande och med allmänt bifall mottagna tidskrift, desto mera tycktes man ifrigt söka att deri blifva intagen som ledamot. Redan första året voro 38 medlemmar inskrifna och dessutom 6 anmälda. Man började frukta för att antalet skulle blifva för stort. Förslag väcktes ock att bestämma en gräns, men det föll. Likväl hade man redan i stiftelse-urkunden uttalat sig emot ett alltför stort antal, på den grund, "att endrägt och det sanna nöjet icke trifvas i talrika sällskap." I stället ansåg man "hvarje redlig svensk, så vida hans afsigter öfverensstämma med det Götiska Förbundet, såsom en dess osynlige medbroder." Vid andra årets slut var mer än halfva antalet, nämligen 50, inskrifvet. Derefter märker man en stigande återhållsamhet i val.

De sist invalde voro målaren *Hj. Mörner* (Hjalmar Romfarare), Mag. *Ol. Dillner* i Brunflo (Jämtland)

och den bekante sångaren, d. v. S. M. adjunkten *P. A. Fröst* (Froste), som antogos d. 16 Febr. 1829. Mörner och Fröst togo inträde högtidsdagen näst följande år, hvarvid den förre, i stället för tal, "företedde 11 teckningar, föreställande myterna om Odin, Asarnes intåg och bosättning i Sverige. De voro utkast till målningar i ett rum på Rosendal." Ol. Dillner deremot har aldrig blifvit i matrikeln införd, förmodligen emedan han hvarken infunnit sig i Stockholm eller insändt inträdestal, ty åtminstone endera fordrades för att i namnboken införas. Andra hafva delat hans lott. Så en *Joh. Niklas Lindahl* (Braut-Anundr), som i bref 1812 anmodar *Tholander* (Fornjotr) att tacka för kallelsen till medlem af förbundet, men dog 1813. *C. A. Agardh* upptog hans götiska namn. Så äfven en prest, *O. A. Arborelius* i Dalarne, känd för sina forskningar i Dalmålet. De betraktades ändå som medlemmar af förbundet och stodo i brefvexling med Adlerbeth och delgåfvo honom frukterna af sina forskningar. Sammanräknar man de i Adlerbeths årsberättelser uppgifna årligen invalda ledamöterna, så får man en summa af 98. I matrikeln finnas upptagna 93, som således endast utmärka antalet af dem, som formligen tagit inträde. Härefter är den förteckning*) tryckt, som återfinnes i Idunas 11:te häfte, utgifvet 1845. De uppgifter, som här upptagits öfver hvarje ledamot, äro till någon del tillfogade eller ombesörjda af utgifvaren Mag. *Knut Geijer*. Riksantiqvarien *J. G. Liljegren* (Ingemund den gamle) säges gjort första utkastet.

Att alla de i Förbundet invalda bröderna voro män af förtjenst, en hvar på sitt arbetsfält, och i för-

*) I Bilagan N:o 4 meddelas en ny förteckning. Förtjensten af de nya uppgifter, som der förekomma, må hufvudsakligen tillerkännas Kamreraren K. F. Werner i Stockholm, hvars personal- och specialkännedom i vår nyare litteratur är känd.

sta rummet som människor och medborgare värda sina förbundsbröders aktning, är så mycket mera antagligt, då man känner den stränga granskning af personen, som föregick valet. Blott ett enda "nej" kunde göra den föreslagne oantaglig. En eller annan ansågs värdig att inväljas ännu helt ung. Så *Aug. von Hartmansdorff* (Harald), som vid 19 års ålder (1811) tog inträde i Förbundet och synbarligen alltid åtnjöt brödernas synnerliga förtroende för sin fasta, redbara karakter, sina kunskaper och sin duglighet. Flera voro redan före sitt inval mera allmänt kända och utmärkta och blefvo det ännu mera. Andra började inom Förbundet sin offentliga bana och förvärfvade sig dermed ett berömdt eller aktadt namn. Blott en enda gång inträffade den oförmodade händelsen, att en till ledamot den 14 Okt. 1813 kallad person nekade att antaga kallelsen. Det var konduktören *C. G. G. Hilfeling*, känd som en utmärkt antiqvitetsritare och såsom sådan använd af konungen i Danmark och sedermera i flera år af intendenten Pehr Tham. Han var vid kallelsen 74 år gammal och grundade derföre sitt afslag på sin höga ålder.

Stadgarnes föreskrift, att hvarje förbundsbroder skulle antaga "namn efter en af den nordiska fornålderns märkvärdiga män", har, som matrikeln utvisar, stundom blifvit förbisedd. En eller annan tycktes härför mindre böjd eller afstod derifrån af brist på insigt i fornsagan eller fornhäfden. Så begär förbundsbrodern prosten i Vilstad, Vexiö stift, *D. Nordin* (Sigfrid) 1820 att få uppkalla sig efter sin företrädare i embetet, prosten *Pehr Thorsson Beeth,* som var "en verksam och dugtig man, äfven samtidig med Carl XII". Denna anhållan satte Förbundet i stor förlägenhet. Stämma hölls d. 30 Okt. och efter en lång öfverläggning beslöts på Adlerbeths förslag, att "Götiska För-

bundets medlemmar egentligen borde upptaga namn efter den *hedniska* fornålderns store män, och i alla händelser vara förpligtade att välja namn inom det tidehvarf, som föregick Calmare-unionen, då Svea och Göta riken först synas blifvit sammanfattade under namnet Sverige.“ Likväl skulle Förbundet med nöje mottaga en lefnadsteckning af företrädaren, “emedan Förbundet ansåg hvarje bevaradt minne af en märkvärdig svensk man, från hvad tid som helst, såsom ett vigtigt bidrag till fäderneslandets häfdekunskap, hvars utveckling alltid komme att utgöra ett hufvudämne för Götiska Förbundets omtanke.“ Men innan Nordin fått del af detta beslut, hade han redan insändt lefnadsteckning öfver sin företrädare. Huru han i matrikeln fått namnet Sigfrid, är ej bekant. Man ser emellertid häraf, huru strängt Adlerbeth höll på gifna föreskrifter och former.

Under det tidsomlopp, då Förbundets verksamhet var lifligast, d. v. s. omkring tolf eller tretton år, utlystes *stämmorna* ganska ofta och voro talrikt besökta. Första året höllos 16, andra året 13 stämmor. Man märker ett varmt deltagande, en hög fosterländsk stämning. Hvarje märkligare tilldragelse, som befordrar fäderneslandets ära och väl, hvarje bragd af mod och kraft af en förbundsbroder får i de församlade brödernas bröst ett återsvar. Vid uppläsningen af skriftställarnes inlemnade alster, tillkännagåfvo åhörarna högljudt sitt bifall, när man tjusades af något, så till innehåll som form, förträffligt skaldestycke, eller en djupgående häfdeforskning väckte allas beundran, eller märkliga fornfynd plötsligen kommo i dagen. I synnerhet blefvo *Geijer* och *Tegnér* föremål för en växande hänförelse. Intrycket af den förres afhandlingar, företrädesvis den “om den gamla svenska förbundsförfattningen“, liksom af den senares sånger, synes någon gång varit öfverväldigande. Geijers senare större uppsatser mottogos

till införande i tidskriften, väl efter föregående pröfning af den vanliga gransknings-kommitén, men innan de ännu funnos till mer än till hälften. Så var bland annat händelsen äfven med hans bekanta "Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande i skön konst", hvarmed likväl ett tvistefrö inkastades i Förbundet. Hans bana följes med uppmärksamhet, hans framgångar och utmärkelser helsas som vore de Förbundets. Tegnér blir som fosterländsk skald mer och mer "oförliknelig". När Geijer i Förbundet uppläste hans "Nore" måste han en stund upphöra för gråt. Adlerbeth omnämner det som det öjäfaktigaste bevis för skaldestyckets förträfflighet.

Äfven *P. H. Ling* (Bosi), nordmannaskalden, gymnasten och fäktmästaren, hade inom Förbundet varma beundrare, som synas delat hans öfverdrifna uppskattning af de hedniska förfädrens storhet. Alla aktade honom högt för hans redbarhet, hans fosterländska tänkesätt och manliga karakter. Genom förbundsbröders försorg bereddes honom ock en ny, mera vidsträckt verkningskrets i hufvudstaden och dess granskap, äfvenså de första materiella medlen för hans gymnastiska verk. Äfven sedan han 1817 utgått ur Förbundet, af orsak, som längre fram skall belysas, och ensam förestälde ett götiskt förbund af den mest egendomliga art, upplästes ändock stycken af hans stora skaldeverk och tillvunno sig lifligt bifall. Han invaldes ock bland de "granskningsmän och domare", som skulle fälla utslag öfver de konstverk, som inlemnades till den utsatta konsttäflan 1818, men afsade sig förtroendet.

Slutligen må nämnas en fornforskare, *J. H. Wallman* (Helge), gymnasielärare i Linköping, som närmare förut nämda tidsomlopps slut började tilldraga sig brödernas synnerliga uppmärksamhet och ingifva dem stora, med glädje helsade förhoppningar.

Sina vintersammankomster eller stämmor höll Förbundet de första åren i frimurare-barnhuset, det nu varande stora badhuset vid Malmtorgsgatan i Stockholm, der *C. Fr. Geijer* (Torgny), broder till Erik Gustaf, båda stamgöter, bodde såsom kamererare vid inrättningen. Vid den sammas skola var *Arv. Aug. Afzelius* (Arngrimr), den först invalde ledamoten af Förbundet, lärare. För sommarstämmor utsåg man redan första året en plats "under bar himmel i en skog utanför Rogslags-tull". Hit sammanförde man stenar i en vid krets, för att, i öfverensstämmelse med de hedniska förfädrens sed, utmärka sin tingsplats. En gång, d. 7 Juli 1820, drefs man bort härifrån af "regn, storm och köld", och måste taga sin tillflykt till Kräftriket, der stämman fortsattes och afslöts. En annan gång, d. 6 Juli 1820, fann man vid sin ankomst stenarne bortvältade. De måste uppsökas, och genom en gemensam "kraftyttring", hvari äfven vaktmästaren på ett "berömvärdt" sätt deltog, bragtes snart "stenkretsen i sitt förra skick".

Äfven på andra ställen höll man någon gång, af ej alltid antecknad orsak, stämma. Så i ett på höjden vid Sabbatsberg beläget lusthus. Stundom delade man sig och höll samtidigt stämmor på skilda orter. Så skedde högtidsdagen d. 16 Febr. 1821, som på samma gång firades i Stockholm och Upsala. Anledningen var ganska märklig. E. G. Geijer hade d. 14 Febr. blifvit af juryn frikänd i en mot honom anstäld tryckfrihetsprocess, i anledning af hans bok om Thorild. Det otidiga nit, som försökte sig i denna process och hvari partisinnet ansågs hafva ej så liten del, hade kunnat medföra de betänkligaste följder. Den tilldrog sig stor och obehaglig uppmärksamhet i hela landet, men i Upsala och Stockholm voro dock sinnena mest upprörda. På förra stället voro några Göter bosatte, andra kommo

från Stockholm, och nu hölls hos docenten och biblioteks-amanuensen *J. H. Schröder* (Skölder Svenske) stämma, för att fira Geijer och gifva fritt lopp åt sina känslor i anledning af processen. *Geijer* (Einar) utsågs till ordförande. Han återkallade i minnet Förbundets stiftelse för tio år sedan och höjde Bragebägaren till en skål för dess välgång och dess föresatsers och förhoppningars fullbordan. Derefter fattades samma bägare af *G. G. Uggla* (Skoglar Toste) till en "välgångsskål för *Einar i förening med svenska friheten i ord och handling.*" Den tömdes, heter det i Schröders till Adlerbeth öfversända protokoll, "med liflig rörelse". Välfägnaden intogs hos Schröder, och bröderna, berättar han, åtskildes sent på qvällen "glade och lustige". — En annan gång sammanträffade man till stämma äfven i Vermland hos en stamgöt, *Olof Nordenfelt* (Angantyr) på Björneborg.

När man afslutat den allvarliga delen af stämman, kom det glada efterspelet, då äfven den sinliga tillvaron fick sin beskärda del och en hög, munter stämning, lifvad af mat och dryck och fosterländska sånger, rådde och visade, att man befann sig frisk och sund, så till kropp som själ. För att behörigen fira dessa stunder, vandrade man merendels till något utvärdshus, helst utom norr tull till Stallmästargården, som synes varit det egentliga älsklingsstället. Här hade man landtluft och en naturomgifning, som kunde tillfredsställa äfven det mest utbildade skönhetssinne. Inom hus saknades ej heller påminnelser om gammal svensk byggnadsstil. Man såg de grofva sparrarna i taket. Hit fördes, genom Fiarhirthirs och Skutul-Svens försorg, Förbundets "Gripar" eller smärre dryckeshorn, hvilka det ålåg förbundsbröderna, hvar för sig, att ega, äfvenså det större gemensamma hornet eller "Bragebägaren". Uteblefvo de, som en gång, d. 19 Sept. 1812, hände,

råkade man i stor förlägenhet. Huru man härvid redde sig, är ej antecknadt. För denna del af stämman utsågs alltid en särskild ordförande. Hvilken dryck man här använde, kan ej vara tvifvelaktigt. Endast mjöd anstod sannskyldiga Göter. Efter stämman d. 10 April 1812 dracks första gången mjöd ur horn. Men drycken tyckes i början trutit. Icke så litet torde behöfts för en stundom ganska talrik samling lefnadsfriska, kraftfulla, unga män, som ej ville svika i något, som tog en forngötisk kraft i anspråk. Också hör man Ordföranden *Ingvar* (P. Lagerhjelm) i stämman d. 5 Dec. 1812 väcka fråga om nödvändigheten att "skyndsamt brygga mjöd för Förbundets förplägande", och "samtlige förbundsbröder insågo tydligen denna åtgärds angelägenhet". Förbundskassan skulle vidkännas kostnaden för hvad hittills förtärts. Hädanefter skulle den bestridas af sammanskott för hvarje stämma. Sålunda hade man omsider lyckats få äfven denna götiska sak ordnad på ett fullt tillfredsställande sätt. Säkerligen framkallade den en glädjedag, firad med lust och gamman.

Dessa samqväm inleddes alltid dermed, att man ordnade sig i rad, den ene efter den andre, med ordföranden i spetsen, och började så, med de fylda hornen högt lyftade framför sig, en högtidlig vandring flera hvarf omkring i samlingsrummet eller under bar himmel, hvarvid sjöngs den bekanta visan: "Göterna fordomdags drucko ur horn", m. m. Så sträng var Adlerbeth allt framgent i bibehållandet af dessa och andra ursprungliga former och bruk, att han deraf ej ville afstå något, äfven då de af honom utlysta stämmor, sedan Förbundet såsom sådant förlorat sitt forna intresse och lif, besöktes af blott *en* broder jämte honom. Då sammankomstens senare afdelning skulle börja, inleddes den som fordom. De två vandrade sin högtidliga gång kring rummet.

Efter allvaret lössläpptes alltså glädjen. Man samspråkade, skämtade, sjöng och drack. “Vi hade,“ säger Geijer, “goda sångare, i synnerhet en förträfflig röst, tolk af ett lika förträffligt hjerta.“ Det var den sedermera genom psalmodikon bekante *Johannes Dillner* (Styrbjörn), som mycket verkat för den fyrstämmiga kyrkosången och i allmänhet för sången inom folkskolan och dess seminarier. Hans lynne var djupt melankoliskt, stundom, som man ser af Geijers bref till Adlerbeth, till en betänklig grad. “Så som jag hörde förbundsbrodern Joh. Dillner sjunga Idunas första sånger,“ tillägger Geijer, “skall jag ej höra dem mer.“ Utnämd till pastor 1814 vid Jämtlands regemente tyckes D. varit några år frånvarande. Återkommen valdes han i Förbundet till “ordförande vid Bragebägaren“ d. 16 Febr. 1818, och Adlerbeth antecknar, att hans “länge saknade röst nu åter förhöjde de götiska sångernas styrka och välljud.“ På ett ställe i sin “Berättelse“ säger Geijer: “huru många af de götiska sånger, som sedan utgingo bland allmänheten, uppstämdes ej först i dessa glada, vänskapliga lag.“ Så upptogos, pröfvades och tjuste ej minst de af Arv. Aug. Afzelius samlade folkvisorna. Man var öfverens om melodiernas skönhet, icke så om deras förmåga att å nyo anslå en större allmänhet. Till och med Geijer var i denna sak i begynnelsen en tviflare. Men Afzelius framstod här som en annan Ling, han förblef oböjlig i sin tro. På denna grund lät han alltså några få folkvisor, deribland “Necken“, offentliggöras. Hela verlden känner nu med hvilken framgång.

I detta sjungande och glada lag hembars äfven en särskild hyllning åt frånvarande eller närvarande bröder, som på ett synnerligt sätt främjat Förbundets sak. Den i laget kringgående Bragebägaren tömdes till deras ära. Det var den största utmärkelse, som

inom Förbundet tilldelades en förtjent broder. Under kriget 1813 och 1814 höjdes Bragebägaren för de bröder, som genom sitt allmänna välförhållande eller genom någon särskild mannabragd utmärkt sig. Äfven tacksamhetsskrifvelser uppsattes och öfversändes till dessa för fäderneslandet värdigt kämpande och arbetande män. Denna dubbla ära vederfors krigarne och konstnärerna *Olof Södermark* (Sigurdr) och *Ulrik Thersner* (Eilif Gautske). Äfven civilister utmärktes på samma sätt. Så *Aug. v. Hartmansdorff*, som bevistade fälttåget i Tyskland och från 1816—21 var sekreterare hos riksståthållaren i Norge. Vid riksdagen i Örebro 1812 uppträdde d. 1 Juni en af göterna, *L. D. Heijkensköld* (Orvar Odd), stamgöt, med värme och kraft mot den föreslagna inskränkningen i tryckfriheten. I stämman den 22 Juni beslöts, att Förbundet skulle till honom afsända en tacksamhetsskrifvelse och Bragebägaren höjdes till hans pris. I protokollet för d. 29 Juni 1814 heter det: "I solnedgången dracks en skål för Carl Johan, hans vapenbröder och Norges eviga förening med Sverge." Att Geijer, Tegnér och äfven Ling ej sällan på detta sätt utmärktes, faller af sig sjelft. Då den sist nämde genom en skrifvelse af den 30 Dec. 1817 anmält sitt utträdande ur Förbundet, egnades honom ändå en skål "såsom prof af fortfarande aktning", ehuru anteckningen derom i protokollet blifvit öfverstruken utan något uppgifvet skäl. Ja, man tömde Bragebägaren äfven för trolofvade bröders välgång. Så d. 30 April 1823 på en gång för *Lewin* (Starkotter), *Nordenfelt* (Angantyr), *Lagerhjelm* (Ingvar) och *J. Wærn* (Erling Skjalgsson) "med hjertliga önskningar: att Allfader med godhet och Freija med huldhet ville se till deras ingångna förbund" (!). Så egnades Förbundets hyllning åt de lefvande. Men våra hedniska förfäder hade företrädesvis höjt *löftets* Bragebägare för blifvande

bragder och *minnets* för de store döde. Den senare seden upptogo våra göter d. 31 Okt. 1818 på förslag af *Styrbjörn,* och "Förbundet", heter det, "delade djupt dessa hans tänkesätt, då det ur Bragebägaren helgade en skål åt *minnet* af statsrådet friherre *Gudmund Göran Adlerbeth*", hvars lifsgnista slocknat den 7 i samma månad.

Någon gång finner man i stämmo-protokollen antydningar om en mer än vanligt hög stämning eller någon särskild slags kraftyttring. Så heter det för d. 30 April 1813: "medan mjödet dracks, ådagalades de omisskänneligaste uttryck af en sann götisk anda." Längre fram saktar sig märkbart svallet af denna i begynnelsen brusande och böljande ungdomskraft. Den mera lugna forskningsandan intager dess plats. Man arbetar sjelf och förnimmer med glädje frukterna af andras arbete.

Som man vet, ålåg hvarje invald ledamot att inom trenne månader efter den dag, då han inskrifvit sitt namn i matrikeln, hålla ett "kort och kraftfullt" *tal* öfver den forngötiske man, hvars namn han som förbundsbroder antagit. Ingen af stadgarnas föreskrifter har blifvit så litet motsvarad. Endast 24 göter, deribland blott 6 stamgöter, uppfylde i detta fall sitt åliggande och af dessa några få inom föreskrifven tid. Andra begärde och fingo uppskof månader, ja, år, men utan synbar frukt. En stor del saknade helt visst tillräcklig insigt i fornsagan, fornhäfden och dess språk, måhända ock tillbörlig skriftställare-förmåga. Också äro de hållna talen i afseende på sjelfva berättelsen i allmänhet föga eller alls icke lyckade, äfven af dem, som i någon mon bort lyckas. Den enkla naiva storheten i Sagans anda och form saknas. Man stod synbarligen utom den tid, hvars män och tilldragelser man skulle skildra. Man var beherskad af sin tids bildning och

medvetande. Deraf den öfvervägande styrkan i reflexionen, bemödandet att blåsa upp sig, i öfverensstämmelse med sina förebilder, till en stor, stundom oerhörd kraft, ja, vildhet, i jämförelse hvarmed samtidens "urartade" svenska folk tar sig rätt illa ut. Likväl är på ett och annat håll ett samvetsgrant bemödande märkbart. Hufvudtemat var naturligtvis i allmänhet hedniska kämpadater och vilda äfventyr. De stora karaktersdragen förbisågos ej, och med förkärlek framhölls det hedniska *fostbrödralaget* med sin i lif och död trogna vänskap. En förbundsbroder, *A. H. Lagerlöf* (Sorle), tyckes rent af fråssa af de vilda, stundom gräsliga anrättningar, som hans hjeltes, Sorle den starkes, Saga erbjuder honom. Hvilken af vår tids människor skulle ej fasa tillbaka vid anblicken af en man, som med vildt rullande ögon, under en väldig enviges-brottning med sin värdige motståndare, gapar på en gång öfver hans både skägg och haka och i ett enda tag afbiter dem, så att de blifva hängande ned från hans ansigte? Men sådant var här troligtvis "götiskt" dugtigt.

I denna saga om Sorle finner man förebilden till Tegnérs teckning af Fritiofs kamp med Atle i sången: "Fritiof hos Angantyr". Då Sorle under kampen fallit baklänges i ett dike och Hogne öfver honom, steg den senare upp för att hemta sitt svärd, ty han ville pröfva, om Sorle vore så hugstor, som man berättat. Då han återkom och fann Sorle i samma ställning, lugnt afvaktande döden, försonades de och blefvo oskiljaktiga stridsbröder. Ett annat fornnordiskt heroiskt drag i Sorles Saga finner något beslägtadt i Tegnérs sång: "Fritiofs frestelse". Då Sorle med sin nye fosterbroder kom till England, till en drottning, hvars gemål han dödat och detta i Sorles närvaro berättades för henne, blef hon så vred, att ingen kunde styra henne och hon sade sig ej bli tillfreds, så länge Sorle vore vid lif. Han steg

då fram, lade sitt hufvud i drottningens knä och sade: "här må du se Sorle den starke. Gör med honom som dig bäst likar." Drottningen blef så intagen af denna själsstorhet, att vreden förgick och hon försonade sig med honom. Förhållandet är väl ej alldeles det samma mellan Kung Ring och Fritiof, men likväl sådant, att, då kungen till sömns lägger sitt hufvud i sin möjliga dödsfiendes knä, drag af likartad storsinthet spåras i bådas karakter och handling. Äfven i en annan Saga, "Hjalmar den hugfulles", framstäld af *E. A. Kjellin* (Hjalmar), finner man i de uppgjorda vilkoren för fostbrödraskap med Orvar Odd flera drag, som Tegnér upptagit i "Vikingabalk".

Det har synts oss ej ligga utom vårt ämne att flyktigt antyda Tegnérs förhållande till nämda sagor eller tal, då han sjelf var göt och i och genom Götiska Förbundet mottog de starkaste eggelser till den nordiskt fosterländska riktning, hvars härligaste och ryktbaraste poetiska frukt blef Fritiofs Saga.

Men icke alla förbundsbröder, som uppfylde stadgarnes föreskrift i afseende på inträdestal, visade företrädesvis benägenhet för hedendomens vilda stridsbuller och berserka-framfart. Några få, i synnerhet tvänne, göra härifrån ett märkligt undantag. Det är som bröte en ljusstråle fram ur det mörker, hvarur man oftast hört vapenskramlet och de kämpandes rop. Dessa två äro prosten *P. P. Ekelund* (Hergeir) och *K. A. Nicander* (Norna Gest). Då den förres teckning af Ansgarii samtida och befordraren af hans verksamhet för kristna lärans införande i Norden, upplästes af Rolf d. 30 Okt. 1816, skedde det "under starka bifallsljud af förbundsbröderna, som efter stämmans slut åt författaren egnade en skål ur Bragebägaren". Nicanders varma poetiserande teckning d. 30 Nov. 1822 af Norna Gest saknar ej heller sina förtjenster och är påtagligen med

omsorg utarbetad, ehuru den synes något för mycket anlagd på att fängsla genom sinnrik uppfattning och anordning. I Bilagan N:o 5 meddelas båda dessa tal i sin helhet jämte några utdrag af andras såsom de bäst talande vittnesbörden om den anda, som herskade inom Förbundet.

Oväntadt är, att de snillrikaste och som skriftställare mest kända förbundsbröderna i sina tal ej åstadkommit någonting af värde eller alldeles icke försökt sig. Så är *Geijers* berättelse om Einar Tambaskjälver blott ett hastverk. Också var han aldrig någon egentlig berättare. *Afzelius* sysselsätter sig med föga annat än ett famlande efter sin hjeltes, den beryktade berserken Arngrimrs, dunkla slägtledning och med uppfinning af en folkhärkomst af egendomlig art. *Tegnér* och *Ling* gjorde aldrig ett märkbart försök. Den förre begärde likväl uppskof, men dervid stannade det.

Beröringen af de nya Göternas inträdestal i deras Förbund leder oss på ett osökt sätt in på det verksamhetsfält, der det Götiska Förbundet blifvit offentligen mest bemärkt och der det småningom uträttade stora ting, som äro lika prisvärda som minnesvärda. Jag menar *skriftställarens*, *fornforskarens* och *konstidkarens* fält, som i och med *litteraturen, fornfynden*, deras beskrifning, och *konsten* bringar sina skatter i dagen. Också äro dessa källor för kännedomen af Förbundet allmänt tillgängliga, hvarföre man ock om deras framkomst och verkningar kan fatta sig jämförelsevis kort. Det var just i och med dessa offentliga frukter af Förbundets verksamhet, som dess tillvaro och syftemål blefvo allmänt kända, på samma gång en s. k. *götisk skola* uppstod i vår litteratur.

Hade *J. Adlerbeth* varit den egentlige upphofsmannen till det ursprungliga Förbundet, hvars hufvudsakligaste syfte tyckes varit en *personlig* inverkan från man

till man, som så skulle låta förfädrens dygder lefva upp igen till föresyn för ett "förvekligadt" och moraliskt förslappadt slägte; så blef nu *E. G. Geijer* genom sin tidskrift egentlige upphofsmannen till den inom vår litteratur kända Götiska Skolan.

Visserligen hade enligt stadgarne hvarje förbundsbroder ålagts att forska i "de gamle göters sagor och häfder" och "att bland sina landsmän sprida sina grundsatser", men så länge intet gemensamt litterärt språkrör fans, måste den krets af landsmän, på hvilken man kunde personligen inverka, blifva ytterst inskränkt, liksom frukterna deraf högst tvifvelaktiga eller af ringa betydenhet. Först när den personliga handlingen, motsvarande antagna grundsatser, verkade i förbund med ett för hela landet tillgängligt litterärt organ, hvari den fosterländska forskningens och diktens alster kunde offentligen framläggas till väckelse och granskning, hade Förbundet för sig öppnat den breda väg, hvarpå det, allsidigt verkande, kunde och skulle uppnå sitt stora och ädla mål. Förtjensten af denna vägbrytning tillkommer, som sagdt är, E. G. Geijer.

Några få månader efter Götiska Förbundets stiftelsedag uppträdde han vid stämman d. 20 Maj 1811 och föreslog utgifvandet af en tidskrift, genom hvilken bröderna kunde i en vidare krets verka för sitt fosterländska syftemål. Förslaget mottogs med allmänt bifall. Tidskriftens namn blef *Iduna,* med tillägg: "en skrift för den nordiska fornålderns älskare". Den har blifvit kallad "Sveriges första antiqvariska tidskrift" *). Under loppet af tretton år utkommo deraf 10 häften och efter Adlerbeths död ett 11:te, som hufvudsakligen innehåller en kort återblick, tecknad af E. G. Geijer, förteckning på Förbundets ledamöter, stadgar, m. m. Det tillägg,

---

*) Oskar Montelius.

som fogats till titeln Iduna, bortföll med 4:de häftet, för att gifva ett friare utrymme åt innehållet. I sjelfva verket hade detta utrymme vidgats redan förut, då Geijer i andra häftet införde sin oafslutade filosoferande uppsats: "Om historien och dess förhållande till religion, saga och mytologi". Det är i en not vid slutet af denna uppsats han uttalar dessa märkliga ord: "att Iduna företar sig att bevisa kristendomen kan blott förefalla främmande för den, som trott, att hon i något afseende ämnade predika hedendomen. Hon vill bidraga att göra det gamla kändt, men hon vill med denna kännedom ej uppväcka de döda, utan bilda de lefvande." Härmed hade han tidigt låtit förstå, hvad *han* åsyftade, på samma gång han frigör sig från hvarje misstanke eller möjlig förebråelse för en allt för stark hyllning af hedniskt lif och hednisk lära. Betydelsen häraf visade sig under fortgången af hans inre utveckling och af hans inverkan på Förbundet, som ej var fritt från en mer eller mindre öfverdrifvet hög uppskattning af den nordiska hednatiden.

Det vidgade utrymmet af Iduna var ej blott för Geijer, utan äfven för Tegnér, ett oeftergifligt behof. Båda voro till sin natur för mycket omfattande för att icke känna sig i sin verksamhet allt för inskränkta inom en blott antiqvarisk ram. De hörde till dessa stora andar, som visserligen älska sitt fosterland framför allt, men ock hafva ett öppet öga för allt af vigt, som rör sig i tidehvarfvet, ja, i mänskligheten, af hvilken vårt eget folk endast utgör en ringa del. Också låter Tegnér snart nog, i bref d. 3 Mars 1814 till Adlerbeth, förstå sin åsigt om Iduna. "Hvad som ligger till grund för Iduna," säger han, "är stort och ädelt, och jag hoppas ingen skall förebrå mig, att jag för något sådant fattat ett blott flyktigt intresse. Om också dess former kunna eller böra förändras — och jag skall ärligt säga min

tanke, i fall det inträffar — så återstår likväl alltid grundidén fast och oföränderlig. Iduna föryngrade gudarna. Den tid kan komma, då hon äfven bör föryngra sig sjelf och framgå under en annan gestalt."

Så uttala sig redan i begynnelsen Förbundets tvänne kunskapsrikaste och längre fram ryktbaraste fosterländske män.

Men låtom oss återgå till tidskriften sjelf, dess uppkomst och fortgång.

Då Geijer för bröderna framstälde sitt förslag, hade han ock i sin hand skrifter tillräckliga för ett första häfte. De voro författade vintern och våren 1811 i Stockholm och innehöllo till en stor del förstlingarne af hans sångmö. Han hade förut föga försökt sig som skald. Fullfärdig snart sagdt med ens öfverraskade han förbundsbröderna och — säger han — nära nog sig sjelf med alstren af sin plötsligen uppvaknande sånggudinna. De utgingo i det allmänna, företrädda af en "Anmälan", hvari tidskriftens syftemål uttalas. Här hänvisas på en förfluten tid från och med Kristinas tidehvarf till och med Carlarnas, då forn- och häfdeforskning, liksom all vetenskap och vitterhet, började att med ifver omfattas af bildade, ej minst de högst stående, landsmän. Om man ock gick för långt i uppskattning af forntiden, tillhörde det en följande tid att ej derför visa förakt, utan att rätta det förflutnas öfverdrifter och misstag. Det senare har dock ej skett. Man ser ock forskare, hvaraf flere utmärkta, i näst föregående tidehvarf (det Gustavianska?) nödgas afbryta fosterländska arbeten i häfdeforskning, emedan de ej mötte intresse och uppmuntran hos sitt folk. — Danmark har äfven gifvit oss föredöme af kärlek till och forskning i de nordiska häfderna. Det har gjort, hvad vi borde göra. — Alltså är det Idunas syftemål att å nyo upptaga

det stora tidehvarfvets forskningstråd och åter väcka intresse för vår historia. Men den, som vill lära känna trädet, måste gå till roten, liksom den, som vill känna flodens lopp, måste gå till källan. Derföre dragas Götiska Förbundets medlemmar i synnerhet till Nordens fornålder. Myten och Sagan, på vers och prosa, utgöra deras första ögonmärke. Föröfrigt faller inom deras forsknings- och framställningskrets allt, som lär vårt folk att känna sig sjelft i det förflutna.

Efter denna inledning, af hvars tankegång ett och annat i det föregående anförts, följde Geijers första skaldestycken och slutligen granskningen af Nyerups Edda, öfversatt af J. Adlerbeth. De förras karakteristik tillkommer lämpligast den särskilda teckningen af Geijer. Här må endast nämnas, att "Manhem" framträder som ett program på vers för göternas åsigter om den nordiska hednatidens företräde i afseende på vissa egenskaper framför den tid, hvari de nya göterna lefde. Det var ett stående tema. På Tegnér synes innehållet af denna dikt, liksom hela häftet, gjort ett särskildt väckande intryck. "Svea", som diktades på hösten 1811, är härpå ett bevis. Det skall ej undgå någons blick, att grundåsigten och vissa tankar i båda dessa skaldestycken äro de samma, ehuru af Tegnér mera utförda i en rikare, mera praktfull diktion, i en uddigare språkform och med en större och just derföre ledigare versifikatorisk förmåga. Vid granskningen af Eddan framträder tänkaren Geijer. Samtidens stridande litterära partier sågo häri, liksom i skaldestyckena, en ny tids man. I afseende på uppfattningen och den åskådliga framställningen af hednalifvet och hednabilder mötte man en ursprunglighet, som af ingen kunde förnekas och öfverallt anslog med nyhetens behag. Den nya tidskriften mottogs alltså med allmänt bifall. Ej blott de nya upplagorna bevisa det. De stridande partierna, det

fornakademiska och det romantiska, tycktes för ett ögonblick glömma sin strid. De sänkte sina vapen, för att gemensamt hylla den plötsligen på skådebanan uppträdande nordiske kämpen och skalden, som framfördes vid den sköna ungdomsgudinnan Idunas hand. Från det romantiska lägret hör man uttrycket af en ungdomlig förtjusning öfver den nya rent fosterländska uppenbarelsen. Båda dess tidskrifter, Polyfem och Phosphoros, förena sina röster i samma lofsång. Man ser "nationalandan i ren enkelhet återvaknad" och Atterbom utbrister: "Hon är då icke längre blott en lycklig dröm, den profetia, som ljudade i vårt Skaldar-mål om nordiska lifvets återvändande till tanken och sången, och den uppmaning till Sveriges snillen, som yttrades der och på flera ställen i denna tidskrift *), har ändtligen icke skett förgäfves", m. m. Man påstod sig sträfva åt samma mål som Iduna, ehuru på annan väg, och förbehöll sig framgent mer än en gång företrädesrätt att först ha anslagit de rent nordiska strängarne och hänvisat till ursprungskällan för en nordisk konst. Härvid syftar man på åtskilliga yttranden i sina tidskrifter och särskildt på Atterboms nämda Skaldar-mål med åtföljande dunkla förklaringar öfver nordiska mytologien.

Mot dessa förnyade anspråk uppträda göterna ej offentligen, men man finner i Adlerbeths årsberättelse för 1815—16, förmodligen i anledning af Atterboms påstående i den långa inledningen till "Nordmannaharpan", följande gensaga: "Äfven de af våra landsmän, som då de först stämde lyran, endast i Södern sökte ämnen för sina sånger, hafva nu erkänt, att svenskarne, i likhet med hvart och ett annat folk, måste ega en fosterländsk skaldekonst. Fåfängt skola de dock vilja tillegna sig förtjensten att hafva varit stiftare af denna.

*) Phosphoros.

Förr än de börjat förkunna hennes ära, hade trenne *göter* i sina sånger uppenbarat hennes styrka och skönhet.“ Adlerbeth tycktes ej vilja tillerkänna Atterboms ofvan nämda dikt dessa egenskaper. De tre göterna äro helt visst Geijer, Tegnér och Ling.

Bifallet från det akademiska lägret var ock ganska stort, så vidt man får döma af dess litterära språkrör, P. A. Wallmarks “Journal för Litteratur och Teater“. Tonen och hållningen förråda en erfaren och mogen man. Der skönjes någonting faderligt och råd saknas ej. Några af Geijers skaldestycken aftryckas och helsas i allmänhet med beröm, men man finner der föråldrade ordformer och uttryck, som ej alltid äro förkastliga, men böra sparsamt och med varsamhet användas. I afseende på språk och versifikation tviflar man ej, att författaren med mera öfning och uppmärksamhet skall uppnå den fullkomlighet, som ännu saknas. “Den siste kämpen“ och “Den siste skalden“ anses “i det hela bäst lyckade“. “Vikingen“ åter “är ett stycke af antik kolorit och naivitet, som kanhända skulle vunnit på en förkortning. Man tror sig vid läsning deraf förflyttad tillbaka i vår fornålder och höra någon af dess ryktbara vikingar förtälja sina öden.“ I afseende på granskningen af Eddan uttalar man sin glädje öfver, att den grekiska mytologien, såsom ett uttryck af ett “högt bildadt folk“, i vissa hänseenden tillerkännes företräde framför den fornnordiska såsom mera “barbarisk“. Hvartill denna glädje slutligen ledde, få vi längre fram se.

I en not till skaldestycket “Idunas äpplen“ i 2:a häftet af Iduna (1811), som äfven fyldes nästan helt af Geijer ensam, upptar han till besvarande ett par anmärkningar, som blifvit gjorda mot hans vers och språk i föregående häfte. Man hade sagt, att användningen af den sydländska stansen, Ottave Rime, vore otjenlig för vårt rimfattiga språk. Geijer bestrider det och upp-

manar till fortsatta försök, då språket, mera utveckladt, skall blotta sina inneboende tillgångar. Hans mening har följts och hans åsigt bekräftats. Från båda ofvan nämda lägren hade man äfven anmärkt bruket af imperfekterna *tvang, svang, klang, klungo*, i stället för *tvingade,* m. m. Å akademiska sidan ansågos de för "vårdslösheter (!), som så lätt undfalla en ännu oöfvad skald"; å den romantiska betecknades de som — "tyskeri"(!). Så litet kände man denna tid vårt språks ursprungliga skönheter. Geijer kände dem bättre. Han svarar: "Enligt min tanke, som befästes af språkets hela grammatik, äro dessa imperfekter ganska ren svenska, likaså språkriktiga, regelmässiga och goda, som de trestafviga", (ja, bättre). "*De utmärka en hel egen klass af verber* och en del sådana ega både enstafviga och trestafviga imperfekter. Der dessa (enstafviga) imperfekter finnas i språket, *kunna och böra de antagas till allmänt bruk.* Sker detta af författare, som ej sakna all förmåga, så hafva de kanske inför bruket *orätt i år;* men de kunna få *rätt åt året*". Hvarje ännu ej fullt mognad skolyngling, om språkundervisningen motsvarat sin bestämmelse, vet nu, att den klass af verber, hvarpå Geijer syftar, kallas den "*starka*", och att dess enstafviga uttrycksfulla imperfektformer just äro ursprungliga och gifva åt vårt språk en egendomlig klang, kraft och skönhet, och derföre böra sorgfälligt bevaras, der de ännu brukas, eller åter upptagas, der de genom en förvekligande och förslappande civilisation bortfallit. Språket är nämligen andens uttrycksform och vittnar alltså om andens styrka eller svaghet.

Sålunda ser man, huru Iduna redan från början uppträdde, hvilka nya element hon kastade in i språket och litteraturen, och huru hon mottogs.

Hvarje bidrag, på vers eller prosa, undergick en sträng pröfning af ett gransknings-utskott med Adler-

beth i spetsen och äfven vid allmän stämma inför hela Förbundet. Icke ofta intogs något bidrag utan att genomgå denna skärseld. Exemplet af Geijers "Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande", m. m., har förut anförts. Sjelfva Tegnér, hvars skaldestycken mer och mer helsades snart sagdt med jubel, fick icke sällan mottaga förslag till ändringar. Han är tacksam derför, litar företrädesvis på Geijers och Adlerbeths omdöme, men kan icke alltid gå in på ändringsförslagen, som det synes, med rätta. För granskningen af hans öfversättning af Eddans "Vafthrudnismál", hvilken romantikerna kallade en parafras, anlitas den bekante danske språkforskaren *R. Chr. Rask,* som en längre tid vistades i Stockholm för granskning och utgifning af isländska handskrifter. Tegnér beder Adlerbeth framföra sin erkänsla. I Förbundets handlingar finnas flera skaldestycken af Afzelius, som ej blifvit till införande antagna. Det samma synes händt Adlerbeth sjelf med ett skaldestycke: "*Sanningens röst till Norrmännen d. 13 April 1814*", hvari han utgöt sin bittra harm öfver prins Christian, som förledt Norrmännen, på samma gång han uttalade en varm kärlek för dem. Adlerbeth hade ock för litet fantasi för att vara skald.

Idunas 3:dje häfte gör i Förbundets verksamhet epok och väl ock i vår fosterländska litteratur. *Afzelius* uppträdde der med sin öfversättning, jämte text, af den äldre Eddans "*Völu Spá*", sedan Rask, på begäran af Förbundets gransknings-utskott, genomsett båda. Det var ett uppslag af stor betydelse. Några år derefter utgaf Rask, efter handskrifter på kungliga biblioteket, båda *Eddorna* jemte *Skálda* på grundspråket, hvartill Afzelius (1818) fogade öfversättning af d. ä. Eddan. Härmed lade den nordiska hednaverlden sin verldsåsigt i dagen och upplät sin poetiska skattkammare. Dessförinnan hade män utom Förbundet, men säkerligen af dess

verksamhet väckta, utgifvit Sn. Sturlassons "Konunga-Sagor". Banan var sålunda bruten, källan funnen och gjord allmänt tillgänglig för kännedomen af Nordens fornlif och fornhistoria.

I samma häfte bryter Afzelius äfven en annan väg, som knappt burit mindre frukt. Han meddelar folkvisan "*Necken*" med sin melodi. Vi ha förut sett, huru de af Afzelius samlade folkvisorna i Förbundet föredrogos och ansågos. När Afzelius för Iduna inlemnade "Necken", hvartill han sjelf diktat orden, mötte införandet deraf motstånd i stämman d. 22 Juni 1812. Förändringar föreslogos, hvarefter utskottet ansåg, att stycket borde i Iduna intagas, men Skoglar Toste (Uggla) yrkade, att Einars (Geijers) omdöme först skulle inhemtas och en "vidsträcktare omarbetning" ske. Stridiga åsigter föranledde omröstning och frågan uppsköts till en följande stämma. Att Geijer vid denna tid ej var belåten med Afzelii ord eller dikt, ser man af bref till Adlerbeth d. 30 Juli 1812. Men 1845, då han skref sin förut anförda "Berättelse" om Götiska Förbundet, uttalar han rättvisligen en motsatt åsigt. I stämman d. 26 Juni föredrages å nyo den genom omröstning uppskjutna frågan om "Neckens" införande, och oaktadt ny omröstning, yrkad af Sorle (A. H. Lagerlöf), bifölls det. Nu uppstod äfven strid om upptagandet af *melodien* i tidskriften. Skoglar Toste ansåg, att införandet af musik i en tidskrift, sådan som Iduna, vore olämpligt. Med honom instämde Thorsten Vikingsson (Ol. Myhrman) och Sorle. Men Rolf (Adlerbeth) afgjorde denna fråga, i det han uttalade den öfvertygelsen, "att musik, lika så väl som hvarje annat uttryck af känslor, kunde utmärka *götisk kraft*", hvari "flere förbundsbröder hördes instämma."

Liksom Afzelius med tillhjelp af Rask, som han sjelf inbjudit till Stockholm, verkade för utgifningen af

Eddorna, så sökte han i Geijer ett stöd och ett biträde för utgifningen af sin från barndomen samlade skatt af folkvisor. Geijer var i begynnelsen, som han sjelf säger, Afzelius och hans sak föga bevågen, men melodierna drogo honom till sig och snart var han med lif och lust midt upp i företaget. Frukten deraf blef “*Svenska Folkvisor*“ 1—3 del. 1814—17. Geijer tillerkänner Afzelius hufvudförtjensten häraf och sig sjelf nära nog ingen annan än den af den förträffliga inledande uppsatsen: “Om den gamla nordiska folkvisan“ och i 3:dje delen “Om omqvädet“. I Förbundet helsades detta företag med stort bifall, liksom något senare Eddornas utgifning, text och öfversättning. Afzelius synes emellertid, utom i 3:e häftet, föga till i Iduna. I det 7:de (1817) meddelar han en sonnett: “Till fornforskaren Tholander“ och “Brage den gamle“, i 9:de (1822) “*Skadis klagan*“, som i poetisk förtjenst närmar sig “Necken“ och likaledes diktats till en ypperlig folkvisemelodi, och slutligen Romansen: “Bore och Drifva“ i h. 10 (1824). Utgifvaren af Idunas 11:te häfte, tryckt 1845, har visserligen på Afzelius fört öfversättningen af Eddans “*Solar Liod*“, införd i 4:e h. (1813) af Iduna. Men denna uppgift är ett misstag, som bevisas af Iduna sjelf, Förbundets skriftliga handlingar och den egentlige öfversättaren P. W. Tholanders skriftvexling. Deremot ser man Afzelius lemna ett och annat bidrag till romantikernas Poetiska Calender, ty han, liksom Geijer, stod till dessa förkämpar för en friare diktkonst m. m. i ett godt förhållande. Slutligen må nämnas, att man af protokollet d. 30 April 1831 får veta, att Afzelius redan nu hade sina “Sago-häfder“ i sigte, äfvenså att han börjat arbeta på ett nytt skådespel “Arnliot Gellina“.

I 3:e häftet af Iduna uppträdde jämte Afzelius äfven en annan förbundsbroder, som genom sin sällsynt rika poetiska begåfning och den friska, starka klangen

och den praktfulla klangfärgen i sin harpa mer och mer tilldrager både sig och Förbundet allas beundrande uppmärksamhet. Det är *Esaias Tegnér*. Redan förut genom "Krigssång för skånska landtvärnet" (1808) och "Svea" (1811) alla fosterländska hjertans gunstling och en nationell skald af första ordningen, fortfar han att från och med nämda häfte lemna ymniga bidrag till nästan alla följande häften och dermed befästa och föröka Förbundets och dess tidskrifts anseende och framgång. Hvarje gång Adlerbeth i någon stämma föredrager nya sånger af Tegnér, märkes en upprymd stämning, som slutligen ger sig uttryck i högljudt bifall. Det är synbart, att Tegnér jämte Geijer af bröderna samfäldt anses för Förbundets förnämsta prydnader och stöd. När han i häft. 8 (1820) och 9 (1822) af Iduna börjat meddela fragmenter af "*Frithiofs Saga*" *) hör man från Förbundets stämma talas om hans "oöfverträffliga skaldegåfva". Och när Sagans fullbordan förebådas, yttrar Adlerbeth i en af sina årsberättelser: "Hvarje fördomsfri svensk skall älska och beundra detta härliga arbete. Efter dess läsning hafva äfven den nordiska mytologiens fiender nögats bekänna, att denna mytologi är för den snillrike skalden en af skönhetens rikaste källor." Slutligen skymtar "Gerda" i årsberättelsen för 1828—29 och derpå byggas "stora förhoppningar".

P. H. Lings bidrag till Iduna inskränker sig till ett litet utkast "om gymnastiken" i 5:te häftet (1814), men han är för det gemensamma syftemålet så mycket mera verksam på egen hand.

Sedan Geijer med de två första häftena ensam gifvit Iduna ett säkert grundfäste, minskas antalet af

*) Jämför man så väl dessa "fragmenter" som andra Tegnérs skaldestycken, meddelade i Iduna, med de samma sedermera i Saml. Skrifter offentliggjorda, märker man, att icke få, stundom vigtiga, alltid lyckliga förändringar blifvit företagna.

hans poetiska bidrag, som ock i jämförelse med de föregående i allmänhet blifva mindre betydande, men i samma mon träder *häfdeforskaren* och *tänkaren* i förgrunden på ett sätt, som ovilkorligen tilldrager sig stor uppmärksamhet och lofvar en fosterländsk häfdeforskare af hittills hos oss okänd förträfflighet. Man ser här en sällsynt förening af lärdom, snille, djupsinne och skarpsinne, som i en sammanträngd språkform få sitt motsvarande uttryck. Till de förut nämda märkliga uppsatser af hans hand i Idunas 2:a, 7:e och 9:e häften må läggas den om "Den skandinaviska halfön", h. 6 (1816), som sedermera vidare utarbetad inledde "Svea Rikes Häfder", och "Om historiens nytta", h. 8 (1820). Såsom betecknande för då varande litterära strider och förhållanden i vårt land, må nämnas, att då romantikerna i sin i många hänseenden förtjenstfulla och på den litterära granskningens område ovilkorligen epokgörande organ "Svensk Litteratur-Tidning" högligen prisade Geijers sist nämda uppsats, finner deremot Wallmark ("Allmänna Journalen" för d. 28 Sept. 1820) föga eller intet att der prisa i hufvudsak. Han finner visserligen, som alltid hos Geijer, "en skön stil och åtskilliga djerfva tankar", äfvenså ett och annat godt, men som ej är nytt, men han har "i hela afhandlingen icke kunnat upptäcka, hvarken något sammanhang eller några bestämda resultater eller ens öfvertygelsen, att författaren sjelf kommit till några sådana". Också har afhandlingen ej "uppfylt Rec:s väntan", liksom den icke heller "lärer (!) ha upplyst åhörarne" (?). Företeelsen påminner mycket starkt om likartade omdömen från vissa håll om Geijers föreläsningar efter affallet 1838, då han med ens blir så full af brister, sedan han förut varit så stor, djupsinnig och snillrik. Gåtan är lätt löst genom en blick på tidsförhållandena,

utan att man derföre behöfver förklara Geijer för alldeles ofelbar.

Iduna är vid denna tid icke ensam organ för Geijers litterära verksamhet. I romantikernas "Poetiska Calender" finner man flera skaldestycken af honom, likaså i "Sv. Litteratur-Tidning" hans polemiska uppsats "Nytt ett och annat om den akademiska Jurisdiktionen". Också har man för honom endast loford och beundran. När en förening af lärde män i Upsala m. fl. uppsatt tidskriften "Svea" (1818), möter man äfven här Geijer i den sedermera ofullbordade uppsatsen "Feodalism och Republikanism". Så sträfvar hans allsidiga natur ut öfver hvarje snäf gräns, han räcker till öfver allt, söker och erkänner det goda, hvar det enligt hans öfvertygelse finnes, och vill och kan ej oinskränkt tillhöra något parti. Han gick, som han sjelf säger, sin egen bana, obekymrad om hvad man derom sade. Det har varit hans lif.

I spetsen för Förbundets egentlige *fornforskare* gick *J. Adlerbeth,* med samma aldrig tröttade nit och kärlek, hvarmed han skötte sitt kall som Förbundets genom honom vigtigaste och inflytelserikaste embetsman. Honom följde småningom en hel liten här af i alla landsändar verksamma bröder. De fleste blefvo först i och genom denna verksamhet allmänt kända, några förvärfvade sig som forskare ett ganska stort anseende. Med ekonomiskt stöd ur Adlerbeths egen kassa, der så behöfdes, eller ur andras, hvilket af honom utverkades, då hans egna tillgångar ej voro tillräckliga, genomreste nu år för år desse forskare sommartiden vårt lands skilda landskap, aktgifvande på allt, som kunde kasta något ljus öfver forntiden eller var ursprungligen svenskt eller nordiskt. Så genomforskades en stor del af södra och mellersta Sverige jämte Gotland och Öland, äfvenså en del af Norrland. Jordfynd

uppgräfdes, runstenar uppletades och runor tyddes; gamla kyrkor skärskådades, handlingar af historisk vigt uppspårades, allmogeord upptecknades och sammanbragtes till ett helt för skilda landskap, och folkvisor, folkmelodier, ordspråk och gammalt skrock funno ock sina älskare och flitige upptecknare. Så började uppvakna ett nytt lif, en ny kärlek för fornforskningen, som ock närmare våra dagar blifvit en af hela Europa med en slags förkärlek omfattad vetenskap, af stor betydelse för folkens odling, historia och ömsesidiga förbindelser. Uppgifter om de fynd, som de unge forskarne gjorde, meddelades Adlerbeth i bref, hvilkas hufvudsakliga innehåll han sedan vid allmän stämma delgaf de öfriga bröderna, hvarefter Iduna förde det i lämplig form ut i det offentliga.

Minst värdefulla äro ej de så offentliggjorda frukterna af Adlerbeths egen forskningsflit och förmåga. Hans väl genomförda, om mycken lärdom och skarpsinne vittnande, undersökning "*Om Biarmaland*" (Iduna häft. 4) erkändes allmänt för synnerligen förtjenstfull. Tegnér uttalar särskildt sitt omdöme i bref d. 28 Okt. 1813. Den lär ock blifvit öfversatt på ryska och i Ryssland mottagen med bifall.

Geijer låter i sin "Berättelse" förstå, att Adlerbeth till en viss grad var "i hjertat en hemlig Rudbeckian". Några utlåtanden i nämda uppsats synas ej gifva stöd åt denna uppgift. Han synes der icke benägen att svärma på den historiska sanningens bekostnad. Hans förståndsenliga forskare-natur träder der tydligt fram. Så heter det i inledningen, der han egnar några ord åt minnet af fornforskarne från Carl XI:s tidehvarf: "De uppoffrade *sanningen* för en i sin grund ädel afsigt, då de trodde, att fäderneslandets ära skulle ökas i samma mon, som det innefattat ett större antal fordom ryktbara orter. De eftersinnade icke, att det

folk, som segrar fjärran från hembygden, måste blifva mest vidtfräjdadt. Vi behöfva icke heller fly till dikter", m. m. Och i en längre not, som påpekar vissa deras förvillelser: "Vi vilja icke nämna de egenheter, som utmärkte *Olof Rudbecks* rika inbillning", och "Sjelfve *Verelius,* en af våra oveldigaste och skarpsinnigaste fornforskare, kan ej alldeles frikallas från dylika misstag." Härtill må läggas följande ord, med Adlerbeths hand nedkastade på en papperslapp, som ej utan afsigt synes förvarad bland Götiska Förbundets handlingar: "Peringsköld, Rudbeck, Göransson — svärmare, men berömvärda, ty deras öfverdrift var riktad åt en god sak. Verelius var den oveldigaste och lugnaste bland våra äldsta fornforskare".

I sina "*Tankar om sättet att uppsöka och vårda fäderneslandets fornlemningar*" (Iduna h. 5) uppger Adlerbeth de förordningar, som fordom utfärdats till skydd för minnesmärken, m. m., hvarefter han kastar en blick på fornforskningens hela område och uppger, huru dermed bör förfaras. Inom Götiska Förbundet var man ock mon om ett skydd, som skulle bättre än hittills motverka en fortgående förstöring af fornminnesmärken. Man verkade derför. I synnerhet nämnes i detta fall *Baldur* (N. H. Sjöborg), som genom Excell. L. v. Engeströms försorg blifvit nämd till Antiqvitets-intendent. Slutligen anmäler Adlerbeth i stämman d. 30 Okt. 1828, att, efter flere bröders verksamma förberedelse, "en ny kungl. förordning om forntida minnesmärkens fredande och bevarande blifvit utfärdad den 17 April." Hvad Baldur sjelf angår få, i Årsberättelsen 1823—24, hans "Samlingar för Nordens fornälskare del. 1" följande vitsord: "Om detta arbete torde dock den anmärkning icke böra återhållas, att det eger större förtjenst genom yttre prakt, än genom uppgifternas tillförlitlighet." Detta är det enda mindre fördelaktiga omdöme man i Götiska

Förbundets handlingar finner om arbeten af egna förbundsbröder.

Såsom ett ytterligare bevis på Adlerbeths nit för Förbundets sak, som äfven var fäderneslandets, torde här böra nämnas, att han vid riksdagen 1818 hos Ridderskapet och Adeln d. 5 Jan. väckte förslag: att, mot ett årligt arvode af 3,000 r:dr b:co, till riket inkalla en lärd Isländare "såsom nödigt medel att inom Sverige främja en sann kunskap om den nordiska fornålderns språk och häfder." Underrättelsen härom, meddelad i stämman d. 17 Jan., väckte brödernas synnerliga glädje. Men flertalet af nämda stånds ledamöter tyckes ej delat Adlerbeths och Götiska Förbundets åsigter och fosterländska känslor, ty förslaget föll.

Bland Adlerbeths biträden på fornforskningens fält må följande göter nämnas, i det närmaste i den ordning, hvari de tagit inträde i Förbundet:

L. F. Rääf (Refr), en bland de först invalde förbundsbröderna, var mindre synlig i Iduna än känd genom sina stora samlingar af gamla handlingar, upplysande för vår historia, och af folkvisor och allt, som kunde bidraga till folkets kännedom i forna och närvarande tider, deras seder och bruk, deras tänkesätt och natur, m. m. Frikostigt upplät han ock denna skattkammare för forskare. Det var här Geijer och Afzelius för "Svenska Folkvisor" gjorde en värdefull skörd. Föröfrigt var han af bröderna högt skattad för sin fasta, redbara karakter och sin fornsvenskhet, som gick så långt, att han ej tålde någon förändring i gamla former, seder och bruk. Allt "modernt" var honom derföre förhatligt. En och annan, i enlighet med en ny tids åsigter och behof uppfostrad och med dess vanor införlifvad man, som nödgats en längre tid lefva i hans hus, fick ock der lära sig försakelser af ganska känbart slag.

P. W. Tholander (Fornjoter), en man, som sett bättre dagar, men nu var en ringa skolmästare på Ulriksdal med en lön af "100 plåtar", som han på begäran uppgifver i bref d. 13 Okt. 1803 till P. Tham. Hans studieföremål voro språk, ålderdomsforskningar, lärdomshistoria och naturalhistoria. "Otacksamma studier," säger han, "i vår tid, då romanhjeltar utgöra större delen af våra svenska läsare. O, tempora, o, mores!" Han anser dock obilligt att klaga och är "lycklig att alltid vara nöjd med sin lott." Han är också genast färdig att biträda andra, äfven rikets högst uppsatte embetsmän, med frukterna af sin lärdom, utan att begära och utan att erhålla någon ersättning. En oegennytta lika sällsynt som beundransvärd med hans lefnadsvilkor. Hans skriftvexling, äfven med utländske lärde, var ganska vidsträckt. Med stor boksynthet var han kännare af gamla sällsynta böcker af värde och hade deraf småningom sammanfört ett bibliotek, som jämte hans fornsaksamlingar efter hans död skänktes till Götiska Förbundet. I 4:de och 5:te häftena af Iduna finnas flera bidrag af hans hand, deribland "Solar Liod" med "Upplysningar", allt vittnen om hans lärdom. Hans bortgång d. 15 Nov. 1815 har i "Årsberättelsen" antecknats som "en stor förlust". Förbundsbröderna beslöto ock att göra sammanskott till en minnesvård, som sedermera restes på hans graf på Solna kyrkogård.

N. H. Sjöborg (Baldur), en äldre man, fornforskare redan i slutet af förra århundradet, förut nämd i en riktning, hvarom äfven en "skrifvelse" i Idunas 5:te häfte bär vittne.

M. Bruzelius (Svipdager) känd så väl för sina väl skrifna, noggranna och värderika antiqvariska bidrag till Idunas 7—9:de häften, som i synnerhet för sin "Sveriges historia för ungdom", för hvilken han utmärktes af Sv. Akademien. Man möter hos honom mycken

värme för forskningens föremål och för fäderneslandet. I några inledande ord till sina anteckningar "Nordiska fornlemningar" i h. 7 af Iduna (1817), der värdet af fornsvenska minnen vältaligt framhålles, uttalar han en önskan, som i våra dagar blifvit en verklighet. "Då," säger han, "Sverige egt en *Rudbeck, Verelius, Göransson* och *Björner,* som offrat hela sitt lif åt forntiden, så må hvarje sann svensk med brinnande längtan önska att snart hos oss, liksom i England och Danmark, se ett offentligt, alltid tillgängligt *National-Museum* för våra fornlemningar, värdigt vårt land och så stora forskares namn." Bruzelii forskningsfält inskränkte sig närmast till Skåne, Halland och Blekinge.

J. H. Schröder (Skölder Svenske), som d. 30 April 1816 antogs till medlem af Götiska Förbundet, hade redan förut af Adlerbeth användts för forskningar i fäderneslandets mellersta landskap, der han ock sedermera år efter år, med Adlerbeths understöd, fortsatte att uppleta och beskrifva minnesmärken af skilda slag. Det var han, som i en handelsbod i Strengnäs upptäckte den gamla handskrift af "Solar Liod", som till Adlerbeth öfverlemnades och af Tholander öfversattes. Schröder utmärkte sig för mycken flit och ifver i dessa forskningar och har till Idunas 6—10:de häften lemnat ganska många smärre bidrag af värde. Så fick man bland annat genom hans noggranna afskrift af inskriften på grafstenen i Vadstena öfver Carl Knutssons gemål (Iduna h. 9 1822) veta, att Carl sjelf med rätta låtit der teckna sig *Carolus Secundus* (d. 2:e) och ej den 8:de, som, på grund af Johannes Magnus' och hans efterföljares falska uppgift, likväl ingått i vår historia och gifvit oss 6 Carlar mer än vi egt. Hvem har gifvit oss öfverflödet af Erikar? Man fick äfven af Schröder veta (h. 6 Iduna, 1816), huru Svante Stures grafminne i Vesterås domkyrka misshandlades ännu i vårt århun-

drade. Så nitisk Schröder var, undgick han ej, liksom mången fornforskare, stora och något muntrande misstag. Då Geijer reste till utlandet 1825, följde honom Schröder till Köpenhamn, der han, på Adlerbeths uppmaning, skulle studera dess museum och på återvägen anställa forskningar i Skåne, Småland, m. m. Till Adlerbeth sänder han uppgifter om frukterna af denna återfärd. Så berättar han, huru han vid Ramlösa funnit en "runsten af ansenlig ålder". Beviset låg i runornas oläsbarhet. Ett nyare slägte hade ytterligare förvärrat saken genom sina bemödanden att återställa dem. De åhörande bröderna i stämman d. 30 Okt. yttrade mycken glädje öfver detta "uråldriga" fynd. Då ansåg sig Baldur "blott böra erinra, att den vid Ramlösa anmärkta runstenen ej är en lemning från aflägsna tider, utan först i det 18:de århundradet blifvit af frih. *Hårleman* upprest".

Lorentz Klüwer (Orm Lyrje), en norsk kapten, som d. 30 Jan. 1819 blifvit invald till medlem af Förbundet och genom bref till Adlerbeth delgaf sina forskningar i Norge, synnerligast i Christiania och Trondhjems amt. Han har i Idunas 9:de häfte meddelat anteckningar om "Forntidsminnesmärken i och vid Christiania". Underrättelsen om hans död i Trondhjem d. 5 Jan. 1825 mottogs "med djup saknad". General Birch skrifver derom till Adlerbeth och tillägger "att Götiska Förbundets afsigter var ett fast mål för Orm Lyrjes bemödanden till slutet af hans lefnad."

J. G. Liljegren (Ingemund den gamle), vald till ledamot den 26 Sept. 1821, har i Iduna h. 8 (1820) låtit införa tvänne bref till grefve L. v. Engeström om bibliotek, arkivsamlingar och fornsaker i Köpenhamn. Hans verksamhet förut och efteråt följes med stort intresse i Götiska Förbundet och man gläder sig åt dess

frukter, liksom åt hans offentliga utmärkelser. Det är i sammanhang med honom, som vår nu varande utmärkte riksantiqvarie *B. E. Hildebrand* först nämnes i Förbundets stämmo-protokoller. Han säges (d. 1 Febr. 1833) ha "gjort sig fördelaktigt känd genom bidrag till Sveriges mynt-historia" och på hemställan af Vitt.-, Hist.- och Antiqvitets-akademien förordnas han, då Numismatices Docens vid Universitet i Lund, till biträde åt Ingemund, för att ordna statens myntsamling och derpå uppsätta en fullständig förteckning.

J. H. Wallman (Helge) är en af de ledamöter i Götiska Förbundet, som från den tid (1819), då han först nämnes i dess protokoller, oftast der förekommer, stundom med mycket beröm. På sin första här nämda forskningsresa understödes han af kronprinsen, sedermera af Adlerbeth, någon gång biträdd af ärkebiskop Rosenstein. Han synes lika outtröttlig i sitt arbete och af naturen rikt begåfvad för sitt forskarekall, som kunskapsrik. Han egnar sig med stor framgång ej blott åt fornforskning och historia, utan äfven åt mytologi och språkforskning. Idunas 9:de och 10:de häften, utgifna 1822 och 1824, innehålla ej mindre än 7 värderika bidrag af hans hand. Då hans afhandling "*Om striden på Samsö*" upplästes i stämman d. 1 Dec. 1821, åhördes den "med högtidlig uppmärksamhet" och man "fann den innehålla de ostridigaste bevis på författarens snille och lärdom". Redan ett par år använd af Adlerbeth kallas han nu till ledamot af Förbundet. År 1823 är han sysselsatt med ett arbete öfver Blendas hembygd, Värend, och Tegnér utbeder sig del deraf, emedan han umgås med tanken att i poetisk form behandla sagan om Blenda. Man hör ofta talas om nya arbeten, hvarmed Wallman är sysselsatt. Åren 1824 och 1828 vinner han pris i Vitt.-, Hist.- och Antiqvitets-akademien och kallas till dess arbetande ledamot 1829.

Utnämd samma år till ordinarie lektor vid Linköpings gymnasium, hjelper han att gifva stadga och utbildning åt en bland hans lärjungar stiftad förening med Götiska Förbundet till förebild. Dess unga ledamöter använda sommarferierna på forskningsvandringar i Östergötland och dess granskap. År 1833 sänder han Adlerbeth en beskrifning jämte teckningar öfver fyra hedniska offeraltaren i staden Vesterviks granskap. "Afhandlingen", heter det i Förbundets sista stämmo-protokoll d. 16 Febr. "var författad af Herr *Otto Fr. v. Feilitzen*, en bland de insigtsfulla ynglingar, som i Linköping bildat ett sällskap för forntida minnen. Förbundet ansåg den innefatta omisskänneliga bevis på en sann fosterländsk anda, förenad med noggrannhet i forskning samt redighet i framställning, och skulle förbundsbrodern Helge genom skriftvårdaren anmodas att frambära detta omdöme till den unge författaren."

Abr. Ahlqvist (Mysing), invald i Förbundet d. 7 Febr. 1825, tog inträde d. 18 Jan. 1829, sedan han öfverlemnat sin "Ölands historia och beskrifning", genom hvilken han vunnit ett berömdt namn. I Iduna finna vi honom endast i 10:de h., der han meddelat beskrifning på en "öländsk fornlemning".

N. J. Ekdahl (Arnliot), en af de sist invalde, synes visserligen ej i Iduna, men så mycket mera i Förbundets protokoller under de sista åren af dess verksamma tillvaro. Han egnade sig med mycken flit och ifver åt fornforskningar i Norrland, äfvenså åt eftersökandet af handlingar af historisk vigt. Så hade han i Jämtland fått underrättelse, att då detta landskap 1645 afträddes till Sverige, hade till Trondhjem bortförts en kista med "ett rikt förråd af forntidshandlingar". Med offentligt understöd anstälde han spaningar i Trondhjem, men fruktlöst. Åren 1831—33 gjorde han ock på offentligt uppdrag flere gånger besök i

Christiania, för att utbekomma den del af Christian II:s arkiv, som, enligt konungens af Bayern föreskrift, skulle tillkomma Sverige. Detta arkiv, som förvarats i München, hade nämligen öfverlemnats till vederbörlig fördelning mellan de tre nordiska rikena. Norrmännen vägrade länge Ekdahl tillträde till arkivet, men slutligen anbefaldes de af vederbörande, oaktadt akad. kollegiets motsatta beslut, att låta honom fritt genomforska det. Han upprättade då förteckning öfver alla urkunder, som skulle tillhöra Sverige och frukten deraf blef: "Christian II:s arkiv eller Handlingar rörande Severin Norby", som han i 4 delar utgaf 1835-42.

G. W. Gumælius (Kjartan Olofsson), invald redan 1818 den 31 Okt., borde visserligen på denna grund föregått några af de sist nämda, men då de fleste af desse gjorde företrädesvis hedna minnen till föremål för sin forskning, egnade han sig förnämligast åt litteraturen och språket vid öfvergången till kristen tid eller i medeltiden. Hans flera bidrag till Iduna h. 7, 9 och 10 ådagalägga forskarens skarpa blick, lärdom och en ej vanlig skriftställare-förmåga. Genom utgifning jämte upplysningar af "Hertig Fredrik af Normandie" gaf han först prof af medeltidens folkläsning och härmed äfven uppslag till det storartade och ihärdigt fullföljda litterära företag, som närmare våra dagar fullständigt genomförts af Fornskrift-Sällskapet i Stockholm. Ännu innan Götiska Förbundet afslutade sin verksamhet, utgaf han (1828) 1:a delen af sin berömda, ty värr oafslutade, roman "Thord Bonde". För öfrigt är det bekant, att han öfverlefde alla sina förbundsbröder och 88 år gammal slutade sina dagar den 21 Nov. 1877.

Några af Förbundets ledamöter sysselsatte sig företrädesvis eller uteslutande med att från folkets läppar uppteckna folkspråket i skilda landskap, hvarigenom ett

allmänt Dialekt-Lexikon kunde förberedas. Man kan till en del i Förbundets protokoller följa deras arbete, ty Adlerbeth meddelar tid efter annan, huru deras samlade ordförråd växer och afskrifter deraf inlemnas till Förbundet.

Bland de förbundsbröder, som voro på detta sätt verksamma, må i synnerhet nämnas *J. J. Lagergren*, prost i Småland, och den förut nämde *O. A. Arborelius*, prest i Dalarne. Den senare hade redan 1813 i disputationsform i Upsala under præsidium af prof. E. M. Fant utgifvit en afhandling: "Conspectus Lexic. Linguæ Dalicarlicæ", Äfven prosten *D. Nordin* sysselsatte sig med uppteckningar af landskapsmål.

Men forskningen inskränktes ej blott inom eget land. Med danska forskare knöt man förbindelser för ett gemensamt mål. Man hade förut tagit någon väckelse från Danmark; nu betalade man sin skuld. Tvänne af Förbundets egna ledamöter reste äfven utrikes och anstälde der forskningar, som stodo i närmare eller fjärmare förhållanden till de hemmavarande göternas. Så begaf sig *Sven Lidman* (Sigurd Jorsalafarare) till Constantinopel och Orienten, och *F. W. Ekenstam* till London, der de uppehöllo sig flera år. Båda blefvo sedan lektorer i Linköping, kyrkoherdar, m. m. Den förre genomreste en del af Österlandet och Egypten för antiqvariska forskningar, hvarför till en del redogöres i bref, införda i 7:de h. af Iduna. Han hade derunder gjort stora samlingar, som stodo inpackade i 11 lårar i Constantinopel för att hemsändas, då en eldsvåda utbröt den 25 Mars 1818 och förstörde allt. Enligt Adlerbeths uppgift d. 10 Juli gingo sålunda förlorade, utom fornlemningar, "800 vol. klassiske författare, koptiska och arabiska handskrifter", m. m. Ekenstam egnade sig i London åt studiet af fornindiska mytologien, språket (Sanskrit) och dess litteratur. Hvad han dermed åsyftade

och till hvilka djerfva och vågade slutsatser han med sin för saken svärmiska och fatasirika natur kom, kan man se af hans tvänne bref i Iduna h. 6. En nyktrare forskning torde underkänna värdet af ett och annat deri. Till och med Ling fann dertill skäl.

Det har förut nämts, att en fråga inom Götiska Förbundet fått en särskild behandling, utom de strödda underrättelser, som derom i dess protokoller förekomma. Det är den s. k. konstfrågan eller den om framkallandet af en *nationell konst.* De ifrigaste för denna sak och som må hända länge nog burit fröen dertill inom sig, tycktes tro, att den fornnordiska mytverlden innebure den lämpligaste och mest gifvande jordmonen för den nya konstens skapelser. Utom hvad inom och genom Förbundet verkats för uppväckandet af en fosterländsk anda i lif, forskning och dikt, återstod att äfven i den sköna bilden för ögat se samma anda framträda. Väckelsen dertill kom, som det syntes, utifrån.

Tidpunkten var ock väl vald. Förhållandena inom den i vissa inskränkande former stelnade Konstakademien voro sådana, att en brytning måste ske och en ny friskare luft beredas för nya andar, som redan kände, att friheten är äfven den fria konstens nödvändiga lifsluft. Sålunda ser man inom konstverlden samma företeelse, som samtidigt visar sig inom litteraturen i de båda förut nämda skolornas uppträdande som språkrör för nya idéer, nya sträfvanden på forskningens och diktens område. Dessa hade otvifvelaktigt kommit äfven de unga konstnärerna till godo och väsentligen bidragit att väcka denna oppositionsanda, som fick sitt närmaste uttryck i det s. k. “Sälskapet för konststudium“, som stiftades 1814 af *J. G. Sandberg, B. E. Fogelberg* och *J. v. Breda.* På deras begäran höll den bekante skriftställaren *Lorents Hammarsköld* konsthistoriska föreläsningar, som sedan utgåfvos under benäm-

ningen: "Utkast till de bildande konsternas historia". Men af vida större betydelse för den ofvan nämda konstfrågan voro de talrikt besökta föreläsningar "*öfver de nordiska myternas användande i skön konst*", som på "Sälskapets" uppdrag höllos 1814-17 af *P. H. Ling.*

Ingen var väl för denna fråga mera ifrig, ja, brinnande än han. Sitt ideal tycktes han egentligen söka inom den nordiska hedendomen, hvars myter genom sin storslagenhet, sin sinnrikhet och sitt djup bemäktigat sig hans dermed beslägtade själ. Med en kraft, som ej ville höra talas om svårigheter och som växte med motståndet, sökte han ock att göra sina idéer gällande. Han hade redan med mer eller mindre framgång försökt det i dikten, i både episk och dramatisk form. Att åter uppkalla den gamla fornnordiska kraften både i kropp och själ, var och förblef hans lefnadsmål. Hans gymnastik var ett af medlen derför. Genom den lärde han sig att rätt uppfatta harmonien i människokroppen, som var af väsentlig vigt för skönheten i den konstnärliga framställningen deraf. Att se sitt ideal förverkligadt i konsten var ock en af hans älsklingsidéer. Derför umgicks han äfven mycket med konstnärer, bland hvilka han sökte vinna anhängare. Att detta lyckades, visar det följande. Hvad man vet, är, att *Bengt Erland Fogelberg* var hans förklarade lärjunge. Också lär han bott hos Ling.

Sedan saken sålunda blifvit förberedd, mottog Götiska Förbundet från en icke namngifven person 50 dukater jämte en skrifvelse, som föredrogs i stämman d. 10 Juni 1817. Denna skrifvelse, som jämte åtföljande "Anmälan", kungjord i Inrikes Tidningar d. 18 Juni, meddelas i Bil. N:o 6, upplyser, att syftemålet med de 50 dukaterna vore "belöning och uppmuntran för dem bland *Sveriges* och *Norges* konstnärer, som *ur den nordiska mytologien hemta ämnen för sina framställningar*

i bildande konst.“ “Konstnären bör“ så “räcka skalden handen, för att leda det hela till sitt mål — *Nordens sjelfständighet äfven i bildande konst.*“ Alltså inbjudas båda ländernas konstnärer till en täflan i behandling af uppgifna ämnen i *målning, bildhuggeri, teckning* och *arkitektur*, men blott inom den nordiska mytverldens område. De täflande skulle, som sedermera bestämdes, till *Götiska Förbundet* inlemna sina försök Måndagen före Oskarsdagen samma år, och sistnämda dag (d. 1 Dec.) skulle belöningarna tilldömas “de bästa täflande arbeten“. Men då tiden för konstnärerne sedan befans för knapp, framflyttades, på gifvarens förslag, inlemnings- och belöningsdagarne, och den senare bestämdes till Carlsdagen d. 28 Jan. 1818. Föröfrigt lemnades äfven fritt val af ämne, likväl inom myternas krets, för konstnärer, som ville bidraga till den goda saken utan anspråk på särskild belöning, och man hoppades, att “äldre litteratörer och konstnärer“ skulle “befordra företaget med sina råd till de yngre konstnärerne“.

Till denna “Anmälan“, som var af gifvaren uppsatt, fogade Förbundet en uppmaning till de täflande konstnärerna, att flitigt studera de båda *Eddorna*, “såsom de rikaste och säkraste källor för upplysningar om de nordiska myterna“. Äfven herr *Lings* skrifter, särdeles Gylfe och Asarne, ansågos för tjenliga “att elda den snillrika konstnären till träffande framställningar“.

Den nämda skrifvelsen skulle, enligt bifogad föreskrift, öppnas af *Adlerbeth* i närvaro af *Afzelius* och *N. M. Tannström* (Ragnar). Dessa utgjorde de först utnämda ledamöterna i en blifvande nämd, som skulle pröfva de inlemnade konstalstren och fälla utslag om deras belöning. I enlighet med en ny skrifvelse (d. 16 Nov. 1817) ökades deras antal med 3 litteratörer, hvilka genom val (d. 30 Dec. 1817) blefvo statsrådet friherre

Skjöldebrand (icke göt), fäktmästaren *Ling*, som samtidigt anmälde sin utgång ur Götiska Förbundet, och *M. Bruzelius* (Svipdager). Till möjliga ersättningsmän utsågos envoyén *G. U. Silfverhjelm* (ännu ej göt), som ansågs vara den hemlige gifvaren och skrifvelsens författare, och *J. J. Tavaststjerna* (Thore Jotun). Då Ling afsade sig förtroendet, inträdde Silfverhjelm. Slutligen yrkade gifvaren i bref af d. 17 Jan. 1818, att domarnes antal skulle ytterligare ökas med 6 konstnärer, "dock endast sådana, hvilka genom sin förtjenst hedra vårt fädernesland och värdera dess härliga myter." Liksom vid valet af litteratörer, skulle äfven nu valet vara fritt af ledamöter inom eller utom Götiska Förbundet. De valde blefvo: hofmarskalken frih. *Fr. Ph. Klingspor*, professorerne vid Konst-akademien *E. Limnell*, *C. J. Fahlkrantz*, *Fr. Westin*, *G. Er. Hasselgren* och gravören *C. D. Forssell*. Ingen af dessa var ledamot af Götiska Förbundet, men Limnell, Fahlkrantz och Hasselgren blefvo det efter hand. Till ersättningsmän utsågos *Tavaststjerna* jämte *Ol. Södermark* (Sigurdr) och statybildhuggaren *B. E. Fogelberg* (ej göt).

Det är af dessa val synbart, att man icke afsåg någon ensidig partifördel, utan tvärtom ville förena partierna eller utplåna dem till förmon för en gemensam fosterländsk sak.

Men innan ofvan nämda val skett, hade redan en brandfackla, den första, i all välmening inkastats i det götiska lägret och någon brytning der framträdt. Den blef snart offentlig och hade helt visst i hufvudsak endast goda följder, ehuru meningarna derom ännu i dag synas något delade*). Upphofvet till denna brytning var *E. G. Geijer*.

---

*) Se *National-Museum*. Bidrag till Taflegalleriets historia af *Fredr. Sander*. IV. Stockh. 1876, sid. 14—35. der berörda konstfråga behandlas. Vid en närmare tidsbestämning af ett och annat faktum,

Lika lifligt som någon nitälskande för äkta nordiskhet i vetenskap och konst, hade egentligen han gifvit uppslag dertill i första häftena af Iduna. Någon skymt af misstanke kunde väl ej uppstå, att han vore eller skulle blifva denna sin naturliga böjelse otrogen. Men han såg sakerna i stort, nordiskhet var ej det enda, som var för honom af värde, den mänskliga odlingen i alla dess förgreningar var synbarligen mer och mer hans ögonmärke. Han sträfvade att se sakerna i sitt sammanhang, hvarigenom först hvarje del fick i det hela sin rätta plats, sin betydelse. En viss öfverdrifven nordiskhet, hvaråt han föga skattat, var inom det Götiska Förbundet rådande och han kände den väl. Att Ling häri var den egentlige hufvudmannen, hade hans stora skaldestycken tillräckligt ådagalagt. Hans personliga inverkan var ock känd. Geijer värderade honom mycket, men kunde ej instämma i vissa hans utsväfvande åsigter. Det är ej otroligt, att Ling genom sina omtalade föreläsningar, kanske äfven personligen, inverkat på Silfverhjelm, hvaraf frukten blef de 50 dukaterna för uppgifna ändamål. Sjelf hade Geijer som hedersskänk af sina landsmän i Upsala mottagit "ett götiskt dryckeshorn, prydt i drifvet silfver med lika sinnrika som skönt utförda framställningar ur de nordiska myterna" *) efter Fogelbergs ritningar. Uppslaget var således redan gifvet för konstnärlig behandling af dessa myter. Äfven den bekante målaren P. Hörberg skall derpå hafva försökt sig. Geijer säger sjelf i sin "Berättelse", att det var nämda dryckeshorn, som först ingaf honom tanken att offentligen uttala en varning för möjliga öfverdrifter; men i en not till sina nedan nämda

---

torde en och annan, här uppgifven, slutföljd visa sig förhastad. — Jfr äfven uppgifter och åsigter i "De bildande konsternas historia från slutet af 18:de årh. till våra dagar af *C. G. Estlander*". Stockh. 1867.

*) Geijers "Berättelse".

"Betraktelser" uppgifver han, att det var den förut nämda "Anmälan" om konsttäflan på ensidigt nordiskt mytisk grund, som bragte denna tanke till mognad och och verkställighet. Man har fullt skäl att tro det, då man vet, att "Anmälan" kungjordes i Inr. Tidningar d. 18 Juni och att förra hälften af Geijers "*Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande i skön konst*", föredrogos af Adlerbeth i Götiska Förbundet d. 16 Nov. De mottogos med "enhälligt" bifall och deras tryckning i det näst utkommande 17:de häftet af Iduna beslöts. Var Ling i denna stämma närvarande? Derom lemnas ingen upplysning. Man ser emellertid ingen skymt af motstånd. Först i stämman d. 30 Dec., enligt vår anteckning ur Förbundets handlingar, föredrog Geijer sjelf som ordförande senare hälften af sin uppsats. Derunder kom från Ling en skrifvelse, hvari han, på grund af försvagad helsa och bristande tid, anmälde sitt utträde ur Götiska Förbundet. Det väckte allmän bestörtning, men de närvarande bröderna sade sig "hvarken kunna eller vilja lägga något hinder i vägen för verkställning af fäktmästaren P. H. Lings beslut". Han upphörde med ens att kallas Bosi, ehuru detta namn ännu en gång återkommer, då efter stämmans slut Förbundet "såsom ett prof af sin fortfarande aktning egnade en skål ur Bragebägaren åt f. d. förbundsbrodern Bosi", hvilket tillkännagifvande dock, som förut nämts, finnes i protokollet öfverstruket.

Rätta orsaken till Lings utträde var missnöje öfver Geijers uppsats, hvaraf endast den förra hälften, ännu otryckt, kunde vara af honom känd, förmodligen genom Adlerbeth, till hvilken han alltid stod i ett synnerligen vänskapligt förhållande.

Det har förut nämts, att Ling var en bland de 3 litteratörer, som i stämman d. 30 Dec. invaldes i pröfningsnämden. Häri har man velat se ett bevis, "att

Geijers åsigt icke vunnit allmänt bifall inom Förbundet" *). Men Geijer var ju sjelf som ordförande närvarande i stämman och insåg, helt visst lika väl som någon annan, att Ling var en bland dem, som först borde komma i fråga, på grund af sin stora kännedom af myterna och för hvilkas konstnärliga framställning han så ifrigt arbetat både personligen och genom sina föreläsningar? Att man inom Förbundet ej allmänt gillade ett och annat i Geijers "Betraktelser", är möjligt, ja, troligt, men nämda faktum är derför intet säkert bevis.

På någon analys af innehållet i Geijers till en större del beståndande och alltid tänkvärda uppsats kunna vi här ej inlåta oss, men endast påminna, att hans uttalade afsigt var ej att på förhand afskräcka konstnärer från försök, utan endast att väcka eftertanken och varna mot öfverdrift. Också låter han förstå, att utslaget må fällas af försöket och att han "ej skall ha det minsta emot att se sina meningar i verk och gerning vederlagda". Han uttalar ock, i den till uppsatsen fogade noten, sin tillfredsställelse med — som han förnummit — "de lyckliga försök", som blifvit gjorda, men finner deraf ej skäl att "ändra sin öfvertygelse om den nordiska hjeltesagans företräde för mytologien, ensamt tagen, i fråga om bildande konst." Också gjorde man sig vid de följande pristäflingarna Geijers vink till godo, då man jämte ämnen ur nordiska mytologien äfven uppgaf sådana ur hjeltesagan.

Det har äfven yttrats som en förmodan, att uppskofvet af inlemningsdagen för de täflande konstnärerna föranledts af Geijers uppsats. Men denna fans ju då ej mer än till hälften till i — handskrift? Ännu d. 30 Dec. var senare hälften ej tryckt och Idunas 17:de

*) Sander: "National-Museum".

häfte ej tillgängligt för allmänheten, oaktadt på titelbladet står 1817. Möjligen var uppsatsens tillvara känd genom ryktet. Men kan blotta ryktet åstadkomma så hastiga verkningar? Silfverhjelm, som först d. 17 Jan. 1818 föreslogs till medlem af Götiska Förbundet, kunde ej heller personligen ha hört förra hälften af Geijers uppsats der uppläsas.

Vi ha än mindre skäl att tro, att Geijers hand, som det uppgifvits, genom nämda uppsats "föll tung på de unga förhoppningarna" (konstnärerne), som först ämnade göra försök att bryta en ny väg för vår konst. Iduna var troligtvis ej för dem tillgänglig förr än omkring medlet af Jan. 1818, då man väl får antaga, att deras försök voro fullbordade. Dessutom äro vi ej benägna att tro, att verkliga konstnärsandar, om äfven unga, låta afskräcka sig af "Betraktelser" sådana som Geijers; snarare känna de sig eggade till försök, då frågans afgörande deraf gjorts beroende.

Ännu en menlig följd af Geijers uppträdande har i förut uppgifna, som oss synes, synnerligen förtjenstfulla arbete öfver National-Musei konstsamlingar, anförts. Anhängarne af den "antikiserande smakriktningen", som "inom Konst-akademien hade sitt högqvarter, blefvo", heter det, "käckare i sina anfall och med mångfaldigt gäckeri möttes de nya sträfvandena, de nya försöken". Den, som genomgått Wallmarks "Journal", organen för de gamla åsigterna både i Sv. Akademien och Konst-akademien, vet mycket väl, att man der redan från början var föga eller alls icke böjd för upplifvandet af det fornnordiska "barbariet", ett försök, som sedan fick namn af "goticism". Redan vid anmälning af Idunas 1:a häfte framskymtar detta. Också iakttager man framgent för det mesta tystnad i afseende på Idunas följande häften, men begagnar hvarje tjenligt tillfälle att uttala sitt missnöje med eller förlöjliga det nya

"barbariet", hvarmed vår litteratur hotas. Deri inbegripes både "fosforism" och "goticism". Geijer var icke heller för anhängarne af en förfluten tids "smakriktning" någon angenäm person, ehuru man ej helt kunde förneka hans stora snille och vissa af hans litterära förtjenster. Han ansågs vara en hemlig chef för "den nya sekten" och mot den ansåg man hvarje slags försök till nedsättning på vers eller prosa tillåtet. Redan *innan* början af Geijers "Betraktelser" föredragits inför Förbundet, hade man i Jönköpingsbladet för d. 8 Nov. 1817 låtit införa den parodi på Silfverhjelms eller Förbundets "Anmälan", hvaraf Herr Sander (i en not sid. 30) meddelat en del och hvilken vi i Bilaga N:o 7 anföra i sin helhet. Man försökte genom löjet förstöra den allvarliga verkan af nämda anmälan. Hvad sedan följde innebar ingenting "käckare". Man riktade sig, naturligtvis i anledning af konsttäflan på mytens grund, mot enskilda nordiska myter, som på vers förlöjligades. Man tycker sig igenkänna J. M. Stjernstolpes hand, åtminstone hans manér, en godmodig, harmlös lek med de behandlade föremålen. Slutligen grep *han* sig med visshet an och införde i "Allmänna Journalen" för 1820 N:ris 31 och 32 (d. 8 och 9 Febr.) ett längre poem: "*Mythologierna eller Gudatvisten*" *), hvari han låter Valhalls hela gudaskara, till en del af honom sjelf utstyrd, göra ett besök i Olympen, sådan den med sina invånare af skalderna och konstnärerne bildats, och der blifva utskrattad. Göterne hade alltid låtit hvarje anfall mot sig och sina sträfvanden blifva obesvaradt, men nu beslöto de att gifva svar på tal. Genom Adlerbeths försorg anmodades någon skald, hvars namn sorgfälligt förtegats **), att i samma ton och samma

*) Se Bil. N:o 8.

**) De i stämman närvarande, då denna dikt upplästes, tyckas känt författaren, ty i protokollet står "den nämde författaren". G. W.

meter låta Olympens gudaskara bereda sig till återbesök i Valhall, för att ännu en gång få ett olympiskt skratt på de nordiska gudarnes bekostnad. Men den olympiska skaran gåfvos de gestalter och de drägter, som den ursprungligen haft, förr än de förskönades af skalder och konstnärer. Följden blef, att den aldrig kom fram till Valhall, ty den mottogs redan i Elevsis så, att den fann rådligast att skyndsamt vända om till sin Olymp. Denna dikt "*Mythologierna eller Gudatvisten. Andra dagen*" *) infördes i tidningen "Anmärkaren" N:o 25 för den 21 Juni, och vid uppläsningen i Götiska Förbundet helsades den med lifligt bifall och "den nämde författaren fans med utmärkt framgång hafva befrämjat Förbundets afsigter." Härmed synes det ock varit slut med hvarje försök att så som förut förlöjliga göternas sträfvanden.

För vår del ha vi alltså, när vi känna företeelserna i Wallmarks tidning, m. m., intet skäl att tro, att anfallen på göterna blefvo käckare efter Geijers "Betraktelser" och i anledning af dem, än de voro förut. Och hvad de nordiska myterna särskildt angår, visade "Journalen" en viss böjelse för vissa tyskars och efter dem danske professoren Badens åsigt om den nordiska Eddan, hvilken ansågs icke vara en samling af ursprungligt fornnordiska skaldestycken, utan endast en uppfinning af — kristna munkar!

Vi kunna således på uppgifna grunder ej antaga som riktiga alla de menliga slutföljder af Geijers ofta nämda uppsats, hvilka af författaren till "National-Museum" framhållas. Vår åsigt är den, att Geijer var fullt befogad att, under då varande förhållanden, gifva

Gumælius, som ej var bland de närvarande, tillfrågades ett år före sin död om författaren, men svarade, att han derom ej visste annat än att det ej var han sjelf.

*) Bilaga N:o 8.

en helsosam varning mot möjliga öfverdrifter, som redan i början kunnat motverka den goda sakens framgång. De hade ju redan längesedan drifvit sitt spel i Lings större skaldestycken. Det bestämda i formen för Geijers uttalade åsigt låg i hans natur, men det minskas, då man ser, hvart han syftade och att han underkastade den uttalade teorien praktikens pröfning. Men i den upphetsade stämning, hvari svärmarne för saken då befunno sig, synas de uppfattat Geijer som en afgjord fiende till sjelfva saken, hvilket var falskt. Också öfverdref man i begynnelsen, väl icke betydelsen, men någon gång värdet af de konstalster, som genom denna götiska konsttäflan framkommo. Sjelfva Fogelbergs gudabilder utfördes aldrig sådana, som de då visade sig och tillvunno sig allmän beundran. Frej ersattes ock af Balder, som likväl svårligen lär kunna anses för den bäst lyckade, och i Tor, sådan han nu jämte Odin pryder vestibulen till vårt National-Museum, kan man ännu spåra någon brist i antiqvarisk insigt. Sandbergs "Valkyrior" har en af våra dagars konstkännare *), som egnat sitt lif åt konstens studium, funnit alldeles icke förtjena det uteslutande beröm, som i början tillföll äfven detta försök på mytens grund. Om de prisbelönta konstnärerna hör man ock sedermera föga talas.

Efter denna utflygt, i anledning af ej längesedan uppgifna förmenta skadliga följder af Geijers "Betraktelser", återgå vi till berättelsen om Götiska Förbundets bemödanden för en nordisk konst.

Till den första konsttäflingen hade blifvit inlemnade 27 större och mindre arbeten i skulptur, målning och teckning, utförda af herrar J. J. Salmson, P. Berggren, Suell, A. M. Malmqvist, B. E. Fogelberg, J. G. Sandberg, J. v. Breda och J. Liljedahl. I bref afsade

*) Professor E. G. Estlander i förut anförda arbete sid. 522.

sig Fogelberg, Sandberg och v. Breda på förhand hvarje möjligt pris. Den förstnämde ville i afseende på sina arbetens fullbordan endast "inhemta upplyste och sakkunnige mäns råd", de senare lemnade blott "bidrag till den goda saken". Prisen tilldömdes Hrr *Salmson* och *Berggren,* hvarom särskilda underrättelser meddelas i Bilaga N:o 9, der efter Iduna h. 11 närmare redogöres äfven för de följande pristäflingarna. De bristfälliga uppgifterna deri skola här nedan rättas.

I stämman d. 16 Febr. väckte förbundsbröderna *Thorgöter* (J. G. Netzel) och *Sverre* (C. G. Spens) förslag till en konstutställning på följande grunder: 1) Det vore Förbundets pligt att för allmänheten visa frukterna af konstnärernes bemödanden. 2) Nya medel kunde då genom en måttlig inträdesafgift beredas att främja de nordiska myternas användning i skön konst. Ändamålet, Förbundet värdigt, kunde såsom fosterländskt ej misstydas. 3) Förbundet kunde dymedels, om utställningen lyckades, sysselsätta konstidkare och dessa fortfarande bearbeta myterna, hvilket annars kunde helt och hållet afstanna.

Förslaget antogs med enhälligt bifall och förslagsställarne fingo uppdrag att vidtaga alla nödiga förberedelser för utställningen och dess framgång. Huru de härvid förforo, hvilka svårigheter mötte och huru saken lyckades, må inhemtas af Thorgöters och Sverres egen "Berättelse" till Förbundet, Bilaga N:o 9.

Då Konst-akademien ej kunde förhindra göternas utställning, föranstaltade hon sjelf en sådan, hvarigenom man fick samtidigt skåda tvänne, täflande med hvarandra. Göternas blef den rikhaltigare och tilldrog sig allmän uppmärksamhet. Några konstnärer fördelade sina arbeten på båda. Den götiska utställningen öppnades d. 19 Maj och fortfor ett par månader. Den

ekonomiska frukten deraf blef sådan, att man ännu några år med något tillskott kunde utsätta pris för nya konsttäflingar. Dessa blefvo 3, ej 2, som Hrr Sander och Estlander uppgifvit i anledning af en felaktighet i ofvan nämda "Tillägg", införd i 11:te häftet af Iduna. Som bevis vilja vi meddela följande anteckningar ur Götiska Förbundets skriftliga handlingar:

Redogörelsen för den *1:sta* konsttäflingen infördes i Inr. Tidn. (N:o 30) för d. 13 Mars 1818.

Anmälan till den *2:dra* ses i Inr. Tidn. (N:o 150) för d. 30 Dec. samma år. Man finner här ämnen uppgifna, som tagits icke blott ur myterna, utan äfven, enligt Geijers förslag, ur hjeltesagan. Så "Hervora besvärjande Angantyrs vålnad att ur högen framlemna svärdet Tirfing". Man tillfogar som skäl, att man "valt detta täflingsämne med öfvertygelse, att den nordiska hjeltesagan nära sluter sig intill den egentliga myten". Prisen utdelades d. 1 Dec. 1819 åt *Alex. Malmqvist* och *P. Berggren.*

I Inr. Tidn. (N:o 68) för d. 23 Juni 1820 infördes anmälan till den *3:dje* konsttäflingen. Utom de uppgifna ämnena lemnades fritt val inom mytverlden och hjeltesagan. Den 19 Mars 1821 bestämdes prisen och utdelades den 2 April åt *Berggren, O. H. Wallgren* och *Malmqvist.*

Samma år utsattes pris för *4:de* och sista täflingen, hvarvid norrmannen *C. Lehman* blef segrare och mottog sin belöning 1822.

Det ser ut, som skulle ifvern hos konstnärerne småningom svalnat, ty man finner inga vidare försök gjorda, förrän tämligen långt efter de första, framkallade af Götiska Förbundet. Emellertid hade ett nytt fosterländskt uppslag äfven inom den bildande konstens område blifvit gjordt. De fortgående frukterna deraf blefvo helt visst icke sådana, som de ifrigaste af göterna

önskade och hoppades. Men allt nytt behöfver tid att mogna och en konstnär kräfver ganska omfattande och djupgående studier, äfven utom sin konst, för att höja sin intelligens och vidga området för sin konstnärsverksamhet, så framt han vill uppnå den fulländadade mästarens ståndpunkt. De antiqvariska och fosterländskt historiska studierna hade vid denna tid ej hunnit synnerligen långt, utom hos några få, och till dessa hörde visserligen i allmänhet ej konstnärerne. Äfven för dem blef dock kännedomen af den nordiska myten, sagan och i allmänhet fornverlden småningom lättare tillgänglig, hvarigenom ett grundligare och mera omfattande studium deraf vore möjligt. Ganska lång tid behöfde också Fogelberg för att ombilda och fullborda sina nordiska gudastoder. Dermed synes smaken för konstnärlig behandling af ämnen ur nordiska mytologien, fornsagan och folksagan å nyo uppvaknat, ehuru förenad med mera sans och insigt. Vår konst har nämligen sedan dess riktats med ganska många lyckliga försök, som visa, att Götiska Förbundets uppslag innebar en framtid.

Vi hafva i det föregående uppgifvit, hvilka bildande konstnärer vid täflingstiden voro eller blefvo medlemmar af nämda förbund. En för vår konst ganska vigtig man saknas, emedan han vid denna tid vistades i Rom. Det var *J. N. Byström* (Vaulunder), som invaldes redan 1816. Såsom ett bevis på den anda, som var rådande inom Förbundet, vilja vi nämna dess uppförande mot professor *G. E. Hasselgren*, som vid den brytning, som inom Konst-akademien uppstått, och vid konsttäflingen slöt sig till akademien. Icke desto mindre föreslog *Ulf* (O. E. Bergius) i stämman d. 6 Juli 1821, att Förbundet skulle lemna något penningeunderstöd åt prof. Hasselgren, som ämnade göra en resa inom fäderneslandet, för att "uppsöka och afteckna

den bildande konstens vigtigaste framställningar af inhemska forntidsföremål". Det vore till gagn för nordiska konsten och konstnärerna. Förslaget vann bifall och vid slutet af en stämma längre fram antecknade sig förbundsbröderna för en summa af 175 R:dr "såsom frivilliga bidrag till Hasselgrens resa". Följande året d. 29 Juni mottog han jämte musik-kompositören direktör *B. Crusell* och historiemålaren *J. G. Sandberg* "enhällig kallelse" till ledamot af Förbundet.

Men icke blott den diktande och bildande konsten hade inom Götiska Förbundet sina målsmän; äfven musiken var värdigt förestäld i de skapande tonkonstnärerne E. G. Geijer och förenämde B. Crusell och i de kända sångarne J. Dillner, *P. Westerstrand* (Thormoder) och P. A. Fröst, liksom sången jämte mimiken i *Axel Arv. Raab* (Tetleifr), som tog inträde den 26 Jan. 1822.

Innan vi lemna göternas förhållande till konsten och särskildt deras väckelse till en sjelfständig nordisk konst på mytens grund, böra vi nämna, att frågan om de nordiska myternas konstnärliga behandling ej först uppstått i de Skandinaviska länderna, utan i Tyskland. Professor *Fr. David Gräter* i Würtemberg skall nämligen redan vid 19 års ålder så eldats af Klopstocks "Hermannsschlacht" för Skandinavernas och Germanernas bardaålder, att han beslöt att lära sig de förras språk. Inom tvänne år bragte han det derhän, att han 1789 i öfversättning utgaf en hop nordiska sånger, som vunno kännares bifall och först väckte hans landsmäns intresse för de gamla skandinavernas skaldekonst. Han uppmuntrades nu af framstående snillrike lärde och skriftställare både i Tyskland och Danmark att utarbeta en nordisk mytologi, hvartill skulle fogas afbildningar i kopparstick. År 1807 uppträdde han offentligen med uppmaning till konstnärerne att försöka sig på framställ-

ning af det skandinaviskt hedniska Nordens myter. Femtiofem ämnen uppgåfvos. Det tillämnade verket skulle med tysk och fransk text utkomma i Paris. Teckningar hade redan lemnats Gräter, men det för Tyskland så olyckliga kriget gjorde slut på hela företaget. Gräters "Bref öfver den nordiska mytologien och de nordiska gudomligheternas konstnärliga framställning" utkom i dansk öfversättning i Köpenhamn 1821.

Äfven i Danmark hade våra göter i samma riktning föregångare. Så skall den danske målaren *Abildgaard* (f. 1744, död 1809) efterlemnat tio ännu bevarade kolorerade handteckningar i folio till den danske skalden Ewalds sorgespel "Balders död". De föreställa Odin, Freja, Tor, Balder, m. fl.

Universitetet i Köpenhamn hade äfven år 1800 offentligen till besvarande framstält den frågan: "Vore det för vitterheten i Norden gagneligt, att den gamla nordiska mytologien, i stället för den grekiska, blefve införd och antagen?" Tre svar inkommo och meddelades allmänheten 1801 i danska tidskriften Minerva. Författarne voro Stud. juris *A. Oehlenschläger*, Theol. kand. *J. Möller* och Alumnus i Pedag. Seminarium *L. L. Platou*. Alla blefvo sedermera professorer och den först nämde blef Danmarks störste skald. De samstämde i att prisa den nordiska mytologien såsom synnerdeles gynsam för skaldekonsten, men ville derföre ej utdrifva den grekiska eller grekiskt-romerska. Professor J. Möller har sedan utgifvit en särskild afhandling: "Om nordiska mytologiens brukbarhet för de sköna bildande konsterna", tryckt 1812.

Då Ling hos oss uppträdde med förut nämda föreläsningar och började ifra för myternas användning i konsten, var han säkerligen ej okunnig om hvad förut i samma väg tilldragit sig åtminstone i Danmark, der han vistats vid århundradets begynnelse och tyckes mot-

tagit första väckelsen till de idéer, hvilkas genomförande blef hans lefnads bestämmelse, hans mål.

Sedan myternas användning i konsten genom konsttäflingen och Geijers "Betraktelser" blifvit hos oss en stridsfråga för dagen, återverkade det på Danmark och en strid uppstod, som å ena sidan urartade till skandal. Anledningen var, att professor *Finn Magnussen* fått kunglig befallning att vid Konst-akademien i Köpenhamn hålla offentliga föreläsningar öfver nordiska mytologien med afseende på myternas användbarhet i konsten. Mot honom uppträdde nu sekreteraren vid samma akademi, professor *Torkel Baden,* och sökte på förlegade och redan vederlagda grunder bevisa, att vår hedniska mytologi vore ett falsarium och att myterna alls icke vore för konsten användbara. Striden fortgick genom broschyrer och dagblad, men Baden fick inga andra medhållare än sin mindre väl kände broder, doktor G. L. Baden. Deremot bildades i Köpenhamn ett sällskap af ansedde och insigtsfulle män, som utsatte pris för en konsttäfling på de nordiska myternas grund. Det ena priset vans af en bland Konstakademiens egna professorer, de två andra af danska konstnärer i Rom, hvaraf den ene var *Thorvaldsens* utmärkte lärjunge, statybildhuggaren *H. E. Freund* (f. 1786, död 1840). Det berättas, att Thorvaldsen i begynnelsen och länge varit saken obenägen, hvarföre lärjungen måste för honom dölja sina planer och försök, men slutligen hade mästaren förändrat åsigt och uppmuntrat lärjungen att fortgå på den nya banan. I bref af d. 30 Juli 1822 till professor J. G. Liljegren berättar Finn Magnussen, att han med säkerhet visste, att Thorvaldsen till och med sagt, att han sjelf ville "framställa något i samma väg, när han dertill finge tid". Men denna tid kom aldrig.

Upplysningar om sistnämda strid i Danmark kunna inhemtas i Wallmarks "Allmänna Journalen" för 1821, der Badens uppsats "Om den nordiska mytologiens oanvändbarhet för de sköna konsterna" infördes i N:ris 220, 221, 223 och 227. Men då våra göter häri sågo ett ytterligare försök att på grund af en utländsk förment auktoritet motverka deras åsigter och sträfvanden, uppsatte Adlerbeth en berättelse, hvarigenom äfven motpartens åsigter kunde blifva kända. Under benämning "Några ord om den i Danmark uppkomna strid angående nordiska mytologien" *) insändes denna berättelse till Journalen, som införde den i N:ris 247—48, men under "insändt", hvilket plär utmärka, att redaktionen ej i allo delar de af insändaren uttalade åsigterna.

Då vi här stå vid gränsen för Idunas tillvaro och Götiska Förbundets lifligare verksamhet på den fosterländska litteraturens och konstens område, kan det vara skäl att kasta en hastig blick på det sätt, hvarpå göterna och deras sträfvanden i allmänhet betraktades af de förut nämda med hvarandra kämpande litterära partierna. Vi ha sett uppslaget.

Att Wallmarks Journal i allmänhet nära nog iakttog tystnad i afseende på Iduna, sedan 1:sta häftet med välvilja blifvit anmäldt, är förut antydt. Om *Geijers* och *Afzelii* "Sv. Folkvisor" säges knappast ett ord, men när Atterbom genom dem fått väckelsen till sin "Nordmånna-harpan"" får man i en något ironisk anmälan deraf 1816 höra talas om "pig- och drängvisor" på ett sätt, som inger tvifvel om detta endast skall tillämpas på de af Atterbom bearbetade och meddelade folkvisorna eller om det gäller våra folkvisor i allmänhet. Journalens innersta böjelse och ståndpunkt tyckas oss

*) Bilaga N:o 10.

bäst karakteriseras af den utförliga, helt och hållet berömmande granskningen (Okt. 1815) af Leopolds. Saml. Skrifter, 2:a uppl., B. 1—2. Man möter en artighet och ett smicker, som utmärka ej den sjelfständige mannens, utan nära nog tjenarens ståndpunkt. Med saknad ser förf. tillbaka på den gamla goda tiden, som var den sanna smakens och vettets tid, under det nutidens skrifter väcka "afsky och förtrytelse" m. m. Vid denna tid hade likväl fem häften af Iduna utkommit och både Geijer och Tegnér förvärfvat sig ett berömdt namn. Men under det Götiska Förbundets verksamhet förtiges, visas deremot några af dess framstående ledamöter mer eller mindre uppmärksamhet. *Lings* storartade ensliga skaldeförsök i episk och dramatisk form få omvexlande beröm och tadel, mest det senare. *Geijer* är synbarligen en misstänkt person, ehuru man ej kan förneka hans snille, men de vigtigaste af hans uppsatser förbises. För *Tegnér* visas böjelse, men hans tal vid jubelfesten 1817 ådrog honom från båda partierna en skarp tillrättavisning, som i vissa fall ej gafs utan giltiga skäl. Men slutligen blir han helt och hållet "Journalens" man. Samma tidnings åsigt om den nordiska mytologien och dess användbarhet i konsten är förut antydd. "Goticism" och "barbari" tyckas blifvit liktydiga ord.

Men funno göterna ingen vän i "Journalen", så mötte de deremot i romantikernas tidskrifter och tidning den varmaste vänskap. Få voro de häften af Iduna, som ej fingo en utförlig och genomgående granskning. Välviljan och det lefvande intresset för göternas fosterländska sträfvanden äro öfverallt märkbara. Man följer vid omdömet synbarligen sin öfvertygelse, uttalar den öppet, och insigten är mångsidig. Polyfem och Phosphoros hade gjort uppslaget, men det är i synnerhet Sv. Litteratur-Tidning, som under sin mångåriga

tillvaro och i mycket berömvärda verksamhet var behjelplig att föra göternas sak framåt. Man tager sjelf intryck deraf och förklarar sitt syfte sammanfalla med göternas. *Geijer* tyckes dock vara de senares främste man. Likväl gillar man icke allt, som går från hans penna. Så förklarar man hans "Betraktelser" för en af de yppersta ästetiska uppsatser i vår litteratur, men delar ej alla hans deri uttalade åsigter. *Tegnér* behandlas på ett vexlande sätt; man berömmer det ena skaldestycket, ja tjusas deraf, under det man har anmärkningar mot det andra, ja stundom behandlar det något hårdhändt. Vi ha ej kunnat spåra all den bitterhet man i romantikernas omdömen öfver Tegnérs författareskap velat se. Tegnér misstog sig sjelf i detta fall. Så i afseende på den anda, hvari granskningen af hans "Tal vid Jubelfesten 1817" var skrifven. Slutligen möter man ett utbrott af förtjusning öfver de första fragmenterna af Fritiofs Saga. Något mer än ett år derefter klandras ganska mycket i "Axel". Sjelfva erkände romantikerna, att de fordom gått något för långt i klander öfver Tegnér. Mot *Afzelius* bemödade man sig ock att öfva rättvisa. Utgifningen af Folkvisorna och Eddan innebure stora förtjenster, men i afseende på de förra anmärker man bristande noggrannhet i uppteckningen, m. m. Man beundrade *Lings* stora poetiska begåfning och varma fosterländska sinnelag, men man upphörde aldrig att förehålla honom den hårdnackenhet, hvarmed han tillslöt sitt öra för hvarje välvillig upplysning om det "falska system" han i sitt skaldskap följde. Då första delen af "Eddornas Sinnebildslära" utkom, ansåg man sig berättigad att i dess fullbordan "ana något verkligt förträffligt." Så bemödar sig, som oss synes, Sv. Litteratur-Tidn. mer och mer att från *sin* ståndpunkt skipa rättvisa i snillets verld, så framt det ej gälde den "gamla skolans" män, mot hvilka man med

ett och annat undantag, förfor obilligt, ja hänsynslöst. Att öfverdrift så i beröm som i klander ej saknas, kan ingen förneka. Men detta fel torde i allmänhet få kritiska tidningar undgått, allra minst under partiförhållanden. Som bevis på en märklig öfverdrift i beröm må slutligen anföras omdömet om "Runor af Norna Gest" (*Nikander*), meddelade i 10:de häft. af Iduna. Denna diktkrans "bildar", heter det, "ett helt af så snillrik halt, att det fullkomligt(!) kan täfla med de berömda Fritiofs-romanserna"(?). Hvad man sålunda än må klandra och med rätta hos våra romantiker, verkliga och ganska stora förtjenster hade de dock, men dessa hafva ännu aldrig, oss vetterligen, blifvit tillfyllest framhållna och erkända. Vi lefva synbarligen ännu i berörda fall under inflytelsen af forna partiförhållanden. B. E. Malmströms, efter hans död utgifna, föreläsningar gifva derpå ett mycket framstående bevis.

Men Götiska Förbundets och dess mäns verksamhet följdes ej blott i deras eget land med deltagande uppmärksamhet; äfven i utlandet blef den ej obemärkt. Vi hafva hört, att Adlerbeths undersökning om "Biarmaland" snart öfversattes på ryska och mottogs i *Ryssland* med bifall. I *Tyskland*, för hvilket de skandinaviska folkens nationalitets-sträfvanden på grund af fornspråk, fornminnen och fornlitteratur ej kunna vara likgiltiga, var man ej okunnig om hvad som härutinnan tilldrog sig hos oss. Brefskrifvare från våra olika partiers läger gåfvo i tyska tidningar eller tidskrifter derom underrättelser, ehuru med bibehållande af, icke sin nationalfärg, utan hufvudsakligen sin partifärg, hvarigenom vissa företeelser fingo ett skiftande utseende. Men lärde tyske män funnos, som sjelfve kunde gå till källan, hvarföre ganska grundliga behandlingar af fosterländska arbeten hos oss träffades i aktade tyska tidskrifter. Man tillegnade sig äfven ett och annat genom öfver-

sättning, slutligen Tegnérs Fritiof, som småningom blef en nationalskatt i Tyskland, kanske nära nog som i skaldens eget fädernesland. År 1827 underrättas Götiska Förbundet, att dess tidskrift blifvit med beröm nämd och granskad äfven i *franska* tidskrifter. I *England* är Geijers "Vikingen" öfversatt redan 1814 och sjunges, säger Adlerbeth, "med stort bifall af Stora Britanniens invånare." Längre fram utkommer i samma land i öfversättning en samling svenskt fosterländska sånger, till en del hemtade ur Iduna. På 20-talet reser, med offentligt understöd, landskapsmålaren C. S. Graffman till Skotland, för att afteckna "skotska vuer". Han hade förut i sitt eget land någon tid varit sysselsatt med afteckning af fornlemningar. I Skotland gör han bekantskap med Walter Scott, till hvars kunskap det Götiska Förbundets verksamhet tyckes hafva kommit. Genom Graffman anhåller den skotske barden (1831) hos I. Liljegren att få en "utförlig (!) beskrifning öfver vårt lands förnämsta minnesmärken." Den utmärktaste kännare af sitt lands minnen i saga, sång och synliga minnesmärken, ville han måhända bereda sig insigt äfven i våra, för att till vårt land förlägga scenerna i någon påtänkt romantisk berättelse. Mellan hans land och det skandinaviska Norden hade ock, som man vet, i hedentid varit mycken förbindelse.

Att Götiska Förbundet och dess förnämste forskande män voro väl kända i *Danmark* faller af sig sjelf. Man hade derifrån mottagit någon väckelse, nu verkade man derpå tillbaka. Vi hafva i det föregående sett tecken deraf. Man gjorde ock tid efter annan besök hos hvarandra, danske män i Sverige och svenske män i Danmark, de senare särskildt för att bese och studera det af Thomsen upprättade och ordnade fornsaks-museum i Köpenhamn. Skriftvexling uppstod, hvaraf drag finnas äfven i Iduna. Man bygde till en

del på gemensam grund och från den räckte man hvarandra handen. År 1825 kommer från Liljegren, som var i Köpenhamn, underrättelse, att "Det Nordiske Oldskrifts-Selskabet" der inrättats. Geijer kallas till dess medlem. Adlerbeth, som i Götiska Förbundet derom underrättar, säger, att detta sällskap, liksom ett samtidigt tyskt för Thüringen, hade samma syfte som Förbundet.

Så se vi, att äfven vårt begynnande nationella sträfvande vid denna tid ej var utan intresse och betydelse för en stor del af det öfriga Europa. Det skulle blifva det ännu mera, ja man skulle slutligen, som vi veta, i det *Skandinaviska Norden* söka utgångspunkten för det i vår verldsdel *gemensamma* arbetet på fornforskningens fält, som är ett af de utmärkande tecknen för vår tids växande folk-gemensamhet.

Men ett Förbund, som hade gjort till sin hufvuduppgift att med alla hederliga medel, som stodo det till buds, verka för fäderneslandets upprättelse och nyskapelse, rotfästade i de ädlaste minnens fruktbara jord — hvad tänkte, hvad åsyftade det, frågar man må hända, i *politisk* riktning? Hade det härutinnan några bestämda, klart medvetna åsigter? Geijer uppgifver i sin alltför knapphändiga "Berättelse", som synes hufvudsakligen vara nedskrifven ur blotta minnet, att göternas politik endast yttrade sig i känslor. Den eftertänksamme betraktaren kan likväl ej undgå att inse den bestämda *fosterländska* riktning, som, så i den inre som i den yttre politiken, låg i Förbundets syftemål och verksamhet. Ingen mänsklig verksamhet är enslig, utan sammanhang med och utan inflytande på det hela i ett statslif. Och huru skulle litterära sträfvanden af den beskaffenhet som göternas, kunna uppkomma och fortgå utan inverkan på deras egen och landets åsigt och handling i politiskt hänseende? Då Geijer sjelf talar om de tidsförhållanden, under hvilka Götiska För-

bundet stiftades, så ligger ock redan i dess grund och syfte politik nog. Icke var det väl heller blott känslor, som uttalades i tacksamhetsskrifvelsen till L. D. Heijkensköld, då han vid riksdagen i Örebro 1812 uppträdde mot försöket att inskränka tryckfriheten? Och då man vid stämman i Upsala (1821) höjde Bragebägaren för E. G. Geijer, så skedde det ju i förening med en skål för "svenska friheten i ord och handling"? Man hade således bestämda åsigter, man tänkte. Också uppträdde enskilda förbundsbröder mer och mer på våra riksdagar, i synnerhet på riddarhuset, och gjorde sig der ganska mycket bemärkta. Geijer berättar sjelf, att man vid 1823 års riksdag till och med talade om ett "götiskt parti". Med tiden och förändrade förhållanden fördes desse på den praktiska politikens stridsfält kämpande göter in i skilda läger, men man har intet skäl att betvifla troheten mot de ädla grundsatser, de besvurit som götiska förbundsbröder. Det fosterländska hjertat, frihetskärleken inom lagens gräns, frimodigheten, mannamodet, redbarheten och fordran på uppoffring för fäderneslandet förde de med sig öfver allt.

I den yttre eller stora politiken stod man på en allt mera bred bas. Den var uppenbart skandinavisk. Göternas forskning förde dem ock helt naturligt till hela den skandinaviska stammen och den jord, som af den uppbrutits och bebygts. Underrättelsen om föreningen med *Norge* mottogs derföre inom Förbundet med jubel. Den gamla svenska politikens mål, som varit de stora konungarnes, var i hufvudsak vunnet. Vi minnas, huru Geijer i Götiska Förbundet måste för gråt afbryta uppläsningen af Tegnérs skaldestycke "Nore", der en sidoblick kastas äfven på *Danmark*. Man ser här känslor, men dessa äro ej blott tankarnas föregångare, de förråda dem ock. Men äfven i *Finland* hade bygd brutits af svenska män. Genom århundradens gemensam-

ma minnen hade ock detta land med dess befolkning blifvit för svenska hjertan kärt. Det kunde slitas från svenska väldet, ej från svenska hjertat. Den våldsamma lösslitningen från det förra under upprörande omständigheter hade derföre i det senare lemnat djupa, aldrig fullt igengrodda sår. Hela vårt land önskade och hoppades äfven en återförening 1812-13. Den politik, som i strid dermed likväl följdes, var alltså ej nationens, utan den klarsynte, kallblodige och fjärrskådande statsmannens. Känslopolitiken fick vika för förståndets politik. Det är således ej underligt, att några finnar, som öfvergått till Sverge, invaldes till medlemmar af Götiska Förbundet. Så den af alla så högt aktade *J. P. Lefrén* (Guttorm); vidare *J. J. Tavaststjerna* (Thore Jotun) och *J. E. Kumlander* (Heraudr), hvilken till och med infördes som N:o 11 bland stamgöterna, men sedan återgick i finsk tjenst.

Vi tro alltså, att politiken, så i sin grund som i sina följder, ej var göterna så främmande, som Geijer nog hastigt uppgifver. Den kunde ej vara det.

Sedan vi sålunda låtit Götiska Förbundet framstå, som vi tro, i hela mångfalden af dess fosterländska verksamhet intill den tidpunkt, då dess afmattning anses hafva börjat, må vi låta hufvudsakligen den man å nyo framträda, som var dess egentlige upphofsman, dess lifvande och sammanhållande medelpunkt. Han var och förblef alltid den samme, när mycket kring honom förändrades. Den krets, som omgaf honom, förminskades ock mer och mer; slutligen synes han stått nära nog ensam, ty det Götiska Förbundet såsom sådant hade spelat ut sin rol.

Vid föredragningen af sin årsberättelse högtidsdagen d. 16 Febr. 1820 kunde Adlerbeth ännu med stolthet yttra: "Redan hafva vi uppnått den tid, då frukterna af Götiska Förbundets bemödanden börja hinna

till mognad. Mera än förr utmärka sig våra landsmän genom en fosterländsk anda i bildning och tänkesätt. Det uppväxande slägtet lifvas af en ädel nitälskan för Sveriges urgamla ära. Inhemska föremål hafva blifvit älsklingsämnen för skalderna, för vetenskapernas och de bildande konsternas idkare. Källorna för en sann kunskap om vår fornålders märkvärdigheter blifva af häfdeforskaren sorgfälligt uppsökta.“ Och samma dag det följande året gör han denna återblick:

“Tio år hafva förflutit, sedan Götiska Förbundet stiftades. Starkt genom allvar och enighet har vårt samfund, oberoende af främmande inflytelser, aldrig afvikit från sin ursprungliga bestämmelse: återuppväckandet af våra förfäders mannamod och redliga sinne. Genom 8 häften af tidskriften Iduna har Förbundet stadgat sitt anseende. Medan bland Sveriges vitterhetsidkare många uttömt sin kraft under inbördes split och fåfänga strider, har göternas verksamhet varit egnad åt ädlare företag. Manhems ära och styrka hafva våra skalder besjungit, och våra fornforskare lifvat minnet af framfarna åldrar. Tidens anda gynnar våra afsigter, och kärare än nu hafva Svithiods söner aldrig hållit den fria fädernejorden. Om det vore förmätet att från vårt Förbunds stiftelse härleda väckelser af denna varmare fosterlandskänsla, kunna vi dock icke afsäga oss tillfredsställelsen att till dess spridande hafva medverkat. Ofta har äfven allmänhetens omdöme gjort rättvisa åt våra bemödanden.“ “Denna sanning,“ anser han ej kunna vederläggas af vissa Dagblads, i synnerhet “Allmänna Journalens“, “vanmäktiga försök“ att förlöjliga “våra hedniska förfäders gudalära“ eller förneka de ursprungligaste Eddasångernas höga ålder. Han ser häri endast “den djupaste okunnighet om slutföljderna af de strängaste granskares undersökningar.“ De,

som smäda och förlöjliga, ha ock "förverkat sin rätt att kallas svenskar."

Vi se här en liten skymt af göternas sätt att, med ett enda förut nämdt undantag, blott inom sin egen krets bemöta sina offentliga motståndare. Förlitande sig på sina syftens renhet, sin saks sanning och inneboende kraft, försmådde de att ikläda sig stridsrustningen inför allmänheten. Harmen eller föraktet synes blott i Förbundets protokoller, och Adlerbeth är här allas målsman.

År 1822 utkom Idunas 9:de häfte, år 1824 det 10:de och sista, som ombesörjts af Adlerbeth. De äro båda innehållsrika och värdefulla, i synnerhet det först nämda, der Tegnér meddelar slutet af Fritiof, och Geijer uppträder med sin afhandling "Om den gamla svenska Förbundsförfattningen", som sedan ingick som ett vigtigt kapitel i 1:a del. af "Svenska folkets historia". Härmed synes Geijer afslutat sin verksamhet för Iduna; han är sysselsatt med sina stora historiska arbeten. Tegnér synes ännu i 10:de häftet. Men sedan båda samtidigt (1825) utgifvit tvänne af sina yppersta verk, den ene Fritiofs Saga, den andre Svea Rikes Häfder, synas de ej mera varit benägna att lemna bidrag till Iduna. Dermed föllo ock tvänne af Förbundets starkaste stödjepelare undan. Också hade Geijer i och med nämda skarpt historiskt-kritiska arbete fullkomligt brutit med de föråldrade åsigter, hvarpå kan hända en stor del af göterna lefvat och hvilka några syntes benägna att fasthålla. Han berättar, att han "kom i lukt af kätteri". Han var derifrån ej förut fri genom sina "Betraktelser". En göt skall dock, efter Geijers uppgift, hafva tröstat sig med, att han lemnat den gamle Fornjoter och hans ätt qvar i orubbadt bo, emedan Geijer i sina Häfder om honom sagt — ingenting; han blott försvann ur vår historia. Så fingo genom

en allt djupare och mångsidigare forskning de äfven inom Götiska Förbundet på månget håll lefvande gamla sjelfskapade fantasibilderna småningom vika för den historiska verkligheten.

Tanken på fortsättning af Iduna öfverger ej Adlerbeth, oaktadt de svårigheter, som möta. Den 2 Febr. 1827 omtalar han för de i stämman närvarande bröderna, att han förgäfves uppmanat Förbundets skalder att lemna bidrag till ett 11:te häfte af Idnna. Deremot hade fornforskarne Helge (Wallman) och Skölder Svenske (Schröder) gifvit löfte om flera. Den 16 Febr. 1829 uttalar han ännu förhoppningar. De byggas på skalderna. Norna Gest (Nikander) hade rest till Italien, naturligtvis "för att der uppsöka minnen af de götiska folkens bragder". Bodvar Bjarke (Tegnér) hade börjat Gerda. Se der förhoppningarna! Men då äfven dessa svika, anser han, att Iduna kan fylla sitt kall med blott antiqvariska och historiska bidrag. Han synes ha verkat derför, men äfven nu förgäfves. Hans sista tillflykt var öfvertygelsen, att Förbundet kunde finnas till äfven utan tidskrift. I utkast till sista årsberättelsen (1832-33) finnas nämligen följande, aldrig i berättelsen införda, ord: "Förr än Iduna utgafs, var *Förbundet*. En tidskrifts utgifvande är ej dess egentliga bestämmelse." Så tvingas han under sin fortsatta kamp för sin saks framgång tillbaka till *sitt* Förbund, till Götiska Förbundet i dess ursprungliga form, innan ännu Geijer genom Iduna gifvit det mångfaldigare verkningsmedel och en vidsträcktare verkningskrets. Man kan ej annat än beundra och känna deltagande för en ihärdighet och kärlek, som blir sitt föremål trogen in i döden.

I årsberättelsen, som föredrogs den sista, af bröderna gemensamt firade, högtidsdagen, d. 16 Febr. 1833, uppgifver Adlerbeth, att fortsättningen af Iduna blifvit

fördröjd af orsaker, som skriftvårdaren ej kunnat undanrödja, och fortfar: "Många förbundsbröder, som åt henne förr egnat frikostiga bidrag, hafva nu, under trägna mödor i statens värf eller under författandet af egna vetenskapliga skrifter, saknat allt tillfälle till en omedelbar verksamhet för Förbundet. Men ännu eger jag hopp om en bättre framtid, då Iduna, ehuru måhända mindre rikt begåfvad af skalderna än hittills, skall åt allmänheten erbjuda en ny skörd af frukter, samlade på fornforskningens fält.

Imellertid böra vi vara tillfredsstälda vid åtankan af hvad vi redan uträttat. Våra landsmän hafva af oss lärt att nitälska för fornålderns minnen och att rätt uppfatta dess storhet. För att öfvertygas om denna sanning, må vi endast eftersinna, huru många förtjenstfulla idkare af vetenskap, vitterhet och bildande konst, sedan vårt samfund stiftades, bearbetat fosterländska ämnen och huru värdigt svenska folket firat den dag, som började det tredje århundradet efter den store Gustaf Adolfs hjeltedöd, hvars minne äfven hänförde skalder och talare, både inom och utom Förbundet, till de ädlaste uttryck af lyckliga snillegåfvor."

Från och med 1825 börjar de årliga stämmornas antal att aftaga. Det fortgår några år med 5, förminskas så till 4 och slutar med 3. Ännu 1829 väljas nya medlemmar. Adlerbeth fortfar imellertid att anteckna och föredraga hvad märkligt skett i fäderneslandet och äfven annanstädes, som står i sammanhang med Förbundets sträfvande och syftemål. När föga eller intet är att förkunna om Förbundets egen verksamhet, berättar han om fosterländska forskningar från annat håll och om nya mera betydande alster af någon fosterländsk skald. I synnerhet får man mer och mer veta hvad som tilldrager sig inom Vitt.-, Hist.- och Antiqv.-akademien, hvari han sjelf (1818) inkallades till ledamot.

Dit följa honom ock efter hand flere af Förbundets förnämsta diktande och forskande män. Så Tegnér 1821, Geijer 1824, Liljegren, Tannström och Wallman 1826, Schröder och Rääf 1827, Ekdahl 1828 och Ahlqvist 1829.

Redan fram på 20-talet började man, enligt Geijer, göra framställningar om Götiska Förbundets upplösning, då det nu syntes vara nära nog ett blott namn. Denna yrkan upprepas tid efter annan. Adlerbeth vill ej höra talas derom. Efter en för denna sak tillbragt sömnlös natt yttrade han till Geijer: "Förbundet upphör ej, men det hvilar." Det är nästan som hörde man det Napoleonska gardets utrop vid Waterloo. Adlerbeths ord innebära en antydning om den yttersta gräns, hvartill han kunde gå.

Flere af Förbundets ledamöter hade upphört att inbetala sina årsafgifter och få hade infunnit sig vid senaste stämmor. Deraf slöt Gransknings-fördelningen, "att det ursprungliga nitet för Förbundets upprätthållande märkbart aftagit", och vid stämman högtidsdagen d. 16 Febr. 1833 föreslås derföre, "att *Götiska Förbundet från och med denna sin 22:dra årsdag måtte förklara sin verksamhet hvilande;* dock borde dess medlemmar under en glad och broderlig sammankomst, den 16 Febr. hvarje år, upplifva minnet af Förbundets stiftelse."

Till pröfning af detta förslag utsågs ett särskildt utskott, till hvars ledamöter valdes *Rolf, Einar* och *Thorgöther*.

Den 30 nästkommande April sammanträdde Förbundet åter till stämma, för att åhöra utskottets utlåtande och derefter fatta beslut. Ur det förra vilja vi anföra följande, hvari Adlerbeths ande och hand i hufvudsak lätt kännas igen:

"Götiska Förbundets syftemål är i en betydlig mon vetenskapligt och genom Iduna har Förbundet

kraftigast inverkat på allmänheten. Under en längre tid har dock fortsättningen af denna tidskrift varit overkställbar, enär de fleste förbundsbröder, af hvilka hon förr emottagit de frikostigaste bidrag, genom trägna befattningar med offentliga värf eller utgifvandet af enskilda skrifter, sett sig urståndsatte att omedelbart arbeta för Förbundet. Då det i förväg icke låter sig beräknas, huru länge detta förhållande kan komma att fortfara, synes Förbundet icke sakna skäl för vidtagandet af det beslut *att inställa sina sammankomster intill dess förändrade omständigheter påkalla dess förnyade verksamhet.* Att pröfva, när sådana omständigheter inträffat, torde få blifva ett ämne för skriftvårdarens särskilda uppmärksamhet.

Om detta samfunds upplösning för alltid anse vi någon fråga nu icke böra förekomma. Skälen för denna vår öfvertygelse torde icke behöfva vidlyftigt utvecklas. Det vore mindre välbetänkt att oåterkalleligen upphäfva ett förbund, hvars samverkan, hittills mäktig att hinna de mål, dit den sträfvat, äfven bör kunna gagna under en stundande tids oberäkneliga skiften. Ännu har dessutom Iduna att hoppas nya vedermälen af sina forna upprätthållares hulda omvårdnad; och det är äfven troligt, att en redan bildad ungdomlig förening*) för forntida minnen skall erbjuda henne icke förkastliga gåfvor."

Derefter föreslås upphäfvandet af årsafgiften och huru förfaras skall med Förbundets tillhörigheter, hvilka skulle stanna under hittills varande embetsmäns vård. Ingemund (Liljegren) skulle dock som sin tillhörighet få betrakta böcker, mynt och konstsamling, hvilka han "länge och med beröm vårdat."

Slutligen skulle, som föreslagits, "det glada minnet af Förbundets stiftelse, genom en broderlig sam-

*) Den förut nämda i Linköping.

mankomst af dess medlemmar, årligen den 16 Febr. upplifvas."

Förbundet antog utskottets förslag, men Ingemund nekade att mottaga gåfvan. Han ville som hittills betrakta, hvad som anförtrotts hans vård som Förbundets, ej som sin egendom.

I sjelfva verket var Götiska Förbundet med detta beslut upplöst, ehuru det bibehölls vid lif i — Adlerbeths bröst. Der kunde det ej dö förr än med honom sjelf.

Den 30 Okt. hölls ännu en stämma, men endast för att beriktiga det beslut, som vid den föregående fattats.

Adlerbeth tycktes nu, säger Geijer, draga sig tillbaka ur verlden. "Hans lif blef allt mera ensligt, men han omfattade med lika ståndaktighet de föremål, åt hvilka han egnat sin ungdoms kärlek." För hans gamla vänner och dem, som egnade sig åt hvad som låg hans hjerta närmast, stodo likväl detta och hans hus alltid öppna. Somrarne tillbragte han på sitt fädernegods Ramsjöholm i norra Småland. Der bodde han sjelf i sin forna skolkammare, lefde enkelt, sparsamt, medan hans rymliga våningar med nästan yppig gästfrihet, säger en hans vän, upplätos åt besökande gästvänner. För sina underhafvande var han en god husbonde, för hvilken deras välmåga och trefnad voro en hjertesak. Hvad han sparade på sig sjelf, och han var i detta fall nästan njugg, gaf honom medel att stödja andra, när en fosterländsk sak kräfde det, eller att i tysthet lindra deras nöd.

Frukterna af hans egna forskningar äro föga kända, men efterlemnade handskrifter i mer än en riktning bevisa, att han ej var overksam på sitt älsklingsfält.

Sin lefnads sista sommar tillbragte Adlerbeth i Stockholm, för att deltaga i riksdagsförhandlingarna. För sin helsa var han förordnad att begagna saltsjöbad. Den 2 Sept. 1844 gick han ut till Djurgårdsbrunnstrakten. Vid kanalen afklädde han sig för att bada. Hans kläder funnos, väl hoplagda, på stranden, men sjelf hade han för alltid gått till hvila i kanalen. Hans lik fans på grundt vatten nära strandbrädden. Ett häftigt slaganfall hade troligen gjort slut på hans lif.

Med honom utslocknade hans ätt. Ingen ärfde hans namn och hans sköldemärke. Detta krossades derföre (d. 17 Sept.) mot den urna, som inneslöt hans liflösa stoft.

Det sista ensliga stödet för Götiska Förbundet hade så plötsligen störtat samman. Den formliga upplösningsakten återstod.

För detta ändamål sammanträdde den 10 Nov. i Stockholm tolf der varande ledamöter af Förbundet. De voro: C. Fr. Geijer (Torgny), P. Lagerhjelm (Ingvar), L. F. Rääf (Refr), J. G. Netzel (Thorgöther), C. A. Agardh (Braut Anundr), J. G. Sandberg (Widar), N. W. Stråle (Widga), S. P. Bexell (Rig), J. M. Spens (Birger Pehrsson), S. Lidman (Sigurd Jorsalafarare), E. Limnell (Wale), G. W. Gumælius (Kjartan Olofsson).

Till ordförande valdes brodern Refr, som öppnade stämman med följande, både för honom, tidsförhållandena och Förbundet särdeles betecknande, tal:

"Vi hafva, mina förbundsbröder, tillbragt vår ungdom uti ett af dessa sällsynta tidehvarf, då tänkesätt och händelser, länge och omärkligt förberedda, frambryta i oemotståndliga massor att allt omstörta.

Vi sågo personligheten, med härskri af frihet, yrka rättigheter utan pligter. Vi sågo denna sjelfviskhet afskudda alla band af undersåtlig lydnad, af häfd och erfarenhet. Vi sågo detta unga raseri med penna och

svärd bekämpa och öfvervinna det gamlas föråldrade försvarare, men också huruledes, enligt en ovansklig lag, våld slutligen styrde våld, samt huru alla senare bemödanden ej mera förmått än att dölja de djupa såren utan att kunna dem läka, och att föra verlden till det fridlösa lugn, hvaruti vi nu lefva.

Vi hörde, dermed samtidigt, filosofien allvarligt yrka, att all visshet kunde härledas från antagandet af ett Jag. Vi oroades af gäckerier och tvifvel mot fromhetens tro, mot företrädenas, mot ålderdomens, sjelfva föräldramyndighetens dittills vördade rätt.

Vi sågo också då det franska snillets glänsande lusteldar förvandlade, liksom det sker uti en fantasmagori, från färgrika och glada bilder till äckliga och sedeslösa skepnader.

Uti Tyskland sågo vi poesien, efter en kort tid för mästerliga skapelser, qväfvas, stundom uti mystikens olösliga bindlar, stundom af gasfylda ordstormar.

Vi läste historieskrifvare, som med nedsänkta blickar vandrade på en midt emellan partierna snörrätt utstakad stråt, troende sig hafva uppfylt rättvisans kraf, då de, i den mon de framskredo, utdelade, i lika mått åt den högra sidan som åt den venstra, sitt klander för öfverdrifter; sökande mänskligt illfund till ursprung för alla händelser, och i felsteg, som bort undvikas, grunden för alla olyckor, utan att våga, i pragmatisk upplysning, lemna åt försynen minsta andel i folkslagens öden.

Under denna vår ungdomstid började äfven musikens stora skapelser att förklinga. En konstlad instrumentalfärdighet förjagade melodiens och sångens genier.

Men hos oss uppväxte ett slägte, anfallet, dock ej förstördt af denna tids alla demoner.

Vi fordrade en kyrka, af förnuftet ej skapad, mot förnuftet ej i strid; vi ville bibehålla lydnadens och

vördnadens välgörande band, icke påtaga oss träldomens bojor; vi längtade uttrycka hjertats poesi, obemängd af sieriets frånstötande kyla, likasom af en konstdrifven värma; vi ville från återljudet i våra berg upphemta de rörande sånger, dem en stor natur både skrifvit och bibehållit; vi ville genom en noggrann forskning af forntids seder och öden uppleta de banor, på hvilka försynen förer mänskligheten, med frihet för den enskilde, med orubblig nödvändighet för henne i sin samhällighet, till det för oss okända mål, hvaråt likväl våra steg och vårt hopp under årtusenden varit riktade.

Och allt detta ville vi fota på inhemsk grund, gifva det nordisk ton och färg; förkastande allt politiskt kif och med lika stränghet efterapandet af utländska motstridiga skolor, som af vår forntids jättestora rustningar, dem man med vanmäktig hand ville sig pådraga.

Att oss ordna till verksamhet för gemensamt mål, framstod ur vår krets den ädle *Adlerbeth*, en fordomdags svensk, redlig, öppen, trofast, ihärdig, hvilken hvarje man kände sig pligtig att hörsamma.

Så stiftades för 33 år sedan *Götiska Förbundet*, som, bland de många dylika, både äldre och samtida, skall i Sveriges häfder intaga ett utmärkt rum.

Genom tidskriften *Iduna*, beundrad både inom vårt land och hos alla folk, till hvilka kunskap om Sveriges bildning sig sträcker, gaf Förbundet en föresyn af lugn och oväld åt de partier, som i hetsig kamp mera skymfade än prydde vår litteratur.

Genom understöd för verk i bildande konst och deras utställning till allmänt åskådande, gaf Förbundet en ökad uppmuntran åt våra snillen att begagna nordiska mytologiens dittills föraktade skatter.

Historien bortkastade långt ifrån sig ordsvallets prål och författares personliga små åsigter; hon framgick åter, ren såsom forntids saga.

Antiqvarien måste bortlägga sina förutfattade meningar. Han borde forska, granska och sammanställa, innan honom tilläts att dom fälla.

Fäderneslandets talrika, men misshandlade fornlemningar blefvo genom Förbundets bedrifvande satta under ett strängare skydd af lag och ett verksammare af vårdare.

Må detta vittnesbörd tillåtas den bland eder, mina förbundsbröder, som föga eller intet till edert mål bidragit, men som af eder allt mottagit.

Må äfven han anses berättigad att uttrycka sin beundran för edra härliga sånger, som oförgängliga skola ljuda från näktergalens lunder vid Blekings hafsköljda strand till vakans hemvist uti norrskenslysta skogar.

Skönast af allt hvad Förbundet stiftat är det *vänskapsband*, som orubbligt mellan oss blifvit knutet. Det har uthärdat de politiska meningarnas annars allt söndrande retning och icke oväsentligt bidragit att sammanhålla ett skakadt fosterland.

Men oförgängliga äro endast försynens egna skapelser: samhället, dess stora fördelningar och enkla lagar. Allt hvad människan för en viss tids särskilda kraf stiftat, måste, med uppnådt tillfälligt mål, upphöra. Så äfven detta älskliga Förbund. Det har fullt och hedrande uppfyllt sin bestämmelse. Det eger ej någon mer.

Det eger ej heller mer sin stiftare och upprätthållare.

För eder alla var brodern Rolfs egenskaper och offentliga lefnad kända; de äro intryckta uti vänskapens och tacksamhetens minne. Men hvad I icke kunnen känna, emedan han det med omsorg dolde, tills det nu blifvit uppenbart för mig, som fått i uppdrag

att ordna hans talrika handskrifter, var: hans ständiga verksamhet att föranleda och uppmuntra litteratörer af alla slag till nyttiga arbeten; det förtroende han njöt att granska och fullkomna dessa skrifter, hvarpå han nedlade otroliga mödor; huru han sjelf meddelade och hos sin vidsträckta bekantskapskrets hopsamlade medel för forskningar inom Sverige, resor i främmande länder och till understöd för studerande ynglingar; hans nitiska sträfvande att bereda framsteg i samhället för dem han ansåg ega dertill rättmätiga anspråk och för dem han hoppades blifva det samma gagneliga; hans försakelse att gagna sina vänner äfven i uppdrag, som vid hans år och samhällsplats kunnat för andra mindre välvilliga synas olämpliga; hans vidt utsträckta välgörenhet, som aldrig tröttades, ehuru städse i anspråk tagen, och genom hvilken han ofta såg sig tvungen att inskränka egna behof; slutligen det faderliga förhållande, hvari han lefde till betjening och underhafvande, hvilkas missbruk deraf icke kunde rubba denna hjertats storsinta godhet, som öfverser med människan, för att genom ädelmod leda henne till en förädlad mänsklighet.

Mången redlig hans stoft fuktar med ögats flod,
mera billigt likväl ingen än göters krets *).

Så öfvergå vi från ett smärtsamt minne till en smärtsam handling. Låten eder, mina förbundsbröder, föreläsas det yttrande, som redan 1833 blifvit aflemnadt rörande Förbundets upplösning, och gån sedermera att derom fatta edert beslut."

Enhälligt beslöts nu, att Förbundet skulle upplösas, och dess tillhörigheter fördelades efter föreskrift **).

Ännu en gång utlystes stämma, den sista, till d. 24 Nov. å frimurare-logen, för att beriktiga och stad-

*) Statsrådet Adlerbeths öfversättning af Horatius.
**) Se Bilaga N:o 11.

fästa föregående beslut. Fjorton förbundsbröder infunno sig, deribland tio af dem, som bevistat den föregående. De nya, som nu tillkommo, voro: G. Myhrman (Hjorvarder), B. v. Beskow (Tidrekr), J. H. Wallman (Helge) och N. J. Ekdahl (Arnliot).

Efter gemensamt intagen middagsmåltid började stämman, sedan Rääf å nyo blifvit vald till ordförande. Föregående protokoll upplästes och stadfästades med alla de närvarandes underskrift.

I den derpå, enligt gammal sed, följande "Bragestämman" utsågs brodern Thidrekr till ordförande. Å allas vägnar tolkade han "uti en hjertlig och varm skål Förbundets sorg öfver brodren Rolfs bortgång, hvilken skål af förbundsbröderna dracks ur Bragebägaren".

Och då vi nu stå vid en tillsluten grift, Götiska Förbundets stiftares, och vid en, som är färdig att slutas öfver hans stiftelse, må vi genom de sista orden i protokollet af d. 24 Nov. förnimma, huru döds-vittnena åtskildes.

"§ 6. Förbundet, som en stund var tillsammans i god välfägnad, åtskildes under betygande af inbördes aktning och broderlig vänskap och under förhoppning att, om äfven Götiska Förbundet nu för sista gången var församladt, hvad det sökt verka för svenska historien, sången och forskningen af dess sköna forntida minnen, skall fortlefva inom fäderneslandet."

Och med denna, som vi tro, säkra förhoppning sluta äfven vi vår enkla teckning af Götiska Förbundet och dess historia.

Skåda vi nu tillbaka på detta fosterländska Förbunds syftemål och verksamhet, så kunna vi ej förneka det varma nitet och det ädla och stora i båda. Mycket af hvad vi nu glädja oss åt och som ökat vår ära, hvaröfver vi äro benägna att känna någon stolthet, har till en stor del i detta Förbund och dess män sitt upphof. Öfverdrifter och ensidigheter saknades ej. Kraft i både själ och kropp synes varit Förbundets tysta valspråk. Hvad de hos förfädren sågo, var just detta och de manliga dygder och egenskaper, som deraf äro en följd. Skuggdragen i forntiden syntes försvinna för den inre hänförelsens eld, hvaraf förbundsbrödernas själ var uppfyld. Häri ligger just förklaringen af det svärmeri, den öfverdrift i uppskattningen af den hedna tidens män, som ej kan undgå den lugne betraktarens blick. Men öfverdrifter och ensidigheter äro ej sällan kännetecknen på utbrottet af en ny eller åter vaknande kraft. Och här hafva vi en sådan.

Men var då verkligen denna kraft i näst föregående tid eller i den, då göterna uppträdde, förlamad eller försvunnen? Hörde man i den förra blott liksom en suck från den, som qväfves under den hänsynslösa despotismens tunga ok, eller i den senare blott ett förvekligadt slägtes fröjderop öfver sina själsförstörande njutningar? Göterna tyckas så uppfattat sin samtid och dess närmaste föregångare; men historiens vittnesbörd bekräftar ej tillfyllest denna uppfattning. Hvarifrån annars det genom skalden odödliga hjeltemodet i finska kriget, ehuru vi ej få tillskrifva *oss* allt för mycket deraf? Hvarifrån det plötsliga utbrottet af en våldsam revolution, för att rädda fäderneslandet? Hvarifrån den allmänna ifvern att på en fri grundval upprätta vårt nya statsskick? Hvarifrån slutligen den plötsligt uppblossande verksamheten åt alla håll inom

litteraturen, för att tända ett nytt fosterländskt lif i nationen?

Kraften fans således, men som en eld brinnande i djupet af hvarje fosterländskt bröst. Den behöfde, den fordrade ett utbrott och det kom. Göterna sjelfva voro just målsmän för denna i allas sinnen lågande eld.

Vi kunna alltså ej gilla göternas ideliga rop om sin samtids förvekligade, kraftlösa slägte, i jämförelse hvarmed forntiden växte till en jätte i storhet och all slags dygd.

Den ur det Götiska Förbundet utgångna s. k. "Götiska skolan" hade alltså sina öfverdrifter, sina fel, men dess förtjenster voro så öfvervägande, så stora, att den närvarande, liksom den tillkommande tiden skall finna sig väl af att göra sig dem till godo. Tider kunna komma, händelser plötsligen inträffa, som ställa till vårt folk den frågan: ha det Götiska Förbundets män lefvat och verkat förgäfves eller ären I, deras efterkommande och arftagare, redo att fullfölja deras verk? Svaret, som må hända kräfver handling, ej ord, kan afgöra fäderneslandets öde.



BILAGOR.

Bil. N:o 1.

Förteckning på Götiska Förbundets Handlingar i Vitt.-, Hist.- och Antiqvitets-Akademiens vård.

1) Götiska Förbundets Matrikel (bunden).

2) Lista, på strödda blad, öfver Götiska Förbundets ledamöter, med anteckningar, efter uppgift, af Riks-antiqvarien J. G. Liljegren.

3) Stiftelse-urkund jemte Stadgar för Götiska Förbundet.

4) Inträdestal i Götiska Förbundet.

5—8) Anteckningar vid Götiska Förbundets Stämmor 1812—33.

9) Årsberättelser af Götiska Förbundets Skriftvårdare 1812—33.

10) Om nordiska myternas användande för skön konst och om Götiska Förbundets konsttäflingar.

11) Handlingar till Götiska Förbundets historia.

12) Götiska Förbundets handlingar, rörande drätsel, m. m., inlemnade, men ej tryckta bidrag. (Lösa papper i omslag.)

13) Handlingar rörande Götiska Förbundets boksamling. — Lösa papper i omslag.

Ofvanstående titlar äro upptecknade efter påskrifterna.

14) Till Götiska Förbundets handlingar må äfven räknas J. Adlerbeths rikhaltiga Brefvexling med sina förbundsbröder.

Bil. N:o 2.

Stiftelse-urkunden jämte Stadgar för det Götiska Förbundet.

År 1811 den 16 Februari sammanträdde undertecknade, som till befrämjande af redlige medborgares verksamhet beslutat att stifta ett Götiskt Förbund. Granskningen af de förslag, som hvar och en af oss särskildt uppgifvit till stadgande af detta Förbunds framtida sammansättning, skick och bestånd, hade genom vårt val blifvit öfverlemnad åt förbundsbröderna Rolf, Skoglar Toste och Hjalmar. Efter fulländad granskning af samtliga dessa förslag hade nämde förbundsbröder sitt yttrande deröfver författat, hvilket nu meddelades såsom ett ämne för vår vidare öfverläggning. Detta yttrande, som upplästes, var af följande innehåll:

Att den likstämmighet i tänkesätt, som tillhör en trofast vänskap, är det första vilkor för möjligheten af det Götiska Förbund, hvars upprättande vi önska, synes icke behöfva bevisas. Lättast torde vi kunna upptäcka målet för denna broderliga förening, om vi eftersinna de omständigheter, som småningom föranledt den bland oss nu rådande sinnesstämning. Redan våra första tillfälliga sammankomster voro icke ensamt egnade åt nöjets flygtiga njutning, de röjde äfven vårt begär, att genom ett kraftfullt, enkelt och redligt väsende, likna våra förfäder, de gamle göter. Då inom vårt samfund kännetecknen af en sann götisk anda blefvo mer och mer tydliga, fattade vi det djerfva beslut att kalla oss göter. Vårt Götiska Förbund skulle svara mot de gamles fosterbrödralag. Vi vågade att tillägga oss namn efter nordiska kämpar, att efterbilda de horn, de vid sina dryckeslag nyttjat, för att äfven under våra genom symboler återförsätta oss i det tidehvarf, då Bragebägaren tömdes af modige hjeltar.

Då vi således liksom uppkallat våra förfäders vördnadsvärde vålnader, kan denna djerfhet endast genom vår

goda afsigt rättfärdigas. Denna vår afsigt måste vara, att i verkligheten framvisa något svarande emot de benämningar, vi antagit, om annars dessa ej skola endast innefatta tomma ljud. *Att upplifva minnet af Göternas bedrifter, och att återvinna den kraftfulla redlighet, som var förfädren egen,* måste derför blifva det högsta målet för våra bemödanden. — Men innan vi bestämma medlen, hvarigenom vi kunna uppnå detta mål, torde en kort öfversigt af de hinder, vi hafva att trotsa, icke vara öfverflödig.

Det är en beklaglig sanning, att mängden af vår tids svenskar urartat från sina stolta stamfäder. I stället för den oemotståndliga kraft, som väckte Nordens uråldriga invånare till de djerfvaste företag, råder bland deras efterkommande en för allmänt väl liknöjd verksamhet; forntidens frihetsanda, dess eniga nit för samhällets sjelfbestånd hafva försvunnit för tvedrägt och den brottsliga omtankan att främja blott egna fördelar; den enkla, urgamla uppriktigheten i seder och umgänge för en så kallad hyfsnings konstlade behag. Den redlige medborgarens verksamhet hämmas ofta af samtidens fördomar.

Orsaken till detta vårt förfall är lätt funnen. Ingen ätt vanslägtades förr, än ättlingarne glömde sin store stamfader. Likaså nationer. Folkslagen erhöllo, för sin tillväxt och sitt bestånd, lynne, lagar och seder, ursprungliga från det luftstreck, hvari de lefde, och från deras behof. Förderfvet och lasterna kommo alltid utifrån. Grekland och Rom upplöstes genom främlingars inflytelse. Då naturen gaf Nordens inbyggare kroppslig härdighet att trotsa köldens stränghet, tilldelade hon dem äfven själsstyrka att öfvervinna motgångar, förakta faror och icke rysa för sjelfva döden. Med dessa egenskaper var förenad en redlig, öppen och sjelfständig karakter. Sådane voro göterna. Deras afkomlingar vanslägtades ej förr, än när de utbytte Nordens allvar och styrka mot det Södra Europas lättsinnighet, när de antogo en lånad bildning och utländska seder, när de glömde och slutligen föraktade sin fornålders vördnadsvärde gudar och hjeltar, och det efterföljande tidehvarfvets store män.

Hit har vår nation hunnit. Fäderneslandets vän, hemsk för de faror det hota, skall i tideböckerna skåda den dom, som det obevekliga ödet gifvit hvarje folkslag, *att det icke förr skulle genom främmande vapen underkufvas, än det var underkufvadt genom främmande laster;* — känslan af hvad vi

äro skulle nedslå vårt mod, om det icke återlifvades vid minnet af hvad vi varit.

Men genom hvad medel kan det folk räddas, som hastar till sin undergång? Endast genom dess återhemtade ursprungliga nationalkarakter. Den tid är således kommen, då våra landsmän måste återföras till likhet med sina förfäder, om icke friheten skall förjagas från vårt fädernesland, dess uråldriga hembygd. Att hvar och en inom vår brödrakrets allvarligt söker att bidraga till denna samtidens förbättring, är omisskänneligt. Men i ett tidehvarf, der allt motarbetar utvecklingen af götiska anlag, der en hög känslosvallning och tomma utrop mera aktas än manliga bragder, der en varm och oegennyttig kärlek för frihet och fosterland fått sitt anvista rum i tal och skrifter, men uppenbarad i verkligheten, stämplar narrar och romanhjeltar, — der torde den enskildes goda vilja och föresatser i sin utöfning träffa större hinder, än han genom sin ensamma kraft kan öfvervinna, och han sjelf torde omsider lätt förledas att i njutningen af sin individuella, rena känsla tro sig uppnått det högsta mål, som för honom är möjligt. Stiftandet af ett samfund, der inbördes förtroende och ömsesidigt bistånd lemna åt hvarje enskild en mera vidsträckt verkningskrets, är i följd häraf att anse såsom det säkraste medel att från vår samtids förderf rädda och på värdiga ämnen använda den götiska kraft, vi tro oss ega.

Vi hafva således funnit vårt högsta ändamål vara att upplifva den frihetsanda, det mannamod och redliga sinne, som hos göterne rådde. Såsom ett vigtigt medel dertill, måste vi hafva all möda ospard att genom forskningen i Nordens fornhäfder och sagor bereda oss en ljusare öfversigt af det tidehvarf, hvars enkla dygder vi vilja återställa. Det är oberäkneligt huru mycket Sveriges vanmakt tilltagit från den tid, då man åt glömskan eller föraktet öfverlemnade vår fornålders häfder, hvilka innehålla så mångfaldiga väckelser till fosterlandskärlek och hjeltemod. Aldrig har den svenska tapperheten utfört mera beundransvärda bragder, än under Carl XII:s styrelse; och aldrig hafva vår forntids lemningar sorgfälligare, än då blifvit undersökta.

I afseende på frågan om vårt Götiska Förbunds vidsträckthet torde den anmärkning vara tillräcklig, att endrägt och det sanna nöjet icke trifvas i talrika sällskap.

Denna obestridliga sanning leder till den slutföljd, att i Göternes stämma icke alltför många ledamöter böra deltaga. Hvarje redlig Svensk, så vida hans afsigter öfverenstämma med det Götiska Förbundets, än väl att anse såsom en dess osynlige medbroder; men äfvensom all nationalanda skulle qväfvas af den allmänna kärlek, som omfattade alla jordens samtlige inbyggare, äfvenså skulle det förtroliga meddelande, det oförstälda uttryck af tankar och känslor, som måste finnas inom vårt Förbund, i samma mån försvinna, som vårt samfunds krets utvidgades, och endast pröfvade vänner böra gemensamt tömma Bragebägaren. Men att ovilkorligt inskränka det Götiska Förbundets ledamöter till ett visst antal, synes olämpligt och lätt ledande till förhatliga följder. Stockholm den 12 Februari 1811.

Rolf.	*Skoglar Toste.*	*Hjalmar.*
(J. Adlerbeth.)	(G. G. Uggla.)	(E. A. Kjellin.)

I följd af ofvanstående yttrande, som af oss till alla delar godkändes, förenade vi oss om antagande af följande Stadgar, som närmare bestämma Förbundets sammansättning, yrken och bestånd. Dessa stadgar måste hufvudsakligen syfta till det helas sammanhållning och en säkrare ledning af våra bemödanden. De angå således hufvudsakligen *Förbundets yttre form*, som, då vårt ändamål är utbredandet af vårt sätt att tänka och verka, bör vara skild från hvarje ordensinrättning, der åt en inskränkt krets meddelas kunskaper, som förbinda till tystnad.

Stadgar för det Götiska Förbundet.

1 §. Det Götiska Förbundet vare en broderlig förening af män, egnade åt upplifvandet af de Gamle Göters frihetsanda, mannamod och redliga sinne. Förbundets medlemmar bäre namn af Göter.

2 §. En Göts väsende vare enkelt och oförstäldt. Hans pligt vare sjelfförsakelse och verksamt nit för allmänt väl. I medborgerliga förhållanden vike ej hans öfvertygelse och föresatser för maktspråk eller yttre tvång. Hans kärlek för fäderneslandet vare oskrymtad; att offra lif och blod för dess sjelfständighet hans ädlaste handling.

3 §. Till forskning i de Gamle Göters sagor och häfder vare hvarje förbundsbroder ovilkorligen förpligtad.

4 §. Förbundets medlemmar åligge att bland sina landsmän sprida sina grundsatser.

5 §. Inom det Götiska Förbundet råde en fullkomlig jämlikhet.

6 §. I likhet med förfädren, hålle Göterne stämma. Alla Förbundets angelägenheter böra der till öfverläggning och slutligt afgörande förekomma. Allvar och värdighet vare från stämman oskiljaktige.

7 §. För hvarje stämma väljes en Ordförande.

8 §. Bland Förbundets medlemmar blifve en genom val utsedd att samla och vårda de inom Förbundet upplästa skrifter och handlingar. Hans befattning vare beständig, och kommer han att derföre, enligt den för honom särskildt utfärdade föreskrift vid hvarje årsdag, räknad från det Götiska Förbundets invigningsstämma, inför Förbundet redovisa.

9 §. Uppstå stridiga tankar vid ett måls pröfning, afgöres det genom omröstning. Vårdaren af Förbundets skrifter upprope till omröstningen alla närvarande förbundsbröder. Hvarje förbundsbroder röste då genom ett öppet och tydligt utsagdt *Ja* eller *Nej*. Blifver rösternas antal på bägge sidor lika, bestämme Ordförandens röst beslutet.

10 §. De, som vid val till Ordförande eller annan befattning inom Förbundet lika många röster erhållit, afgöre genom inbördes lottning om företrädet.

11 §. Mål, som pröfvas vara af större vigt, öfverlemnas, förrän de till slutligt afgörande företagas, till en Gransknings-Fördelning, bestående af trenne genom val utsedde förbundsbröder, hvilka ega att deröfver med utlåtande inkomma.

12 §. Vid stämma ege hvar och en förbundsbroder rätt att till upptagande i det Götiska Förbundet redlige män föreslå. Öfver hvarje således anmäld må ej omröstning, förrän vid nästföljande stämma, anställas.

13 §. För att i Förbundet upptagas, fordras förbundsbrödernas enhälliga bifall. I det enda fall, att den föreslagne vid omröstningen, som förrättas på sätt 9:de § stadgar, erhåller blott ett *Nej*, ställes han vid nästa stämma under omröstning. Leder den till samma följd, förfalle frågan om hans upptagande inom Förbundet.

14 §. Ej må någon till förbundsbroder antagen ega rätt att yttra sig, förrän han såsom tyst åhörare en stämma bevistat.

15 §. Vid frågor om nya ledamöters antagande, samt stadgarnes förändring, må ej beslut fattas, med mindre *Åtta* ledamöter i det Götiska Förbundets stämma deltaga.

16 §. Hvar och en förbundsbroder antage namn efter en af den Nordiska fornålderns märkvärdiga män, om hvars öden och bedrifter han vid någon stämma, inom loppet af tre månader, räknade från den dag, då han sitt namn inskrifvit, genom ett kort och kraftfullt författadt tal erinre. Inom Förbundet må ingen annat än genom sitt Götiska namn nämnas, eller annorlunda helsas, än med ett handslag.

17 §. Sedan Göterne stämma hållit, förblifve de hos hvarandra i god välfägnad; framtage då en hvar sitt dryckeshorn, fylle och tömme det på ärligt sätt. Dervid sjunges det bekanta qvädet: *Göterne fordomdags drucko ur horn etc.*, då hvar och en ur den iskänkta Bragebägaren dricker *Förbundets Välgångsskål.*

18 §. Pröfvar förbundet, att någon dess medlem med utmärkt nit befrämjat dess afsigter, egnas åt denne förbundsbroder en välgångsskål, mangrannt drucken ur den kringgående Bragebägaren.

19 §. Förslag till desse stadgars förändring eller utvidgande kunna till antagande eller förkastande på stämma företagas blott tvenne gånger om året, den 30 April och den 30 Oktober. Sådana förslag böra vara å stämma upplästa inom tvänne månader (hvarje månad till 30 dagar beräknad) före ofvannämde dagar. Derefter öfverlemnas de till en Gransknings-Fördelning, som eger att öfver förslagen sitt utlåtande afgifva, förrän de till slutligt af-

görande företagas. De en gång antagne stadgar förblifva dock till sina grunder orubbliga.

Starkotter. (A. Lewin)	*Rolf.* (J. Adlerbeth)	*Einar Tambaskjälver.* (E. G. Geijer)
Ulf. (O. E. Bergius)	*Hjalmar.* (E. A. Kjellin)	*Hjorvardr.* (G. Myhrman)
Thorgny. (C. F. Geijer)	*Skoglar Toste.* (G. G. Uggla)	*Göthrek.* (C. F. Hammarhjelm)
Angantyr. (O. Nordenfeldt)	*Orvar Odd.* (L. Heijkensköld).	

Bil. N:o 3.

Föreskrift för vårdaren af Götiska Förbundets Skrifter.

1. Vårdaren af Götiska Förbundets skrifter vare, enligt sjelfva namnet för sin befattning, pligtig att samla och vårda de inom Förbundet upplästa skrifter och handlingar.

2. Då ingen stämma är laglig, innan Ordföranden blifvit nämd, åligger det vårdaren att, sedan Förbundsbröderna sammanträdt, besörja valet af en Ordförande.

3. Vid hvarje stämma före vårdaren anteckning öfver hvad dervid till öfverläggning och afgörande förekommer. Denna anteckning bör vid nästföljande stämma inför Förbundet till godkännande uppläsas.

4. Då val genom omröstning skola afgöras, upprope vårdaren till omröstning alla närvarande Förbundsbröder, i den ordning de i Namnboken finnas inskrifne.

5. Enär nya medlemmar med Götiska Förbundet införlifvas, böra Förbundets Stadgar vid deras inträde af vårdaren dem föreläsas.

6. Vårdaren åligge att emottaga alla de skrifter, som af Förbundets medlemmar till honom öfverlemnas, och att, om Författaren det önskar, dem inför Förbundet föredraga.

7. Alla Förbundet tillhöriga skrifter och handlingar vare för hvarje Förbundsbroder tillgängliga; och ege den, som åstundar att taga närmare del af någon skrift eller handling, att en sådan på kortare tid af vårdaren emot bevis till låns bekomma. Åliggandes vårdaren att öfver förenämda skrifter och handlingar upprätta en noggrann förteckning i den ordning de till Förbundet inkommit. Denna förteckning bör vid hvarje stämma vara till hands.

8. Den brefvexling, som rörande Förbundets angelägenheter kan förekomma, åligge vårdaren att besörja. Dock vare Förbundets samtlige ledamöter skyldige att kostnaden dertill erlägga.

9. Blifver vårdaren vid någon stämma vald till Ordförande, förrättes vårdarebefattningen af någon bland de öfrige Förbundsbröder, som vårdaren derom anmodar.

10. Vårdarens befattning vare beständig. Honom dock obetaget, att om hans öfriga göromål, sjukdom eller andra förfall dertill föranleda, efter föregången anmälan i Förbundet, på kortare tid öfverlemna sin befattning till den Förbundsbroder, som Förbundet genom val utser att vårdarebefattningen, med iakttagande af hvad i denna föreskrift stadgas, tills vidare förestå. Blifver han öfver 4 månader från Förbundets stämma borta, välje Förbundet sig en annan vårdare.

11. Vid hvarje årsdag, räknad från Götiska Förbundets invigningsstämma, vare vårdaren pligtig att för sin befattning inför Förbundet redovisa. Han göre då för sina Förbundsbröder en skriftlig berättelse rörande såväl Förbundets arbeten under det förflutna året, som de förändringar Förbundsstadgarne derunder kunnat undergå. Uppgifve ock dervid de nya medlemmar, som under årets lopp i Götiska Förbundet blifvit upptagne, samt de till äfventyrs afgångne Förbundsbröder. Och vare Förbundet skriftvårdaren stor tack skyldigt, när han sitt kall redligen fullgjort.

Föreskrift för vårdaren af Götiska Förbundets Drätsel.

1. Den dertill af Förbundet utsedde Broder eger att medel för Förbundets behof uppbära och om deras användande till alla nödiga utgifter besörja.

2. Hans namn vare Fiarhirthir.

3. Honom åligge att föranstalta om tjenliga rums anskaffande till stämmas hållande, att tillse det Bragebägaren och öfriga Förbundets kosteliga Gripar äro tillstädes, samt att under välfägnaden Göterna intet af saftene tryta må.

4. Såväl Bragebägaren som Förbundets öfrige klenodier vare i Fiarhirthirs vård.

5. Medel till skrifters inköp för Götiska Förbundets boksamling må Fiarhirthir utlemna mot ingifven räkning, der hvarje särskild bok och dess värde är uppfördt, och mot Boksamlingens vårdares skriftliga intyg, att han dem emottagit.

6. Fiarhirthirs medhjelpare hete *Skutul Sven.* Honom tillhöre gå Fiarhirthir tillhanda i allt, hvari han dess biträde behöfver, och i Fiarhirthirs frånvaro förestå hans tjenst. Dock vare Fiarhirthir ensam ansvarig för de inflytande medel.

7. Vid hvarje årsdag, räknad från Götiska Förbundets Invignings-Stämma, framlägge Fiarhirthir eller, i händelse af hans laga förfall till uteblifvande, Skutul Svennen redovisning för de under förflutna året uppburna medel, hvilken redovisning först kommer att af dertill vid nästföregående stämma valde trenne Förbundsbröder granskas och till dess riktighet af dem med underskrift betygas.

8. Å Götiska Förbundets invigningsstämma ske nytt val af Fiarhirthir och Skutul-Sven.

Bil. N:o 4.

Götiska Förbundets ledamöter.

De götiska och de verkliga namnen äro här anförda, dels efter förteckning i 11 h. af Iduna och dels efter Förbundets originalmatrikel, uppgifterna om tiden för ledamöters inval äro efter Förbundets protokoll antecknade. Källorna, ur hvilka öfriga uppgifter äro hemtade, äro för många att här uppräknas. Ledamöter af värmländsk härkomst, såvidt denna kunnat utrönas, betecknas med *.

1. **Starkotter,** *Anders Lewin.** F. $^{2}/_{7}$ 1780, kanslist i Kammarrätten 1799, proto-notarie, adjungerad ledamot derstädes 1809, assessor 1811, kammarrättsråd 1818—45, † $^{31}/_{12}$ 1851.

2. **Rolf.** *Jakob Adlerbeth.* F. $^{21}/_{5}$ 1785, fil. mag. 1806, kanslist 1810, protokollssekreterare 1811, förste expeditionssekreterare 1818, friherre vid faderns död s. å., † $^{2}/_{9}$ 1844. Hans bidrag till tidskriften Iduna återfinnas i h. 2—8, 11, dels signerade — *R* —, dels anonyma.

3. **Einar Tambaskjälfver.** *Erik Gustaf Geijer.** F. $^{12}/_{1}$ 1783, fil. mag. 1806, docens i historia 1810, professor 1817—46, led. af Svenska Akademien 1824, † $^{23}/_{4}$ 1847. Hans bidrag till Iduna återfinnas i h. 1, 2, 4—9, 11, dels signerade *G—r*, dels anonyma.

4. **Ulf.** *Olof Erik Bergius.** F. 1784, kopist i Kammarrätten 1805, kanslist 1807, notarie, protokollssekreterare 1812, justitiarie på S:t Barthelemy 1814—16, slutligen kommersråd 1831, † $^{14}/_{4}$ 1837.

5. **Hjalmar.** *Erik Adolf Kjellin.** F. $^{23}/_{8}$ 1783, fil. mag. 1806, underlöjtnant vid Fältmätningsbrigaden 1810, löjtnant 1817, erhöll kaptens n. h. o. v. 1818, kapten 1823, major i arméen 1832, † $^{19}/_{9}$ 1835.

6. **Hjorwarder.** *Gustaf Myhrman.** F. $^{20}/_{7}$ 1780, kanslist i Hofkanslärsexpeditionen 1810, erhöll kansliråds n. h. o. v. 1829, t. f. hofkanslär under juni månad 1837, tog afsked 1838, var 1805—26 notarie och 1826—34 sekreterare i Järnkontoret, † $^{6}/_{1}$ 1872.

7. **Thorgny.** *Carl Fredrik Geijer.* * F. $^{12}/_{3}$ 1784, ord. kammarförvandt i Serafimerordensgillet 1808, kammarskrifvare i Järnkontoret 1809, kamrerare vid Frimurarebarnhuset 1810—30 och i Järnkontoret 1830—45, riksdagsman, † $^{2}/_{2}$ 1853.

8. **Skoglar Toste.** *Georg (Göran) Gustaf Uggla.* * F. $^{18}/_{9}$ 1781, assessor i Kammarrätten 1808, kammarrättsråd 1818, led. af Fångvårdsstyrelsen 1827, tog afsked 1842, † $^{2}/_{6}$ 1844.

9. **Göthrek.** *Carl Fredrik Hammarhjelm.* * F. $^{10}/_{1}$ 1787, kanslist i Kammarexpeditionen 1810, protokollssekreterare 1811, tog afsked 1812, kammarherre 1819, hofmarskalk 1826, t. f. landshöfding i Wärmland 1840—41, † $^{13}/_{9}$ 1845.

10. **Angantyr.** *Olof Nordenfeldt.* * F. $^{14}/_{3}$ 1790, e. o. kanslist i Kanslistyrelsen 1809, andre sekreterare i Kabinettet 1811, chargé d'affaires i Wien 1819—21, kammarherre 1822. † $^{18}/_{8}$ 1843.

I matrikeln står *Anganthyr* och N:s namn stafvadt som här ofvan.

11. **Heraudr.** *Johan Erik Kumlander.* F. 1779, fil. mag. 1806, underlöjtnant vid Fältmätningscorpsen 1810, kapten i finska Topografiska Corpsen i Haapaniemi och informationsofficer derstädes, major 1814, öfverstelöjtnant, tog afsked. Dödstiden obekant.

I matrikeln finnes under n:r 11 alls intet antecknadt.

12. **Orwar Odd.** *Ludvig Detlof Heijkensköld.* * F. 1784, fänrik vid Lifgardet 1786, tog afsked 1803, kapten, major och öfverstelöjtnant i arméen, erhöll afsked med öfverstes n. h. o. v. 1835, † $^{1}/_{7}$ 1852.

I matrikeln står *Heijkenskjöld.*

13. **Arngrimr.** *Arvid August Afzelius.* F. $^{6}/_{5}$ 1785, fil. mag. 1809, lärare vid Frimurarebarnhusets skola s. å., prest 1811, e. o. kongl. hofpredikant 1812 och ordinarie 1820, kyrkoherde i Enköping 1821, led. af K. V. H. o. A. A. 1842, prost s. å., † $^{25}/_{9}$ 1871. Har lämnat bidrag till h. 3, 7, 9, 10 af Iduna under sign. *A*—*z*—.

I matrikeln står *Arngrimur.*

14. **Ingwar Widfarne.** *Pehr Lagerhjelm.* * F. $^{13}/_{2}$ 1787, auskultant i Bergskollegium och masmästareelev på Järnkontorets stat 1808, erhöll geschworner-fullmakt 1813,

assessor i Bergskollegium 1817, tog afsked 1831, led. af Vetenskapsakad. 1815, af Krigsvetenskapsakad. 1819, af Musikaliska akademien 1825, af Vetenskapssocieteten i Upsala 1822, † $^{18}/_{7}$ 1856.

15. **Refr.** *Leonhard Fredrik Rääf.* F. $^{18}/_{9}$ 1786, e. o. kanslist i Riksarkivet 1808, kammarjunkare 1818, R. N. O. 1843, erhöll Svenska Akademiens stora medalj 1859, mag. honorarius i Upsala 1860, led. af Vetenskapsakad. 1861, K. N. O. 1871, † $^{9}/_{6}$ 1872. Har lämnat bidrag till h. 5, 8 af Iduna under sign. *R*—.

16. **Hake.** *Lars Jakob Isander.* F. $^{10}/_{10}$ 1787, fil. mag. 1809, underlöjtnant vid Svea Artilleri 1810, lärare i artillerivetenskap vid Marieberg, befälhafvare derstädes och major i artilleriet 1829, † $^{28}/_{5}$ 1833.

17. **Styrbjörn.** *Johan Dillner.* F. $^{3}/_{10}$ 1785, fil. mag. 1809, prestvigd och adjunkt vid finska församlingen i Stockholm s. å., e. o. hofpredikant 1810, kyrkoherde i Östra Ryd, derefter i Funbo och slutligen, 1839, i Öster Wåla af ärkestiftet, kontraktsprost, † $^{21}/_{1}$ 1862.

I matrikeln står, liksom i protokollen, *Sturbiarn.*

18. **Gaute.** *Carl Fredrik Weltzin.* F. 1778, prov.-läkare i Elfsborgs län 1811, professor i prakt. medicin vid Carolinska Institutet och öfverfältläkare s. å., deltog i denna senare egenskap i fälttågen i Tyskland och Norge 1814, tog afsked från prov.-läkarebeställningen och professionen 1815, regementsläkare vid Göta Artillerireg. 1821, † $^{31}/_{3}$ 1828.

19. **Torsten Wikingsson.** *Olof Myhrman.* * F. 1781, kanslist i Kammarrätten 1803, notarie 1806, advokatfiskal 1810, tog afsked 1831, † 1836.

20. **Ragnar.** *Nils Magnus af Tannström.* F. $^{1}/_{12}$ 1777, fil. mag. 1803, erhöll professors n. h. o. v. 1812 och kallad till lärare för d. v. hertigen af Södermanland, sedermera konung Oscar I, erhöll kansliråds n. h. o. v. 1815, ... 1817, kanslärssekreterare vid Lunds akademi 1829, † ...42.

... vederbörlig dopbok äro T:s här anförda förnamn de rätta.

... **Sorle.** *Anders Henrik Lagerlöf.* * F. $^{15}/_{10}$ 1789, ...ist i Kammarrätten och Justitierevisionen 1811, ... Kammarrätten och notarie i krigsrevisionsdep.

1812, registrator och notarie i Kammarrätten 1813, protonotarie 1820, kronofogde i Wärmland 1827—65, erhöll assessors n. h. o. v. 1835, † $^{3}/_{5}$ 1875.

22. **Karlli Aeskil.** *Johan Holmbergson.* F. $^{24}/_{6}$ 1764, fil. mag. 1788, juris utriusque doktor 1810, juris patrii prof. i Lund s. å., † $^{26}/_{5}$ 1842.

23. **Björn Järnsida.** *Gustaf Emanuel Dillner.* F. 1792, kapten vid Jämtlands Fältjägare, major i arméen 1826, † 1834. Han var broder till Johan Dillner, se n:r 17 h. o. Har lemnat bidrag till 4 h. af Iduna, under sign. *E. G. D...*

I 11 h. af Iduna står under n:r 23 upptaget såsom ledamotsnamn *Ubbe* och som innehafvare deraf *Elias Dillner*, en person, som veterligen aldrig funnits och som derför uteslutits. De här upptagna namnen äro hemtade ur matrikeln.

24. **Thore Järnsköld.** *Johan Peter Hesselius.* F. 1769, bevistade kriget 1788—89, fick silfvermedalj och stora Svensksunds-medaljen, blef underlöjtnant vid finska artilleriet 1802, löjtnant, R. S. O. 1808, kapten vid Norra Skånska reg. 1813, major, † $^{14}/_{4}$ 1822.

I matrikeln står *Jernsköld.*

25. **Olof Trätälja.** *Bengt Gustaf Geijer.** F. $^{19}/_{12}$ 1748, student 1764, brukspatron på Ransäter, † derstädes $^{26}/_{1}$ 1814.

26. **Asmund.** *Erik Gadelius.* F. 1778, kirurgie mag. och med. doktor m. m., en bland stiftarne af Svenska Läkaresällskapet, dess sekreterare 1808, professor 1810, led. af Vetenskapsakad. 1817, † $^{2}/_{2}$ 1827.

I matrikeln står *Asmundr.*

27. **Fornjother.** *Per Wilhelm Tholander.* F. $^{6}/_{4}$ 1770, e. o. kanslist i Riksarkivet, gjorde en resa till Paris, derifrån till Tyskland och blef fil. doktor i Göttingen, skolmästare vid Ulriksdal 1806, invaldes i Götiska Förbundet 1811 och inskrefs $^{26}/_{6}$ 1812, † $^{15}/_{11}$ 1815. Har lämnat bidrag till 4 och 5 h. af Iduna, dels anon., dels under sign. *Th—r.*

I matrikeln står *Fornjothr.* Här uppgifna födelsetid är den rätta.

28. **Harald.** *Jakob August von Hartmansdorff.* F. $^{12}/_{3}$ 1792, kopist i pommerska expeditionen 1810, kanslist i kolonialdepartementet 1812, slutligen president i Kammar-

rätten 1841, † $^{21}/_{12}$ 1856. Har, enligt samtida uppgift i bref, lämnat bidrag till 4 h. af Iduna, under sign. *H*—.

29. **Engelbrecht Engelbrechtsson.** *Pehr Tham till Dagsnäs.* F. $^{22}/_{12}$ 1737, hofjunkare, erhöll hofintendents titel 1760 eller 1763 och öfverintendents n. h. o. v. 1813, tog s. å. $^{4}/_{6}$ inträde i G. F., i hvilket han antagligen blifvit invald redan 1811; 1809 R. N. O., † $^{5}/_{8}$ 1820. I 7 h. af Iduna har J. Adlerbeth meddelat en "Antiqvarisk anmälan", utgörande hufvudinnehållet af ett bref från Tham.

30. **Ulle Bonde.** *Samuel Troili.* * F. $^{28}/_{6}$ 1770, student 1784, brukspatron i Wärmland, † $^{10}/_{4}$ 1835.

I matrikeln står ej det verkliga namnet infördt, och T. hade väl således aldrig tagit inträde.

31. **Thiodolfer.** *Olof Sundel.* F. 176 , fil. mag. 1791, amanuens i V. H. o. A. Akad. 1792—1822, kanslist i Riksarkivet 1794, aktuarie 1800, riksarkivarie 1822, kansliråd 1827, † $^{28}/_{2}$ 1829 i sitt 65 år.

I matrikeln står *Thiodolfur.*

32. **Wiger.** *Elias Roos.* F. $^{16}/_{5}$ 1776, fil. mag. 1803, kollega vid Gefle trivialskola 1810, inträdde i G. F. 1812, apologist vid Upsala kathedralskola 1818, hvilken befattning tillträddes först 1822, konrektor vid Gefle trivialskola 1825 och tillträdde 1827, åtnjöt begärd tjenstledighet från 1834 till sin död $^{7}/_{2}$ 1861.

I matrikeln står ej ledamotsnamnet *Wiger.*

33. **Bodwar Bjarke.** *Esaias Tegner.* * F. $^{13}/_{11}$ 1782, fil. mag. primus i Lund 1802, erhöll professors titel 1810, professor i grekiskan 1812, hvilket år han $^{16}/_{2}$ tog inträde i G. F., theologie doktor och led. af Svenska Akademien 1818, biskop i Wexiö 1824, † $^{2}/_{11}$ 1846. Har lämnat bidrag till h. 3—5, 7—11 af Iduna, under sign. *T—r.*

34. **Hialte.** *Gustaf Adolf Schierbeck.* F. $^{11}/_{12}$ 1778, assessor i Kammarrätten 1808, inskrefs i G. F. $^{16}/_{2}$ 1812, kammarrättsråd 1818—34, † $^{22}/_{1}$ 1851.

35. **Sigurdr.** *Olof Södermark.* F. $^{11}/_{5}$ 1790, underlöjtnant vid Fältmätningscorpsen 1808, löjtnant derstädes 1812, hvilket år han $^{25}/_{2}$ inskrefs i G. F., major i arméen 1816, tog afsked med öfverstelöjtnants n. h. o. v. 1833, v. professor vid Akademien för de Fria Konsterna 1840, † $^{15}/_{10}$ 1848.

36. **Iwar Blå.** *Fredrik Lilljebjörn.* * F. 1756, brukségare i Wärmland, antog kallelse från G. F. $^{25}/_{2}$ 1812, † $^{10}/_{11}$ 1819.

37. **Eiwinder Skaldaspiller.** *Knut Lilljebjörn.* * F. 1765, fänrik då han $^{16}/_{2}$ 1812 invaldes i G. F., † 1838.

Ledamotsnamnet är hemtadt ur matrikeln.

38. **Swegder.** *Knut Jakob Lilljebjörn.** F. $^{6}/_{5}$ 1791, kopist i Kammarrätten 1811, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ och inskrefs $^{10}/_{4}$ 1812, protonotarie 1827, erhöll assessors n. h. o. v. 1836, tog afsked 1856, † $^{23}/_{2}$ 1860.

39. **Eilif Gautske.** *Ulrik Thersner.* F. i Finland 1779, löjtnant vid Fältmätningscorpsen 1809, kapten 1810, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1811, inskrefs $^{30}/_{4}$ 1812, major 1814, tog afsked med öfverstelöjtnants n. h. o. v. 1825, † $^{2}/_{9}$ 1828.

40. **Helwin.** *Petrus Roos.* F. 1781, fil. mag. 1799, sekreterare i Stockholms stads Brandförsäkringskontor 1809, protokollssekreterare i Krigsexpeditionen 1811, invaldes i G. F. $^{28}/_{5}$ och inskrefs $^{22}/_{6}$ 1812, sekreterare i Artilleristaben 1816—25, expeditionssekreterare i Krigsexpeditionen 1817—25, kommissarie vid Garnisonssjukhuset, sekreterare vid Invalidinrättningen på Ulriksdal 1832, tog afsked 1839, † $^{10}/_{1}$ 1856.

41. **Alf.** *Pehr Christoffer Spak.* * F. i Oktober 1784, revisor i Kammarrätten 1808, invaldes $^{30}/_{4}$ och inskrefs $^{22}/_{6}$ 1812 i G. F., fältkamererare, † $^{26}/_{3}$ 1833, 48 år 5 mån. 2 dagar gammal.

42. **Yngve Freij.** *Jakob Henrik af Forselles.* F. $^{27}/_{12}$ 1785, auskultant i Bergskollegium, invaldes i G. F. $^{26}/_{6}$ 1812, geschworner 1813, bergmästare 1816, bergshauptman 1817, led. af Vetenskapsakad. s. å., † $^{13}/_{6}$ 1855.

43. **Thormoder.** *Pehr Westerstrand.* F. $^{27}/_{2}$ 1785, fil. mag. 1809, registrator och aktuarie i General-landtmäterikontoret 1812, invaldes i G. F. $^{19}/_{9}$ s. å., fältrevisor 1813, fältkamererare 1814, ingeniör i Gen.-landtmäterikontoret 1817, statskamererare 1818, led. af Musik. Akad. s. å., statskommissarie 1824, v. president i Statskontoret 1831, president 1832—51, förste direktör vid K. Maj:ts hofkapell och spektakler 1832—40, adlades 1842, † $^{23}/_{10}$ 1857.

44. **Domalder.** *Johan Anders Wadman.* F. $^{27}/_{9}$ 1777, student i Lund 1791, lärare hos en brukspatron Geijerstam i Wärmland omkring 1807, sjukhuskommissarie och titulerad direktör 1813 (?), invaldes $^{19}/_{9}$ och inskrefs i Oktober 1812 i G. F., † $^{6}/_{2}$ 1837.

45. **Thorgöther.** *Johan Gustaf Netzel.* F. 1783, protokollssekreterare 1811, expeditionssekreterare 1818, ledamot af Allmänna Ärendenas Beredning 1830, † $^{5}/_{8}$ 1867.

I 11 h. af Iduna står *Thorgöthe.*

46. **Bosi.** *Pehr Henrik Ling.* F. $^{15}/_{11}$ 1776, fäktmästare vid akademien i Lund från slutet af 1804 eller början af 1805, gymnastiklärare 1813 och fäktmästare 1818 vid Krigsakademien å Carlberg till 1825, föreståndare för Gymnastiska Centralinstitutet 1814, erhöll professors n. h. o. v., led. af Svenska Akademien 1835, † $^{3}/_{5}$ 1839. Han var antagligen redan 1811 invald i G. F., men tog personligen inträde först $^{31}/_{1}$ 1813. Utträdde 5 år derefter, enligt skrifvelse till G. F. af $^{30}/_{12}$ 1817. I 5 h. af Iduna är införd en anon. uppsats af L.: Några ord om gymnastik.

47. **Viger Spa.** *Pehr Magnus Ruus.** F. $^{5}/_{6}$ 1781, fil. mag. 1809, e. o. hofpredikant hos enkedrottningen 1810, kyrkoherde i Katarina förs. i Stockholm 1812, invaldes i G. F. $^{20}/_{3}$ 1813, pastor i Bollnäs af ärkestiftet 1826, kontraktsprost 1828, theologie doktor 1830, † $^{16}/_{10}$ 1836.

I matrikeln står *Vigger Spa,* jfr n:r 32.

48. **Widga.** *Nils Wilhelm Stråle.* F. $^{16}/_{4}$ 1787, protokollssekreterare 1810, invaldes i G. F. $^{15}/_{12}$ 1813, riddarhuskamrerare 1815—25, under denna tid tillika expeditionssekreterare och revisionssekreterare, justitieråd 1826—51, † $^{6}/_{1}$ 1853.

49. **Frithiof hin Fräkne.** *Simon Anders Cronstrand.* F. $^{24}/_{1}$ 1784, fil. mag. 1800, Vetenskapsakademiens astronom 1811—37, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1814 och kallades då observator, jämte hvilken syssla han från 1815 innehade den af professor vid d. v. Fältmätnings-, sedermera Topografiska Corpsen, † $^{24}/_{2}$ 1850.

I matrikeln står *Fridthjof.*

50. **Nial.** *Adolf Wennersten.* * F. 1778, kopist i Utrikes Expeditionen 1797, kallades protokollssekreterare, då han $^{22}/_{6}$ 1812 invaldes i G. F. Dödstiden obekant.

51. **Baldur.** *Nils Henrik Sjöborg.* F. $^{6}/_{2}$ 1767, fil. mag. 1787, professor i historia vid Lunds universitet 1799, erhöll tjenstledighet 1814 för att utöfva inseende öfver rikets antiqviteter, † $^{1}/_{7}$ 1838. Var förmodligen redan 1811 invald i G. F., hvars kallelse till led. han antog i skrifvelse af $^{26}/_{3}$ 1812. Har lämnat bidrag till 5 h. af Iduna.

52. **Thore Jotun.** *Jakob Johan Tawaststjerna.* F. $^{12}/_{8}$ 1781, löjtnant vid Fältmätningscorpsen 1805, informationsofficer vid k. Krigsakademien, kapten 1814, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1815, major, † $^{19}/_{11}$ 1824.

53. **Sæmundr.** *Christoffer Hasselgren.* F. $^{15}/_{3}$ 1759, kyrkoherde i Danviks och Siklaö förs. 1793 och i Askers förs. af Strengnäs stift 1814, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1815, † $^{4}/_{2}$ 1820.

I matrikeln står *Sämunder.*

54. **Lumber.** *Nils Fredrik Biberg.* F. $^{20}/_{1}$ 1776, fil. mag. 1797, professor vid Upsala universitet 1810, invaldes i G. F. $^{3}/_{7}$ 1813, erhöll juris doktors diplom 1818. † $^{25}/_{3}$ 1827.

55. **Kettil Jamti.** *Johan Bredman.* F. $^{7}/_{11}$ 1770, fil. mag. 1797, astronomie professor vid Upsala universitet 1811—41, invaldes i G. F. $^{3}/_{7}$ 1813, led. af Vetenskapsakademien 1815, † $^{3}/_{2}$ 1859.

56. **Are Frode.** *Erik Abraham Almqvist.* F. $^{25}/_{5}$ 1767, fil. mag. 1794, theologie licentiat 1795, e. o. theologie professor 1800, ord. theologie adjunkt 1802, kyrkoherde och prost 1803, theologie doktor 1809, biskop i Hernösands stift 1812, invaldes i G. F. $^{27}/_{6}$ 1815, † $^{29}/_{7}$ 1830.

(I matrikeln finnes under n:r 57 med blyerts skrifvet J. W. Ekenstam, men denne har fått sin plats under n:r 76, jfr 75 h. n., och i följd deraf har ett rum blifvit obegagnadt, så att n:r 57 här motsvaras af s. 58 o. s. v. i matrikeln.)

57. **Svipdager.** *Magnus Bruzelius.* F. $^{10}/_{8}$ 1786, fil. mag. 1805, collega scholœ i Lund 1810, invaldes i G. F. $^{29}/_{1}$ 1816, e. o. adjunkt i historia vid Lunds universitet

1817, kyrkoherde i Löderup och Hörup af Lunds stift 1824, prost 1826, † $^{29}/_{1}$ 1855. Har lämnat bidrag till h. 6—9 af Iduna under sign. *B—s.*

58. **Hergeir.** *Pehr Pehrsson Ekelund.* * F. $^{29}/_{2}$ 1756, fil. mag. 1776, kyrkoherde i Ed 1787, kontraktsprost 1790, theologie doktor 1800, kyrkoherde i Frändefors af Carlstads stift 1804, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1816, † $^{18}/_{7}$ 1819, Har lämnat bidrag till 6 h. af Iduna. Känd som vitterhetsidkare och talare.

59. **Skjölder Svenske.** *Johan Henrik Schröder.* F. $^{18}/_{4}$ 1791, fil. mag. 1815, docens i litteraturhist. vid Upsala universitet s. å., e. o. amanuens vid akad. biblioteket 1816, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ s. å., ord. biblioteksamanuens 1820, amanuens i V. H. o. A. Akad. 1826, akademisk bibliotekarie samt professor i litteraturhistoria och arkeologi 1830, m. m., † $^{8}/_{9}$ 1857. Har lämnat bidrag till h. 6—10 af Iduna under sign. *S—r.*

60. **Sigurd Jorsalafarare.** *Sven Fredrik Lidman.* F. $^{11}/_{12}$ 1784, fil. mag. 1806, docens 1811, legationspredikant i Konstantinopel s. å., invaldes i G. F. $^{2}/_{10}$ 1816, lektor i Linköping 1817, kyrkoherde i Slaka præbende 1818, domprost i Linköping 1824, † $^{9}/_{3}$ 1845.

61. **Adil.** *Thorbjörn Morén.* F. $^{8}/_{11}$ 1781, fil. mag. 1806, theologie adjunkt vid Krigsakademien 1809, e. o. kongl. hofpredikant 1810, theologie lektor och pastor i Solna 1812, invaldes i G. F. $^{2}/_{10}$ 1816, fick professors n. h. o. v. 1822, kyrkoherde i Karlskoga 1823, kontraktsprost 1826, theologie doktor 1830, † $^{5}/_{7}$ 1843.

62. — — — *Jonas Johan Lagergren.* F. $^{15}/_{1}$ 1759, prest 1782, kyrkoherde i Tofteryd af Wexiö stift 1803, prost 1806, invaldes i G. F. $^{30}/_{10}$ 1816, kontraktsprost 1825, † $^{5}/_{9}$ 1833.

I matrikeln finnes å motsvarande ställe ingenting antecknadt.

63. **Rig.** *Sven Peter Bexell.* F. $^{26}/_{9}$ 1775, lifdrabant hos konungen 1795, löjtnant i arméen 1799, tog afsked ur krigstjensten 1800, prestvigdes och blef tjenstgörande kongl. hofpredikant 1801, kyrkoherde i Grimeton och Rolfstorp af Göteborgs stift 1812, prost 1813, invaldes i G. F. $^{30}/_{10}$ 1816 och företrädde $^{30}/_{10}$ 1823, kontraktsprost 1819,

erhöll professors n. h. o. v. 1822, theologie doktor 1830, † $^{5}/_{5}$ 1864.

Födelsetiden är här anförd efter dopbok.

64. **Vaulunder.** *Johan Niklas Byström.* F. $^{18}/_{12}$ 1783, vice professor i teckning vid Akademien för de Fria Konsterna $^{19}/_{10}$ 1816, invaldes i G. F. $^{7}/_{12}$ s. å., ord. professor 1832, † i Rom $^{13}/_{3}$ 1848.

65. **Swerre.** *Carl Gustaf Spens,* grefve. F. $^{3}/_{10}$ 1792, underlöjtnant vid Fältmätningsbrigaden och Ingeniörcorpsen $^{9}/_{5}$ och fil. mag. med hedersrum $^{15}/_{6}$ 1812, invaldes i G F. $^{7}/_{12}$ 1816, i Vetenskapsakademien och Krigsvetenskapsakademien 1817, löjtnant s. å., kapten 1823, major i arméen 1836 och vid Topografiska corpsen 1843, † $^{24}/_{2}$ 1844.

66. **Guttorm.** *Johan Peter Lefrén.* F. $^{17}/_{2}$ 1784, major vid Ingeniörcorpsen och öfverstelöjtnant i arméen 1814, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1817, adlades 1818, öfverste och guvernör vid Krigsakademien 1821, led. af Vetenskapsakademien 1828, serafimerriddare 1850, general af infanteriet 1860, † $^{9}/_{1}$ 1862.

67. **Braut Anundr.** *Carl Adolf Agardh.* F. $^{23}/_{1}$ 1785, fil. mag. 1805, professor vid Lunds universitet 1812, invaldes i G. F. $^{30}/_{12}$ 1817, led. af Svenska Akademien 1831, biskop i Carlstads stift 1834, Ordensbiskop 1837, theologie doktor 1844, † $^{28}/_{1}$ 1859.

68. **Sigfrid.** *Daniel Nordin.* F. $^{7}/_{2}$ 1778, fil. mag. 1806, prest 1807, regementspastor 1810, kyrkoherde i Willstad 1810, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1818 och inträdde $^{18}/_{1}$ 1829, prost 1820, kontraktsprost 1828, theologie doktor 1844, † $^{28}/_{9}$ 1854.

69. **Birger Pehrsson.** *Jakob Melcher Spens,* grefve. F. $^{24}/_{10}$ 1791, fil. mag. 1812, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1818 och kallades då häradshöfding, juris doktor s. å., häradshöfding i Ulleråkers m. fl. härader 1833, † $^{13}/_{12}$ 1849.

70. — — — *Göran Ulrik Silfverhjelm,* friherre. F. $^{24}/_{11}$ 1762, andre sekreterare i Kabinettet 1792, kommissionssekreterare i London s. å., envoyé extraordinarie derstädes 1802, återkallades 1807, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1818, † $^{10}/_{9}$ 1819.

71. — — — *Carl Johan Fahlcrantz.* F. $^{29}/_{11}$ 1774, agréé af Akademien för de Fria Konsterna 1802 och

ledamot 1803, erhöll professors titel 1815, invaldes i G. F. $^{31}/_{10}$ 1818, var nämda akademis vice præses 1853—56 och dess hedersledamot från $^{29}/_{11}$ 1856, † $^{9}/_{1}$ 1861.

72. **Vale.** *Per Emanuel Limnell.* F. $^{24}/_{3}$ 1764, elev af Desprez, professor i teckning vid Akademien för de Fria Konsterna 1812, hofmålare 1813, invaldes i G. F. $^{31}/_{10}$ 1818, † $^{2}/_{3}$ 1861.

73. **Orm Lyrje.** *Lorentz Klüwer.* Kapten och divisionsadjutant i norska arméen, invaldes i G. F. $^{30}/_{1}$ 1819 och tog inträde $^{30}/_{12}$ 1820, † i Trondhiem $^{5}/_{1}$ 1825. Har lämnat bidrag till 9 h. af Iduna.

74. **Romunder.** *Enar Wilhelm Nordenfeldt.** F. $^{6}/_{12}$ 1798, löjtnant i arméen 1819 och vid Skaraborgs reg. 1820, invaldes i G. F. $^{30}/_{12}$ s. å., öfverste för Jönköpings reg. 1849, landshöfding i Blekinge 1856—67, tog afsked ur krigstjensten 1858, † $^{17}/_{12}$ 1868.

I matrikeln står *Romundur*.

75. — — — *Fabian Wilhelm Ekenstam.* F. $^{16}/_{10}$ 1786, fil. mag. 1808, e. o. theologie adjunkt i Lund 1812, invaldes i G. F. $^{27}/_{6}$ 1815, antog kallelsen s. å. och inträdde $^{30}/_{10}$ 1821, erhöll professors n. h. o. v. 1818, kyrkoherde i Stora Tuna, kontraktsprost 1842, theologie doktor 1844, † 1868. Har lämnat bidrag till 6 h. af Iduna, under sign. *F. W. E.*

76. **Ingemund den gamle.** *Johan Gustaf Liljegren.* F. $^{25}/_{4}$ 1789, fil. mag. 1814, docens i fäderneslandets antiqviteter 1815, e. o. adjunkt 1816, e. o. amanuens vid Kongl. Biblioteket 1818, erhöll professors n. h. o. v. 1819, invaldes i G. F. $^{26}/_{9}$ och inträdde $^{30}/_{10}$ 1821, amanuens i V. H. o. Ant. Akad. samt sekreterare i Kongl. Museum 1822, riksantiqvarie 1827, erhöll kansliråds titel 1834, riksarkivarie 1835, † $^{2}/_{6}$ 1837. Har lämnat bidrag till 8 h. af Iduna.

Födelsetiden är anförd efter Biogr. Lex., ny reviderad uppl. VIII: 442.

77. **Erling Skjalgsson.** *Jonas Wærn.** F. $^{16}/_{7}$ 1799, e. o. kanslist i Kansliexpeditionen 1819, underlöjtnant vid Ingeniör-corpsens Fältmätningsbrigad 1820, invaldes i G. F. $^{1}/_{12}$ 1821, tog afsked från Ingeniörcorpsen 1830 och från krigstjensten 1831 med kaptens n. h. o. v., bruksidkare,

statsråd 1844, landshöfding i Skaraborgs län 1857, adlades s. å., † $^{13}/_{1}$ 1868.

78. **Kjartan Olofsson.** *Gustaf Wilhelm Gumælius.* F. $^{5}/_{5}$ 1789, fil. mag. 1815, e. o. biblioteksamanuens 1816, invaldes i G. F. $^{31}/_{10}$ 1818, docens i grekiska s. å., kyrkoherde i Wiby och Tångeråsa 1832, prost 1834, kontraktsprost 1839, theologie doktor 1844, kyrkoherde i Örebro 1853, led. af Musikaliska Akademien och Vetenskapsakademien 1857, hedersledamot af V. H. o. A. Akad. 1862, hedersdoktor vid jubelfesten i Upsala 1877, † $^{22}/_{11}$ 1877. Har lämnat bidrag till h. 7, 9, 10 af Iduna under sign. *G—s.*

79. **Tetleifr.** *Axel Arvid Raab.* F. $^{22}/_{6}$ 1793, löjtnant vid Fältmätningscorpsen 1820, invaldes i G. F. $^{22}/_{12}$ 1821 och inträdde $^{26}/_{1}$ 1822, kapten vid Ingeniörcorpsen 1827. † $^{20}/_{9}$ 1836. Bekant som Bellmanssångare.

80. **Thidrekr.** *Bernhard von Beskow.* F. $^{22}/_{4}$ 1796, protokollssekreterare 1818, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1822, förste expeditionssekreterare och handsekreterare hos H. K. H. kronprinsen 1825, adlades 1826, kammarherre 1827, led. af Svenska Akademien 1828, förste direktör öfver konungens hofkapell och spektakler $^{1}/_{2}$ 1831—$^{23}/_{6}$ 1832, hofmarskalk 1832, Svenska Akad.:s sekreterare 1834, friherre 1843, öfverste kammarjunkare, † $^{17}/_{10}$ 1868. Har lämnat bidrag till 10 h. af Iduna under sign. *B. B.*

81. — — — *Gustaf Erik Hasselgren.* F. 1781, historiemålare, professor, invaldes i G. F. $^{29}/_{6}$ 1822, † $^{9}/_{3}$ 1827.

82. **Widar.** *Johan Gustaf Sandberg.* F. $^{13}/_{5}$ 1782, historiemålare, invaldes i G. F. $^{29}/_{6}$ 1822, professor vid Akad. för de Fria Konsterna 1828, † $^{26}/_{6}$ 1854.

83. **Norna Gest.** *Karl August Nicander.* F. $^{20}/_{3}$ 1799, invaldes i G. F. $^{30}/_{4}$ 1822, e. o. kanslist 1823, fil. mag. 1824, kopist 1827, kanslist 1834. † $^{7}/_{2}$ 1839. I 10 och 11 h. af Iduna finnas skaldestycken af N.

84. — — — *Bernhard Henrik Crusell.* F. $^{15}/_{10}$ 1775 i Nystad, från 1793 till $^{1}/_{1}$ 1834, dock icke oafbrutet tjenstgörande, medlem af hofkapellet, musikdirektör vid båda de kongl. Lifgrenadierregementena 1818, invaldes

i G. F. $^{29}/_{6}$ 1822, erhöll Sv. Akad.:s stora guldmedalj i början af 1838 och dog $^{28}/_{7}$ s. å.

85. **Åke Bonde.** *Bengt Gustaf Geijer.* * F. $^{18}/_{1}$ 1801, e. o. notarie i Svea Hofrätt, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1823, var sedan under en följd af år landtbrukare, † $^{18}/_{6}$ 1862.

86. **Haward.** *Johan Henrik von Sydow.* F. 1786, kallades assistent och t. f. sekreterare i Kommerskollegium, då han $^{21}/_{6}$ 1823 invaldes i G. F., blef borgmästare i Gefle och erhöll assessors titel, † $^{10}/_{11}$ 1835.

87. **Grandmar.** *Carl Jakob Nylén.* * F. $^{24}/_{6}$ 1790, var handelsbokhållare då han $^{21}/_{6}$ 1823 invaldes i G. F., sedan grosshandlare i Stockholm, † $^{25}/_{4}$ 1842.

88. **Helge.** *Johan Haqvin Wallman.* F. $^{7}/_{9}$ 1792, fil. mag. 1815, invaldes i G. F. $^{22}/_{12}$ 1821, lärare i naturhistoria vid Linköpings gymnasium 1822, amanuens vid gymnasiibiblioteket, lektor, kyrkoherde i Slaka præbende och prost 1836, led. af V. H. o. A. Akad. 1826 och vann denna akademis stora pris två gånger, † $^{25}/_{6}$ 1853. Har lämnat bidrag till h. 9, 10 af Iduna under sig. *W—n.*

89. — — — *Nils Wilhelm af Zellén.* F. $^{28}/_{12}$ 1795, protokollssekreterare 1819, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1824, sekreterare i Stockholms stads Brandförsäkringskontor, expeditionssekreterare 1838, expeditionschef i Ecclesiastikdep. 1844—50, † $^{15}/_{12}$ 1861.

90. **Mysing.** *Abraham Ahlqvist.* F. $^{5}/_{7}$ 1794, fil. mag. och prest 1818, collega scholæ i Kalmar 1820, lärare i naturhistoria vid gymnasium derstädes 1821, konrektor 1825, kyrkoherde i Runsten på Öland s. å., invaldes i G. F. $^{7}/_{2}$ s. å. och inträdde $^{18}/_{1}$ 1829, kontraktsprost 1831, † $^{9}/_{7}$ 1844. Har lämnat bidrag till 10 h. af Iduna.

91. **Arnliot.** *Nils Johan Ekdahl.* F. $^{23}/_{4}$ 1799, kallades s. m. adjunkt då han $^{30}/_{4}$ 1827 invaldes i G. F., kyrkoherde i Adolf Fredriks förs. i Stockholm 1838, † $^{20}/_{12}$ 1870.

I matrikeln står *Arnliotr.*

92. **Hjalmar Romfarare.** *Carl Gustaf Hjalmar Mörner,* grefve. F. $^{7}/_{5}$ 1794, kornett vid Smålands kavallerireg. 1810, deltog i kriget i Tyskland 1813, vistades som konst-

när i Italien 1816—28, löjtnant 1820, erhöll ryttmästares n. h. o. v. 1824, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1829, uppehöll sig i England 1830—36, hvilket sistnämnde år han reste till Paris, der han dog $^{14}/_{9}$ 1837.

93. **Froste.** *Pehr Axel Fröst.* F. $^{5}/_{8}$ 1802, fil. mag. 1827, förste pastorsadjunkt i Jakobs och Johannis förs. i Stockholm 1828, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1829, e. o. kongl. hofpredikant 1831, slottspastor och lektor vid Carlberg samt kyrkoherde i Solna 1833 och i Arboga 1839, prost och kontraktsprost 1841, kyrkoherde i Jakobs och Johannis förs. i Stockholm 1845, † $^{9}/_{4}$ 1853.

Enligt G. F:s protokoll hafva äfven följande blifvit i förbundet invalda.

Johan Niklas Lindahl, handlande i Norrköping, invaldes i G. F. $^{22}/_{6}$ och antog kallelsen enl. prot. $^{19}/_{9}$ 1812, † $^{29}/_{1}$ 1813.

Jonas Stenbäck. *, f. $^{6}/_{12}$ 1779, fil. mag., predikant vid Billingsfors bruk, invaldes i G. F. $^{9}/_{9}$ och antog kallelsen enl. prot. $^{19}/_{9}$ 1812, kyrkoherde, kontraktsprost 1844, † 1865.

Jonas Albin Engeström, f. 1787, professor i kemi vid Lunds universitet, invaldes i G. F. $^{6}/_{10}$ 1813, † 1846.

Carl Gustaf Gottfrid Hilfeling, f. 1740, konduktör och antiqvitetstecknare, invaldes i G. F. $^{6}/_{10}$ 1813, † $^{24}/_{10}$ 1823.

Olof Ulrik Arborelius, f. 1791, coll. scholæ i Falun, invaldes i G. F. $^{26}/_{9}$ 1821 och antog kallelsen enl. prot. $^{7}/_{2}$ 1822. Dödstiden obekant.

Carl Fabian Wrede, friherre, f. $^{22}/_{11}$ 1798, var kanslist då han $^{26}/_{9}$ 1821 invaldes i G. F., kammarherre m. m., † $^{29}/_{1}$ 1865.

Olof Dillner, f. 1780, fil. mag. 1806, kyrkoherde i Brunflo af Hernösands stift 1820, prost 1824, invaldes i G. F. $^{16}/_{2}$ 1829, kontraktsprost, † 1854.

Följande kända författare, som icke varit förbundsledamöter, hafva lämnat bidrag till Iduna, näml.

P. D. A. Atterbom, sign. *A.*, till 4 h.,
M. Floderus, sign. *F—s*, till 7 h.,
L. Hammarsköld till 2 och 5 h.,
E. Lidfors till 7 h.,
A. Lindeblad, sign. *A. L—d*, till 10 h.,
G. W. af Tibell till 10 h.,
samt dessutom en okänd författare, under sign. *D—*, till 6 h.

W—R.

Bil. N:o 5.

Ur Inträdes-Tal i Götiska Förbundet.

1. Öfver hvilka tal hållits.

N:o 2*).	Öfver	Rolf Göthreksson af Jac. Adlerbeth; uppläst den 20 Maj 1811.
N:o 3.	„	Einar Tambaskjälfver af Er. Gust. Geijer; uppläst den 5 Mars 1811.
N:o 4.	„	Ulf Ospaksson af O. O. Bergius; uppläst den 31 Maj 1811.
N:o 5.	„	Hjalmar den hugfulle af E. A. Kjellin; uppläst den 26 Juni 1812.
N:o 7.	„	Thorgny Lagman af C. Fr. Geijer; uppläst den 22 Sept. 1815.
N:o 12.	„	Orvar Odd af Ludvig Heijkensköld.
N:o 13.	„	Arngrimr af Arv. Aug. Afzelius; upplästes den 30 April 1811.
N:o 14.	„	Ingvar Vidfarne af P. Lagerhjelm; upplästes den 29 Nov. 1811.
N:o 17.	„	Styrbjörn af Johan Dillner; upplästes den 17 Juli 1811.
N:o 18.	„	Gaute af C. F. Weltzin.
N:o 21.	„	Sorle den Starke af A. H. Lagerlöf.

*) Utmärker ledamöternas n:r i matrikeln.

N:o 26.	Öfver	Asmundr af Er. Gadelius; upplästes den 29 Januari 1812.
N:o 27.	„	Fornjotr af P. W. Tholander; upplästes den 29 Nov. 1811.
N:o 28.	„	Harald Hildetand af A. v. Hartmansdorff; upplästes den 23 Dec. 1811.
N:o 39.	„	Eilif Gautske af Ulr. Thersner; upplästes den 16 Febr. 1816.
N:o 42.	„	Yngve Frey af J. H. af Forselles.
N:o 48.	„	Vidga af N. W. Stråle; upplästes den 30 April 1815.
N:o 49.	„	Thiodolfr or Hvini af Ol. Sundel; upplästes den 23 Dec. 1814.
N:o 59.	„	Hergeir af P. P. Ekelund; upplästes den 30 Okt. 1816.
N:o 60.	„	Skjölder Svenske af J. H. Schröder; upplästes den 24 Jan. 1820.
N:o 73.	„	Vale af E. Limnell; upplästes den 30 Apr. 1819.
N:o 74.	„	Orm Lyrje af Lor. Klüwer; upplästes den 30 Okt. 1819.
N:o 84.	„	Norna Gest af K. A. Nicander; upplästes den 30 Okt. 1822.
N:o 91.	„	Mysing af Abr. Ahlqvist.

Summa 24.

2. Utdrag ur tal.

Adlerbeth slutar sin berättelse om *Rolf Göthrekssons* lefnad med följande ord: "Den framvisar de ojäfaktigaste prof af det rådiga mannamod, som aldrig misströstar, aldrig upphör att vara verksamt. Måtte detta mannamod uppelda hvarje svenskt hjerta! Roflystne grannar, hatare af vår frihet, skola då fåfängt försöka att kufva Göternas hembygd."

Geijer, Er. Gust. inleder sin något oordnade teckning af *Einar Tambaskjälfver* sålunda: "Redlige bröder! Den

plägseden inom vårt förbund att taga sig namn af någon bland vår forntids märkvärdiga män föreföll mig, från början åtminstone, som en oskyldig lek. Nu förefaller den mig snarare som en förmätenhet. Huru jag kommit att bära det hjeltenamn, som utmärker mig bland edert samfund, vet jag ej rätt sjelf. Men det vet jag, att ingen ting annat kan trösta mig öfver denna djerfhet än den anmärkningen, att ett namn i och för sig sjelf är en likgiltig sak, att mången dvärg kanske hetat Hercules, och att den Einar, som nu talar inför Eder, mer genom sin egen ringhet än genom tidseklers afstånd är så skild från den hjelte, under hvars namn han uppträder, att ingen slags jämförelse är dem emellan möjlig. Det är hans minne, som edra stadgar ålägga mig att fira, och det firas bäst genom den enkla framställningen af hans lefnad. Jag skall då åtminstone derigenom söka utplåna min synd emot hans skugga, att jag på denna stund blott talar om honom och glömmer mig sjelf.“

Efter fullbordad teckning afslutar han: “Sådant slut hade Einar Tambaskjälfver, en af sin tids märkligaste män. Mitt loford behöfver han ej och ej en gång mitt omdöme. Hans lefnad talar för honom. En blick derpå lär oss, att han i hög grad pryddes af de dygder, som hedra en man: mod, förstånd, ärlig och djerf öppenhet, styrka i kropp och själ. Det tidehvarf, som närde sådana dygder och alla de med dem beslägtade fel, är förbi. Det kan ej mer på samma sätt återkomma, om ej med ett nytt slägte, som kanske någon gång ifrån obekanta trakter, dit hvarken civilisationens ljus eller smittor trängt, frambryter, för att öfva straff och hämnas öfver en veklig verld. Man bör ej ens önska, att denna tid skulle återvända. Den var storsint, kraftfull och frihetsälskande, men den var vild. Den bar inga band, men den kände ej heller någon lag. Att förena frihet med lag, en förening, som ensam ger sanna seder, är mänsklighetens högsta uppgift, och en uppgift, som ingen enskild man, intet enskildt samhälle, intet enskildt slägte, utan alla tidehvarfs fortfarande bemödanden, förmå att lösa.

Men finnes det då ej i den nordiska hjelteåldern något exempel, som kan tjena till efterföljd? Det finnes visserligen ett sådant, som kan gälla för alla tider. Människan må lefva i hvad tidehvarf som helst, bland råa

eller odlade nationer, så är hennes första ändamål att vara *människa*, skicklig att njuta lifvets glädje och fördraga dess vedermöda, att verka och umbära, att herrska och lyda. Sådan var den gamla Skandinaven, sådan var Göten, med sund själ och sund kropp, beredd till hjelp, som till försvar, till lidande, som till njutning, stark till att fördraga döden och — hvad ofta är svårare — att fördraga lifvet. Tider och seder, upplysning och odling må hos människan åstadkomma de förundransvärdaste förändringar, men de egenskaper, som vi nämt, äro de eviga grunddragen, som utgöra en *mans* väsende. *Kraft* och *undergifvenhet under ödet* är hvad som utmärker en man och var det, som utmärkte Skandinaviens fornålder.

Vi kalla oss Göter. Förenadt med sådana tänkesätt är detta namn en ära, och att alltid inom vårt samfund måtte finnas de, som förtjena det, är den önskan, hvarmed jag slutar.“

Ur inledningen till *E. A. Kjellins* berättelse om *Hjalmar den hugfulle:* — — — “Det tidehvarf, till hvilket vi nu få återflytta oss, är utan tvifvel ett af de märkligaste i Svenska historien. Det innefattar den tid, som framflöt under Odins ätteläggars, Ynglingarnes regering.

Hvilken är den älskare af vår nordiska fornålder, som ej med välbehag dröjer vid beskådandet af denna gyllene tid, då sagan och verkligheten voro ett, och människornas bedrifter en fortsatt kedja af Gudarnes storverk? Det var nu, som det nordiska hjeltelifvet framgick i all sin glans och sitt majestät.

Ett kraftfullt och storsint slägte hade uppträdt på svenska jorden, härdadt genom sina seders och sitt luftstrecks stränghet och lifvadt af en krigisk anda och af krigiska gudar, från hvilka det ledde sina anor.

Man känner de förträffliga och ändamålsenliga lagar och bruk, som Odin införde till befästandet af en orygglig sjelfständighet för sitt nyss upprättade rike. Hans närmaste efterträdare, lifvade af samma anda, fortforo att leda sitt folk till samma mål. Ännu voro likväl krig mera utbrott af den inneboende kraften, som ej kunde tillbakahållas, än beräknade efter statskloka afsigter. Och i sjelfva verket stridde våra förfäder mindre för vinnandet af jor-

diska än himmelska skatter. De ville öfva sitt mod i trotsandet af faror, för att genom en dristig och verksam vandel blifva värdiga gudarnes samqväm, och guldet röfvades ej som ett medel till en yppig och veklig lefnad, det följde den döde i grafven, på det han med tillbörligt anseende skulle kunna intaga sitt säte bland Asarne i Valhall.

Egentliga eröfringskrig voro okända, ej derföre att jorden ännu var tillräcklig för sina få inbyggare, utan derföre att folket var fritt och mäktigt att försvara sig och sitt land utan underkufvade slafvars biträde, vid hvilkas sida de skulle föraktat att strida. Det är först sedan Ingiald blifvit ett offer för sina egna eröfringsplaner och tronen inkräktad af Ivar, som vi se svenskarne bekriga sina grannar, ej blott för att låta dem känna öfverlägsenheten af den götiska kraften, utan för att göra dem underdåniga sina egna herrars spira.

Under hela Ynglinga-ätten var konungamakten högst inskränkt. Hvarje odalbonde var sin egen herre. I krig anförde konungarne sina berserkar och hoftjenare samt dem, som frivilligt ställde sig under deras fanor, och i fred styrde de som husfäder sitt hof och Upsala öde samt afdömde de tvister, man höll för godt att underkasta deras ompröfning. För öfrigt voro de ansedda som gudarnes älsklingar och tolkare af deras bud, samt förestodo de högtidliga offer, man till deras försonande anställde. Vid dessa fester församlade sig all Svea menighet såsom ett brödrafolk — och Religionen var det fasta band, som sammanhöll statens sjelfständiga lemmar och förenade folket med regenten.“

Ur *C. Fr. Geijers* lösa teckning af *Lagman Thorgny:* “Sed och muntligen afkunnade domar på Upsala Ting voro de gamla lagarnes föregångare och grund. Muntligt aftal på god tro gälde då för ed. När edgång uppkom, aflades eden med blottadt *svärd* i handen. Deraf *svärja.* Lagstiftande makten låg hos konung och folk gemensamt och utöfvades på Alshärjar eller Disar Tinget i Upsala. Dessutom funnos *Rättar Ting* och *Refst Ting.* De förra — i landsorterne — behandlade “rättegångssaker“ och upptogo mål, som dit hänskjutits från “härads- och lagmans-

tingen“. — De senare “hade att göra med allmänna hushållningen och vården om Upsala Öde“. — Lagmännen voro ett slags *Tribuni plebis*. — De voro folkets talmän och vårdare af dess frihet. Så i hednatid. Med den kristna förvandlades förhållandena; lagmännen ingingo i Rådet och blefvo “aristokrater“. Ingiald Illråda ville införa en allmän lag för hela Riket. Uplands lagmannen *Viger Spaa* fick då i uppdrag att samla gammal häfd och sed. Han inskar dem med runor i tunna träskifvor — flockar — och band dem tillsamman i Balkar. Deraf Uplandslagen. Detta gaf de andra landskapen anledning till likartadt förfarande, hvaraf de öfriga landskapslagarne. Lumbers för Vestergötland är af dessa märkligast och äldst näst Uplandslagen. Af landskapslagarne voro 9 kända. Nämligen: Uplands, Vestgöta (hvartill hörde Wärmland), Dala, Helsinge (hvartill hörde Norrland), Vestmanna (hvartill Nerike anses hört), Södermanna, Östgöta (hvartill Småland och Öland till medeltiden), Skåne (hvartill Blekinge och Halland) och Gotlandslagarne.“

Joh. Dillner inleder med följande för honom egendomliga ord sin berättelse om *Styrbjörn den Starke:* “Om jag icke ordade bland Göter, borde jag börja med ett företal. Mig ålåge då, enligt tidens sed, att först beröfva mig allt människovärde och sedan prisa Eder nåd, som bevärdigat en sådan usling som mig med ett rum i Edert gille. Men min själ likasom Eder föraktar dessa fega konstgrepp, hvarigenom lögnen vill smila sig till en välvilja, hvaraf den vet sig oförtjent. Redlige Göter! I hafven kallat mig till Eder förbundsbroder, och jag känner mig hedrad deraf, men jag hade icke hörsammat kallelsen, om jag känt mig den ovärdig. Som *ärlig svensk* tillhör jag Eder. Jag är icke *mer*, det vet jag; men jag vet ock, att jag *detta* är. *Styrbjörns* namn kan jag ej bära med *hans* ära, men jag skall icke heller befläcka det med någon *min* blygd. Detta mitt tal skall lika säkert vitna, att jag är värd att åskåda hans storhet, som oförmögen att hinna den. Styrbjörn! här under den fria himlen, några stenkast från den strand, *) der du landade på den sista färden, skall jag

*) Detta tal synes hållet i någon stämma vid Upsala.

tolka dina bragder. Min röst skall ej förtörna din vålnad, ty den talar för att hämnas din jätteära, som dvärgaslägtet vågat försöket att befläcka."

Härefter följer teckningen af Styrbjörn alltifrån ungdomen, hans lifs redan tidigt klarnade mål och hans fortsatta, oafbrutna bemödande att uppnå det. Sista orden i berättelsen: "När Styrbjörn såg allt hafva sammansvurit sig emot honom, stötte han baneret fast i jorden och uppmanade sina män att falla med ära. De flesta hade ock hjerta att följa honom i döden. Större delen stupade tillika med sin stolte anförare på kämpavis, *och bland alla svärdsslagne, som Odin gästa, torde få hafva varit mera välkomna.*"

Författaren uppträder derefter till försvar för hans rätt och slutar:

"Detta är i korthet allt hvad man känner om Styrbjörns öde och bedrifter. Hans storhet är lika högt öfver mitt loford, som hans ensidige biografs tadel, af hvilken han tecknas med de möjligen svartaste färger. Det är naturligt, att Styrbjörn skall förlora all sin ära i deras omdöme, hvilka bestämma allt värde efter den nytta, som man kan uträkna med siffror, väga på våg eller mäta med alnmått. Huru många träd fälde han icke till skeppsvirke, hvilka hade kunnat användas till mycket godt på torra landet! Huru många dagsverken tog han ej bort från åkerskötseln, humleplanteringen, bergsbruket! Huru många åkrar nedtrampade han icke! Huru många menniskor tillsatte ej lifvet för hans skull — utan ändamål! ty han fick ju ändå ej fram det han ville — etc. etc. etc. Men den storhet, som uppoffrade allt derföre, att rätt skulle ske och oförrätter hämnas, den förvånande kraft hos vår hjelte, som intet missöde kunde nedslå, som lyftade honom från intet till den makt, hvarmed han öfvervann Harald "(Blåtand i Danmark)" och bjöd den segersälle Erik spetsen, — som slutligen gaf honom mod att dö, då han ej kunde segra, — den man, som kunde krossas, men aldrig betvingas, skall lefva i ära, så länge ära finnes. Och misskännes han af en barnslig tid, så skall en annan komma, der han åter uppstår manande till efterföljd."

A. H. Lagerlöf slutar den vilda berättelsen, en af de utförligaste, om *Sorle den starke* med dessa betecknande ord:

"Sådan är i korhet Sagan om Sorle den starke. Om den är uppblandad med många orimliga vidunderligheter och, liksom alla andra gamla sagor, bär stämpeln af tidens råhet, äro dock dragen af hans manliga, redliga och stolta sinne omisskänliga och förtjena i alla tider att beundras och efterföljas. Måtte vårt fädernesland aldrig sakna män, som ega dessa egenskaper! Men om en gång Europas blåmän och barbarer skulle vilja missbruka sin öfverlägsna makt, måtte då en ny Sorle uppträda, som har styrka och mod att jaga vildarne, om möjligt vore, bort i östra oceanen!! *Hej!*",

---

Ur *P. W. Tholanders* få ord om *Fornjotr:*

"Alla kända större och mindre samhällens äldsta historia uppstiger till fabelåldern. De österländska folkslagen, för hvilkas forna upplysning och framsteg i konster och vetenskaper man oftast måste häpna, erkänna myten för sin historias början, lika så väl som Amerikanen, Polynesen och den råe Afrikanen.

Egyptens, Greklands och Roms äldsta häfder stödja sig på Idealet, som oftast blifvit förgudadt. Så förhåller det sig äfven med Norden.

Fornjotr, hvars lefnad, efter samfundets lagar, mig åligger att teckna, är ej annat än en af författaren till Fundin Noregar personifierad allegori, och hvaruti alla de öfriga namnen i samma skrifts första Capitel så solklart deltaga.

Vårt kära fädernesland var redan före Sigge Fridulfssons ankomst befolkadt. Af dessa forna *Jotar* (män) har den anförde författaren behagat göra ett personnamn (*forn* = hvad som tillförene varit — och *jotr* = man eller människa) och af dessa forne mäns (före Sigge Fridulfssons hitkomst) stam var en *Gylfe* den siste styresmannen.

M. H. o. B. Då ämnet sålunda ej tillåter mig att utföra en *Fornjotrs* lefnadslopp, må jag dock anföra några af dess lefnadsregler.

Naturens enkelhet var detta slägtets ledare. Det, lika med alla människor, erkände ett högre väsende, hvil-

ket ock derföre högtidligen dyrkades. Detta folk, ännu ej lyst af odlingens fackla, kände ej ännu upplysningens felsteg, dess åtföljande laster och brott. Boende under ett strängt luftstreck, var härdigheten nödvändig och bragt till den höjd, att blott de största och första behofven fullkomnade deras lystnad. Öfvertygelsen att ej tillfoga sin granne en orätt, den man ej sjelf ville lida, skapade den ädla känslan för rättvisa, och denna lifvade äfven alla deras företag. Svek och flera deraf följande brott egde ej ännu något namn uti deras språk. *Ja* och *Nej* voro deras eder, och (muntliga) löften voro heligare än upplysningens skriftliga förbindelser. *Näfrätten* utöfvade straffet, och *husfadern* var envåldsherre inom familjen. Men ömtåliga om friheten, förenade sig detta patriarkaliska folk, då de af grannarne skymfades. Det var vid sådana små hämndekrig, som flere svagare stammar antogo en gemensam anförare till gemensamt försvar.

Sådana voro de tänkesätt, som lifvade de forna Svio-Göter och hvilka det Förbund bör upplifva, hvaruti ni M. H. o. B. täckts intaga mig.

Måtte detta ädla bemödande alltid sysselsätta vår omtanke! Måtte vi alltid söka uppfylla Förbundets ändamål! Måtte detta Förbund blifva lika långvarigt som fruktbart i utförandet af sitt beslut!“

Aug. v. Hartmansdorffs inledande ord till teckningen af *Harald Hildetand:*

“I en tid, då det s. k. *sunda förnuftets* filosofi spridt ljumhet och ogudaktighet i människors hjertan, då folken qvida under följderna af *egennyttans* låga grundsats, och då *sjelfständighet, frihet* och *odling* äro nära att fördrifvas från Europas fasta land, skulle de förgäfves söka en fristad inom Sveriges landamären, om ej dess innebyggares mandom satte ett starkare bolverk emot det anstormande förderfvet, än det skydd, som naturliga gränser oss gifva. Men äro väl svenskarnes hjertan öppna och rymliga nog för dessa gästers herbergerande? Hafva icke *allmän* (?) och *egen nytta* der inkräktat frihetens heliga boningar, och anses hon icke sjelf, lik vålnaden af en förlorad vän, som varnande går igen, men på hvilken upplysningen förbjuder att tro? Jo; genom missförstådda statsförhållanden alstra-

des tvädrägt, hvars afföda: bestickning, trolöshet och förräderi gjort Svea folk till en allt mer och mer ovärdig ättling af Göternas stam. Begäret efter egen fördel blef emellertid så eggadt och häftigt hos den enskilde medborgaren, att genom hans vanpassade (?) inflytande på allmänna ärendenas förvaltning, det inskränkta begreppet om *nytta* snart lades till grund för Riksstyrelsen. Ett begrepp, hvilket allt ifrån början af sin regering begått helgerån, då, deraf ledde, folkets styresmän till och med hafva vågat att, like arme skogvaktare, inskränka och borttaga nationalfester, af det eländiga skälet att förekomma löfbrist (!) o. s. v. Fåkunnighetens förnäma smålöje och begabbande anmärkningar öfver *Folksånger* och *Sagor* hafva beröfvat fantasien dess näring och element. Och till följe af dessa bemödanden skulle ju uppkomma en menighet utan gudsfruktan, utan tro på dygd, utan frihetssinne och bragdebegär. Hvad under då, om hon, i saknad af inre lif och med känsla af den fasligaste tomhet i själen, berusar sig af liderlighet för att döda medvetandet af sin egen tråkighet och således småningom förfäas?

I en sådan fosterlandets belägenhet tarfvas snar och kraftig räddning. Med skäl misströstar den ensamme att kunna uträtta något betydligt dertill, utan han ser sig om efter flere män, redobogne att till samma ändamål använda deras verkningsförmåga. Då *Iduna* framträdde, antydande det förbund, hvars härold hon är, kände jag djupt hennes betydningsfulla uppmaning till hvarje man med svenskt hjerta i bröstet, och förtröstande att oskrymtad redlighet, frihetssinne och fosterlandskärlek skulle, fastän ännu ej yttrade i bestämd handling, af Eder värderas, sökte jag blifva Eder stallbroder.

Men då I, redlige bröder, genom forntidens afspeglande viljen förädla de kommande slägten, så hafven I insett, att den närvarande folkstammens frihet är föreningsbandet och vilkoret för sammansmältningen af fornfäders mandom och efterkommandes dygd. I hafven derföre i Edra lagar stadgat, att *en förbundsbroders kärlek till fäderneslandet skall vara oskrymtad, att offra lif och blod för dess sjelfbestånd, hans ädlaste handling.*

Också var det endast under denna förutsättning, som jag sträckte min hand till det Götiska Förbundet och

tömde Bragebägaren, lofvande på ära och tro att aldrig svika Eder och fäderneslandet, hvars ålderdomsstöd detta förbund *bör* blifva.

Alt ifrån den stund jag invigdes bland Eder, anser jag mig på nytt född i anseende till min medborgerliga tillvarelse. Och till påminnelse om de förbindelser jag då ingick, vill jag, att I, enligt stadgarnes bud att antaga ett götiskt namn, skolen kalla mig *Harald Hildetand*."

Sedan *Ulrik Thersner* slutat den enkla berättelsen om *Eilif Gautske*, tillfogar han: "En stor mans loftal tror jag ingen kunna göra. Det vore också en dårskap att vilja det, då gerningen sjelf reser den enda sanna, skönaste och varaktigaste ärestoden."

J. H. Forselles inleder sin knapphändiga berättelse om *Yngve Frej* sålunda: "I fordom tima satte Göten värde på kraft och mod. Idrotter och hårda bardalekar förnöjde honom och aktades högt. Beslutsam och van vid djerfva företag, skydde han intet faran. Nordens luftstreck och lefnadssätt härdade hans af naturen starka kropp, beqvämlighet aktades föga. Vikingen sof ej under sotad ås. Omgifven af dylika män, var han lika van att möta kraft med kraft, som att räkna på männers styrka. Svika en utmaning eller brödralag var lika okändt uti Norden. Man älskade sitt Manhem, ty det var verkliga mäns hem, försakade lifvet, då man ej kunde vara en man för sig. Sådant var Götens sinnelag. Så vittna forntidens sagor om Nordens namnkunnige män.

Men de vittna äfven, att Manhems folk värderade freden och aktade ypperliga män, ehuru de intet utmärkte sin lefnad med idrotter, ehuru de dogo under freden. Efter Odins lag uppkastades minnets hög öfver deras graf, bautastenar restes öfver den fallne kämpen, Skalden qvad deras bedrifter, allmänheten lärde qvädet och förvarade det från glömskan."

Sedan *Ol. Sundel* i anledning af *Thiodolfur or Hvini* anfört det lilla man om denne Harald Hårfagers skald vet

och Peder Clausens uppmaning att varsamt anlita skalderne som tillförlitliga källor för historien, slutar han:

"Hvad föröfrigt nordiska skaldernas poesi angår, är mycket sannolikt, att deras allegoriska skrifsätt leder sitt ursprung från Österländska folkslagens vana att under bilder framställa sina utsagor. Från nejderna vid Svarta hafvet hitförde Odin sina fäders religion, sedelära och vitterhet. Ingen svårighet blifver derföre att utreda den frågan, hvarifrån Nordens skalder hemtat sitt bildrika språk."

P. P. Ekelund, redan en gammal man, lemnade i teckningen af *Hergeir* ett bevis att beundran för hedna dygder kunde inom Götiska Förbundet förenas med en lefvande kristlig tro och de dygder, som deraf äro en frukt. Denna teckning, ensam i sitt slag bland Götiska Förbundets tal, må här i det närmaste i sin helhet meddelas:

"Jag är ännu af hjertats innersta glad åt det stora och vigtiga mål, som *Det Götiska Förbundet* föresatt sig att hinna, och jag frestas att glömma mina år, min aflägsenhet och den redan slocknade värma och minskade kraft, hvaröfver ungdomen och mannaåldern ej höfves att klaga.

När jag först hedrades med en lika oväntad, som smickrande kallelse att intagas i detta förbund, kände jag mig någon tid föryngrad, och — hänförd af en så ljuf förvillelse — ämnade jag att välja något namn bland forntidens hjeltar och visaste män. Ödet var mig likväl gynsammare än det hugstora i mitt beslut, och jag återkom snart till medvetandet af egna krafter och då — utan att förfela gifven föreskrift — då sökte jag mig en lägre plats, för att ej svindla på den höjd, der dessas vålnader kringsväfva och genomtränga själen med en helig rysning.

Hvem kan måla en *Starkotter*, en *Rolf*, en *Hjalmar*, en *Styrbjörn* m. fl. utan att bäfva tillbaka från så stora föremål och tillika med nationalstolthetens hela känsla glädjas deråt, att manlig styrka, oförskräckt mod och ett ädelt sinne, som trotsade faror och död, alltid utmärkte det gamla *Svithiods* odalborne män? Hvem kan måla en *Viger Spaa*, en *Lumber*, en *Thorgny*, en *Ragvald* eller *Folke* m. fl. utan att finna, det mannastyrka förenades med mannavett och att klokheten i alla råd endast öfverträffades af fri-

modigheten att gifva dem, och att folkets frihet och rätt var ett oupplösligt vilkor för Regentens säkerhet och konungamaktens bestånd?

Dessa egenskaper sammantagne utgöra våra förfäders karakteristik, när ärlighet, trohet och fosterbrödra-vänskap i lif och död tilläggas, för att öka de ljusa dragen på denna vackra, fast urgamla tafla. Också äro dessa sanningar allmänneligen erkända och de böra hos sentida afkomlingar antingen muntra till efterföljd eller väcka till blygd.

Men att hos våra gamla Göter med det hjeltemod, som trotsade faran, äfven förenades den försigtighet, som förstod att förekomma eller afvända den; att de med det sannaste allvar i sin egen, fast hedniska, gudstjenst likväl med saktmod och eftergifvenhet tillläto införandet af en främmande lära, och att den, som dertill öfvergått, derföre icke åsidosatte sina förra pligter eller afbröt sina gamla förbindelser, att han hvarken förlorade sitt förtroende hos regenten, sin aktning hos folket eller sitt ädla nit att värja landet och förekomma inbördes oroligheter, — derom öfvertygar oss en — kanske mindre vidtfräjdad, men likväl ganska berömlig man, *Hergeir eller Herigar,* som var i Emund eller Anund Ericsons tid, hos dess medregent Björn på Håga, konungens Råd, Slottsfogde och Befallningsman i Sigtuna och Björkö.

Om det tillåtes mig att under detta namn blifva tecknad och känd bland det Götiska Förbundets ledamöter, så vill jag enkelt och kort skildra denne mans sanna förtjenster och framställa honom, oförskräckt, rådig och fördomsfri, under den vigtiga tidpunkt, i hvilken han lefde.

Bland de många stora och rättvisa företräden, vårt fädernesland kan tillegna sig framför nästan alla riken i Europa, torde kunna räknas det sätt, hvarpå kristendomen här infördes. Intet envåldsbud, ingen främmande krigshär, hvarken eld eller svärd kunde skrämma eller tvinga det fria, manliga svenska folket, kunde omstörta deras gamla tempel eller skaka den tron, som hvilade på fosterlandskärlek, rättvisa och tapperhet. Nej, dessa rysliga uppträden, dessa grymma omvändelsesätt igenfinnas — uti andra folkslags häfder. Men här var förhållandet annorlunda, här önskade folket och konungen begärde, att lärare skulle inkomma. Och han kom, den fattige och af

sjöröfvare utplundrade, men gudfruktige och nitfulle munken från Corbeij i Neder-Sachsen. Ansgarius kom utan pomp och ståt, men frimodig och stark genom den kraft, som skänktes af Gud, och han emottogs af konung och folk med den välvilja och gästfrihet, som hedrade dem å ömse sidor. Konungen, icke sjelfrådig och egenmäktig, sammankallade folket och med deras begifvande fick Ansgarius tillstånd att predika kristendomen och döpa dem, som sig dertill ville bekänna. Bland desse var *Herigar* den förste, åtminstone den ansenligaste.

Man kan ej tvifla, att han härtill fördes af egen fri och upplyst öfvertygelse. Hvad egde en fattig och främmande munk att erbjuda? Hvad fördelar kunde bekännelsen af en ny lära tillskynda en så rik, ansedd och mäktig man? Borde icke Herigar snarare fruktat att förlora sitt höga och vigtiga embete, synnerligen som ingen anledning finnes, att konungen sjelf antagit dop och kristendom? Borde han icke frukta, att folket i det slott och den stad, som af honom styrdes, skulle uppsäga honom lydnad och beröfva honom lifvet? Det fordrades styrka i själen och fasthet i höga och ädla tänkesätt att i en sådan belägenhet icke ändra, ej en gång dölja sin öfvertygelse. Man skulle ock vara känd, älskad och vördad så, som Herigar, och man skulle tillika lefva bland ett folk, sådant som det svenska på den tiden, för att icke öka listan af den himmelska sanningens blodsvittnen.

Att tända denna gudomliga sannings ljus i vårt fädernesland var Ansgarius, Nordens förste Apostel, ett utvaldt redskap i Försynens hand. Han egde för sin tid och kanske öfver densamma både lärdom och människokännedom. Med det mest oförfärade mod att åtaga sig alla mödor och blottställa sig för alla olyckor, iakttog han alltid den försigtighet och nyttjade den klokhet, som hedningarnes förste lärare yrkat: Att vara allt för alla, för att kunna vinna alla. Den lära han predikade var från hans läppar ännu icke uppblandad med påfviska tillsatser, och hela hans vandel vittnade, att han trodde sjelf, hvad han lärde. Han födde och vårdade enkor, fattiga och faderlösa, och många fångar köpte han fria. Enkelt och kraftfullt var hans föreställningssätt, och under sin dödskamp, i sin sista bön, inblandade han hvarken jungfru Maria eller andra helgon.

Var det då underligt, att en sådan man, så uppbygglig i all sin vandel, med så stora, af Gud förlänta, gåfvor, — — med så rent uppsåt, så oegennyttigt bemödande och ett så upplyst nit som Ansgarius, skulle vinna *Herigars* bifall och förtroende? Och när detta var vunnet, så var ock grundvalen lagd till kristendomens införande i Sverige.

Det lär icke kunna nekas, att någon, ehuru dunkel kännedom af denna lära före Ansgarii tid kunnat vara hit ankommen. Redan i 5:te seklet voro Göterne i Italien omvände till kristendomen och med dem hade väl våra förfäder någon gemenskap. Under sin handel och på vikingafärder hade de tillfällen att åtminstone höra talas härom, och kristna slafvar, som från sådana härfärder hemfördes, kunde bidraga att utsprida denna kunskap. Kanske hade Herigar sådana i sitt hus och sitt slott, helst det säges, att Ansgarius, genast efter sin ankomst, med högtidligen erhållen tillsägelse, utdelat nattvarden bland fångarne. På sådant sätt låter Herigars snara omvändelse förklara sig, utan att den förtjenar namn af lättsinnighet och ostadighet.

Dessa egenskaper äro icke hemfödingar i Nordens tjäll. De äro söderns flyttfoglar; önskligt, att de ville återvända till sin stambygd. Herigar kände dem ej en gång till namnet. Med manligt allvar åtog han sig kristendomens sak och bygde en egen kyrka på sin arfvegård bredvid Sigtuna, likväl utan att våldföra någon människas samvets- och tankefrihet. Denna utgjorde från Baldurs tid det svenska folkets heligaste egendom, den de ock med den största ömtålighet sökte att bevara. Så länge den icke stördes genom våld eller list, finnes intet exempel, att den nya lärans bekännare förföljdes eller oroades i sina gudstjenstöfningar. Det var också genom ett så klokt och varsamt uppförande, som Herigar blef lika älskad af hedningar och kristna och kunde vid hotande faror vara bådas tillflykt och allas värn.

Snart stördes likväl detta lugn, som Herigar sökte att bibehålla. *Gaubert*, som hitkom i Ansgarii ställe, liknade ej sin företrädare. Han var ung och hersklysten och medförde en sin slägting, *Nitard*, af lika sinnelag och kanske ännu större obetänksamhet. Gaubert emottogs med samma välvilja och fick tillåtelse att uppbygga en kyrka med rättighet att der predika. Men genom ett blindt nit och

en svärmaktig förföljelseanda uppretade han snart hedningarne. Nitard blef ihjelslagen och Gaubert med sina anhängare drifven ur landet.

Under hela detta oväsende lefde likväl Herigar i ro på sin gård, öfvade alldeles ostörd sin gudstjenst och blef snart ett medel i Försynens hand att stilla ett inbördes krig och frälsa staden från plundring. Också var Herigar, sedan numera inga lärare funnos, intill dess Ansgarius återkom, de omvände kristnes föresyn och skyddare, utan att derigenom förlora det minsta i aktning och förtroende hos hedendomens talrika anhängare. Tvärtom försvarade han dem mot deras egen konung, som ankom på en stor flotta med en dansk här, för att hämnas deras upplopp, och Herigar medlade en förlikning, som återförde ordningen och lugnet. Om han uträttade detta genom ett omedelbart bistånd från den Gud, han bekände, eller genom egen rådighet, tapperhet och klokhet, kan efter tio seklers förlopp icke af oss pröfvas. Minst ville jag döma honom såsom en gycklare, derföre att han under en svår och långsam sjukdom lät bära sig i sin egen kyrka och der, efter en innerlig och allvarlig bön till Gud, återfick sin helsa. Ve den olycklige, som med smädelsens hånlöje kan förringa det heliga och sköna i denna handling!

Tillåten att trötta Edert tålamod, M. Br., med en enda tillagd anmärkning. Det kan icke bestridas, att våra förfäders urgamla Gudalära var renare och sannare än nästan alla andra hedniska folkslags, de Grekers och Romares ej en gång undantagne. Hvad som hos dessa var de vise ensamt förbehållet, det var hos våra en allmännelig *folktro*. Om den evige allsmäktige Guden, om verldens skapelse och styrelse, om själens odödlighet och ett vedergällningslif efter detta innehåller vår Edda sådana begrepp, som, ehuru bortblandade och tillökte under århundradens mörker, ojäfaktigt vittna om ett högre, ett gudomligt ursprung. När nu Ansgarius kom, när han utvecklade, styrkte och renade dessa begrepp och tillika predikade en sedelära, som ogillade sjöröfveriet, upphäfde träldomen, tygglade sjelfhämnden och förböd att utkasta de barn, man ej ville uppfostra, m. m., så blir det ju en ära både för Herigars förstånd och hjerta, att han var den förste bland Ansgarii lärjungar och att han sedermera under hela sin

lefnad med ett upplyst nit sökte att skydda och utsprida kristendomen.

Då allt detta bevisar ett upplyst förstånd, ett moget vett, en manlig klokhet och ett godt hjerta, så torde det tillåtas mig att räkna Herigar bland berömlige män för sin tid och värdig att framställas till ett efterdöme äfven i vår, der sådana egenskaper i en lycklig förening äro lättare att önska än att finna."

J. H. Schröder åtlyder så mycket hellre stadgarnes bud att i korthet uppkalla minnet af den hjelte, som fordom burit det namn, *Sköldur Svenske*, med hvilket han inom Förbundet nämnes, som det öfverensstämmer med hans innersta öfvertygelse, "att ingenting så mycket höjer det nationella intresset i alla hänseenden, som det att städse hafva forntidens bragdrika minnen för ögonen."

Om *Sköldur Svenske* är föga annat att säga än, att han var en af Islands förste bebyggare. Upptäckten af denna ö blef af så mycket större vigt, som det var hit "blomman af Norges ädlaste män med sin frihet och sina minnen" flydde undan Harald Hårfagers envåldsmakt. Sagan förtäljer emellertid om många svenskar, som jemte norrmän i begynnelsen bosatte sig på denna ö. Dess bebyggande tillkommer således de båda nu förenade folken. Författaren kallar Island ett "klippearkiv för våra äldsta härliga urkunder, hvars ypperste vårdhållare Sturlason varit". "Prisade och ärade intill senaste efterkommande vare derföre de hjeltar, som af kärlek till frihet lemnade sina fäders hyddor, när de der ej längre kunde lefva fria, för att i polens grannskap bevara de härliga sånger, hvilkas ljud aldrig bortdö i det återförenade Norden förr än med dess frihet och dess språk. Ja, hvilket folk har så härliga häfder som Skandinaviens? Att lefva sina stora fäders föredömen värdiga, dertill uppmanas mer än andra Nordens folk. Ja, i detta fostbrödralag hafva vi, bröder! oss förenat att med forntida *ära* och *tro* vandra fram åt det mål, som i bragdrika häfder står så skönt måladt för vår syn. — — — Vi veta hvad det vill säga att med mannasinne gå denna väg fram och — hvilka pröfningar de kommande dagar än åt oss bereda — skola ättlingar af Svear och Göter alltid genom trofast hopp på sina fä-

ders Gud, genom tillit till konung, genom lydnad för lagen och förakt för utländsk flärd veta att under händelsernas strid lefva och handla som en man, veta, när pligten bjuder, hvad det vill säga att kunna allt försaka, allt fördraga, ja! allt våga för ett fäderneslaand. Utom fäderneslandets väl gifves intet enskildt. Så tänkte man i fordomtima, så handlade man i våra fäders dagar. Må vi, bröder, — det är ju målet för vårt alvarliga sträfvande? — i ord och handling alltid och alleställes visa, att vi ännu ega denna våra förfäders arfvedel oförskingrad qvar."

Författaren kastar härefter en blick på tidehvarfvets "skådespel", som uppförts inför allas ögon. Det är ej utspeladt. "Med fagert tal och lysande talanger hålles ej mer tidens hjul tillbaka." Tiden är de hårda pröfningarnes tid och "den fordrar *karakterer*, som kunna dem bestå." Vi ega bland "våra aflägsna klippor, der hvar och en i alla tider varit *man för sig*," hvad det mellersta och södra Europas folk sakna: friheten. Vi kunna alltså "med oförryckt uppmärksamhet följa det lärorika skådespelet." Vi ha också rätt att lefva "i tiden och historien", emedan vi uträttat någonting stort, ej blott för vårt eget lilla land, "utan för det stora hela, för alla folk och alla tider." Vi ha i "Europas vådligaste skiften" med vårt hjertblod betalt vår skuld till mänskligheten. "Den *religiösa* friheten och fördragsamheten — protestantismens härligaste blomma — den har ju uppspirat ur *Gustaf II Adolfs* blod? Den har blommat så ymnigt och så skönt, att ingen tids mörker skall den kunna dölja." "Europas religiösa frihet är befästad och kan ej skakas mer (!). Inga munkordnar, inga Jesuiter kunna skrämma någon nu mera (!). Europa har växt ifrån dem (!). Dessa fenomen tåga förbi som moln, hvilka undanjagas i det ögonblick solen framstår på fästet." — "Gifve Gud, att vi detsamma kunde säga i politiskt hänseende!" "Den stora kolossen i öster hotar. Carl XII såg det redan, men att nedtrycka dess jättestyrka gaf han sig ej ro. Han föll, men nutiden, redan af etthundrade års erfarenhet vis (?), känner i fullt mått, hvad hans tragiska död haft att betyda.

Sådana åminnelser, glada och sorgliga" — slutar författaren — "har svenska folket i sina häfder förvarade. Det är dessa, mina bröder! som vi skola ställa en glömsk tid för ögonen."

E. Limnell söker i ett ännu kortare tal, än det föregående, tyda hvad som ligger i det mytiska namn, *Vale*, han i Förbundet bär. Vale var den ende, som var värdig att hämnas Balders död. Han var sanningens och fridens gud, han bygde "fridens boning i människornas hjertan". Författaren vänder sig derefter till sina förbundsbröder och slutar med följande ord:

"Vi höra af några få vår tids snillen ett gensvar af de gamla barders sånger, hvilka i en forntid ljödo från Nordens vilda fjällar. Vi veta ock, att i vår Nord bodde fordom en kraftfull hjeltestam, hvars seder voro enkla och rena, hvars öfvertygelse var lag, hvars löften och handslag voro eder, hvars kärlek för fosterland och frihet icke upphörde förr än med lifvet. Skall nu, skall alltid mossa gro öfver dessa våra förfäders dygder, såsom öfver deras stoft? Skall, då tiderna ej kunna återkallas, också deras anda vara förlorad icke allenast för närvarande, utan äfven för kommande slägter? Nej, bröder! Om än de stora bragder från vikingarnes tider blifva utan efterföljd, så förenom oss att genom värdiga exempel i hvarje bröst ingjuta kärlek för fosterjorden, upplifvom götiskt mannamod och kraft till hugstora gerningar för sjelfständighet och ära! Må den hand vi räcka hvarandra vittna om dessa förflutna tider och vara ett sant tecken af vår fasta fostbrödravänskap och obrottsliga redlighet! Så äro vi värdiga namnet Göter, värdiga tolkar af sanning och rätt; så uppfylla vi vår pligt och verka till ett godt mål, hvartill Vale genom mig önskar flerfalt: Hell Förbundet! Trifves der Allfaders frid!"

K. A. Nicanders "Minne af *Norna Gest*" förråder den unge, varme, ädelsinnade skalden och må anföras i sin helhet.

1.

Upp i ditt tempel, härliga Nord!
Heliga, gamla fädernejord!
Upp i Eder brödrasal,
I männer
Med götiska sinnen,

I vänner
Af götiska minnen,
Kallad af Ert fria val,
Träder jag för första gången
Med den enkla trohetssången,
Helsar Er af hjertats grund,
Trycks af nya brödrabandet
Närmare till fosterlandet —
Hell det gamla fosterlandet!
Hell dig, Götiska Förbund!

Men innan jag kan anse mig rätt hemmastadd och invigd i Edert samfund, ädle män och bröder! bortlägger jag, enligt våra stadgar, inför Eder det namn jag inför verlden bär; jag lemnar det efter mig utanför templets portar och ikläder mig ett annat bättre, heligare, ljusare.

Denna sed följer med välbehag äfven jag, en yngling, som, ledd af en inre, vänlig röst, dragit ut att söka Mimers källa, utan att ännu rätt veta, hvar hon finnes, annat än genom aning; jag, hvilkens enda rikedomar äro: Hoppet i mitt öga, Dikten i hjertat och Harpan på min arm. Derföre står jag, ej utan förtröstan, vid den glada konstens tempeltrappa; jag vill låta våra dyrbara minnens solsken omsluta och kyssa min ungdoms knopp. Höljd af deras ljus, uppvärmd af deras milda eld skall knoppen öppna sig och kan hända en dag blifva en blomma vid altaret.

Denna sol har många strålar, alla ljusa och varma. Men en af dem slöt sig närmast till mig och värmde mig mest. Och den strålen hette *Norna-Gest*, den i sagans verld bekante, gamle, silfverhårige Skaldekonungens ande.

Jag böjde ned mitt hufvud och ödmjukade mig för den ljusa bilden och talade så här: "Du siste konung på sångens Asa-tron, du hvita dufva, utsänd med oljoqvisten öfver Nordens mörka tid, jag vill heta som du. Jag beder dig, att du ej derföre på mig förtörnas, att jag lånar ditt ljus. Jag skall icke leka dermed. Så sannt jag är ett Nordens barn, som du var, när du i tiden vandrade och sjöng, vill jag vårda den heliga elden, att hon icke utslocknar, låta den lysa obesmittad och klar och återlemna den en gång, när vi mötas."

Så bad jag till den gamle. Öfver min själ nedsjönk en salig frid såsom bönhörelse. Nu heter jag *Norna-Gest.*

2.

På Gräninge gård, lyder Sagans mening, låg det lilla nyfödda barnet i sin vagga. Öfver vaggan brunno tvänne ljus, som med sitt sken förklarade gossens leende anlete. Då inträdde tre Nornor och spådde om honom. De två äldsta sade intet annat än godt och lofvade honom stor lycka och välsignelse. Men den yngsta, stött öfver de närvarandes föraktliga bemötande — (Framtidens Norna är flyktig och ömtålig) —, blef vred och sade: “Barnet skall ej längre lefva, än tills det ljuset är utbrunnet, som nu lyser vid vaggan.“ Då tog den äldsta Nornan ljuset och släckte det. Men barnets moder gömde det undan.

Norna-Gest, så kallades barnet, växte upp och blef en blomstrande yngling. Allt mera utvecklades hos honom sångens anlag. När han nu tågade ut, som forntidens bruk var, att lära känna främmande höfdingar och folk och vinna bildning och frihet i den konst han älskade, lade han ljuset i sin harpa och bar det med sig, på det ingen annan skulle upptända det i otid och dermed komma ondt åstad. Så gick han i många år genom flera länder. Han sjöng och spelte förunderligt, besökte många konungars hof, stred manligen i flera drabbningar och var älskad, hvart han kom, för sin konst och sin fromhet.

Sist, då hans afton var inne och hans hufvud hvitt vordet af ålder, men hjertat ännu friskt som i ungdomen, kom Norna-Gest till Norges ridderlige konung, Olof Tryggvason. Vid hans hof blef skalden väl emottagen. Konungen hörde honom gerna sjunga och förtälja sagor. Der urskilde hans säkra blick halten af en beprisad guldring, som af en hemkommen hofman konungen förärades, visade till allas förundran ett bättre guld och gaf till slut det inbilska hoffolket, som med honom hållit vad, en kraftig förmaning. Der slog han Gunnars slag, der sjöng han om Sigurd och Brynhilda, tog dop och kristendom och var konungen kär framför andra.

Men den gamle skalden hade nog lefvat. “Hvad månde det lida med dig, om du tänder ditt ljus?“ sade en qväll konung Olof. Då reste sig Norna-Gest, tog ljuset

ur harpan och lät det brinna. Ju mera det förtärdes, ju mera led det ock med skalden. Han sjöng sin sista sång och lade sig stilla neder. Lågan fladdrade ännu vid pipans rand och letade efter näring. När hon intet mera fann att fästa sig vid, flammade hon ut och försvann mot höjden och si! då var icke Norna-Gest mera här, hans ande flög som lågan uppåt, uppåt till Allfader.

I denna tafla, målad på sagans himmelsblå grund med ljusets klara färger, har jag, utan att söka, funnit bilden af ett äkta och enfaldigt stort skaldelif i dess morgon, middag och afton, ett oförgängligt efterdöme, väl värdt att af unga och mognare skalder alvarligen begrundas och af hvarje forntidens och det skönas vän åtminstone ett ögonblick betraktas.

3.

Norna-Gest bestrålades af ljus i sin vagga och invigdes af trenne Nornor. Det var hans morgon.

Ett sångens barn köper ej, förvärfvar ej sin inre förmåga och sår icke sjelf konstens frö i sitt bröst. Den unge Bardens ljus kommer ofvanefter och skiner öfver honom i vaggan, der han ligger och leker med sina färgrika blommor. När han börjar finna behag i dem, när han kan le och fröjdas åt ljuset och själen öppnat sig för ingifvelsens första stråle, komma de tre gudinnor *Minne*, *Nu* och *Hopp*, lägga sina händer på hans hufvud och välsigna. Då händer väl, att den yngsta af dem, det är *Hoppet*, undantränges af de äldre, blifver förtörnad, vänder ryggen till och kallar sig *Fruktan*. Det *närvarande* är alltid högfärdigare och tror sig mer vara än det *förflutna*, emedan det *är;* men det förflutna har ock någonting varit i sina dagar och vill derföre högre prisas än det ovissa, beslöjade *Tillkommande*, som ännu aldrig *varit*. Hvar och en af gudinnorna vill, att skalden mest skall tillhöra henne. Men han måste älska dem alla lika, om han vill rätt uppfylla sin bestämmelse, han måste försona dem. Och om de under dagens skiftande handlingar och öden skiljas åt, så sluta de åter i gemensam famn sin älskling, när hans afton kommer, om han redligen burit oljoqvisten och väldeligen slagit harpan.

Norna-Gest vandrade och söng och bar sitt ljus i sin harpa. Det var hans middag.

De gamle nordiske skalderne suto sällan hemma under sin friska mannaålder. Än voro de i härnad till sjöss och till lands, deltogo i stridens faror och söngo sedan om seger med svärdet i hand. Än besökte de konungars hof, voro deras råd och fröjd och söngo glada högtidssånger med hornet i hand. Denna fädrens sed hör nu mera, liksom många andra forntidens bruk, till de förgätna. Förfädren visste väl, att den djupa blick, den sanna utbildade lefnadsvishet, som tillhöra en äkta skald, säkrast vinnas och förökas genom utvandringar och umgänge med särskilda folk. Ännu i dag gäller denna sanning, ännu i dag är det farligt för en uppväxande nordisk yngling med ädlare anlag att tro sig kunna hitta det af sånggudinnan underskrifna mästerbrefvet på sitt skrifbord, att göra sig stor öfver en tom inbillning, sin verldskännedom och djupa vishet, innan han rätt lärt, hvad verlden vill säga och huru omätligt mycket der finnes att se och lära, som ingen kan ana inom fyra väggar eller rätt bedöma efter böcker; nej, skalden må gå, eho han är. Han bör åtminstone bese sitt eget fäderneslаnd och känna sina landsmän, om han en dag vill upplyfta dem högre till ljus och bildning. Vårt gamla Sverige med sina fjällar och dalar, sina sjöar med tjusande stränder, sina i lynne och drägt skiftande, men i folktro och ära och dygd förenade innevånare, erbjuder honom så många rika skördar. Må han bära ljuset i sin harpa; må han tända det sjelf och låta det lysa, sjelf stämma sina strängar och låta deras toner utgå såsom strålar öfver jorden, diktande och verkande med fröjd och med kraft, medan middagssolen lyser.

Norna-Gest skilde det äkta guldet från det oäkta hos konung Olof. Det var hans afton.

När en gång dagen är framliden och skalden efter sina, ofta mödosamma, alltid uppbyggliga, lärorika vandringar kommer åter, söker och finner ett tak, derunder han kan ingå, och ett säte, hvarpå han får hvila, så församla sig omkring den åldrige vise de unga slägter, att höra hans resebeskrifning, hans lärdomar, betydelsefulla sagor och ljufliga sånger. Till snillets medfödda eld hafva åren och nitet fogat erfarenhetens rökelse, mildrande, ej qväfvande lågan. Den blick, der ungdomens hopp, man-

domens kraftiga värme bodde, har nu i aftonstunden en stillare glans, men skarpare syn. Verlden ligger för honom som en uppslagen bok, dess ljus förblindar honom ej, dess skuggor förskräcka icke. Han vet, hvad allt betyder, hvad allt är, och att mycket af allt är intet. Han är invigd i lifvets hemlighet. I stället för mycket, som tiden tagit af honom i skatt, såsom kroppens förgängliga styrka och vanskliga blommor, har han vunnit vishetens och konstens oförvissneliga ärekrans. Nu delar han ut sina skatter med glädje åt dem, som efter honom komma, pröfvar guldet och visar dem, att icke allt är guld, som glimmar, men att det sanna oförfalskade guldet är själens, under en bevarad oskuld vunna, upplysning; att vishetens mål är satt utom tiden och att ingen af människors barn, han må vara ung eller gammal, kan här kalla sig fullkomlig och den bäste. Hvar och en kan möta den, som bättre är än han, och ingen under solen är fullkomlig.

Och tillika som ljuset var utbrunnet, afsomnade Norna-Gest. Det blef hans eviga morgon.

Norna-Gest undgick det bedröfliga ödet att sitta i mörkret, det är: han öfverlefde icke sig sjelf. Till sista ögonblicket af hans lefnad var det ljust inom och omkring honom, ja, i sjelfva dödens stund. Derföre må han kallas Diktens konung. Han fick besitta sitt rike till det yttersta, ingen tog spiran ur hans hand, förr än han sjelf nedlade henne och stoftet återgick till sin moder, jorden.

En sådan lott vore afundsvärd, om salighet någonsin kunde afundas. Det är endast lyckan, som är afundens mål; saligheten begriper hon ej och är derföre tyst. Denna lott är likväl värd att önskas och eftersträfvas af alla dem, som en gång blifvit vigda till prester i konstens helgedom. Att början, fortgången och ändan, såsom trenne klara vattendroppar, må flyta tillsammans och bilda en enda stor och ljus perla öfverst i det fulländade verkets krona, är väl det skönaste en människa kan efterlängta. Att ej dö, så länge själen ännu eger något ljus att dela med sig, så länge kraftens bägare ännu icke är tömd och bestämmelsen ännu ouppfylld, men att få vandra hädan i frid, när man verkat allt hvad man verka kan, när ljuset är nedbrunnet, att ej behöfva framtrefva som en skugga och skämma bort i mörkret, hvad man gjort väl om dagen, detta är den sista och högsta salighet, som här på jorden kan beskäras

en skald och hvarje för det sköna och goda lågande och verkande människa. Och bland mina böner — en yngling, som hoppas mycket och ofta lofvar mer än han kan hålla, behöfver bedja — bland mina böner är ock den, att jag ej måtte bortsomna före döden, att mitt ljus ej borttages, medan jag andas. Jag vill ej lefva längre än mitt ljus.

Till dess och medan det ännu brinner vill jag med glädje använda de krafter, jag fått, till din tjenst och din ära, moder! gamla, dyra fosterland! Varmt klappar för dig mitt hjerta, och mot dina barn var du ännu aldrig kärlekslös. Ty vill jag helga dig det ädlaste af mig sjelf och lägga på ditt altare de bästa offer jag hafver, mina brinnande önskningar och mina dikter. Du finner att jag hafver för dig ej bättre gåfvor.

Men jag är en och pligterna äro många. Aldrig, ädle bröder! har jag lifligare än i dag känt styrkan och ljufheten af ett gemensamt förbund för ett stort ändamål mellan män, som i olika riktningar, efter olika kallelse, men med en anda och en själ, liksom strålar, utgående från samma medelpunkt, sprida ljus och värme öfver det helas cirkel. Jag känner mig stark i oss alla och lofvar i detta ögonblick, med full förtröstan att hålla mitt löfte, att så länge vårt Götiska Förbund varar och mitt lif räcker, skall jag efter min kraft med Eder troget arbeta på templets byggnad och, om jag der ej kan lägga någon hörnsten, åtminstone ej kasta någon stötesten, och det jag gör vill jag göra med kärlek.

Eder, I vördade män och bröder! som icke försmått min ungdom, vill jag till min ålderdom älska och minnas. Att förtjena Eder vänskap och Edert förtroende och ett minne en gång blifve hädanefter mitt trogna bemödande och min ära.

Vi strida manligt mot den gamle Höder,
Som sväfvat dyster öfver Asars land,
Han, som sin trädpil, huggen långt i Söder,
Som spira fört i kall och vissnad hand.
Jag söker ljusets Balder, ädle bröder!
I söken honom ock. Med lika brand
Förbundets alla trogna hjertan brinna,
Och en gång skola vi vår Balder finna."

Bil. N:o 6.

I.

Den anonymes skrifvelse.

"Till Götiska Förbundet!

Med anledning af det allvar och nit, som städse utmärkt Götiska Förbundet, att befordra hvad som kan röra utbredandet af nordiska myters och häfdernas kännedom, har man trott sig skyldig Götiska Förbundet, att till dess skyndsamma åtgärd öfverlemna officiella allmängörandet af hosföljande anmälan, hvars ändamål man anser värdigt dess uppmärksamhet, och derjämte medföljande Femtio dukater, för att, enligt grunderna uti omnämda anmälan, blifva använda.

Man skulle anse sig misskänna den anda, som leder Götiska Förbundets företag, en anda, som ännu ingen redlig svensk misskänt, och som nu, för att blifva den allmänna, blott behöfver skaldens, häfdatecknarens och konstnärens gemensamma bemödanden, om man begärde tillgift för den möda, man nu går att göra Förbundet.

Man betjenar sig af anonymiteten af det enkla skäl, att uti ämnen af vigt personligheten är af ingen betydelse.

Vid hvad man framdeles i detta eller andra ämnen skulle önska sig få tillägga eller andraga nyttjas nedanstående sigill*) som ett bevis af kommunikationernas riktighet."

II.

Götiska Förbundets kungörande i Inrikes tidningar (N:o 66), för den 18 Juni 1817, af den anonymes "Anmälan", etc.

"Det litterära sällskap, som under namn af *Götiska Förbundet* förenat sig till utgifvandet af tidskriften *Iduna*, har nyligen, enligt anmodan genom ett anonymt bref, under sin vård emottagit en summa af Femtio svenska dukater, bestämd till belöning och uppmuntran för dem bland *Sveriges* och *Norges* konstnärer, som ur den nordiska mytologien

*) Ett lejon.

hemta ämnen för sina framställningar i bildande konst. Det anonyma brefvets författare har åt nämda sällskap uppdragit kungörandet af nedanstående anmälan, som innefattar grunderne för i fråga varande belöningar.

Anmälan

till Sveriges och Norges konstnärer.

Sedan intresset för nordiska forntidens härliga mytologi och våra fäders bedrifter blifvit väckt och genom våra skalders och litteratörers bemödanden återupplifvadt och redan bragt till en betydande höjd, tror man, för att gifva det en större och bestämdare omfattning, i likhet med hvad fordom skedde hos grekerna, tiden nu vara inne, då konstnären bör räcka skalden handen, för att leda det hela till sitt mål — *Nordens sjelfständighet äfven i bildande konst.* Ty utan den bildande konstens medverkan och åtgärd kan aldrig vår gamla mytologi bestå vid den betydningsfulla karakter hon eger; och då vårt land kan framvisa konstnärer af utmärkt snille, önskar man, att dessa uppmanas att förena sina bemödanden, för att uppställa denna mytologi och dymedelst gifva exemplet och ledningen af dess användbarhet uti bildande konst.

I följe häraf inbjuder man Sveriges och Norges konstnärer, att med förenade krafter härtill medverka, hvarföre man till en början föreslår till bearbetande följande ämnen:

Uti *Målning, Bildhuggeri* och *Teckning:*

1) Nornorna eller Ödets gudinnor vid Urdarbrunnen under trädet Ygdrasil.

2) Öfverguden Odin på sin tron Lidskjalf, från hvilken han ser och begrundar allt, hvad som sker uti verlden.

3) Guden Tor, åkande i sin vagn (då kallad Auka-Tor eller Tordönsguden), stridande emot Jättarne.

4) Sedan gudarne pröfvat sina krafter på Baldur, oskuldens och fromhetens gud, så förför den onde Loke Hödur att kasta Mistiltein på Baldur, hvilket blifver hans bane.

5) Frej, årsväxtens, åkerbrukets och fridens gud bortlemnar sitt svärd till Skirnir.

Uti *Arkitektur:*

6) Valhall, Odins och stridfallne hjeltars boning. — Konstnären eger frihet, ifall han så för godt pröfvar, derstädes införa figurer.

Man har bestämt för de konstnärers arbeten, hvilka ega mesta förtjenst, tvänne belöningar af Femton dukater hvardera, samt för dem, hvilka komma uti godhet dessa närmast, fyra uppmuntringar af Fem dukater hvardera.

Bedömandet af de inkommande konstproduktionernas värde och användbarhet uti konst och mytologiskt afseende, skall öfverlemnas till de utmärktaste och kunnigaste konstnärers och litteratörers afgörande.

De konstnärer, som utan afseende på belöning, bearbeta andra ämnen uti Götiska myterne, än de här uppgifna, inbjuder man äfven, att medelst sina arbetens uppvisande bidraga till ofvannämda ändamål.

De inkomna arbeten samt de omdömen eller belöningar, hvilka derföre blifvit gifna, komma uti en tryckt relation att upptagas.

Följande omständigheter komma att iakttagas vid de arbeten, hvilka inlemnas till detta ändamål:

1) Böra de till bedömande aflemnas Måndagen före Oskars dag detta år.

2) På Oskars dag tilldömas belöningarna de bästa täflande arbeten.

3) I fall konstnärerne skulle vilja disponera af de belönta arbeten, så förbehåller anonymen sig företrädesrätt vid deras lösande.

4) Af de belönta arbeten bör ett tecknadt utkast aflemnas till framtida begagnande.

För öfrigt hoppas man, att våra äldre konstnärer och litteratörer vilja befordra företaget med sina råd till de yngre konstnärerne.

Sällskapet har ansett för en ovilkorlig pligt, att med möjligaste skyndsamhet kungöra de okände konstgynnarnes ädla frikostighet, som innebär ett så tydligt bevis af det varmaste nit att inom Norden främja de bildande konsternas förkofran och sjelfbestånd.

Så snart sällskapet från belöningarnas stiftare hunnit inhemta närmare föreskrifter i afseende på stället, der de täflande konstarbeten böra till bedömande aflemnas, skall sådant genom dessa tidningar blifva kungjordt.

Slutligen anser sig sällskapet böra uppmana de täflande konstnärerne till ett flitigt studium af *de båda Eddorna*, så väl

den poetiska, som den prosaiska, såsom de rikaste och säkraste källor för upplysningar om de nordiska myterne. Läsningen af de mytologiska beskrifningar, som innefattas i Herr Lings Skrifter, särdeles i Gylfe och Asarne, har sällskapet äfven trott blifva tjenlig att elda den snillrike konstnären till träffande framställningar.“

Bil. N:o 7.

Parodi på föregående anmälan. Ur Linköpings-Bladet N:o 90 för Lördagen d. 8 Nov. 1817.

Program.

Ett sällskap af svenska konstälskare, lifvadt af den renaste fosterlandskänsla och öfvertygadt, att den nordiska dygden endast genom konstens nationaliserande kan återväckas, framställer till täflingsämnen för unga konstnärer följande:

I Arkitekturen.

De Saligas boning hos Odin i Valhall.

Jordens axel knarrar vid polen under planeternas häftiga lopp. Karlavagnen dånar, Auka-Tor dundrar, det hviftande norrskenet frasar och fjällskredet brakar. Så ljuder Firmamentet harmoniskt kring Vintergatan, och dessa toner, förda på Bores vingar, genljuda mot Skandinavernas fjällar. Der emottagna af den allsmägtiga vintern, tillfröso de från urminnes tid och bildade dessa Ishafvets kring Polcirkeln flytande berg, dessa Kölens Blåbräar, som gåfvo första urformen till byggnadskonsten. Ifrån denna urform böra grundreglerna hemtas för det guldskinande palats, der de Saliga dricka öl ur de slagnas hufvudskålar.

Konsten är sublim, derför måste massan vara ofantlig. Syltoppen, Sjusystrarne och Åreskutan äro mönster att studera. Rum bör finnas för alla, som stupat i krig. I Odins sal måste finnas hans tron, bänkar kring väggarna för de

Saliga, eldstaden midt i rummet och der bredvid en plats, dit de Saliga under måltiden kasta benen, sedan de afgnagit köttet. Uthus och isynnerhet visthusbodar och källare måste vara tillräckliga och ölbrygghuset rymligt. En plats måste utstickas, der hjeltarne anställa sina öfningar.

Konkurrenterna förmanas, att flitigt låta läsa för sig Bardernas sånger och derpå fästa sina tankar, hvilka, när de stelna, ofelbart skola krystalliseras till strängt matematiska former, hvaraf sedan en sublim byggnad skall uppstå. Vid skulpturens användande, såsom arkitekturen underordnad konst, passar här att till prydnad anbringa hvalfiskar, skälar, jättar, dvärgar, korpar, gökar, m. fl. till Norden hörande symboler. Alla inskrifter böra vara med Runor.

I Skulpturen.

Ragnar Lodbrok i Ormgropen.

Hvilken har någonsin läst Maros fabel om Laocoon, utan att genast erinra sig Ragnar Lodbrok? Men huru mycket mera tjenligt för plastisk framställning är icke det senare ämnet än det förra? Laocoon, en präst, Ragnar, en konung; mot Laocoon blott 2:ne ormar, mot Ragnar en hel ormgrop; Laocoon kämpande mot sina mördare, Ragnar lugnt afvaktande döden; Laocoon sträfvande till sina söners frälsning (en småkänsla), Ragnar besjungande sina bedrifter. En förut obesegrad hjelte, döende för ormars stygn, är högsta uttrycket af det tragiskt obevekliga ödet, en from framställning af mänsklighetens caducitet, och bildhuggaren har der ett vidsträckt tillfälle, att i hvarje åder, hvarje muskel, hvarje fiber uttrycka striden mellan hjeltens själ och hvardagsmänniskans kropp. Figuren kan karakteriseras genom de byxor, hvaraf Ragnar erhöll tillnamnet Lodbrok. Det står i konstnärens val att göra dem Burgundiska eller lika vår tids matrosers. Ett nytt fält för konstnärens öfning öppnas genom detta ämne, då det synes vara en historisk fordring, att denna staty, föreställande en man, nedsänkt i en grop, bör skådas ofvanifrån.

I Historiemålning.

S:t David hänger sina vantar på solstrålarne.

Måleriet leder, såsom konst, sitt ursprung ifrån kristendomen; det är i och med detsamma en romantisk konst. Man hemte derföre icke ämnet för dess framställningar ur

det vanliga lifvet. Hjelteverlden är för den samma icke nog musikalisk, dess föremål skall sökas der, hvarest en from tro höjer åskådaren ifrån verklighetens till inbillningens verld och hänrycker honom ifrån det platta möjliga till det anade öfvernaturliga. Det blifver således ett konstrikt försök att i S:t Davids figur uttrycka den högre inspiration, den tro, så stor som ett senapskorn, som ger honom välde öfver den sinliga naturen, förmåga att på solstrålarnes flytande etherviggar upphänga sina björnvantar och att göra detta underverk åskådligt för de kringstående skandinaverna. Den fromma innerligheten hos dessa åskådare, deras heliga godtrohet, allt i kontrast med björnvantarne och den omgifvande vilda nordiska naturen, färghållningen, beräknad på den aldrig nedgående midsommarsolen, och en luft, som bibringar aningen om sommarfoglarnes trollmusik, allt detta ger konstnären tillfälle att till enhet sammansmälta det mångfaldiga och genom blandning af dag och skugga gifva sitt verk en färgharmoni, uppkommen genom föreningen af Maëstosons kraft och Adagions lena accorder. Om i höjden idealet af kristen skönhet, den heliga Guds moder, omgifven af seraphers chor, skulle anbringas, blefve derigenom ett mystiskt ljusdunkel utbredt öfver taflan. Den historiska sanningen tyckes väl fordra, att i kostymen de nordiska pelsarne borde nyttjas, men denna småsak må gerna uraktlåtas, om genom anbringande af vår nationaldrägt, med antingen kappa och värja eller embetsuniformer med trekantiga hattar, framställningens verkan på nutidens åskådare kan göras kraftigare och våra sinnen möjligen genom konstens tjusning ledas att med en sann fromhet omfatta legendens djupa mening.

I Landskapsmålning.

Den nordiska tre månader långa Natten.

Målarekonsten framställer varandet på en gång i ögonblicket; det succesiva kan ej blifva dess föremål, men knappast kan man tänka sig ett långvarigare ögonblick, än den nordiska natten ofvanför polcirkeln. För framställningen af ett landskap kan således icke heller ett tillräckligare ämne uppgifvas. Man må ej invända, att söderländerna erbjuda taflor af en mera lekande och behaglig natur. Ingen konst är så lokal som landskapsmålningen, och den,

som idkar henne i Norden, bör noga vakta sig att genom åskådningen af andra länders belägenheter vänja sin inbillningskraft ifrån de naturscener, som med egen karakter inom fäderneslandet förekomma. Svensken bör på denna tafla förtjusas af det omätliga snöfältet, hvari det på himlen fladdrande norrskenet speglar sig. Den glest stående, med snö betungade låga tallen, spiselden, som framblickar ur gluggen på en eller annan ödmjuk koja, och gnistorna uppstigande från taket, den vandrande lappen, sofvande i sin öfversnöade rishydda, och renarnes greniga hufvud, som höjer sig mot Sjustjernan, ett evigt nattlugn, sällan afbrutet af ugglans skrän, hvilka stora föremål, värdiga landskapsmålarens inbillning! Skidlöparen, som med vindens fart genomilar taflan, skall lämpligen midt under den ödsliga natten upplifva åskådaren.

För denna gång inskränker sig sällskapet till dessa prisämnens utsättande. Det vill pröfva det svenska snillets kraft, innan det går vidare. Det förbehåller sig att framdeles bestämma de belöningar, det vill utlofva, men förklarar genast, att det genom all sin inflytelse skall skaffa dem, som hos detsamma täfla, anseende af uteslutande stora konstnärer, med hvilka ingen annan må söka mäta sig, vid påföljd att inför allmänheten på allt sätt blifva nedsmutsad.

Bil. N:o 8.

Ur "Allmänna Journalen" N:ris 31, 32 för d. 8, 9 Febr. 1820.

1.

Mytologierne eller Gudatvisten.

Den gamle *Zevs Kronion* satt
På höga Gudastolen,
Och tycktes finna jorden platt
Omkring den norra polen,
Då sade han: om detta klot
Har lika platthet midtemot,
Jag intet har att säga.

Strax *Momus* smädaren steg opp
Och sade dessa orden:
Du sjelf ju danat denna kropp,
Som allmänt kallas jorden;
Imellertid jag icke svär,
Att denna platthet lika är
Vid jordens begge poler.

Dock bör du veta, att den sjö,
Som kring den norra svallar,
Uti sitt sköte har en ö,
Den folket Island kallar;
Och denna ö, rätt underbar,
Ett vida större värde har
Än ditt berömda Kreta.

En mäktig Nordisk Guda-ätt
Från Island ursprung leder,
Der den uppå ett mytiskt sätt
Ditt väldes fall bereder;
Och der kanhända, innan kort,
Skall *Zevs Kronion* trängas bort
Af *Odin* och hans *Asar*.

Strax Zevs med rynkta ögonbryn
På smädarn *Momus* blängde,
Som rysande vid denna syn
Sitt hufvud sorgligt hängde;
Kronions vreda ögonkast
Behöfdes blott, för att i hast
Olympens grundval skaka. [1]

Rätt ofta, sade *Zevs* med hot,
Jag blixtar velat sända,
Att omkring detta Danviksklot
Förderfvets lågor tända;
Likväl, dess dårskap vare pris,
Den samma, uppå sätt och vis,
Till tidsfördrif mig tjenat.

Från längst förflutna tidehvarf
Kronion dyrkad blifvit,
Och detta är det höga arf

Som *Kronos* sjelf mig gifvit.
Homeros, alla skalders far,
Min makt, min vishet sjungit har
Långt förr än Norden kändes.

Hvad stora snillen i hans fjät
Har jorden ej fått bära,
Som åt mitt höga Majestät
Gett oförgänglig ära!
Man konst och snille täfla såg
Från Pontus upp till Tiberns våg
För att mitt bifall skörda.

Och denna Gudaskaras makt,
Som från Olympen ljungar,
Beständigt dyrkades med prakt
Af jordens folk och kungar;
Minerva frejdade Athén,
Apollo i sitt Gudasken
Från Delphi lyste verlden.

Dock, hvarför spilla flera ord
Vår höghet att förklara?
Med tusen tempel samma jord
Skall dertill vittne vara.
Jag derföre förlåta må,
Att något dårskap då och då
På jorden insteg vinner.

Om i en dunkel vrå du ser
En liten dank sig tända,
Så tro ej strax, att detta sker
All verlden att förblända;
Ej uppå Islands kalla ö
Man mäktar utså något frö
Till nya Guda-stammar.

Imellertid, då klang och sång
Jag nu om dem fått höra,
Det skulle roa mig en gång
Med dem bekantskap göra;
Ehuru jag i förhand vet,
Att hela denna härlighet
Är lånad från ett qväde. [2]

Flyg du, *Merkur*, till Asagård,
Der *Odin* boning tagit,
Och om hvars prakt och säkra vård
Han mycken omsorg dragit;
Säg, att molnskockarn *Zevs* en dag
Uti Olympens Guda-lag
Vill alla Asar skåda.

Olympens Gudaskara må
I all sin prakt sig visa,
Och *Mnemosynes* döttrar då
Med hymner dagen prisa;
Och *Phoebus*, klädd i strålars glans
Vid Nymphers och Chariters dans
Skall gyllne lyran röra.

Merkur rätt snart till Asgård hann
Och klappade på porten,
Ty värr han ingen hemma fann
På hela denna orten;
Han märkte uti solens sken
Två ulfvar bitas om ett ben,
Och hörde korpar skria.

Hu! tänkte han, med mycket skäl
Man detta Asgård kallar.
Med vingsko uppå hvarje häl
Han lemnade dess vallar;
Sist fann han *Odin* på en äng,
Der han i skepnad af en dräng
Slog hö åt jätten *Bauge.* [3]

Då Odin hört *Kronions* bud
Han tycktes munter blifva,
Och lofvade att snart som Gud
På resan sig begifva,
Då honom skulle följa åt
Med vederbörlig pomp och ståt
Asynior och *Asar*.

Då *Zevs Kronion* detta svar
Af härolden fått höra,
Han sysselsattes några dar
Att festen präktig göra;

Han stort spektakel tänkte ge,
Der Trojas krig man skulle se
I tjugufyra acter.

Apollos bragder ämne blef
För präktiga balletter,
Och *Therpsichore* sin tid fördref
Med dans och pirouetter.
Minerva skref en oration,
Hvarmed *Kronion* från sin thron
De Asar skulle helsa.

Nu syntes dagen och med den
De Asa-Gudars skara,
Som skulle upp till himmelen
På Gudafesten fara;
Der reds, der åktes i galopp,
Att till Olympens höga topp
Omsider lyckligt hinna.

Kronion måste likväl le,
Då dessa Asa-Gudar
Han litet närmare fick se
I equipage och skrudar;
Der kom i åttafotigt traf
Gud *Odin*, enögd, [4] med sin glaf,
Som Gugner man plär kalla.

Två stora korpar [5] med sitt skrik
Kring *Odins* öron svängde,
Och denna afgrundens musik
Olympen genomträngde;
Två glupska ulfvar man dernäst
Såg följa denna höga gäst,
Som tvänne hof-lakejer. [6].

Och *Tor* med raggigt bocka-spann
I kapp med *Odin* körde,
Stolt af den hammare, som han
Med högra handen förde.
Vid dennes sida *Frejer* for
Med galten grymtande och stor,
Som *Gullinborst* man nämner.

Sen, jamande vid piskans slag,
Sig tvänne kattor visa,
Med bästa hopp att denna dag
Olympens råttor spisa;
Den hulda *Frejas* spann det var,
Hvarmed hon kuskar alla dar
Kring hela vida verlden.

Den öfvermåttan kloka *Frigg*,
Gud *Odins* egen maka,
Uti porte-chaise lät bära sig
Af fyra hjortar spaka;
Vid hennes sida redo då
De vackra kammarjungfrur två,
Som *Gna* och *Fylla* [7] heta.

Och *Gefion*, en fager mö,
Med tvänne oxar körde,
De samma, hvarmed Selands ö
Hon upp ur Mälarn förde.
Dernäst en väldig täckvagns-kur,
Asyniornas jungfrubur,
Med dem i släptåg följde.

Till häst för öfrigt Asarne
Som vanligt sågos vara,
Man *Heimdal Guldtand* främst fick se
I denna ryttarskara;
Då hoftrumpetare han var,
I Gjallarhornet som han bar
Han mycket flitigt stötte.

På *Fenris-Ulfven Loke* red,
Men med en konstig tygel,
Ty denne ulf så stark och led
Ej tämdes utaf prygel;
Man gjorde tygeln, som han fått
Af qvinnoskägg, af fogelspott
Och kattens fjät, med mera. [8]

Fru *Hel*, en käring ful och stygg
Man såg vid *Lokes* sida,
Hon uppå *Midgårdsormens* rygg
Till himlen täcktes rida;

Dernäst om henne sägas må,
Att hennes kropp var hälften blå
Och hälften mänskofärgad.

På galten *Sehrimner* dernäst
De tvänne Nornor redo,
Och till Olympens Guda-fest
De mycket makligt skredo;
Uti den stora galtens ho
Den visa *Vala* i all ro
Framsläpades tillika.

Till häst Valkyriornas hop
Till skyndsamhet blott manar;
Dem följa under gälla rop,
Tre stora starka hanar,
Först *Fjalar*, som i skogen gal,
Sen *Gullinkam* från *Odins* sal,
Sist soträd dödens hane.

En ko, *Audumbla*, tåget slöt
Och råmade begärligt,
För henne såsom magert nöt,
Olympens gräs var härligt;
Som Gudars stam-mor hon med skäl
Ej borde svälta sig ihjäl,
Då hennes ätt fick fråssa.

Då *Janus*, himmelsväktarn, såg
En sådan brokig skara,
Han trodde hela detta tåg
Ett afgrundsgyckel vara;
Och derföre med vredgad mine
För nöt, för kattor, ormar, svin
Han himmelsporten stängde.

Merkur i blinken afsänd blef
Kronions bud att tyda,
Hvad himlens Herre föreskref
Det måste *Janus* lyda.
Merkur i egen hög person
Nu förde denna procession
Igenom himmelsporten.

Nu blef ett larm i himmelen,
Som ingen kan beskrifva,
Och fader *Zevs* molnskockaren
Begynte ledsen blifva;
Vid Midgårdsormens etterblick
Fru *Venus* konvulsioner fick
Och *Juno* ondt i magen.

Men *Loke* och hans afgrundstroll
Långt större smärta kände,
Då uppå alltför nära håll
Dem *Phoebi* strålar brände;
Fru *Hel* och *Loke* vände om,
Och denna skaran återkom
Från himlen hufvudstupa.

Hvem skulle ock för Dagens Gud
Bestå vid denna färden,
Han, som i sina strålars skrud
Ger lif och ljus åt verlden?
Sjelf gamle *Odin* ögat slöt
Vid all den glans, som *Phoebus* göt,
Och stannade vid porten.

Men *Tor*, som egde mera mod,
Begynte framåt tränga,
Och att med hetta i sitt blod
Med hammarn kring sig slänga.
Dock stannade han mycket snart,
Ty han blef hämmad i sin fart
Af *Pallas* med Aegiden.

Förgäfves var mot denna sköld
Ett hammarslag försöka,
Den stolta egarinnans köld
Hans undran måste öka,
Och hennes vreda ögonkast
Behöfdes blott, för att i hast
En Asa-Gud förstena.

Nu omkring Dundergudens thron
Ett gyllne moln sig sänkte,
Der *Zevs* i egen hög person
Med tusen blixtar blänkte;

Olympen darrade dervid
Och elementerna i strid
Kring jorden fasa spridde.

Strax våra Asa-Gudars spann
Begynte fjerran skena,
Och gubben *Odin*, stackars man,
Stod sorgsen och allena,
Ty bockar, galtar, trängde sig
Med kattor, ulfvar uti krig
Ut genom himmelsporten.

Asynior och Asar dock
Till himlen återvände,
Men alla nöten i en skock
De hem till Asgård sände.
De funno tydligen till slut,
Att narrar blott dem rustat ut
Med slika equipager.

Kronion med en nådig blick
Sitt höga bifall tydde,
Sin klarhet himlen återfick
Och molnen fjerran flydde;
Olympen sågs i Gudaglans,
Och Musers sång, Chariters dans
En himlafest begynte.

Man nektar i pokaler bjöd
Åt våra Asars skara,
Som funno deras eget mjöd
Mot detta vatten vara;
Ambrosia, en Gudaspis,
De gåfvo vida mera pris
Än fläsket uti Valhall.

Snart Guden *Tor* blef denna gång
Berusad enligt vana,
Ty himla-körens muntra sång
Till dricka hördes mana;
Han färdig var att innan kort
Sin starkhetsgördel byta bort
Mot *Cytheréas* gördel.

Men öfverallt man finna skall
Att qvinnor äro qvinnor:
Passionen har ett lika svall
Hos damer och Gudinnor;
Här voro miner i försåt,
Här hviskades imellanåt
Och skrattades tillika.

Nej söta, se hur den ser ut!
Fru *Venus* börjar hviska,
Det är en upp- och nedvänd strut —
Den der är född att diska;
Och denna, som jag säkert tror,
Är endast van att mjölka kor
Med sina tjocka fingrar.

Asyniorna måste så
En mönstring strängt passera;
Fru *Juno* täcktes då och då
Kring salen promenera;
En frågades med ondt beråd:
Hvad heter hon? Jo, Hennes Nåd,
Man *Snotra* mig plär nämna.

Ett gapskratt skallade i hast
Kring hela Guda-salen,
Och *Tor* med vreda ögonkast,
Nu satte ned pokalen;
Sin hammare han väldigt grep
Och sade: emot qvinnoknep
Ej någon makt kan skydda.

Men denna gång jag heligt svär
Vid *Odins* skägg och haka,
Att det förakt man visar här
Skall falla tungt tillbaka.
Nu lyftade han hammaren,
Och ärnade i himmelen
En berserksgång [9] begynna.

Nu blef i himlen nytt allarm
Och alla hördes skrika,
Men *Asa-Tor* uti sin harm
Dock icke ville vika.

Kronion gjorde slut på allt,
Han ropade så väldigt: halt!
Att himlen tycktes remna.

Då sade *Zevs:* "Om *Asa-Tor*
För tvister är benägen,
Min egen styrka, som jag tror,
Skall stänga honom vägen;
Dock borde man, i trots af rus,
Likväl uti en annans hus
Sig mera artig visa.

Om, fortfor han, ett visst förakt
Till vrede kunnat reta
Olympens Gudars öfvermakt,
Dock Asar böra veta:
Långt förr än någon af Er var,
Min blixt kring himlen ljungat har,
Mitt namn kring verlden spordes.

Förr'n någon skald på jordens rund
Mitt Majestät beskrifvit,
Uti Dodonas höga lund
Orakelsvar jag gifvit; [10]
En dufva min prestinna blef
Och hvad *Kronion* föreskref
Fick oskulden förkunna.

Om oss, hvad skönt man säga kan
I dikternas förening!
I Asaläran, hvilken fann
Ännu en tydlig mening? [11]
Gör man en verld af jätteben?
Och kan en ko utaf en sten
En man till verlden slicka?

Om denna vilda fantasi
Man ock passera låter,
Säg dock, om något skönt deri
För forskaren står åter?
Har den en mystisk höghet? — Nej,
Er Asa-lära skulle ej
En *Nasos* snille lifva.

Då *Phoebus* i sitt majestät
På himlen synes stråla
Uti Er sols och månas fjät
Två glupska vargar vråla.
Hos oss, hur skönt i nattens spår
Selene ut på fästet går,
Af inga vargar hotad!

Se der i vapens fulla prakt
Den blåögda *Minerva*,
Sin Gudavishet och sin makt
Hon af sin far fått ärfva.
Den gamle *Odin* med sin staf
En häxa väckte ur sin graf
Att visdom Er förkunna. [12]

Apollo lyran ljuda bjöd
Och hennes strängar spände,
Men *Odin* blott i Suttungs mjöd
En skaldskapsgåfva kände.
Man tyckes finna häruti,
Att blott i rus och fylleri
Hos Er man börjar qväda.

Man våra skogar hvimla ser
Af Nymfer och Dryader,
Diana äfven lagar ger
Åt bergens Oreader;
Najaden ses vid källans rand,
Och än vid middagssolens brand
I flodens våg hon badar.

Så lifvas allt, som kallas skönt
Hos oss uti naturen;
Så kommer *Flora* blomsterkrönt
Af *Zephirs* fläktar buren.
Så uti plogens krökta får
Den ax-beprydda *Ceres* går
Och odlarns skördar tryggar.

Hos Er i *Ymers* kött man såg
En mängd af maskar kräla,
Och genast lifvades Er håg
Att dessa kräk besjäla;

Så danades en dvärga-ätt, [13]
Vanskaplig, elak på allt sätt,
Som skulle bo i jorden.

Med jättar, troll blott fylldes opp
Den jord I velat skapa,
Och efter månan i sitt lopp
En ryslig ulf [14] skall gapa,
Som i sitt vilda öfvermod
Bestänker himmelen med blod
Och säges tunglet sluka.

Den ära Eder *Asa-Tor*
Med sina bragder vunnit,
Helt säkert mången, som jag tror,
Rätt medelmåttig funnit;
Man bör ju finna det besatt,
Att Guden vistades en natt
Uti en jättes handske?

Och hur han, synförvillad, slog
Med hammarn mot en klyfta,
Hur *Loke* honom sen bedrog
Hans gråa katt att lyfta. [15]
Hur mellan en jättinnas ben
En flod kom upp, då med en sten
Af *Tor* den lyckligt dämdes.

Om detta allt är skönt och stort
Må hvem som kan bevisa,
Men fåfängt man försök har gjort
Att Er som Gudar prisa.
Förtjenar det en ärestod,
Att altaren med menskoblod
Barbarer åt Er fuktat?

Man lejon, ormar visat har
En lika ryslig dyrkan,
Och vantron alltid offer bar
Åt väldet eller styrkan;
Egyptens *Apis* dyrkan fått
Fastän han var en oxe blott,
Och krokodilen äfven.

Så menniskan i mörker sänkt,
Sig tusen Gudar skapar,
Och dervid händer, oförtänkt,
Att en den andra apar.
Den blinda hopen gerna tror,
Att en på jorden fruktad stor
Blir Gud i andra verlden. [16]

Om derföre uppå en Ö,
Der Nordan blott hörs tjuta,
Och hvarest evig is och snö
Naturens barm ses sluta,
En snillrik man, till ledsnad dömd,
Också vill göra sig berömd,
Så börjar han att dikta.

Naturens vildhet i hans själ
En lika vildhet sprider,
Han målar illa eller väl,
Men målar hvad han lider;
Så uppstår ett Ginungagap;
På jättar och på trolldomsskap
Hans fantasi blir bördig.

Han vilda vikingar blott ser
I vapen och i hudar,
Och han en lika skepnad ger
Åt sina nya Gudar;
Den, som kan slåss och dricka bäst,
Han blir en äkta Valhallsgäst,
Och hinner Guda-ära.

Så, Asar, enligt ödets lag
Förflyttade från jorden,
I också måsten någon dag
Bli Gudar uti Norden;
Det var Er lön för tapperhet,
Och *Odin* sjelf, som verlden vet,
Lät sig med spjutsting döda.

För sent dock denna ära kom
Att verklig stadga vinna,

Den till sin vagga vänder om
Och der sin graf skall finna.
Ej häfdatecknarn minsta spår
Till sanning i en lära får,
Som fantasin förvildat.

Historien har deremot
Vårt minne väl förvarat,
Och snillet vid Olympens fot
Sig härligt uppenbarat.
Så länge verlden ännu står,
Vår Guda-skara offer får
Af skalderne på jorden.

Med dem har konsten i förbund
En lika styrka visat,
Och omkring jordens vida rund
Man våra bilder prisat.
Tro mig, Er hela Guda-tropp
Kan härvid icke väga opp
Ett hufvud af *Apollo*.

Och Edra sagors vilda hop,
Och Edra qvädens skara,
Gothomaniens bifallsrop
Er Gudom ej förvara.
Allt smälter bort, liksom den is,
Från hvilken uppå sätt och vis
Ert höga ursprung ledes.

Der dikten saknar sammanhang,
Der fantasiens öken
Blott återskallar trollhorns klang
Och blott bebos af spöken:
Der, om en skald förvillar sig,
Uppå sin tistelsådda stig
Han aldrig lagrar finner.“

Ett moln i samma ögonblick
Olympens Gudar gömde,
Snart natten öfvervälde fick

Och allt till hvila dömde;
Och Asa-Gudarne igen
Tyst tågade från himmelen
Att slumra uppå jorden.

[1] Imperium Jovis cuncta supercilio moventis. Horat.

[2] Völu-Spa eller Valas visdom, en sång, den man tillskrifvit en hög ålder, utan att kunna bevisa det. Den utgör grundvalen för hela Nordiska Mytologien.

[3] Odin åtog sig trälarbete, för att förskaffa sig Suttungs mjöd. Se Eddan.

[4] Odin satte ett öga i pant vid Mimers källa, säger Völu-Spa.

[5] Dessa tvänne korpar voro Odins spioner. Profeten Mahomet nyttjade en vackrare fågel till detta ändamål, nämligen en dufva.

[6] Freke och Gere, som spisades vid Odins taffel.

[7] Gna uträttar Frigs ärenden, Fylla åter bär hennes ask och vårdar hennes garderob.

[8] Detta var egentligen fjettern Gleipner, om hvilken Eddan berättar, att den sammansattes af kattstegens dån, qvinnoskägg, bergsrötter, m. m. hvaraf följden blef, att kattens steg ej höras, att qvinnor ej hafva skägg, bergen inga rötter, o. s. v., men att björnen är utan senor, torde vara svårare att bevisa, ty björnsenor höra äfven till denna fjetter.

[9] Berserkagång kallades enligt de gamla sagorna ett raseri, som öfverföll det slags kämpar man kallade Berserkar, vilda mordlystna menniskor.

[10] Uti Dodonas lund fans det äldsta orakel i Grekland. Der sorlade äfven en källa från roten af en ek.

[11] Den, som utan omvägar, vill öfvertyga sig härom, jämföre "Die Götterlehre von Moritz" med de begge Eddorna.

[12] Se dikten Vegtams kvida, der Odin med trolldom väcker spåqvinnan Vala den visa ur grafhögen.

[13] Ett långt register af barbariska namn på dessa dvärgar uppräknas i qvädet Völu-Spa: Shirvir, Virvir, Fili, Kili, etc.

[14] Han heter Månegarmer och hans föda är döda menniskors kroppar; likasom det hyggliga skeppet Nagelfare sammansattes af alla dödas naglar.

[15] Se Eddan, om Tors besök hos Utgårda-Loke.

[16] Romulus och Augustus äro häruppå icke de enda exemplen.

Ur tidningen "Anmärkarne" N:o 25 den 21 Juni 1820.

2.

Mytologierne eller Gudatvisten.

Andra dagen.

Olympens Gudar kommo knappt
Ur sängen andra dagen;
Af ruset än var hullet slappt
Och magen — gudamagen
Var utaf förra dagens skratt
Så hårdt anfäktad och besatt,
Att Eskulap fick höras.

Han nektar ordinerade,
Försatt med beska droppar,
Och Hebe det serverade
I stora kaffekoppar.
Och hvarje krämpa strax försvann;
Sig Gudaskaran väl befann
Och prisade regimen.

De blott till hälften nyttjat den,
Då de begynte skratta
Åt Asagudarne igen,
Som visat sig så platta.
Man kunde icke glömma bort
Visiten; fast den var så kort,
Så var den dock så rolig.

Så tyst Kronion likväl satt
Han kan ock scrupulera;
Han stundom tog i skägget fatt
Och syntes djupt fundera.
Då steg Merkur, de tjufvars Gud,
Och Gudars snabba sändebud,
Fram uti Gudagillet.

Han så belefvadt slokade
De nätta öronvingar; [1]
För Zevs i stoftet bugande
Han sig den gunst betingar
Ett ärende att föreslå,
Som, om det lyckligt ville gå,
Af vigt väl kunde blifva.

Af Zevs han nådigt bifall fick,
Och genast han sig ställde
Uti ett sirligt talarskick,
Ty Gudars sak det gällde.
Af längtan hvarje sinne brann
Att höra denne hedersman,
Som så begynte orda:

"Stor är, molnskockare! din makt,
Och känd kring vida jorden;
Och härlig är Olympens prakt
Mot Gudarnes i Norden.
Du deras enfald nyss har sett,
Och i din vishet du dem gett
En skänk af rättvist löje." —

"Men, Dunder-Gud! jag med förlåf
En sak ber dig besinna:
Man snart sagdt allt ditt Gudahof
Kan uti Hellas finna;
Men döm nu sjelf, är det reson,
Så djerft förändra hvar person
Att man dem knappast känner?"

"Vet, mången vis och skald har talt
Om oss, Olympens Gudar;
Men yngre folk, kors så fatalt,
Ha ändrat våra skrudar.
Nu syns du ej i forntidsskick,
Du klädes om hvart ögonblick,
Och dito alla andra." [2]

"Monn derföre ej lämpligt är,
Att all vår Gudaskara
Gör sig ännu en gång besvär

Att ned till jorden fara
Och i sin rätta gudaglans,
Som den i äldre tider fans
För jordens folk sig visar?"

Nu blef ett stoj i Gudasaln;
Ett allmänt bifall hördes.
Silén kom in från farstusvaln,
Der i sin sömn han stördes.
En hvar blef så förnöjd och glad
I hopp att fara få åstad
På denna högtidsfärden.

En vink af Zevs — tyst allting var —
Och till Mercur han säger:
"Hvad du om resan ordat har
Sitt stora värde eger,
Men att ett yngre tidehvarf
Gett mången Gud en annan larf,
Det skedde dock med rätta."

"Ty tänk, om Nordens gudar oss
Förutan masker skådat!
De skulle strax som fänadstross
För jorden oss bebådat.
Och min figur, med näbb af hök
Och horn af gumse, [3] för ett ök —
Ej för en gudom tagit."

"Ja, ej en gång vi fått dem hit,
I fall att öfverguden,
När han blef bjuden på visit,
Sett dig i forna skruden;
Han skulle jagat bort på stund
Ett gudabud med nos af hund [4]
Och hindrat det att gläfsa."

"Derföre Greken och hans land
Ej gynnas kan för mycket,
Ity hans konsterfarna hand
Först gaf oss gudatycket.
Långt mindre Asagudars flock
Behöfver; hvar af dem har dock
En rimlig skapnad redan."

"Om en har bockar till sitt spann
Går sjelf på bockben ingen; [5]
En mö med hundra bröst [6] man fann
Ej i den gudaringen;
En enögd väl, men ingen halt, [7]
Och ingen Priapusgestalt,
Som kommer folk att flatna."

"Allt derför Asagudarne
Jag icke mer föraktar,
Vi varit blott förblindade
Af Lokes list, som traktar
Beständigt efter deras fall;
Men hårdt, tyvärr, en dag han skall
Bli näpst för sina funder."

"Till resan vill jag bifall ge;
Ett vilkor blott må blifva,
Att endast utaf gudarne
På färden sig begifva
Apollo, Bassareus [8] och jag,
Silén också — Vi denna dag
Må jordens folk besöka."

"Dock vill jag, dem till någon skräck,
Med mina horn mig pryda,
Ve då, om någon är så fräck,
Att han oss ej vill lyda. —
Nu har jag sagt er mitt beslut;
Och dröjen ej att föra ut
Hvad jag har föreskrifvit."

Så sagdt; och alla Gudarne,
Som ej ett ord förstodo
Af det Kronion talade,
Så undersamma stodo.
Hvad han om Asa-Gudars makt
Uti sin vishet för dem sagt
De blott för skämtan höllo.

Nu Zevs åt Hebe ger en vink,
Och strax den sköna gifver

Pokaln åt Guden; i en blink
Den genast uttömd blifver.
Sen tar hon på sig sin salopp,
Och skyndar ut att söka opp
De gamla gumsehornen.

När Juno, Dundergudens fru,
Såg denna prydnad färdig,
Hon vredgades och ropte: "hu!
Den är en Gud ej värdig.
Min bäste Zevs, så du ser ut!
Tag bort dem genast utan prut,
Jag märker nog din mening."

Uti den stackars Junos bröst
Nu brann en svartsjuk plåga;
Af vrede qväfdes hennes röst;
Koögonen [9] i låga
Åt alla håll hon kastade
För att, om möjligt var, få se
Hvad verkligt var på färde.

"Tror du ej, Zevs! jag minnes än" —
Till slut så föllo orden —
"De många kärleksknep, min vän,
Som du har haft på jorden.
På Thronax, ack! jag mins det nog,
Hur göken [10] skamligt mig bedrog —
Fy sådant gudagyckel!"

"Sen har du som en muntergök
Min kärlek alltid gäckat
Och med vanhedrande besök
Ditt goda namn befläckat.
Mins du ej Io! — Eller hur? —
Då du dig skapte till en tjur
Och henne till en qviga."

"Som oxe du bortröfvade
Skön jungfru Europa.
Hur du bestänkte Danaë,
Vi veta allihopa.
Du Leda tjuste såsom svan, [11]

Svek henne ock, som du var van,
Och hastade till andra."

"Du har väl ingalunda glömt,
Hur du som myra funnit
Hos Clytoré [12] entrée och ömt
En tid för henne brunnit;
Nu har du säkert fått förslag
På någon dylik, hvars behag
Din lusta åter eldat."

"Jag derför med dig följa vill". —
"Nej!" röt nu Zevs. "Min gumma,
Din möda ej förgäfves spill;
Hvad båtar dig att brumma?
För längesen jag ledsen är
Vid älskogsäfventyrs besvär;
Jag annat har i sinne." —

En blixt i Gudens öga brann,
Men Juno stod så häpen;
Och nu hon rådeligast fann
Att mer ej vara näpen. —
Ty hon för väl i minnet bar
Hur svårt och ömkeligt det var
Att hänga i Olympen. [13]

Men Herr Apollo trumpen gick
Ibland den Gudaskara.
Man ej ett ord af honom fick,
Och knappt han ville svara,
När Momus honom frågade
Hvad som hans sinne plågade,
Då alla andra gläddes.

Apollo uppå Momus såg
Med misstänksamma blickar;
En sten uppå hans hjerta låg,
Och snabbt och hårdt det pickar.
Till slut han Momus fattade
Vid handen och förklarade
Med dessa ord sin ledsnad:

"Rättmätigt skäl till harm jag har:
Jag nyss er skämtan sporde
Om Odin, som hos Gunlöds far
Sju drängars sysslor gjorde.
Och jag förmodar, att man blott
Om detta glammar mig till spott
För det jag oxdräng [14] varit."

"Åh bagatell!" föll Momus in,
"Är det ej något annat,
Hur kan en Gud det falla in,
Att sörja så förbannadt
För sådant lappri? — Hör, min vän!
Ditt gudalynne tag igen,
Jag vill dig något trösta."

"Jag många saker säga vet,
Hvarmed man kunde straffa
Den djerfve smädarns skamlöshet.
Hör! jag kan dig förskaffa
Hvarenda Guds biografi;
Och der fins, utan raljeri,
Rätt skändliga historier."

"Så till exempel vet man ju
Hur Zevs sin barndom börja',
Han blef förskjuten, kära du;
En get då måste sörja
Som amma för hans späda kropp;
Men när som pilten växte opp,
Hon illa blef betackad." [15]

"Och skulle jag förtälja dig
Allt hvad han har bedrifvit
I kärleksvägen, tro du mig,
Du fann det öfverdrifvet.
Beständigt hör man talas om
Hans rendez-vous, och huru som
Prinsessor blifvit kränkta."

"Saturnus utaf honom fick
En konstigt kokad soppa. —

Han sad' åt gubben: fader, drick!
Han drack; strax sågos hoppa
Fem stycken barn ur gubbens hals,[16]
Som alla genast i en vals
Kring golfvet börja springa."

"Men Jupiter dock främst och först
Vi alla lyda böra;
Som allas pappa är han störst
Och kan rätt mycket göra.
I häfderna det skrifvet står:
Han födde Bacchus ur sitt lår,[17]
Minerva ur sin skalle."[18]

"Hvad mer man om Olympens ätt
Och om dess ursprung känner,
Är visst naturligt på sitt sätt;
Men likväl jag bekänner,
Rätt många man ej finna kan
Af äkta sängen: Nej minsann,
De äro icke många."

"Hör, à propos, helt säkerlig
Du mins när Juno spisat
Hos dig, och hur hon innerlig
Din sköna grönkål prisat.
Men Gud vet hur du saken dref,
Ty följden utaf grönkåln blef...[19]
Hvad! jag tror du blir ledsen?"

"Förmätne!" var Apollos svar,
"Du vågar att mig smäda?
Ej annat du i sinnet har
Än andras verk att häda.
Jag vill ej mera höra dig!"
Så sade han och vände sig
Från Momus till de andra.

"Apollo! nu dig laga till", —
Så Zevs till honom säger —
"Jag genast hädan fara vill;
Hvad står du der och väger?
Din tvekan ökar min förtret;

Du är ju jordens Musaget, [20]
Och högt på jorden älskad."

Apollo icke hågad var,
Att ned till jorden fara.
Han var så dyster. — Några dar
Han ville hemma vara.
Dock tordes Musageten ej
Till denna resa säga nej,
Ty Zevs tål icke gyckel.

Derföre han sig färdig gör
Att Öfverguden följa
I sirligt skick, och, som sig bör,
I högtidsskrud sig hölja.
Likväl han rätt förlägen var,
Att Pegasus han utsläppt har
Långt bort i frodigt bete.

Men också detta kreatur
Till gudaslägten hörer,
Som tydligt märks af dess natur,
Ty stolt det jemt sig förer.
Neptunus ju dess fader är, [21]
Och Jupiter dess farbror kär
Och Juno är dess faster.

Zevs redan sitter på sin örn,
Af nektarn glad han skämtar.
På åsnan, borta i ett hörn,
Så röd Silenus flämtar,
Apollo ville icke gå;
Han fann det skulle kosta på
Och ville hellre rida.

Och derföre han föreslår:
Man kunde ställa färden
Åt ängen, der Pegasen går,
Längst bortom några gärden.
Till fots han springa vill förut. —
Det bifölls. — Och nu lopp han ut
Med grimman under armen.

Man om Sileni åsna sport,
Hon talat när hon funnit,
Att något märkeligt och stort
Har timat.[22] Och hon vunnit
Af packet mycket lof; hon fick
Ett rykte såsom ganska qvick
Och var beundrad länge.

Nu Zevs ger örnen sporrarne,
Och ut ur salen rider;
Och gudaskaran bugade,
Men stackars Juno qvider
För det hon ej får följa med;
Det är en vanlig qvinnosed,
Och det må man förlåta.

Vår Bacchus drogs uti en char
Af trenne Lejon starka.
En Faun han till sin körsven har[23]
Och sjelf han satt och snarka':
Ty han med drufvans milda saft
För mycket spädt sin gudakraft
Och solen stack i ögat.

Med bockens ben och horn och svans,
Så frodiga och feta,
Hans två betjenter gå i dans,
Och de Satyrer heta.
Så foro gudarne åstad,
En hvar af dem var mäkta glad
Att stiga ned på jorden.

Ty hvilken dödlig skulle väl
Sin vördnads-gärd ej lemna
Åt dessa gudar, som med skäl
Välborne man bör nämna?
Förtjust enhvar ju måste bli
Af det sublima raljeri,
Som fins i deras dyrkan.

Ur himlens bakport Horerne[24]
Framsläppte gudaskjutsen.

Sileni åsna, stackare,
Klef ned sig uti smutsen.
Då samlades den gudatropp
Att henne skyndsamt hjelpa opp,
Ty Zevs ej ville vänta.

När åsnan ändteligen dän
Ånyo märktes lunka,
Och då hon kom ett stycke hän,
Silén begynte klunka
Ur flaskan, hvilken alltid fins
Uti hans ficka, om jag mins
Och ej historien ljuger.

Friskt mod åt Guden vinet gaf,
Han fortare vill hinna.
Vid några slängar åsnans traf
Han lättare tycks finna.
Han vill för allting hinna opp
De andra, och uti galopp
Han derför åsnan drifver.

Nu han dem når. — Snart alla tre
I makligt hundlunk hinna
Till utsatt ort och råkade
Att der Apollo finna,
Just när han grimman hade lagt
På Pegasus, i korthet sagdt, —
Nu rida de tillsammans.

Här äfven fänrik Priap var,
Han ville med på turen;
Och snart hans dråpliga standar
Blef högt för tåget buren.
I ruset tilläts det af Zevs,
Och hundraarmad Briareus
Drog sist med drakesvansen. [25]

Rakt åt Dodona kosan styrs,
Der Jupiters orakel
Ur stora kopparkrukor hörs,
Ja det är ett mirakel!
Men man af våra tider vet,

Hur det är ingen hemlighet
Att krukor tala visdom.

Så till exempel säger man:
Zevs' öfverprest har varit
En Ordens-krögarålderman,
Till hvilken folket farit
Att hemta råd uti sin nöd;
Och han naturligtvis dem böd
Till sina fulla krukor.

Omsider gick det ock så långt,
Hvar grekisk bonde hade
Uti sitt hus, om än så trångt,
En kruka, hvilken sade
Betydningsfulla siarord,
Så ofta den på bondens bord
Af värd och gäster rördes.

Se der ett lämpligt sammandrag
Af hvad man vet berätta
Om dessa krukor, som en dag
Kanske och det med rätta
Till Bankoslantar myntas ut
Och då, gunås, då är det slut
Med krukornas orakel.

Men glömm'om ej de resande:
De hasta från Dodona,
Att rådmän och borgmästare
Från hufvudbry förskona,
Helst det en vanlig plägsed är,
Att stadsbon gör sig stort besvär
För så förnäma gäster.

Som Zevs i hemlighet försport
Utaf Orakelpresten,
Att kopparkärlen hade gjort
Effekt vid sista festen;
Förnöjd han staden lemnade
Och derifrån sig ämnade
Att Elevsis besöka.

Han med Apollo språkade
Att vandringen förljufva,
Om bästa sättet, huru de
Må Nordens gudar kufva.
Men Zevs lät i förtrolighet
Förmärka stor betänklighet
För dessa Nordrivaler.

Apollo föga ordade,
Han ville icke mera
Med tal om Asagudarne
Sin fina mun genera.
Men likväl uti tysthet han
Till sin bedröfvelse nu fann
De Asars tropp förfärlig.

Så sömnig ännu Bacchus satt;
Han deras tal ej hörde.
Ibland han upp ur drömmen spratt,
När kusken vårdslöst körde.
Silenus efter vagnen red,
Han ock mot sömnen fåfängt stred
Och näsan illa stötte.

Man hörde Bacchi tjenare
Med högljudt löje språka
Om förra dagen, huru de
Sett Freja snöpligt åka
Med kattor, och hur korparne
Kring Odins skuldror flaxade;
Och mycket mera dylikt.

Men åsnan gick sin jämna takt.
Hvad Bacchi drängar sade
Hon hörde, tog det väl i akt,
Och uppå minnet lade.
En märklig sak, hon tyckte, är
Att Asagudars lumpna här
Uti Olympen varit.

På långt håll våra resande
Nu Elevsis förmärka,

Der Ceres man plär offer ge
Att ej dess gunst förverka.
Men uti staden man också
En väldig svinhop stöter på,
Som der sitt öde väntar.[26]

När tåget nu så nära kom,
Att dess standar sågs skymta
Fram öfver hus och tempeldôm,
Då hördes svinen grymta
Så vördnadsfullt; och ifrån hon
De lupo uti procession
Att möta gudaskaran.

"Hå, hå!" skrek åsnan, "här är folk;
Här är oss godt att vara.
Jag väl förstår dem utan tolk;
För dem skall jag förklara
Hur lumpet Asagudarne
Sig i Olympen skickade
Och hur de blefvo snäste."

Ett skutt af glädje nu hon tog,
Så att Silenus vakna'
Och henne bums en örfil slog,
Så öronen de slakna'.
"Du satans nöt" — så Guden svor,
"Du är så dum, som du är stor,
Kan du ej vackert klifva?"

Zevs vredgad hört, hvad åsnan sagt
— Han tål ej åsnesqvaller —
Åt öket röt han: "vid min makt
Jag tiga dig befaller."
Nu först han i sin vishet fann,
Att ej den goda saken vann
När fänaden fick tala.

I hast man Zevs med följe såg
Hem till Olympen fara,
Ty re'n han slagit ur sin håg

Att mer på jorden vara.
Det var ej heller mödan värdt,
Sen det en åsna blef beskärdt
Att der hans kraft förkunna.

[1] Mercurius afbildas med vingar vid öronen och på hälarne; egentligen äro dessa vingar ersättning för de hundöron, hvarmed han i äldsta tiderna utmärktes.

[2] Greklands och Roms konstnärer afveko från det forna Egyptiska bruket att med djurhufvuden förse sina Gudabilder, och satte deras symboler vid sidan af dem.

[3] Jupiters äldsta utseende var än detsamma som Osiris' — med hökhufvud, än afbildades han, såsom Ammon, i en gumses skepnad.

[4] Mercurius föreställdes i Egypten, under namn af Anubis, med hundhufvud, hvaraf han, såsom förut är nämdt, fick behålla öronen qvar, idealiserade till vingar.

[5] Såsom Pan, Silén, m. fl.

[6] Såsom den Ephesinska Diana.

[7] Såsom Vulkan.

[8] Ett af Bacchi namn.

[9] Juno kallades af skalderna *Βόωπις*, den koögda.

[10] Juno ville icke i början gifta sig med Jupiter, hvarför han förvandlade sig till en gök, som flög i hennes sköte på berget Thronax, vid sjöstaden Hermione. Pausanias 2,35, 36.

[11] Då Jupiter besökte Danaë, var han förskapad till ett guldregn. Derom, samt om Io, Europa och Leda, se Wennerdahls Myth. Lex.

[12] Clythoré var en Thessalisk flicka, till hvilken Jupiter smög sig i skapnad af en myra, Wennerdahl, sid. 336.

[13] Juno hade med Boreas tillhjelp uppväckt en stark storm och vilsedrifvit Heracles. Häröfver blef Jupiter så förtörnad, att han upphängde Juno med guldsnören, fästade om hennes händer, och band tvänne smedstäd vid hennes fötter. På det sättet fick hon en tid bortåt hänga till gyckel för hela Olympen. Se Ilias 15:de boken.

[14] Apollo säges en gång vara drifven från Olympen af Jupiter, emedan han dödat några Cycloper. Apollo måste då gå vall med konung Admets boskap i 9 år. Wennerdahl sid. 8.

[15] Jupiter föddes på Creta, och måste döljas i en kula för att undgå sina syskons öde. Hvarom se vidare i nästa not. Det säges att han lemnades så blottställd, att han nödgades dägga en get, Amalthea. När han sedan uti kriget med Jättarne behöfde en god sköld, flådde han skinnet af Amalthea och förfärdigade sig en sådan. Se Wennerdahl, sid. 41.

[16] Saturnus var spådd, att något utaf hans barn skulle drifva honom från väldet, hvarför han sägs hafva uppätit dem, så snart de föddes. När Jupiter föddes, frågade Saturnus efter barnet, och fick af sin hustru Rhea en inlindad sten att uppäta. När sedan Jupiter växte upp, hjelpte han sin fader mot Jättarne. Saturnus fick slutligen veta, att Jupiter var hans son, och ställde då många försåt för ho-

nom, hvilka Jupiter då undvek. Jupiters första gemål var Metis. Af henne lärde han att koka en soppa, som han gaf Saturnus att äta och som hade en ecklande verkan, så att han gaf ifrån sig alla barnen friska och frodiga; desse voro Vesta, Ceres, Juno, Pluto och Neptunus. Wennerdahl, 332.

[17] Jupiter älskade prinsessan Semele. På den svartsjuka Junos tillställning visade han sig i all sin gudaglans, hvilket hennes dödliga natur ej kunde uthärda; utan hon förbrändes. Hon var då på sjunde månaden hafvande med Bacchus. När Semele var död, lät Jupiter taga barnet och inhäfta det i sitt lår, hvarur det sedan framföddes. Se Wennerdahl, 100.

[18] Jupiter fick en gång lust att äta upp sin första gemål Metis, som då var hafvande. Någon tid efter denna måltid fick han en olidlig hufvudvärk, och lät Vulkan klyfva hufvudskålen för att utforska orsaken; då hufvudskålen blef öppnad, kröp Minerva ut, fullväxt och beväpnad. — Detta tilldrog sig på Rhodus. Wennerdahl, 390.

[19] Juno var en gång på kalas hos Apollo, då han satte framför henne ett slags utmärkt god sallat, hvaraf hon åt, och hvarefter hon, som förut varit ofruktsam, blef hafvande och födde Hebe. Wennerdahl, 277.

[20] Ett Apollos tillnamn.

[21] Hans moder var Medusa. Se Wennerdahl, 270.

[22] Bland forntidens talande åsnor, nämnes en i myten om Dionysos. Hyginus, poet. Astron. 11, 23.

[23] Faunerne beskrifvas af poeterna högst sällsamt. De sägas hafva menniskoansigten samt i pannan två horn, vara ludne öfver hela kroppen, hafva svans samt bockfötter. Så målas äfven Satyrerna. Wennerdahl, 253.

[24] De voro Jupiters och Themis döttrar och himmelens portvakterskor — Wennerdahl, 301.

[25] Att författaren låter Briareus vara i de Olympiska Gudarnes sällskap, och att han försett honom med draksvans, hvilket egentligen tillhörer Typhon, lärer skett för att icke eftergifva första dagens gudatvist i tillsatser af författarens egen fabrik; t. ex. dem, att Loke rider på Fenrisulfven, att Hel visar sig i Asarnes sällskap, att Nornorna rida på galten Sehrimner, att Wala körs i en ho, att Walkyriorna följas af tuppar etc.

[26] Uti Elevsis är Cereris tempel. De offer, hon fick, voro drägtiga suggor. Wennerdahl, sid. 153.

Bil. N:o 9.

1.

Berättelse angående den af Götiska Förbundet anstälda Konst-exposition 1818.

Då undertecknade på anförda skäl föreslogo Götiska Förbundet att anställa en särskild Exposition af de konststycken, hvilka under loppet af förlidet år blifvit af svenska konstnärer och konstälskare utarbetade efter Nordiska Mytologien, var vårt förslag grundadt på en fullkomlig öfvertygelse om Förbundets behörighet i detta afseende, så mycket mera obestridlig, som Förbundet redan förut haft sig offentligt uppdraget att bedöma och belöna dessa arbeten. Vår tanke var ingalunda att härigenom tillskansa Förbundet ett förmynderskap öfver fria konsterna, som var främmande för dess ändamål, eller att bryta lans med dessa konsters Akademi, med hvilken Förbundet icke kunde hafva något obytt; men vi trodde med skäl denna Akademis salar desto mindre vara rätta stället att för allmänheten uppvisa dessa konstprodukter, som Akademiens Öfver-Intendent, uti ett offentligt tal, förskottsvis utdömt dem från konsternas gebiet, *såsom råa och vidunderliga foster af de äldsta nordiska folkslagens inbillningskraft.* *

Men, för att utan förlust kunna göra en sådan exposition, hvartill Förbundet saknade medel, utsträckte vi vårt förslag dertill, att hufvudstadens konstnärer och konstälskare måtte inbjudas att med andra arbeten densamma rikta, att en lämplig inträdesafgift skulle erläggas och att det möjligen blifvande öfverskottet af inkomsten skulle anslås till belöningar för ytterligare försök till Nordiska Myternas användande uti bildande konst. Förbundet gillade detta förslag och undertecknade uppdrogs att befordra det till verkställighet. Vi emottogo detta förtroende,

*) Se Stockholms-Posten N:o 40 innevarande år (1818).

ovisse, huruvida våra bemödanden skulle lyckas, men med full föresats att ej, utan säkra förhoppningar om framgång, låta Förbundet uppträda som tillställare af ett företag, på hvars lyckliga eller olyckliga utgång allmänhetens bifall eller klander otvifvelaktigt skulle följa. Vi lyckades att för saken intressera åtskilliga konstens gynnare och vänner, hvilka, liksom vi, trodde skråandan icke vara fria konsternas element, konstnärerne inga gesäller, som arbetade på verkstad, och att således en exposition utom Målar-Akademien hvarken kunde förbjudas, eller, utur hvad synpunkt som helst, vore menlig för konstens sanna fördelar. Vi hafva i synnerhet en af dessa konstens vänner, Herr Statsrådet m. m. Baron Skjöldebrand, att tacka för det nådiga bifall, H. M. Konungen täcktes skänka till vårt företag.

På så goda grunder och med sådana förhoppningar om framgång gingo vi genast till verket och i Förbundets namn inbjödo hufvudstadens konstnärer och konstälskare att med sina arbeten hedra och rikta ifrågavarande exposition. Den beredvillighet, hvarmed de omfattade vår sak såsom sin egen, var må hända mindre af vördnad för Asa-Gudarne, än af slocknad kärlek till den senat, som styrde Konsternas Svenska Republik, men den var oss i alla fall välkommen, och namnet Fahlcrantz var det första, som prydde vår lista. Ett så nytt fenomen, som en exposition på annat ställe, än Målar-Akademien, skulle naturligtvis möta motstånd af skråandan och rubriceras under åtskilliga titlar af dem, som häruti trodde sig se ett grundskott ämnadt åt denna inrättning. Akademien satte sig äfven i försvarstillstånd, liksom hade det gällt att strida pro aris et focis, allierade sig med mäktiga bundsförvandter och uppstälde i hast en sammanrafsad armé af konststycken för att dermed bjuda spetsen åt de nya insurgenterna. Desse, ehuru oförfärade af dessa tillrustningar, beviste likväl i sjelfva verket, att de aldrig ämnat föra afvog sköld mot sitt fädernesland, i det de sjelfva bidrogo att förstärka den här, som skulle besegra dem. Vi förbigå med tystnad de försök, som gjordes, den Embetsmannamyndighet, som missbrukades, för att motarbeta vårt företag och skrämma artisterna att rygga de löften, de gifvit Götiska Förbundet. Den ståndaktighet, de vid dessa tillfällen ådagalade, hedrar på ett omisskänneligt sätt deras tänke-

sätt. Götiska Förbundet, tryggadt vid renheten af sina motiver, kunde ej gå tillbaka utan att blottställa sin värdighet, och vi ansågo det enligt med förbundets karakter att ej vika för maktspråk. Stormen rasade likväl snart ut och lemnade endast efter sig några små väderkast, som ännu fortfara. Vi fullföljde emellertid vårt uppdrag och, med konstnärernas kraftfulla biträde, vidtogo alla förberedande anstalter att göra denna exposition så lysande som möjligt.

Den 19 sistl. Maj, vår älskade Konungs hyllningsdag, öppnades denna exposition uti f. d. Kirsteinska huset. Vi trodde äfven konsterna böra hembjuda deras krönte beskyddare sina hyllningsoffer. Den framgång, hvarmed denna exposition blifvit börjad och fortsatt, det bifall, hvarmed den af allmänheten blifvit omfattad, af konstvännen sedd och omsedd, torde ej vara förbundsbröderna obekant, och troligen har ej heller någonsin en så talrik samling af svenska konststycken varit på en gång uppvist. Expositionen har äfven blifvit benådad med de Kongl. personernas besök och deras bifall har yttrat sig på det mest bestämda sätt. H. M. Konungen täcktes i nåder anbefalla de af Herr Fogelberg utarbetade Götiska statuers utförande i marmor för sin höga räkning och beställde äfven ett dryckeshorn i likhet med det Professor Geijer tillhöriga. H. K. H. Kronprinsen behagade åt de Götiska ämnena skänka sin första och synnerliga uppmärksamhet.

Att vi, å Förbundets vägnar, lemnat fritt tillträde åt de i hufvudstaden varande Undervisningsverk, funno vi vara enligt med denna expositions ändamål.

Vi hade ämnat att med Juni månads slut låta expositionen upphöra, men som expositörerne önskat, att den samma ännu någon tid måtte fortfara, och erbjudit sig att ytterligare uppställa några under expositionens lopp färdiggjorda konststycken, hafva vi så mycket mindre kunnat, å Förbundets vägnar, vägra uppfyllandet af denna önskan, som inkomsten under tiden troligen komme att öfverskjuta kostnaderna. I anledning häraf och sedan första upplagan af den öfver expositionen upprättade Katalog, utgörande 1000 exemplar, till det mesta utgått, hafva vi föranstaltat tryckning af en ny, hvaruti de tillkomna arbetena äro upptagna.

Inkomsten af denna exposition uppgick vid Juni månads slut till omkring 1170 Rdr och utgifterna till 590 Rdr banco. Dessa senare komma visserligen ännu att betydligen ökas, men hvad vi likväl med säkerhet förutse, är, att ett icke obetydligt öfverskott kan påräknas till det ändamål, för hvilket expositionen blifvit anstäld.

Slutligen anse vi oss icke böra lemna obemäldt, att den nye förbundsbroder vårt samfund tillegnat sig, Envoyén och Riddaren Baron Silfverhjelm redan i förväg gjort sig berättigad till Förbundets erkänsla genom det nit och den verksamhet, hvarmed han ynnestfullt delat våra åligganden, i det han till expositionens beskådande, å Förbundets vägnar, i underdånighet bjudit H. M. Konungen och Kongl. Huset, samt vid de nådiga besöken dem emottagit och beledsagat. Stockholm den 1 Juli 1818.

Thorgöter. (J. G. Netzel) — *Sverre.* (C. G. Spens).

2.

Tillägg rörande de af Götiska Förbundet anstälda tåflingar i behandling af Nordiska myter i bildande konst, samt Konstexpositionen 1818.

År 1817 emottog Götiska Förbundet af en okänd konstälskare under sin vård 50 svenska Dukater till belöning och uppmuntran åt Svenska och Norska konstnärer för framställningar i Nordiska Mytologien. Denna omständighet kungjordes af Förbundet i allmänna tidningarna, och för att bedöma de täflandes arbeten valdes en s. k. Pröfnings-Nämd af 6 vetenskapsmän och 6 konstnärer. Nämdens domslut afkunnades den 26 Januari 1818 af dess ordförande, dåvarande Statsrådet m. m. Frih. Skjöldebrand, inför många Götiska Förbundets medlemmar och flera konstidkare. Det högsta priset, bestående af 15 Du-

kater, tilldelades Herr *Salmson*, för dess i basrelief utförda framställning af *Thors strid med Jättarne*, samt ett mindre pris om 5 Dukater åt Herr *Berggren*, för dess teckning af *Frej, lemnande sitt svärd åt Skirnir*.

För att bereda allmänheten ett tillfälle att göra sig öfvertygad om värdet af de efter förfädrens mytologi utförda konstalstren, fann Förbundet skäl att bifalla en af förbundsbröderna Thorgöther (J. G. Netzel) och Sverre (C. G. Spens) gjord framställning, enligt hvilken Förbundet borde inför konstnärerna och allmänheten tillkännagifva sin önskan att göra exposition af de konststycken, som till Förbundet blifvit inlemnade, och derjämte inbjuda Sveriges öfriga konstidkare att med sina arbeten rikta den samma, hvarvid Förbundet utfäste sig att till belöningar för nya täflingar i bildande konst efter Nordiska Myter använda den genom expositionen inflytande behållning. Denna exposition, som började den 19 Maj 1818 och fortfor ända till Juni månads slut samma år, vann en lysande framgång. Den pryddes af flera utmärktare konstnärers arbeten, såsom Fogelbergs modeller till Thor, Odin och Frej, Sandbergs teckningar af Valkyriorna m. fl. Behållningen uppgick till omkring 440 Rdr banko. — Förbundet beslöt nu, att icke blott ur Nordens Mytologi, utan äfven ur dess hjeltesagor, hemta de ämnen för konstidkares täfling, hvilka genom nämde tillgångar kommo att belönas. Att bestämma valet af dessa ämnen blef af Förbundet uppdraget åt samma Pröfnings-Nämd, som redan blifvit utsedd att bedöma de, enligt en okänd konstgynnares afsigter, utförda konstarbeten; och, sedan Förbundet till belöningar för de nya täflingarna anslagit 100 svenska Dukater, sammanträdde denna Nämd den 27 November. Den utfäste *Sex* priser för behandling i Skulptur, Målning eller Teckning af 10 särskilda ämnen ur den Nordiska fornålderns Myter och Hjeltesagor, med vilkor, att de till täfling ämnade arbeten borde inom den 11 Maj 1819 vara till bedömande inlemnade. — Den 1 December 1819 öfverlemnade Pröfnings-Nämden åt Herrar *Alex. Malmqvist* och *P. Berggren* hvar sin belöning af 20 Dukater, den förre för en oljefärgstafla, föreställande *Brage* och *Idun.*, den senare för dess framställning af *Odin vid Mimers källa*.

Götiska Förbundets Pröfnings-Nämd utsatte å nyo, den 29 Maj 1820, belöningar för utförandet i bildande konst

af vissa ur Nordiska Myter och Hjeltesagor hemtade ämnen. Vid denna täfling vunno (1822) *) Herrar *Berggren, Wallgren* och *Malmqvist* belöningar för deras framställningar af *Heimdall* och *Hervora på Samsö.*

Den konstnär, som sednast **) af Götiska Förbundet erhöll belöning, var en Norrman, Herr *Carl Lehman* i Bergen, som för sin oljefärgsmålning, föreställande *Ägir med dess maka Ran*, emottog 10 Dukater, hvarefter de af Förbundet utsatta täflingar upphörde.

Bil. N:o 10.

Några ord om den i Danmark uppkomna strid angående den Nordiska Mytologien.

("Insändt")

Professor Thorkel Badens öfvertygelse om Nordiska Mytologiens oanvändbarhet för de sköna konsterna och hans tvekan om denna Mytologi någonsin tillhört en lefvande folktro äro af Allm. Journalen (N:o 220—227) bekanta. Hans anfall mot våra förfäders gudalära föranleddes genom de offentliga föreläsningar, som, på Kongl. befallning, vid Konst-Akademien i Köpenhamn hållas af Professor Finn Magnussen, hvilken år 1820 utgaf sitt "*Bidrag till Nordens Archäologi,*" — en skrift, hvarigenom den lärde och snillrike författaren lemnat en på sorgfällig granskning af fornhäfder och minnesmärken grundad öfversigt af de gamla Nordboernas bildning, seder och konstarbeten.

De af Professor Baden i hans ströskrifter "*Om den Nordiska Mytologiens källor*" och "*Om dess obrukbarhet för de sköna konsterna*" yttrade tänkesätt äro icke öfverensstämmande med den inom hans fädernesland rådande me-

---

* Bör vara 1821. Jämför de i teckningen af Göt. Förb. uppgifna åren för de 4 konsttäflingarna. R. H.

**) 1822. R. H.

ning. Redan år 1800 blef af Köpenhamns Universitet följande fråga såsom täflingsämne uppgifven: "Om det för Vitterheten i Norden vore gagneligt, att den gamla Nordiska Mytologien i stället för den Grekiska blefve införd och allmänt antagen?" Tre, i anledning af denna fråga, insända svar äro genom Minerva för 1801 allmänheten meddelade. Deras författare voro: då varande Studiosus Juris *A. Oehlenschläger*, Theol. Kand. *J. Möller* och Alumnus i Pedagogiska Seminarium *L. S. Platou.* De förre pryda nu såsom professorer det Köpenhamnska och den sistnämde det Norska Universitetet.

Alla tre förenade sig i beröm af den Nordiska Mytologien såsom högst tjenlig att af Danmarks skalder begagnas, dock så, att dess bruk icke till alla skaldeslag måtte utsträckas eller alldeles utesluta den grekisk-romerska. Herr *Oehlenschläger* har gifvit dessa grundsatser en ny bevisningskraft, då han sjelf såsom skald förblifvit dem trogen. — En af Professor J. Möller författad afhandling "*om Nordiska Mytologiens brukbarhet för de sköna bildande konsterna*" infördes i Skandinaviska Litteratur-Sällskapets Handlingar för 1812 (sid. 225—301).

Utan någon grundlig kunskap om vår forntid har Professor Baden bestridt värdet af Nordens myter. De hafva i Professor *Finn Magnussen* funnit den verksammaste försvarare. I de af honom utgifna "*Upplysningar om källorna till Professor Thorkel Badens jämförelse mellan den Nordiska och Grekisk-Romerska Mytologien*" (in 4:o) visas, att bland de 40 satser, som Herr Baden anfört, för att intyga, att den förra är lånad från den senare, 32 äro, ofta ordagrant, upprepade ur *Olof Rudbecks Atlantica,* hvari de redan år 1689 blifvit intagna i ett alldeles motsatt ändamål, nämligen till bevis, att grekernas myter, äfven efter deras eget medgifvande, kommit till dem från Hyperboreerna, vår nords forna invånare. Herr F. Magnussen har äfven anmärkt, att flera källor för de satser, som Professor *Baden* upptecknat efter *Rudbeck,* utan att denne likväl blifvit åberopad såsom sagesman, antingen aldrig funnits eller ock efter Rudbecks tid gått förlorade, emedan de nu äro alldeles obekanta. De obestridliga öfverensstämmelserna mellan Grekers och Nordboers myter, så vida de icke hafva sitt ursprung från en för olika länders inbyggare i forntiden gemensam åsigt af naturföremålen, har Professor

Finn Magnussen härledt, icke från dessa folkslags bekantskap under medeltiden, utan från deras äldsta förbindelser i trakterna vid Svarta hafvet; och de träffade likheter, som man upptäckt mellan Asiatiska Gudaläror och våra förfäders, anser han endast kunna förklaras derigenom, att sägner, namn och ord af det äldsta språket under årtusenden fortplantat sig hos särskilda genom stora folkvandringar från hvarandra söndrade grenar af samma hufvudstam.

Flera i skriften om källorna till Nordens Mytologi inryckta omdömen har Herr *Finn Magnussen* med skarpsinnighet och eftertryck vederlagt. Han har erinrat: att den Nordiska Mytologiens ursprung från fysiska, astronomiska och moraliska allegorier ingalunda kan göra den för skalden och konstidkaren obrukbar, emedan den Grekiska Gudaläran eger enahanda upprinnelse. De moraliska dikterna om Nemesis, Themis, Astræa och mångfaldiga andra, hafva på de bildande konsterna icke haft ett skadligt, men väl ett gagneligt inflytande. Vår mytologi — säger Herr Magnussen — är i sig sjelf lika så afbildlig och af samma ursprung, som den Grekiska; men dess öde ville att, medan den blomstrade i förening med allmän folktro, den ej blef behandlad af en högre konst, hvarföre den ej kunnat till oss blifva öfverförd genom artistiska framställningar. Men dess grundläror (grundtyper) äro tillräckligt bevarade genom våra sagor och sånger, de kunna ännu utvecklas och förklaras af mytologien och uppfattas af den snillrike konstnären, och det är af *honom*, som den Nordiska Mytologien väntar de ojäfaktigaste bevisen för sin användbarhet. Herr *Baden* har sjelf tillstått, att hos de äldsta Greker gudarnes afbildningar voro högst ofullkomliga och att de först fingo konstvärde genom de idealer, som af *Phidias* och andra stora konstnärer tillskapades. Herr *Finn Magnussen* hyser den öfvertygelse, att dessa konstnärer, som genom sitt snilles ingifvelser förädlade de råa grekiska myternas innehåll, icke haft mindre hinder att bekämpa, än de, som nu ville bearbeta Nordiska Myter. Men dessa hinder öfvervunnos derigenom, att de dels undveko att behandla de myter, som till framställning i skön konst äro otjenliga, dels gåfvo andra från fabelläran hemtade orediga ämnen ett städadt och behagligt skick.

Då de Nordiska Asagudarne styrde elementerna och naturen, troddes de herska och lefva, så länge verlden står; men som äfven denna en gång skulle förgås, eller rättare, förnyas efter en stor och allmän natur-omstörtning, så måste också elementar-gudarne vara underkastade samma öde. De skulle dock åter upplefva och styra den nya verlden. Denna lära öfverensstämmer med de äldsta Asiatiska systemer samt till en del med Grekers och Romares egna meningar. (Seneca, Sophocles m. fl.)

(Baden menar, på *andras* uppgift, att "Nordens gudar äro fattiga på attributer", som anses "betydningslösa och platta." Han dömer, hvad han ej känner. Finn Magnussen deremot: "de Nordiska gudarne visa ingen fattigdom på attributer, då man rätt lärt känna dem.")

Med erkännande, att härliga och nästan oräkneliga ämnen erbjudas konstnären af den grekiska mytologien, har Finn Magnussen dock (i likhet med Luxdorph, Suhm, Thorlacius m. fl.) tydligen visat, att äfven denna gudalära eger sin skuggsida *) och att om enskilda, grofva och osedliga fabler och uttryck äfven bland de nordiska myterna förekomma, kunna de dock i talrikhet icke jämföras med dem, som finnas i de Olympiska.

Herr *Badens* uppgift, att vadmal, hudar och ragg varit de gamla nordboers vanliga klädedrägt, har *Finn Magnussen* funnit röja en stor okunnighet om våra fornskrifter, som uttryckligen vittna, att ehuru kläder af nämda slag varit brukade af trälar och fattighjon, det förmögnare folket burit dyrbara drägter.

Vidare anmärker Finn Magnussen: att den af kristna allmogen i Norden ända intill våra dagar bibehållna folktro synes bevittna, att Edda-lärorna fordom varit öfverensstämmande med den allmänna folktron; att Herr *Baden* på sanningens bekostnad velat frånkänna våra förfäder dygd och förtjenst, att den af honom yttrade önskan, att konstidkare måtte förbjudas att bearbeta nordiska myter, är oförenlig med begreppet om skön konst, hvilken alltid måste tänkas fri o. s. v. Obehörigen har ock Herr *Baden*,

*) Nämde forskare "funno, att hvarje mytologi innefattar orimliga foster af den lägsta folktro, och att sjelfva grekernas och romarnes gudalära, som så mycket behagar oss, till en del är så rå och osmaklig, som det kan tänkas. Äfven förklara de, att sistnämda mytologi hufvudsakligen är af främmande ursprung."

som är Konst-Akademiens sekreterare, klandrat ett konststycke (Höther), hvars nordiska ämne blifvit af Akademien uppgifvet och konststycket af Akademien gilladt. Ännu mera klandervärda äro "de förnyade utbrotten af Herr *Badens* harm öfver nordiska mytologiens afhandlande på Akademien *), hvilket dock sker i enlighet med hans konungs uttryckliga befallning."

Granskningen af skriften om "*Nordiska Mythologiens källor*" har ledt Professor *Finn Magnussen* till den slutsats, att då Professor *Baden* vandrat i spåren af en Schlözer och flera tyskar, som smädat och förkastat Eddorna, hvilka de ej ens kunnat läsa, synes *hans* kunskap om Nordens forna gudalära icke vara fullkomligare än *deras*.

Dem, som om Nordiska mytologiens verkliga källor vilja inhemta tillförlitliga underrättelser, har *Finn Magnussen* hänvisat till de i företalet till hans danska öfversättning af Edda nämda skrifter af *Nyerup*, *Müller*, *Rask* m. fl. (till och med *Creutzers* Symbolik und Mythologi d. alt. Völker). Hans "upplysningar" innehålla den för Danmarks konsthistoria vigtiga uppgift, att redan den för detta lands målare utmärkte Professor *Abilgaard* varit betänkt på Nordmyters framställning. Det försäkras nämligen, att han sjelf utarbetat tio ännu bevarade kulörta handteckningar i folio till *Evalds Baldurs död*. De föreställa *Odin*, *Frigga*, *Thor*, *Baldur*, *Höther* och de öfriga i detta sorgespel handlande personer.

Äfven Professor *Badens* skrift "*Nordiska mytologiens obrukbarhet för skön konst*" har blifvit ämne för anmärkningar af Professor *Finn Magnussen*.

Genom ett nytt dagblad, *Statsvännen*, har Professor *Baden*, biträdd af sin broder, doktor *G. L. Baden*, fordom en af Isländska litteraturens ifrigaste anhängare, fortsatt sina anfall mot Nordiska myterna, för hvilka deremot den nya tidningen *Telegraphen* blifvit en försvarsskrift. De båda brödernas äfven genom låga smädelser i *Adress-Avisen* yttrade omdömen hafva framkallat lärorika vederläggningar, genom hvilka vår forntids vitterhet och gudalära, långt ifrån att komma i vanrykte, vunnit ett allmännare förtroende än någonsin. Flera af de utkomna stridskrifterna hafva såsom värdiga efterdömen nämt de Svenska

*) *Finn Magnussen* hade fått detta uppdrag.

konstidkarnes försök att använda nordiska myter. För att belöna danska artister, som ville bearbeta vår gamla gudalära, har ett sällskap af ansedda och insigtsfulla män i Köpenhamn blifvit stiftadt. De först utsatta pris utgöra 200 Riksd. i "rede sölv" (specier?) eller 400 Riksbansdaler i klingande mynt. Skalden *Ingemann*, som förr icke sysselsatt sig med de nordiska myterna, var redan i Juni färdig att utgifva ett sorgspel, kalladt "*Kampen for Valhall*", hvartill ämnet är hemtadt ur historien om kristendomens införande på Island, hvars äldsta skaldekonst med högstämda ljud i inledningen lofsjunges.

Professor *Badens* nyaste arbete är ett utfall mot *Nials Saga*, hvaraf *Rahbeck* år 1820 utgifvit en dansk öfversättning. Herr *T. Badens* senaste småskrifter äro med föga beröm recenserade i Dansk Litteratur-Tidende. *Gräters* bref om *Nordiska Mytologien och de nordiska gudomligheternas artistiska framställning* hafva utkommit i dansk öfversättning af en ung skådespelare, *Overskou*, som äfven ämnar utgifva en tidskrift under namn af *Skandinaviens och Germaniens Forntid*.

I *Göttingische Anzeigen* finnes ett slags recension af striden mellan Professororna *Finn Magnussen* och *Baden*, hvari den sistnämdes anfall mot nordiska myterna tadlas, men dessa anses olämpliga för konstidkaren. — *Gräter*, denne Germaniens ypperlige fornforskare, är ännu i oafbruten verksamhet. Han ämnar utgifva en ny tidskrift, hvars ändamål bland annat skall blifva att rättfärdiga Nordens forntid och visa dess myters användbarhet i bildande konst

---

Bil. N:o 11.

Utdrag ur protokoll, hållet i Götiska Förbundet den 10 Nov. 1844.

§ 3. Till Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien, af hvilken Förbundets stiftare brodren Rolf i lifstiden varit en verksam ledamot, och till den under

Akademiens vård stälda Kongl. samling öfverlemnar Förbundet med full egande rätt sina tillhörigheter af fornsaker och handskrifter, äfven alla de handlingar, som Förbundet enskildt angå.

§ 4. Nämda Kongl. Akademi eger ock att utur Förbundets samling af böcker samt mynt och medaljer utvälja hvad Kongl. Akademien kan finna behöfligt, hvarefter återstoden af Förbundets böcker tillfaller Gymnasii-biblioteket i Carlstad, samt af mynt och medaljer Gymnasium i Strengnäs, att genom dessa läroverks försorg afhemtas på underrättelse af Kongl. Akademiens sekreterare, hvilken Förbundet anmodar att blifva exekutor af dessa och följande förordnanden.

§ 5. Uppå erhållen kännedom, att kassabehållningen, enligt af Fiarhirthir (skattmästaren) afslutad, företedd räkenskap, utgjorde b:ko Rdr. 534: 11: 4, dels af bröderna tillskjuten, dels af öfverskottet på en år 1818 verkstäld konstexposition, och i öfrigt att ytterligare gagna för det mål, hvartill Förbundet under sin mångåriga tillvaro sökt att verka, öfverlemnar Förbundet till berörda Kongl. Akademi, på den tid under nästkommande år, som kassaförvaltaren brodren Thorgny bestämmer, en summa af 400 Rdr b:ko med önskan, att Kongl. Akademien behagade efter eget val och till minne af Götiska Förbundet, genom dessa medel bereda en ytterligare vinst för fäderneslandets historia eller antiqviteter, genom upprättandet och utgifvandet af en beskrifvande förteckning öfver Kongl. Akademiens handskrifter, inhemska antiqviteter och dyrbarheter, eller aftryckning af upplysande fornhandlingar eller befintliga redan utarbetade verk, som icke kunna bära sin tryckningskostnad m. m.

§ 6. Verk af bildande konst, tillhöriga Förbundet, skänkes det Museum, som vid Upsala Akademi är inrättadt.

Utdrag ur protokoll hållet i Götiska Förbundet den 24 Nov. 1844.

§ 2. Brodren Helge tillkännagaf sin åstundan, att en i Linköping af den studerande ungdomen stiftad förening för studium af vår forna tid, af hvilken förening brodren Rolf i lifstiden varit hedersledamot, måtte ifrån Götiska Förbundet erhålla ett minne af någon bok eller något Förbundet tillhörigt konstalster; men som Förbundet redan disponerat dessa sina tillhörigheter, erhöll, på derom yttrad begäran, brodren Helge Förbundets stora dryckeshorn jämte så många af de mindre dryckeshornen, som brodren Helge åstundade, för att ofvan nämda förening tillställas.

ERIK GUSTAF GEIJER.

I.

Jag går att teckna hufvuddragen af en svensk man, hvars like ej är lätt funnen. Hvar finnen I väl hos oss en man, som i lika grad med *Erik Gustaf Geijer* förenat hufvudets och hjertats bästa egenskaper? De ovanligt rika gåfvor, han fått till skänks af naturen, utgjorde visserligen icke hans förtjenst, men det sätt, hvarpå han utvecklade och använde dem — deraf hade han kunnat berömma sig, så vidt människan rätteligen kan berömma sig af något. Men han gjorde det ej, hans själ var ödmjuk, huru mycken stolthet den, som såg ytligt, än trodde sig någon gång spåra i hans yttre åthäfvor. Det var blott en synvilla, frukten af ett hos honom naturligt sätt att vara. Den sedliga grundfärg, som mer än annat bestämmer människans värde, hennes sanna storhet, kan således minst saknas på taflan af Geijers bild. Den hörde honom väsentligen till. Är alltså bilden i sig sjelf skön, så kan tecknaren ej undgå att såsom sådan framställa honom.

Tron derföre ej, att jag här, liksom den skapande konstnären, söker uppfånga de himmelska dragen af ett tänkt eller drömdt ideal, hvari det gudomliga hos människan så att säga lösslitits från det tillfälliga, förgängliga hos henne, för att sammangjutas till ett helt och uppflyttas i en högre, renare sfer. Jag söker ingenting annat än att uppfatta och framställa Geijer sådan han verkligen var till sin personlighet. Mina

källor äro egen åskådning af och beröring med den lefvande mannen, hans närmaste omgifnings och vänners intyg och hans talrika, olikartade skrifter, som skola till en sen efterverld bära vittnesbörd om tillvaron af en lika ovanligt begåfvad som till sina tänkesätt upphöjd och sin känslostämning ren och ädel man.

Det synes mig, som borde ett folk rätt lifligt bevara minnet af just sådane män. Icke blott deras efterlemnade skrifter väcka och bilda till en ädlare mänsklighet, deras karakter gör det ej mindre. I synnerhet har den ungdom, hvaraf fäderneslandets framtid beror, deri en värdig föresyn.

Den form, som här valts för framställningen af Geijers bild, är ej den vanliga biografiens eller lefnadsteckningens, som mellan vaggan och grafven, så i smått som stort, låter det tecknade föremålet så att säga inför våra ögon småningom växa upp och utveckla sig till ett afslutadt helt. Mitt syftemål har varit ett annat. Jag har derföre utgått från *människan* Geijer, tagit henne nära nog fullfärdig, för att låta hennes mångfaldiga sträfvanden inom andens område finna sin rätta utgångs- och medelpunkt. Det är nämligen företrädesvis den *inre* Geijer jag söker, ty det är han, som lefvat och verkat för samtid och efterverld. Hans yttre lefnadsomständigheter voro ej synnerligen omvexlande.

Vetenskapsmannens och tänkarens lif företer ock sällan denna mångfald af skiftande händelser och öden, af effektfulla dagrar och skuggor, som äro så fängslande i den romantiska berättelsens form. I studerkammaren rör sig tankens man under större delen af sitt lif. Der sitter han, enstöringen, som det synes, med fårad panna nedlutad öfver förgångna tiders forsk-

ningsskatter. Han bläddrar i tusende böcker, besvärjer forntidens andar, blickar öfver både himmel och jord. Stundom smälter han väl ock egna fynd i sin degel och pröfvar deras halt. I offentligheten synes han mest i katedern, der han, den fria forskningens och det fria ordets tolk, intager sin upphöjda plats, som en konung på sin tron, mången gång med långt mera rätt. Hans åhörare, hans lärjungar äro ock mänsklighetens ämnessvenner, framtidens unga budbärare, fäderneslandets hopp. Lika stort, som betydelsefullt, ja, ansvarsfullt är derföre hans kall. Hans dolda arbetssätt liknar i viss mon grufbrytarens. Han stiger oupphörligt ned i vetandets schakter, dagen ser honom föga, men han arbetar rastlöst och spränger metodiskt guldstycken ur klippans barm, förädlar dem i tysthet och stiger så upp att utsända dem som gångbart mynt i verlden. Der hafva de stundom en utomordentlig klang. Ej blott den enskilde får dermed något att lefva på, hela mänskligheten ser sig deraf till godo. Både dess yttre och inre lif bestämmes mången gång deraf. Stora hvälfningar i vårt slägtes historia hafva nämligen ofta haft sitt af mängden obemärkta upphof vid den enslige lärdes tysta, ej sällan anspråkslösa arbetshärd. Det är ock i tankens verld man skall söka grunden till det stora. "Hvad stort sker," sade ock Geijer, "sker tyst." Sådant är det stora, sådana äro dess målsmän. Bland dem må vi ock uppsöka *Erik Gustaf Geijer*, ty han var framför allt en andens, en tankens man.

Han föddes den 12 Jan. 1783 på Ransäters bruk i Vermland, några få mil norr om Carlstad, genomgick 1795—99, icke obemärkt, Carlstads elementarläroverk, blef derefter student i Upsala och filosofie magister 1806. Men redan 1803 tilldrog han sig plötsligen hela landets uppmärksamhet genom ett stort pris i den då alsmäktiga Svenska Akademien. Den 20-årige ynglingen blef med

ens en storhet. Man ville öfver allt veta något om honom, vände sig derföre äfven skriftligen till dem, som ansågos om den förhoppningsfulle, redan ryktbare unge mannen, kunna lemna besked. Så svarar Esaias Tegnér, docens vid Lunds akademi, 1804 på ett sådant bref:

"Geijer är min landsman och äfven, fast på långt håll, min slägting. Likväl känner jag honom föga mera än till utseendet. Hans far är brukspatron, men skall ej vara rik. Geijer har studerat i Carlstads gymnasium och skall redan der ha varit känd som geni. Han skall ha vidsträckta kunskaper för sina år, i synnerhet i grekiska och all elegantare litteratur. Han är äfven en stor musikus, som kännare försäkrat mig. Förr än nu har man dock aldrig känt honom som vitterhetsidkare. Han är af det slags snillen, hvars första steg i hvad sak som helst är seger och förträfflighet. Jag tror, att i honom mognar en stor man för fäderneslandet. När jag i sommar" — slutar den sedermera så högt uppburne fosterländske skalden — "kommer till Vermland, skall jag ej försumma att söka närmare bekantskap med detta underdjur i litterära verlden." Han gjorde det ej heller. Geijer har i några korta lefvande drag *) skildrat denna sammanträffning och dess närmaste följder. Det är ett ungdomsminne af ganska stor vigt för uppfattningen af bådas redan då framträdande olikhet i begåfning och själsriktning. Man ser den gryende skalden och den gryende tänkaren.

En hög minnessten af huggen granit, upprest under en stor lönn midt på gården till Geijers fädernehem, tillkännager hans födelseort med dessa ord: "Erik Gustaf Geijer föddes här 1783." Det gladde honom i senare år, att stora verldens breda stråkväg tog slut

*) Minnestal öfver Es. Tegnér. Stockholm 1846.

en fjerdedels mil härifrån. Med den romerske skalden kunde han säga: "Denna vrå af verlden ler framför hvarje annan emot mig" *). Ty kära voro honom dessa trakter, kär var ock han för dess befolkning. Förhållandet mellan husbondfolk och tjenare var ännu vid Geijers ungdomstid och äfven långt senare vida bättre än nu, i synnerhet i mera aflägsna skogs- och bergstrakter, der gamla seder och bruk endast långsamt och med svårighet vika för nya. Den, som i sin barndom eller första ungdom erfarit de välgörande verkningarna af dylika familjeförhållanden, glömmer dem ej, men han beklagar deras flykt. Husfadern var här far ej blott för sina egentliga barn, han sörjde som en far äfven för husets tjenare och godsets underhafvande. Sin omsorg om alla delade han med husmodern. Den anda af frid och ömsesidig välvilja, som häraf blef en frukt, kunde ej undgå att varaktigt inverka på hela det stora hushållets, så att säga, familjemedlemmar. På en natur sådan som Geijers blef den af genomgripande inflytelse. Han var i detta fall hela lifvet igenom den samme som i barndomshemmet. När han kom ut i verlden och tid efter annan, äfven som familjefar, glad som ett barn å nyo besökte sitt barndomshem, blef derföre också hans första sysselsättning, sedan han helsat sina närmaste anhöriga, att skynda omkring till alla sina gamla och nya vänner bland folket, för att trycka deras händer. En liten gåfva till hvar och en var då blott ett ringa yttre tecken till den större, som de egde i hans hjerta. Blommorna och gräsen, bland hvilka han ofta hvilade vid en uppslagen bok, och skogen, som han med yxan i hand städade, voro honom här snart sagdt lika kära, och äfven husdjuren glömdes ej. Hans hjerta var så fullt, så rikt, han måste dela med sig af sitt

---

*) Ille mihi mihi terrarum præter omnes angulus ridet.
Horatius.

öfverflöd åt allt, som hade lif, äfven derföre, att han i blotta tillvarelsen fann något gudomligt och kände det djupt.

Af folket i bygden kallades han allmänt: "Erik Gösta på Ransäter." Det var som hade han hört det till. Hans framgångar gladde det; den ära, han beredde sina föräldrar och sitt land, kände hans hembygds befolkning som sin egen. Då han på 30-talet kallades till biskop i det stift, som sett honom födas, men afsade sig förslaget, för att lefva för sin fosterländska vetenskap och för den akademiska ungdomens förädling och bildning till fosterlandets tjenst, fruktade han också framför allt de förebråelser han motsåg af det folk, som velat se honom som sin högste andlige styresman. De mera bildade kunde, ehuru ogerna, fatta bevekelsegrunderna för hans afgång från biskopsförslaget. Icke så de obildade. På ett sommarbesök kort derefter måste han derföre utstå alla obehagen af ett fruktlöst sjelfförsvar. Han använde hela sin förmåga att göra sig begriplig, men bönderna förstodo honom ej. En af dem gaf slutligen allas uppfattning uttryck i dessa ord: "Ja, men felle var det besynnerligt."

Hvad man kände och tänkte om honom efter hans död finna vi af följande tilldragelse.

Sommaren derefter gjorde enkan ett besök hos sin bror i Carlstad. Denne möter derunder på gatan en af sin fars forna underhafvande. "Jag har hört," säger arbetaren, "att enkan efter honom store deruppe skall vara i staden. Käre hjertandes laga, att jag får se och råka henne." Det skedde, och den trohjertade mannen uttryckte för henne det ömmaste deltagande och önskade, hvad han ansåg sig bäst kunna önska, att hon ej skulle komma att lida nöd.

Vermland är, som vi veta, utmärkt genom sin rent nordiska natur och en liflig, arbetsam och glad befolk-

ning. Bergsbruk och skogsafverkning äro dess förnämnsta näringskällor. Nedstigandet i de malmrika bergens innandöme, bergsprängarlifvet med sin kraft, sitt mod, sin hurtighet; elden, som lågar upp ur smälthyttorna och ständigt brinner på smedjornas härd; hammarslagen, det fallande vattnets brus, yxans gång i de stora skogarne, kolmilans enslighet, de svarta, härdade smederne och kolarne, den jämna forslingen af järn och kol, med ett ord idogheten, manligheten, rörligheten och den friska glädjen — huru mäktigt måste ej allt detta verka på unga, lifliga sinnen! Det är ett intryck för lifvet. Vi återfinna det ock hos de män, som mest hedrat denna sin fosterbygd. De sakna ej anlag, karaktersdrag, som påminna derom. Hvilken svensk, äfven med det ringaste anspråk på bildning, känner ej mer än *namnen* Geijer, Tegnér, John Eriksson? De nämnas ej utan aktning och beundran äfven i främmande land. Ja! de två sistnämde hafva sträckt sitt inflytande till den odlade verldens gräns. Ingenting har hos desse Vermlands värdige söner kunnat utplåna det lefvande minnet af deras barndoms och ungdoms hembygd. Yttringarna deraf möta vi icke sällan hos Geijer och Tegnér. De bära alla spåren af en djupt närd känsla. Denna kärlek var hos ynglingen ej mera liflig och varm, än hos den mognade mannen. Hos den senare hade den blott vuxit ut och uppgått, som fröet i sin frukt, i kärleken till fosterlandet och till allt, som var mänskligt stort och ädelt.

Med detta intryck förenade sig ett annat, icke mindre betydelsefullt. Det kom från ett enkelt, hjertligt, men ock i sina förbindelser strängt, pligttroget, patriarkarliskt familjelif med sin slägt och sina vänner. Drag deraf ha redan antydts. "Jag tackar Gud," säger Geijer i sina Minnen*), "för de bästa föräldrar." Och

*) Minnen. Utdrag ur Bref och Dagböcker. 1:a uppl. 1834.

hvem älskade ej ett sådant hem? Hvem mottogs ej här som en vän? Gästfrihetens dygd var dessutom vermländsk, för att ej säga svensk. Allvaret i tanke och handling var i detta hem bofast, men glädjen delade dess kost och följde frisk, yr, modig i dess spår. Gudsfruktan var visserligen lifvets kärna, men äfven hon hade ej någon surmulen eller pjunkig uppsyn. Hennes öga var ljust, blicken frimodig, men hjertat var varmt. Den barnsliga vördnaden för aktningsvärda föräldrar var ock en bekräftelse på fjerde budets sanning. Stater och folk hafva derpå lefvat längst. "Visa mig," säger Geijer i förenämda Minnen, "föräldravördnad hos ett folk; jag vill profetera det en lång framtid." Och han hänvisar till "Israel, Rom, Kina." I uppfostringsmetoden ingick ej — som mångenstädes nu — en blödighet, en ömsinthet, som är alltför vek, och en lydnad, som är alltför slapp, för att fostra män. Hvarken veklighet eller en otidig vekhet, hvilka äro frukter af en klemig uppfostran, funno sig här hemmastadda. Flärden, den stora verldens skötebarn, hade icke heller hittat vägen till denna afskilda bygd med sin oförderfvade, hurtiga ungdom. Och om man också älskade kunskap, så hade likväl ännu icke boken blifvit dagens och snart sagdt nattens plågoande, som blekte kindens rosor och klippte vingarna på den unga menniskoandens örn. Vårt mångläseri förlamade ej dess kraft eller ingaf den ej alltför högt begrepp om sin tidiga visdom. Hvad man lärde var dock godt nog att utbilda själsgåfvorna och stålsätta viljan och karakteren. Vägen till kunskap var ej heller så omsorgsfullt banad, som nu; man måste anlita hela sin kraft, sjelf till en del skapa medlen, för att bryta sig fram. Men hågen växte med kraftöfningen och tid fans att frivilligt odla båda. Ett mera i det yttre rörligt lif gaf ock spänstighet åt både kropp och själ, och blotta njutnings-

lystnaden var ännu icke dagens gud. Så förbereddes, ammades dugligheten, verksamhetslusten, pligtkänslan och den friska glädjen.

Sådan var synbarligen den skola, hvarur de män utgingo, som i första fjerdedelen af vårt århundrade grundlade vårt nya statsskick eller blefvo prydnader i statens, kyrkans, vetenskapens och konstens tjenst, eller på det praktiska lifvets nyttiga fält öfvade sin kraft och skördade dess frukt. Man må se brister deri, men hvarifrån desse nu bortgångne män, som vi beundra och vörda, medan vi hardt när förgäfves söka deras likar i det närvarande? Deras tåga, deras kärna, deras flödande alstringskraft — hvar äro de?

Vi hafva sålunda till en del sett, hvilka krafter redan från barndomen trängde lifvande och stärkande in i Geijers för allt ädelt öppna själ. Ingen har varit dem mera trogen. Barndomsminnet, ungdomslifvet i hemmet, slägt och vänner hade alltjämt sin fridlysta bostad i hans hjerta. De gåfvo honom ock denna, honom egendomliga blick för lifvets enklaste förhållanden. Vi kunna spåra dem i hans historia, liksom flerstädes i hans öfriga skrifter och i hans musik. Sjelf var han den enklaste, oförställdaste människa. Hvem har ock lifligare än han känt, att familjen är statens sedliga rot, att folkens lycka, ja, staternas tillvara är, som historien intygar, företrädesvis beroende af sedernas enkelhet och renhet och af innerligheten, styrkan i familje- och slägtskapsförhållandena? Och när han sjelf knutit detta förbund, som bär sin närmaste frukt i familjen, när han blifvit familjefar, huru lycklig är han ej, hvilken lycka sprider han ej omkring sig! Han har endast talat ur djupet af sitt eget hjerta, då han i den bekanta dikten: "Resedan", säger till denna, till det yttre anspråkslösa, men välluktande blomma:

"Gläd dig, blomma! glädje sprida
bättre är än vara skön."

Godheten satt i denne mans hjerta som diamanten i kolet; hon utgjorde sjelfva ädelstenen i hans väsende. Människor voro, som vi hört, ej ensamma föremål derför. Äfven djuren fingo deraf sin del. Hans närmaste omgifning, hans vänner erforo flera ganska egna bevis *) på denna hans gifmildhet eller hans behof att glädja alla, att se alla lyckliga.

Att gifva var i allmänhet hans hjertas lust och han gaf, som hade han varit en rik man, äfven på det, som verlden kallar guld. Han skulle, om han kunnat det, hjelpt alla, som deraf voro i behof. Denna hans hjelpsamhet var gränslös, den tillstadde honom ej att

*) Några må här anföras. Då Geijer flyttat in i eget hus med till en del omgifvande trädgård, nära bibliotekshuset i Upsala, köpte han sig en ko, ett stort, vackert mörkbrunt kreatur. Denna blef ett föremål för hans synnerliga välvilja. Hon skulle må väl och derföre trakteras med det bästa huset förmådde. Van att vid hemkomsten efter dagsbetet om sommaren få deserten af Geijers egen hand, sträckte hon hufvudet öfver trädgårdsstaketet och ropade sin vän. Han kom och plockade åt sin kära ko hvad han ansåg för henne vara "läckerheter", hvari ingick icke så litet ur fruns köksträdgård. Men det gladde honom så hjertinnerligen, att kon lät sig det väl smaka och tycktes deraf må godt. Också hade hon ett förträffligt hull. Denna ko var ryktbar inom husets vänkrets. Hon kallades allmänt "kon". Då hon upphört att lefva, sprang ock ryktet ut: "kon är död! kon är död!"

En dag går Geijer öfver Upsala torg och får se ett par getter. Han kallade dem "landsmän" och köpte dem, ty de skulle äfven smaka tillvarelsens sötma, trakteras, liksom kon, frodas och må väl. Det blef ett par nya plundrare i husets nämda trädgård. Men "läckerheterna" gjorde dem ej fetare och ostyrighet hörde deras natur till. "Landsmännen" måste alltså slagtas.

Bland djur voro kattungar Geijers synnerliga älsklingar. Deras qvicka, smidiga, behagfulla rörelser beredde honom stor glädje. Han kunde långa stunder leka med dem. Vid besök sommartiden hos slägt och vänner möttes han merendels af dylika lekkamrater, ty man ville så gerna bereda honom ett nöje.

Framför myrstackar kunde han sitta i timmar och betrakta de outtröttliga små djurens brådskande arbete och egenheter. Bikupan torde ha beredt honom ett likartadt studium. För djurverlden liksom i allmänhet för växtverlden hade han ett lifligt sinne.

rådfråga sina egna tillgångar. De blefvo derföre alltid otillräckliga och hade säkerligen under alla förhållanden blifvit det. Olägenheterna uteblefvo ej, men hans böjelse att hjelpa förblef oemotståndlig. Han insåg det sjelf. Hans fru, som aldrig trifts i Upsala, förr än de fingo eget hus med vacker, något landtlig belägenhet, bad honom enträget, ja, med tårar i ögonen, mottaga biskopsstolen i Carlstad, der han äfven med större inkomster kunde följa sin böjelse att hjelpa flera och ändå ha nog för sig och de sina. "Nej," svarade han, "får jag mer, ger jag mer och förhållandet blir detsamma."

Denna böjelse hade sin rot i ett medfödt hjertelag, som stod i sammanhang med en verldsåskådning, må hända den ljusaste, gladaste, som någonsin verkat på ett så djupt kännande menniskohjerta. Han såg ej i tillvarelsen en källa till sorg, utan till glädje. Att sörja och klaga öfver lifvet ansåg han för synd. Allt pjunk var honom i detta fall motbjudande. Hela skapelsen var för honom full af ljus och skönhet, och menniskans bestämmelse, liksom hennes lycka, bestod just i att så uppfatta den och deråt glädja sig. Han var sålunda i hög grad — hvad man kallar — optimist och ansåg sig sjelf för en af de lyckligaste menniskor. Tacksamhet mot Försynen, som låtit honom födas, var ock en af dessa harmoniens strängar, hvilkas välljud fylde hans själ.

Den menniskosjälens sjukdom, som vanligtvis kallas melankoli, ehuru hon deraf blott är en afart, bröt sig dock någon gång fram äfven hos Geijer och talade då helst tonernas språk. Men det skedde företrädesvis under hans sista lefnadsperiod, då hans inre utveckling tvang honom som ärlig man att bryta med det förflutna, hvaraf den, af honom förutsedda, smärtsamma följden blef äfven en brytning med gamla värderade vänner. Det gälde ock en sak, som mer än någon

annan synes egnad att sätta mänskliga lidelser i rörelse och dermed motverka en rättvis uppskattning af de olika tänkandes moraliska personlighet, deras sätt och syfte. Den människoälskande Geijers tillstånd blef en enslings och det tonrika instrument, som synes skapt för att återgifva harmoniens välljud, gaf toner, som förrådde en djup och innerlig förstämning. Man får icke heller glömma, att en människosjäl, som helst ser det sköna i allt, minst kan göra sig känslolös vid anblicken af förgängelsens gåtfulla bild, som med lien i sin hand vandrar obevekligt fram öfver skönhetens blomsterfält. Ett djupt deltagande för medmänniskors lidanden och nöd, deras ve eller väl, hörde ock Geijer väsentligen till. Men grundstämningen i hans själ var likväl harmonisk.

Ljus och frid och glädje strömmade ock rikligen in i hans boning. Sjelf var egentligen *han* dess utgångs- och medelpunkt. Familjen erfor det dagligen, vänkretsen, som vidgade sig kring denna kärna, ofta. Sällan har väl någon man varit mera allmänt afhållen, än han, af dem, som rätt kände honom. Och han var, oaktadt sitt stundom slutna, alltid tankfulla väsende, ej svår att lära känna, ty, när han öppnade sin själs kammardörr, slogs den på vid gafvel, han gaf sig hel. Ärlighet, oförställdhet voro bland hans karakters mest osvikliga egenskaper. Hvem var väl ock en bättre, en uppriktigare vän? Känslig, utan att vara känslosam, ömsint utan pjoller, lekfull med ett barns oskuld, kände han sig sympatetiskt dragen till qvinnohjertat. Vissa hans egenskaper voro just egnade att här anslå,· här företrädesvis uppfattas. Härmed sammanhängde hans barnasinne. Han älskade barn, dessa små vandrande blommor, liksom dem, som ännu med sin rot i jorden äro ängarnas prydnad. Den lärde, djupsinnige forskaren kunde plötsligen springa upp från sitt arbetsbord,

kasta sig ned på golfvet och under stoj och glam leka med sina små barn. Blomsterbarnen på tufvan eller rabatten voro föremål för hans förtjusning. När en ljusröd törnros och en persisk syrénbuske i den lilla täppan, som hörde till hans hus i lärdomsstaden, stodo i fullblomning, satte han sig helst i deras närhet och njöt af deras anblick. Han satt så ofta med en bok i handen, men blicken flög då och då med välbehag ned på de kära blommorna. "Dessa," sade han, "äro de vackraste flickor i Upsala." Doftet tjusade honom, men ej mindre färgen, ty han hade ett lefvande färgsinne. I synnerhet älskade han de lysande färgerna. Rödt var hans älsklingsfärg. Att se unga flickor deri klädda, beredde honom en liflig glädje, deremot erfor han ett ytterligt obehag af att se dem i svart.

Bland hans bästa nöjen var ock att lyssna till sångfoglarnes toner i skogen, der han redan från barndomen var så hemmastadd och funnit sig så väl. Ofta sökte han att på pianot återgifva ljuden från dessa små skogens bevingade sångare. Långt fram i Kungsparken vid Upsala, på sidan om en temligen brant uppstigande backe, kallad Knäppingsborgs backe eller i dagligt tal Knäppingen, hördes sommartiden en trast alltid slå sina klingande slag i samma trakt. Under min studenttid kunde man på försommaren få höra den hvarje afton och äfven tidigt om morgonen. Troligtvis klinga ännu vid samma årstid samma toner från denna trakt. Hit stälde Geijer hvarje år sin vandring, för att lyssna till den ensliga fogelns sång. Han kunde här slå sig till ro i timmar, lyssna, känna, drömma och tänka. Denna trast kallade han för sin. Den må ock framgent kallas: "Geijers fogel".

Så gladde sig denne tankens själfulle man åt allt skönt, så hos menniskan, som i naturen. Men tanken, så stor, så väldig den än var hos Geijer, hade dock,

som vi hört, en mäktig medtäflare i hjertat. Detta sattes lätt i svallning och tårarne voro då ej långt borta. Men det var ej det, som vi kalla "rörande", aldra minst det "gråtmilda", som så företrädesvis verkade på honom. Det "sentimentala" var honom motbjudande, ty han såg deri en illa dold egoism, som väckte hans afsmak. Nej, det var det stora, det ädla, det goda, det sköna, vare sig i bild, i handling eller tanke, som kommo källan till hans tårar att flöda öfver sina bräddar. Denna lättrördhet ansåg han sjelf gränsa till svaghet. Han fann sig någon gång besvärad deraf. Men han hade ock derföre hjerta för allt, der mången annan haft endast ett hårdt ord, kanske visat ett tillbakastötande förakt. Det mänskliga eländet kunde ej hafva en varmare, en mera medlidsam vän än i Geijer. Äfven den djupast fallne var ännu alltid för honom människan, ehuru olycklig, Guds tillämnade afbild, som han älskade. Hata kunde han ej, förakta — troligen endast för ett ögonblick. Fann man af föraktet offentligen något spår, så gälde det den öfverlagda, fullt medvetna och fortverkande uselheten eller elakheten, som på grund af en verklig eller förment oförrätt eller af ett sjelfförvålladt moraliskt skeppsbrott oafbrutet förföljer och nedsvärtar det, som det synes, outsläckliga hatets föremål. Sådana det mänskliga samhällets brottslingar nås sällan af den borgerliga lagens arm, de hemfalla — hvad värre är — under det allmänna föraktets domstol. Likväl tviflar jag, att Geijer kunde anse någon människa helt och hållet förlorad. Hvarje förvillelse, hvarje brott mötte hos honom ett djupt beklagande, i synnerhet, som det synes, när det gälde medlemmar af den mindre bemedlade, jämförelsevis svagt upplysta samhällsklassen. Troligtvis såg han i deras lefnadsställning, i vissa deras lefnadsförhållanden, mildrande omständigheter. Följde alltså här bestraffning

enligt fastställd lag, var han någon gång färdig att genom sitt deltagande lindra lidandet, mätta den hungrande. Bevis finnas, att han så i tysthet, utan att ens hans närmaste visste det, sökt mildra ett straff, som ådömts ett brott, begånget i hans eget hus. Sjelf hade han aldrig velat anmäla det till offentlig behandling.

Han trodde, som man lätt af hans natur kan förstå, menniskorna helst om godt och var öfvertygad om tillvaron af det godas slutligen segrande makt i verlden. I denna en god, skön och upphöjd själs teori skall man se förklaringen af andan i hans lefnadsverksamhet och särskildt af de åsigter, för hvilkas förverkligande i samhället han under sin sista lefnadsperiod så varmt och oförskräckt kämpade, under det hans motståndare deraf endast spådde ofärd, för att ej säga ett rätt ordnadt och upplyst samhälles undergång. Det tillhör en mer eller mindre aflägsen framtid att göra denna spådom till en, lindrigast sagdt, beklaglig sanning eller visa, att den i sin förutsättning varit grundfalsk.

För en menniskosjäl, sådan som Geijers, måste religionen få en ojämförlig betydelse. Den utgjorde lifvet i hans lif, kärnan i hans väsende. I glädje som i sorg blef han i detta fall samma menniska. Här, endast här fann han sin säkraste tillflykt under den djupaste nöd. Säkerligen har aldrig från hans själs musikaliska strängaspel utströmmat skönare toner, än då han, enslingen, gaf ett musikaliskt uttryck åt sitt lifs erfarenhet, att "i djupet bor, liksom uti himlen, Gud." *) Religionen uppfattade han ock med en mans hufvud och ett barns hjerta. Hvad en religion, sådan som den kristna, måste blifva för en slik man, säger sig sjelft. Också synes dess studium och begrundning gått som en röd tråd genom hans lif. Inflytandet deraf på män-

---

*) Nyårsdagen.

niskan hafva vi till en del förnummit och skola ytterligare förnimma. Åt tänkaren räckte väl ock, som vi skola få se, denna religion den ariadnetråd, som ledde honom ur den systematiserande tankens labyrint, dess irrgångar, ut i den mänskliga frihetens klara, helsobringande dagsljus.

Med de egenskaper, vi funnit hos Geijer, skola vi lätt förstå hans naturliga benägenhet att se och erkänna hvarje mänsklig förtjenst och hysa aktning för hvar redlig man, hurudan hans öfvertygelse än var. Också föll hans blick mera på förtjenster än på fel. Han trodde sig ha något att lära af hvarje människa, ty hans öfvertygelse var, "att det finnes ingen, som ej kan göra någonting bättre än alla andra." Han har kallat det för sin mest egna tanke. Hans grundsats var ock, "att låta allt gälla hvad det kan." Han kallar det sin "liberalism". Slutet af hans erfarenhet blef, "att i denna verld finnes tusende gånger mer godhet, vishet och kärlek, än människor kunna begripa."

Fördragsam mot andra, afundades han ingen. Medveten om sin egen begåfning, föll det honom aldrig in att förhäfva sig deröfver. Hvad han egde af naturen, betraktade han som en skänk, ett lån, hvars besittning ej utgjorde hans förtjenst. Som bevis vill jag anföra en händelse från hans sista lefnadsår, då hans helsa var bruten, men tanken, såsom alltid, oafbrutet verksam. Han tänkte då högt, d. v. s. talade för sig sjelf, utan att veta det. När ett tankeproblem var löst, knäppte han plötsligen till med fingrarna. Hans hustru visste då, att något af vigt tilldragit sig i hans hufvud, att en länge sökt tanke var funnen. Under ett besök 1846 vid ett tyskt bad *) satt han en gång efter en lång vandring tyst begrundande i sin hustrus sällskap.

*) Schlangenbad.

Plötsligen knäppte han med fingrarna, lade derpå handen på hufvudet och yttrade för sig sjelf: "det är ändå godt att ha ett sådant hufvud." Hustrun såg härvid leende på honom. Han märkte det. "Ja!" yttrade han rörd, "jag kan tryggt skryta deraf, ty det är inte mitt."

Men innan jag öfvergår till teckningen af de flerfaldiga riktningar, hvari denne rikt utrustade ande var verksam, må det tillåtas mig anföra ännu ett drag, som förråder de outplånliga intryck, Geijer mottog från sin barndoms hemlif, och den känsla, hvarmed han alltjämt nalkades dess bygder.

Den lärde professorn lemnade sommartiden gerna, äfven i senaste tider, med sin familj de vetenskapliga studiernas högsäte (Upsala), för att bland de väl kända Vermlandsbergen och skogarne upplifva gamla minnen och umgås med dess genier. När han då från den platta Nerikesslätten började se en skymt af de på afstånd blånande Carlskogabergen, sjöng det i hans hjerta. Mer än ett musikstycke har sålunda, som ett uttryck af hans vaknande känsla, blifvit till på kuskbocken, der han under dessa utflygter helst tog sin plats. Och när han, uppkommen på bergshöjderna, andades deras luft och kände doftet af deras barrskogar, var det som hade blodet i hans ådror fått en friskare fart, hjertat påskyndat sina slag, och hela hans väsende antog detta uttryck af innerlig och oskuldsfull glädtighet, som utmärker barnet och den strålande ungdomen.

Äfven af Geijer kunna vi alltså lära, af huru stor vigt de intryck äro, som vi mottaga i det första hemmet och dess omgifning. Lycklig den, för hvilken de äro, hvad de voro för honom: hulda genier, som följa öfver allt, i det bullrande verldshvimlet, liksom i det tysta arbetsrummet.

Då jag här blickar tillbaka på den flyktiga teckningen af *människan* Geijer och af de väsentligen bestämmande intryck han mottog från barndomshemmet, påminner jag mig den efterlefvande makans rörande minnesord. Hvem hade väl bättre än hon haft tillfälle att lära känna honom? Deras samlif varade i 31 år, från 1816 till 1847, och likväl hade hennes hjerta redan vid 13 års ålder, då hon första gången såg honom som en prisbelönt, beundrad och förhoppningsfull yngling, fästat sig vid honom som sitt ideal, sin utkorade älskling, ehuru *han* då syntes föga bemärka henne. "Aldrig," säger hon, "blef han trött, aldrig syntes någon möda honom för stor, om han för någon, som behöfde hans tjenst eller verksamhet, måste tillsätta tid, medel eller ansträngningar. Att han var en ängel i godhet och ömhet emot de sina, var ej så beundransvärdt, som att han kunde vara det emot hvem, som han trodde behöfva honom, — ja, ofta mot dem, som han visste ej voro honom fullt bevågna. Att ha lefvat med och bredvid ett sådant slags väsende i många år borde draga en ett godt stycke med på rättfärdighetens och salighetens väg."

Jag har i det föregående sökt återgifva hufvuddragen af *människan* Geijer, emedan hon utgjorde den sammanhållande enheten i mångfalden af hans rikt begåfvade andes verksamhet på, som mången skulle tro, vidt skilda arbetsfält. Vilja vi rätt förstå honom på dem, så måste vi känna människan. Vi hafva också redan här uppslaget till denna mångfald eller åtminstone till dess möjlighet. Så se vi i den innerliga, för harmoni böjda, känslan — *tondiktaren,* i det lefvande skönhetssinnet *skalden* och *konstkännaren,* i benägenheten för tankens tysta verksamhet i förening med det djupa religiösa sinnet — *tänkaren,* och i sannfärdigheten af hans karakter jämte hans på verkligheten rik-

tade människokärlek möjligheten af en ädel och i sin forskning tillförlitlig *häfdatecknare.* Lägga vi härtill den *politiske mannen*, som utgår från häfdatecknaren och tänkaren, *vältalaren*, som är allas tolk, och slutligen *läraren*, hvars ansvarsfulla kall han fylde, så har jag uppgifvit alla de synpunkter, ur hvilka jag i det följande ämnar skärskåda och som ett lefvande helt åskådliggöra denna mäktiga personlighet. Men alla dessa synpunkter förhålla sig till människan, liksom solstrålarne till sin glödande kärna.

Vi hafva hört, att Geijer var i ovanlig grad en tankens, men ock en känslans man. Känsla och förstånd synas ock varit hans mäktigaste själsgåfvor. Fantasien, den egentlige skaldens förherskande gåfva, egde han väl ock i rikt mått, men han synes mer och mer gjort henne till en slags tjenarinna åt förståndet. Så möta vi henne som den åskådliggörande, bilder-alstrande kraften i hans historia. Hon kan ej heller dölja sin tillvaro i hans filosofi. Det sistnämda tillräknade honom fantasiens man, Esaias Tegnér*), som en förtjenst.

Förnämligast i *musiken* uppgick hans känsla. Geijer var en aningsrik natur. Han anade gerna något — som han uttryckte sig — "bakom bergen". Det var en själ, som sträckte sin flygt mot drömda himlar. Hvari skulle väl en sådan ande finna ett bättre uttryck än i toner? Också gick musiken som en kungsådra genom hans själ. Hon hade en väsentlig del i hans personlighet. I dess djup klingade alltid en ton eller en serie af toner, som sökte sig fram i dagsljuset, för att få en rätt förnimbar form. Mycket har helt visst förklingat, som verlden ej känner, men hvad hon känner är mindre en frukt af konst, än af natur. Derföre trängde ock dessa toner till hvarje hjerta och göra det

*) Tegnérs Efterlemnade Skrifter, del. 2, s. 3 m. fl., andra brefvet till Geijer, måhända det märkligaste af alla kända bref från Tegnér.

väl ännu, och en sen efterverld skall kanske å nyo uppdaga dem som dyrbara fynd ur en forntidsgrift. Om denna lefvande graf till en väsentlig del blefve det minnesgoda folkhjertat, så bör det ej förundra oss, ty dit höra otvifvelaktigt åtminstone "Vikingen" och "Kolargossen". Andra sångstycken finnas, som på ett gripande sätt teckna Geijers själsstämning vid märkliga skiften i hans inre lif, åter andra, som åtminstone studentsången aldrig borde glömma. Det finnes äfven några, som antyda eller blotta i Geijers natur en hittills i allmänhet förbisedd egenskap. Dragen deraf återfinner man i "Nya märkvärdigheter", äfvenså i det nu sällan hörda sångstycke, som börjar med dessa ord: "Att älska Gud, kung, fädernesland", m. m. Här frambryter en *humor*, som ej är främmande för vissa af hans skrifter och i de muntliga föredragen från lärostolen icke sällan förrådde sin tillvaro. Den uppenbarade sig ej blott i synpunkten, utan äfven i framställningen och tonen.

Geijers musikaliska anlag visade sig redan tidigt. Huru de framkallades och utvecklades, har han sjelf berättat i sina "Minnen". En gammal, till hälften döf moster förde honom vid sex års ålder till klaveret, den tidens piano. De första lärospånen voro dock det unga lifliga sinnet föga behagliga. Då mostern kom in till lektionen, hoppade stundom lärjungen ut genom fönstret. Men hon, som väl visste, att grundläggningen till all slags nyttig, nödvändig och äfven angenäm lärdom i ungdomen merendels måste förenas med mer eller mindre tvång, förtröttades ej. Hon var, som qvinnan oftast är, tålmodig och ihärdig. En aldrig slocknad tacksamhet hos lärjungen blef ock hennes belöning. Ännu på sin ålderdom välsignade han hennes minne. Hon hade väsentligen bidragit till hans lifs renaste njutning. "Hvilken välgerning," utbrister han vid berättelsen härom,

"är större än meddelandet af en ädel konst, känsla af rik njutning för lifvet."

Hvad mostern börjat, fortsattes och fullbordades af en åldrig, mångsidigt bildad vän *) till hans fädernehem. Genom honom gjorde han småningom bekantskap med nyare tiders musikaliska mästerverk och förvärfvade så redan som yngling en "verklig musikalisk bildning". Haydn, Mozart och Beethoven voro — bland många andra — föremål för hans tidiga studium och beundran. Student i Upsala skrifver han ofta till hembygden om musik. Han lefver synbarligen deri med en själfull ynglings hela hänförelse. Emellanåt skyndar han till hufvudstaden, för att få höra något ryktbart konstverk i tonernas verld. Om den förestående musikaliska festligheten är han på förhand underrättad genom bref. Så lyckades han vid 22 års ålder första gången få höra Mozarts bekanta "Requiem". Han är dervid utom sig af förtjusning. Det öfverväldigande intrycket söker sitt utbrott i bref af d. 9 Mars 1805 till hans, som det synes, mest förtroliga vän i hemmet, hans syster **). Men icke blott känslan utgjuter här sitt svall, äfven omdömet har sitt ord. Man ser den djupt musikaliske ynglingen, men ock den redan insigtsfulle kännaren. Så finner man äfven här spåren af en tidig mognad, ehuru Geijer sjelf påstår, att hans utveckling varit långsam. Båda uppgifterna låta likväl förena sig, då man vet, hvad denna så rika och djupa natur hade att utveckla.

Förenämda bref till systern börjar med följande uttryck af hänförelse: "Sjung med mig: nu kan du låta din tjenare fara i frid! Jag har hört Requiem, min bästa syster, och jag kan ej beskrifva för dig hvad jag

*) Kapten v. Rappolt.

**) Johanna Maria, född 1785, gift 1810 med en slägting, brukspatron Samuel Troili på Ransberg, död 1863.

hört, utan ber dig tänka på himmelen och alla änglar, tills du sjelf får erfara hvad ingen penna kan uttrycka.“

Denna hänförelse, denna lätt upprörda känsla för det sköna i toner, liksom i hvarje annan form, följde honom genom lifvet. Redan under studentåren se vi de musikaliske ynglingarne samlas ikring honom. Man hör ofta på hans studentkammare, liksom hos magistern efter 1806, musiköfningarna och tonfröjderna i detta unga samqväm. Senare vidgas kretsen och hans musik höjer glädjen i familjerna, i de bildade sällskapskretsarna. Studentsången mottager af honom värderika bidrag, som alltid borde lefva med lika friskt lif, med samma hänförande klang, hvarmed de första gången klingade från dessa unga läppar, som sjungit sig till rykte i verlden. Denna ungdomliga sång älskade Geijer högt. Han diktade gerna derför. När något nytt sångstycke sprungit upp ur hans själ, hördes han ofta yttra: “detta ska’ studenterna sjunga.“ Alltid funnos sångare, som voro beredda att inöfva och föredraga Geijers sånger. Det var som skulle de företrädesvis hört hvarandra till. Geijer var ej blott på modet, han hade träffat den rätta hjertpunkten. Ett musikaliskt lif började, som ej blott egt bestånd, utan vidare utvecklat sig. Upsala var nämligen och förblef från denna tid en medelpunkt för sång och musik. Det har äfven härutinnan vuxit i betydenhet. Också är musiken ej det minst värderika bildningsmedlet och förtjenar derföre sin särskilda målsman vid en vetenskaplig högskola af den beskaffenhet som ett universitet. Dess makt, dess värde har känts och erkänts i alla tider och hos alla folk. Hvem vet ej, hvem har ej vetat, att människan i toner ofta uttrycker det djupaste, det innerligaste af sin själs lif? Harmonien och disharmonien ha ock sin del i hvarje människohjerta. Äfven på tonernas Jacobsstege kan man nalkas himmelen.

Geijer kände och förstod det väl. Han vandrade ofta denna luftiga väg till och från en ljusare verld, förde mången med sig och lärde så ut konsten att gå på egen hand. I musiken må man ock söka en af de många osynliga trådar, som på ett oupplösligt sätt sammanbundit Geijer och hans minne med Upsala studentcorps.

Sjelf gaf han någon gång både som student och som yngre akademisk lärare undervisning i musik. Så höra vi den sedermera högt värderade skriftställaren och fosterländske minnestecknaren Bernhard v. Beskow *) omtala, att han under sin studietid i Upsala tog lektioner i musik af d. v. magister E. G. Geijer. Hos denne, nu professor och familjefar, infann sig ock längre fram hvarje framstående musikidkande konstnär, som besökte Upsala. I hans enskilda familje- eller sällskapskrets klingade ofta främlingens toner, innan de läto höra sig offentligen. Då Jenny Lind, ännu ej en europeisk ryktbarhet, men med växande tjusning hörd i hufvudstaden, första gången hänförde äfven Upsala, var det af Geijer hon framfördes på det akademiska bibliotekets stora festsal inför nära 2000 åhörare. Under hennes sång strömmade tårarna ur Geijers ögon, och när hon slutat och med jubel helsades af alla, skyndade han fram, slöt henne i sin famn och tryckte henne till sitt hjerta. Hon har sjelf sagt, att hennes första uppträdande i Upsala var ett af hennes ljufvaste minnen. I Geijer hade hon ock till hans död en af sina mest tillgifna vänner. Då han 1846 ålades att besöka ett bad i Tyskland, för att om möjligt återvinna en förlorad helsa, uppsökte han Jenny, som han kallade henne, i Aachen **). Här sjöng hon ännu en gång, den sista, för honom och hans familj.

*) Lefnadsminnen tecknade af Bernh. v. Beskow. Stockh. 1870.
**) Se Bref till Fr. Bremer d. 14 Maj 1846.

Att höra och sjelf öfva och komponera musik var för Geijer ett oemotståndligt behof. Ofta midt i natten, efter en arbetsdag vid skrifbordet hördes hans fingrar spela på sängkanten takten till melodier, som arbetade i hans hufvud och måste fram. Stundom hördes han derunder äfven sakta gråta. Drömmande hörde han ej sällan stor och vacker musik, i synnerhet under den senare perioden af sitt lif. Två dygn före sin död yttrade han till sin hustru: "Jag har i natt låtit för mig uppföra Mozarts qvartetter, Trollflöjten, Skapelsen, m. m."

När han vistades i Stockholm, uteblef han ej gerna från den lyriska scenen, då något musikaliskt af värde der förestod. Men om aktionen i en opera bekymrade han sig föga, han var endast öra. Merendels satte han sig, med ryggen mot scenen, i ett hörn af någon närmast denna belägen loge på andra eller tredje raden. Här såg man honom sitta orörlig, med hufvudet nedsänkt mot bröstet. Så njöt han, hvad som kunde njutas, och befattade sig ogerna med kritik. Sådana ögonblick hörde till hans lifs lycksalighetsstunder. Det sköna var för honom till för att njutas, ej för att derpå öfva sitt kritiska skarpsinne. Också torde få, om någon, i vårt land haft ett så naturligt, utbildadt och pålitligt sinne för det sköna, i hvad form det än uppträdde, som Geijer. Men af alla de medel, hvaraf den inre skönheten begagnar sig, för att få en bestämd form, var det intet, som så verkade på honom, som tonerna. Musikens genius beherskade honom. Den musikaliske despoten i hans hjerta grep icke sällan störande in i den lärde mannens historiska eller filosofiska forskningsarbete. Pennan vid lärdomsbordet måste då i hast utbytas mot tangenterna på pianot. Den snillrike forskarens vänner, som framför allt önskade se hans ryktbaraste verk, teckningen af vårt folks öden, fullbordadt,

klagade öfver denna musikens allmakt och förebrådde Geijer hans eftergifvenhet. Men det halp ej. Geijer har ej heller någonsin kunnat ordna sin tid för vissa bestämda arbetsföremål. Han följde sin genius, han drefs af den i alla riktningar fram på sin bana. Det har burit sin frukt och man skall icke neka, att större delen deraf hör till dessa fullmogna, kärnfulla fruktklasar, som pryda vårt inhemska litteraturträd och förhöja dess värde. Likväl finnas de, som önskat, att Geijers verksamhet varit mindre skiftande, men så mycket mera sammanträngd på ett eller annat hufvudföremål. Dock — hvad är väl snillet, om ej en öfverväldigande makt i människan? Det måste gå sin egna väg, följa sina egna lagar, som sträcka sina verkningar vidt utöfver den vanliga människonaturen och af den sällan fullt begripas. Huru skulle vi ock kunna tänka oss Geijer, om ej sådan, som han var? Må vi derföre glädja oss åt, att han funnits, och vara tacksamma för, hvad han gaf.

Hvad hans musikaliska alster angår, så hafva otvifvelaktigt äfven de sitt stora värde. De ha riktat den nationella skattkammaren med gediget, rent klingande guld, som ej behöfver ompreglas, för att i alla tider vara gångbart. Sjelf behandlade han dem icke sällan med en vårdslöshet, som är vissa stora snillen egen. Han egnade icke alltid åt deras bevarelse den omsorg, som är märkbar hos långt mindre begåfvade än han. Framsprungna af en inre nödvändighet, beredde de honom sjelf stunder af öfverjordisk fröjd, och han älskade att göra äfven andra deraf delaktiga. Men icke synes han hafva uppskattat dem så högt, att ens hans folk ansågs lida någon stor förlust, om deras tillvara blefve okänd eller de öfverlemnades åt en snar förgängelse. Må hända trängde sig ock nya idéer eller ingifvelser så starkt på honom, att de gamla, som redan

fått form, glömdes, åtminstone för en längre eller kortare tid. Men trädde de åter upp i minnet, så hände, att de förkommit. *)

Samma frånvara af en öfverdrifven sjelfkänsla, som i det föregående antydts, möta vi på alla de vägar, der Geijers ande, sökande och verkande, framgått. Ingenstädes ett spår, att han sjelf tilltrott sig hafva frambragt ett mästerstycke. I afseende på sitt mest uppburna arbete, Svenska folkets historia, säger han rent ut, att han vet sig både kunna och skola öfverträffas och gläder sig åt denna vissa förhoppning. Kunde han så tänka om sitt yppersta, äfven i utlandet berömda

*) Som bevis må här meddelas en händelse, som gjorde, att en af Geijers skönaste melodier, den, som sattes till Böttigers *Aftonbetraktelse* ("Stilla skuggor"), blef känd. Ett år hade förflutit, innan någon annan än Geijer sjelf visste, att den funnits, och han synes glömt den. Vid början af 30-talet hade Geijer tagit i sitt hus en ung student, norrländing, som lärare för sina barn. Snart upptäcker han, att studenten hade en förträfflig tenorstämma och var mycket musikalisk. Men den naturliga begåfningen behöfde upparbetas, disciplineras af konsten. Han tog så den unge läraren med sig till den bekante kapellmästaren Hæffner, för att af honom få den undervisning, som erfordrades. Geijer hade vid denna tid sitt arbetsrum i ett litet obetydligt hus in på en gård. Trädde man der in, såg man en vanlig studentkammare i — forna dagar. Midt emot Geijers, i samma förstuga, hade informatorn med sina lärjungar sitt rum. Den öfriga familjen bodde i ett större hus åt gatan, Svartbäcksgatan i Upsala. Från nämda förstuga ledde en liten stege upp till en låg vind. En dag föll det informatorn in att stiga upp på denna stege, för att se, huru vinden såg ut. Här ser han bland annat en skräphög af gamla papper. Han forskar deri och får så fatt i ett papper med noter. Ännu var han ej någon säker notläsare, men tyckte sig finna, att här gömde sig någonting vackert. Han sprang med sitt fynd ned till Geijer, som läste och ljusnade. "Hvar har du funnit detta?" utbrast han glad; "jag skref det för ett år sedan, men det hade förkommit." Det var "Stilla skuggor" i sin ursprungliga form, en trio. Först senare har det orduats för fyra röster. Nu tillkallades tvänne andra af Upsalas förnämsta sångare, stycket inöfvades, gafs i husets förtroliga sångkrets och tjuste alla. I qvartettform blef det först allmänt bekant vid en koncert i Upsala d. 6 Maj 1832. Af de tre förstnämde sångarne lefva ännu två. Den ene är biskop i Strengnäs stift, den andre, studenten, som gjorde fyndet, kan man finna i Fellingsbro kyrkoherdeboställe i Vesterås stift. Han sitter der som herde och prost. Han är ock min sagesman och en af Geijers ifrigaste, varmaste beundrare.

verk, hvarpå han användt hela sitt snilles kraft och mer än én half människoålders djupt gående och vidt omfattande forskning, huru mycket mera då om alstren af en konst, sådan som musikens, som för honom var jämförelsevis en lek, ehuru såsom sådan ett föremål för hans själs ljufvaste nöje. Denna anspråkslöshetens dygd karakteriserar människan, men är ock en af det sanna snillets skönaste prydnader.

Icke desto mindre intog Geijer och skall intaga en framstående plats bland våra nationelt skapande tonkonstnärer. Man har sagt, att tonerna äro mänsklighetens gemensamma talspråk, det enda, som alla kunna förstå. Man kan med det taga sig fram öfver hela verlden. Men har hvarje folk vissa egenheter i sin natur, ett visst egendomligt känslosätt, en viss egen stämning, så finnes det ock en nationell musik. Den företrädesvis lyriska åder, som genomgår oss alla och har sitt märkbaraste uttryck i vår poesi och i våra folkmelodier, ja, spåras till och med i vår historia, utmärkte äfven Geijer i hans musik. Derföre känna vi der igen oss, känna oss med honom beslägtade. Så var han äfven häri, liksom snart sagdt i hvarje yttring af sin starkt utpreglade personlighet, framför allt svensk.

II.

Med Geijer tondiktaren sammanhänger på det närmaste *skalden.* Men innan jag öfvergår till teckningen af skalden, hvars egenskaper förråda äfven den blifvande *häfdatecknaren*, vill jag antyda det egendomliga i de tre utvecklingsperioder, som äro märkbara i Geijers inre lif ifrån den tid, då han afslutat sina förberedande akademiska studier och som mogen man

uppträdde i offentligheten. Den tid, som föregår, är i det närmaste den tysta förberedelsens tid.

Den första perioden sträcker sig från 1810 till början af 1820-talet och utmärkes genom mångfalden af de snart sagdt på en gång frambrytande anlagen, som likväl synas småningom sammanträngas på ett gifvet hufvudämne. Denna period kunde jämförelsevis kallas den *estetiskt filosofiska*. Geijer var nämligen vid denna tid mer än under någon annan offentligen verksam på det skönas område, medan tanken i djupet arbetar på en fast hållpunkt i tidehvarfvets filosofi. Denna var ej utan inflytande på vissa af hans redan nu framträdande smärre historiska uppsatser och den verldsåsigt, hvaraf äfven de voro ett uttryck. Han plöjer härunder djupa fåror i en viss del af det förflutna århundradets filosofiska mark, för att undanrödja ogräset och bereda jordmonen för en ädlare säd. Hvad hans egen personlighet angår, söker han, men har ännu ej rätt funnit sig sjelf.

Den andra perioden, som åtminstone uppenbarligen slutar med 1837, må utan tvekan kallas den *historiska,* ty det var under denna de bekanta frukterna af hans nu företrädesvis, som det synes, på historien sammanträngda studier trädde på ett glänsande sätt i dagen. Men att tankens inre arbete på en sjelfständig ståndpunkt derunder likväl fortgick, visar sig i den tredje och sista, från och med 1838 till hans död fortgående, perioden, då den *politiske mannen* och den sjelfständige *tänkaren* samtidigt uppträda fullfärdiga, bryta med det förflutna och speja med den väldige *siarens* blick djupt in i ett kommande tidehvarf.

Låtom oss nu i hast öfverskåda så väl de politiska, som isynnerhet de litterära tidsförhållandena i vårt land vid begynnelsen och under fortgången af

Geijers första utvecklingsperiod. Vi skola så finna en bakgrund för hans härunder uppträdande bild. Vid revolutionen 1809 var Geijer, 26 år gammal, amanuens vid Riksarkivet.

Nämda tid utmärktes af ett icke ringa antal framstående äldre och förhoppningsfulla yngre män både inom handlingens och det ideella lifvets verld. Det var en brytningens, en omstörtningens, en nyskapelsens och löftets tid. Vårt folks tillvara som sjelfständigt hade stått på spel, med uppenbart våld och med list hade fienden brutit in öfver våra gränser, bortslitit en tredjedel af rikets dåvarande område, trampade som segrare hufvudlandets egen mark, en gammal tron låg i spillror och en ny, ännu vacklande, var upprest på dess grundvalar. Men det inre nationella lif, som man under näst föregående tid sökt qväfva, medan det jäste som elden i bergets innandöme, hade plötsligen sprängt sig väg, för att i frihetens rymder lära känna sig sjelf, sin kraft att upprätta, omskapa, ordna allt ikring sig.

Det är under sådana förhållanden ett folks moraliska kraft pröfvas, stålsättes mer än någonsin. Den var hos oss icke spild, den fick luft i 1809 års revolution. De män, som med en ädel sjelfuppoffring tvungos att utföra denna, och de, som med insigt och en klok beräkning, der vi spåra en i erfarenhetens skola mognad visdom, i hast gåfvo den nya statsformen, voro, jämte den litterära nyodlingens vägbrytare, den moraliska kraftens förnämsta målsmän. Är kärnan i ett folks hjerta frisk, så frammanas, utvecklas just sådane män under förhållanden af den mer än brydsamma art, som våra vid denna tidpunkt.

De nämde vägbrytarne återfinna vi företrädesvis i de båda litterära skolorna, den *Romantiska* eller "Phosphoristiska" och den *Götiska*. För mängden syn-

tes de, såväl till karakter, som utgångspunkt och syftemål vidt skilda, men kännaren och granskaren skall lätt upptäcka beröringspunkterna. De voro båda ej utan sammanhang med de nationella folkrörelserna i snart sagdt hela Europa. Hade den romantiska skolan, som det synes, fått sin egentliga väckelse från Tyskland, så sprang deremot den Götiska omedelbart upp ur fosterländsk jord. Men gemensamt åsyftade de den diktande och tänkande fosterländske andens frigörelse från föråldrade, inskränkande former och från ideer, hvilka ej mer tillfredsstälde ett slägte, hvars andliga behof var djupare, innerligare än det föregående århundradets. Derigenom kommo de i ett förhållande af direkt eller indirekt opposition till den gamla *Svensk Akademiska* eller *Gustavianska* skolan, som i sin matta aftonglans återspeglade den förflutna tidens åsigter och hvars makt ännu ej var bruten. Några af dess för sin tid betydande medlemmar fortlefde nämligen långt in i vårt århundrade och åtnjöto mångenstädes ett stort anseende. De hade ock bland ett yngre slägte efterbildare och lärjungar, hvaraf åtminstone tvänne, påverkade af en ny tids anda, i sitt snilles fulla utveckling intogo en sjelfständig ståndpunkt, blefvo skriftställare af första ordningen i vårt land, sammanlänkade så det gamla med det nya och visade dermed, huru på ett fridsamt och aktningsfullt sätt det senare kan utgå ur det förra. De voro J. O. Wallin och Es. Tegnér.

Bland de qvarlefvande äkta gustavianerne må isynnerhet nämnas J. G. Oxenstjerna, N. v. Rosenstein, G. G. Adlerbeth och C. G. af Leopold. De två sistnämde voro ej främmande för de politiska omskapningarne efter 1809. De voro Gustaf III:s, ej Gustaf IV Adolfs män. De älskade upplysningen. De nya grundlagsstiftarne sökte råd hos Leopold. Den prisade de-

finitionen på tryckfriheten skall vara hans verk. Adlerbeth, far till götiska förbundets organisatör, inkallades som statsråd i den nya styrelsen 1809 och qvarstannade der till 1815.

Oaktadt nämde gustavianer i filosofi och vitterhet må hända väsentligen stodo qvar på sitt tidehvarfs ståndpunkt, saknade de likväl ej äfven öppet sinne för den nya tidens poetiska skapelser i deras mest fulländade gestalter. En rättvis granskning och uppskattning af kända förhållanden måste intyga det. Men de fordrade en fast form, klarhet och behag, egenskaper, som ej kunna frånkännas den gamla akademiens mest framstående diktande män. Förnyelsens frö, lämpligt sådt, skulle således ej funnit den gamla jordmonen aldeles ofruktsam. Men en del af de nye såningsmännen, som under mycket hojtande bröto fram efter 1809, med anspråk att ensamme vara i besittning af de vises sten och den äkta poesiens fulla skäppa, sågo det ej eller ville ej inse det. Sjelfkärlekens och fanatismens dämon, som aldrig varit sanningens och rättvisans klarsynte målsman, hade omtöcknat deras förstånd och öfver den normala graden upphettat blodet i deras hjertkammare.

Skulle vi ett ögonblick skåda tillbaka på den gamla akademiens mest lysande tidehvarf, för att söka bevis för möjligheten af en ny, sann och lefvande dikt, sprungen ur hennes eget sköte, så blefve fynden hvarken svårsökta eller få. Men jag vill hänvisa blott till ett, emedan det har sin särskilda betydelse och må derföre ensamt gälla för många. Det är Kellgrens bekanta dikt "Den nya skapelsen". Här ligger nämligen, liksom genom ett trollslag, med ens i den skönaste form den poetiska verldsåskådning klar, som fosforisterna synas ansett sig först uppenbara. Den bär alla spåren af ett ursprungligt poetiskt snille och må

i alla tider räknas bland de skönaste lyriska dikter någon svensk skald frambragt. Kellgren var bland de ursprungliga akademisterna också den, som företrädesvis bildade öfvergången till en ny tids dikt.

Vi få icke heller glömma, att samtida med akademiens tongifvande män voro skalder, sådana som C. M. Bellman och B. Lidner, och tänkare, sådana som C. A. Ehrensvärd och Th. Thorild. De voro ock sin tids barn, men de förre gåfvo likväl dikter af bestående värde och de senare bröto väg för en ny konstlära, en ny åsigt om det sköna. Dessutom veta vi, att A. M. Lenngren och Fr. M. Franzén, isynnerhet den sistnämde, redan innan Kellgren slutat sin bana, uppträdt med dikter, som bådade ett nytt, sjelfständigt tidehvarf.

Vår tids lugne granskare nästan häpnar derföre öfver den käckhet, hvarmed våra romantiker, ännu unga och synbarligen omogna, redan vid sitt första uppträdande utslungade förkastelsens dom öfver snart sagdt hela den fornakademiska skolan, på samma gång de läto förstå, att den sanna dikten rätteligen först med dem gifvit lyftning och värde åt vår vittra litteratur. Den teori, på hvilken förenämda dom var grundad, låg visserligen djupare än akademisternas, men den form, hvari den sökte göra sig gällande, hade merendels ej den mogna tankens genomskinlighet, blottade på sin höjd dunkla aningar, ej tydliga och klara begrepp. Fosforisternas mest egendomliga dikt synes ej heller haft något rätt fotfäste på jorden. Jag vill derföre ej påstå, att den var så mycket mera hemmastadd i himmelen. Den sväfvade så att säga famlande i dunstkretsen mellan himmel och jord. Det underbara var ock den romantiska diktens lifskraft, sagan dess mest älskade form. Den ville vara djupsinnig, blef oftast allegorisk, plastisk sällan. Den seglade helst med

svällande segel på fantasiens luftskepp. Icke alltid såg man ett beräknande förstånd vid styret. Kursen bestämdes då efter godtyckets kompass. Också voro fantasien och känslan de själskrafter, hvilkas, af akademisterna mer och mer undertryckta, välde i dikten fosforisterna så mycket mera hyllade. Men då förståndet i samma mon måste gifva ifrån sig sin länge tyranniserande envåldsspira, blefvo de ej sällan fantaster. Likväl var det ej ensamt genom fantasteriet, utan kanske ännu mera genom det blinda sjelfförtroendet, öfvermodet och de bittra utfallen mot oliktänkande föregångare och samtida, som de skadade sig sjelfva och sin sak. Det förstnämda gjorde dem till lätt åtkomliga föremål för löjet i qvickhetens form, hvari akademisterna voro deras öfvermän, de sistnämda egenskaperna väckte harm äfven bland dem, som annars voro gynsamt stämda för en genomgripande reform i både dikt, lära och lif.

Hade alltså de företrädesvis så kallade romantikerna hos oss ensamma varit sin saks förespråkare och förkämpar, skulle de ofelbart genom sitt förfaringssätt förfelat äfven det sanna i sitt mål. Men lyckligtvis verkade samtidigt göterna och bland dem förnämligast Geijer och Tegnér till en viss grad för samma sak, ehuru, som vi skola få se, på ett helt annat sätt. Ställningen och förhållandena inom vår litteratur förvirrades emellertid genom fosforisternas oskicklighet. Så se vi Tegnér, den mest glänsande stjernan på samtidens litterära himmel hos oss, obarmhertigt anfalla och förlöjliga våra romantiker, oaktadt han, med en bildning, som vuxit upp på antik grund, till sin egentliga natur var romantiker eller tillhörde den nya tiden med en vidgad synkrets i afseende på konst och vetenskap. Han kunde samtidigt låta sina blixtar ljunga och sin åska rulla öfver akademisternas hufvuden, ty

han var icke heller af dem någon ensidig anhängare. Härunder kom denne snillrike ögonblickets man, som icke sällan bestämdes af öfvergående omständigheter, någon gång, som det synes, i motsägelse med sig sjelf. Annorlunda synes förhållandet varit med *Geijer*, ty han var en mera lugnt tänkande man, såg, som vi hört, mera på förtjenster än på fel; det stora, det sanna, sjelfva kärnan i en sak fängslade företrädesvis hans blick. Allt annat betraktade han jämförelsevis som bisaker, hvilka lätt bortfalla liksom slagget från det genom elden smälta och härdade järnet.

Onekligen stod Geijer den romantiska skolan närmast i uppfattningen af det sanna och sköna. Han var begåfvad nog, för att se in i hjertat af båda. Man får deraf ej sluta till någon blind hängifvenhet åt personer, hvilkas fel han insåg, men hvilkas bästa egenskaper och värme för en stor sak han skänkte sitt bifall, sin uppmuntran. Också stod han i nära beröring med fosforisterna. De utbytte vänskapligt åsigter. Anfölls äfven han på grund af bristande uppfattningsförmåga hos den anfallande *), kunde han gifva ett upplysande svar. Hvilade en annan gång angreppet **) på en tvetydig grundval och voro konstgreppen lätt genomskinliga, ansåg han svaromål obehöfligt. Att han likväl var tillräckligt vapenför, när det gälde stora, allmänna intressen ***) eller man gick hans personliga ära alltför mycket in på lifvet †), skall längre fram blifva klart .Föröfrigt var han föga böjd för strid. Välviljan var en af de goda genier, som gjorde honom företrädesvis till en fridens och kärlekens man.

Till Atterbom, den romantiska skolans rikast begåfvade, mest varmhjertade och ädlaste skald och tän-

*) L. Hammarsköld.
**) från Palmblad.
***) Striden med C. G. Rickert.
†) Anders Fryxell.

kare, stod Geijer i ett vänskapsförhållande, som blef lika fast, som det var innerligt. Atterbom fann alltid i honom sitt förnämsta, sitt mest värderade stöd. Ingen har så som Geijer offentligen och enskildt erkänt Atterboms verkliga förtjenster, stundom den senares fiender till trots. Men han kunde också, när så ansågs behöfligt, säga honom helt öppet de skarpaste sanningar *). Välviljan var härvid genomskinlig. Sådana äro den sanna vänskapens rätt och pligt, ehuru ofta missförstådda. I sinnets renhet och i hjertats oskuld och värma hade ock de båda vännerna någonting beslägtadt, så olika de än för öfrigt voro i naturlig begåfning och karaktersriktning. Lejonet var uppenbart hos Geijer, lammet hos Atterbom. En viss, af omständigheterna föranledd, missriktning hos den senare undanskymde likväl icke sällan hans egentliga natur och känsligheten i lynnet gaf benägenhet till otidiga anfall.

I följd af dessa sina personliga förbindelser och sin öfverseende mildhet, betraktades Geijer, oförstådd både som människa och snille, af en del af den svensk akademiska skolans anhängare och målsmän med misstänksamma blickar. Han hade ej deltagit i dagens litterära strider, endast i ett par filosofiska småskrifter sökt visa haltlösheten af den grund, hvarpå det förra århundradets flacka erfarenhetsfilosofi hvilade. Men då den gamla akademien delade sitt tidehvarfs verldsåsigt, så drabbades äfven hon medelbart af Geijers granskning. Han ansågs kanske äfven derföre hysa öfvervägande sympati för fosforismen, ja, betecknades någon gång som dess hemlige chef **). Likväl hade hos Geijer aldrig funnits ett spår af hvad man egentligen menade

*) Se Geijers bref och anmälan af Atterboms Saml. Dikter i Geijers Saml. Skrifter. B. 8. uppl. 2.

**) Jfr Bref 14/12 1812, 3/5 1814 och 5/12 1815; det första till A. E. Lilljebjörn, de senare till J. Adlerbeth.

med uttrycket "fosforism". Men han hyllade till en viss grad tidehvarfvets herskande filosofiska system, som utgjorde den nya romantikens kärna, han sysselsatte sig åtminstone ifrigt med dess studium, för att finna, hvad der ej fans, personligheten eller friheten, som var hans mål. En "förlöpning" *) på det religiöst filosofiska området stadfäste skenbarligen misstanken, och man tyckes ansett tiden vara inne, icke blott att motverka honom, der det var möjligt, utan lagligen straffa honom, om det brott, för hvilket han anklagades, kunde offentligen ledas i bevis. Man måttade alltså mot honom ett afgörande hugg. Med hvad utgång få vi framdeles se. Rikets högst uppsatte förtroendemän och, som det sades, Svenska Akademiens från fordom mest uppburne tänkare försmådde ej försöket att så, om möjligt, oskadliggöra en förment hemlig motståndare, som i sjelfva verket var en af tidehvarfvets snillrikaste och till sin karakter renaste och ädlaste män.

Denna uppfattning af Geijer, dessa slutliga åtgärder rent af till hans förderf, ogillades, stundom med stor skärpa, af Tegnér, som visserligen i flera fall hyste åsigter, stridiga med Geijers, men aldrig ett ögonblick tviflade på redbarheten i hans karakter och öfverlägsenheten i hans snille. Tegnérs företrädesvis poetiska natur hindrade honom dock att rätt uppfatta Geijers åt djupet gående tankearbete. Ja, han föraktade filosofien såsom alster af mänsklig fåfänga, som ville försöka sig på det omöjliga. Han var, hvad man kallar, skeptiker. Geijers kända förbindelse med fosforisterna inverkade ej på Tegnérs uppskattning af honom; men på fosforisterna sjelfva var den senare så mycket mera förtörnad. Deras öfvermodiga anfall väckte

*) Så betecknar Geijer sjelf sin utflygt i den ofullbordade uppsatsen om »Thorild».

hans harm, deras oklara form hans afsmak. Hvarken sina åsigter eller sina känslor i detta fall dolde han. Både hans tal och hans dikt bära derom vittnesbörd. Deremot torde i Sverige icke funnits någon samtida skriftställare, för hvilken Tegnér hyste en så oinskränkt högaktning och en så oafbruten beundran, som för Geijer *).

När Tegnér 1818 underrättades om sitt förestående inval som ledamot i Sv. Akademien, yrkade han derföre storsinnadt och sjelfförsakande på Geijers, ja, Lings företräde. Men sjelf invald, röstade han vid hvarje ny ledighet öppet i första rummet på Geijer och förteg ej för sina akademiska medbröder sitt missnöje med deras afvoghet **) mot honom. Geijer, menade han, skulle ingenting vinna på en plats i akademien, vinsten blefve helt och hållet hennes. Hon borde ej vara part i dagens strider, utan upphöjd öfver partierna. Dermed befordrade och befästade hon säkrast sitt eget anseende. Slutligen gick 1824 Tegnérs ifriga önskan i fullbordan.

Efter denna öfverblick af i synnerhet de litterära förhållandena i Sverige under Geijers första utvecklingsperiod, vilja vi se, huru han derunder börjar och med allt rikare och djupare innehåll fortsätter sin egentliga författarebana och nära nog på en gång ger uppslag till alla de trådar, hvilkas utveckling fortgick genom hans lif och inom andens verld gjorde honom till en storhet af första ordningen.

Innan ännu fred 1809 var sluten med fäderneslandets fiender, mot hvilka äfven Geijer, liksom flere den tidens unge män, varit nära att gripa till svärdet,

*) Franzén är den ende, som i detta fall kunde sättas vid hans sida, men han syntes Tegnér »för hvit» och mångordig.

**) Af Tegnérs efterlemnade bref kan man sluta, att denna afvoghet ej förefans hos akademiens egentliga skriftställare från en nyare tid, utan hos dem, som han betecknar med benämningen »de blå».

erbjöds honom att följa en ung man till England. Vistelsen i utlandet var bestämd till tre år. På vägen till deras mötesplats vid vestkusten ändrar han plötsligen ett af aktningsvärdá skäl redan fattadt beslut att försaka ett hjerta, som i tysthet länge tillhört honom och som numera ej var honom likgiltigt, vänder sin häst in på en sidoväg, som för till hans blifvande svärfars gård, Odensstad i vestra Vermland, och knyter der, efter en föregången inre strid *), inom några ögonblick en förbindelse, som grundlade en orubbad huslig lycka. De bref, som sedermera hemsändes från England och till en del återfinnas i hans "Minnen", äro till större delen skrifna till hans utkorade brud **). Så väl i afseende på innehåll som form hafva de i denna art af skriftställeri icke sitt motstycke i vår litteratur. Man ser en skarp iakttagelseförmåga, en kringskådande blick och en för hans år ovanlig reflexionsmognad på grundvalen af synbarligen vidsträckta studier. Egendomligheten i hans språkform, hans stil, sammanträngd, klar, kärnfull, möter oss redan här fullt stadgad. Många andra, ännu otryckta, bref till samma kära föremål äro i behåll. Offentliggjorda skulle de ytterligare afslöja detta rika, ädla människohjerta.

I England mottog Geijer underrättelsen om freden i Fredrikshamn. Jag behöfver icke säga med hvilka

---

*) Den blifvande svärfadern, nedkallad till landsvägen, hade i början afböjt Geijers frieri till dottern, men öfverväldigad af Geijers smärta, hade han uppmanat honom att resa upp till gården, för att låta dottern sjelf afgöra deras öde.

**) Geijers brorsdotter, enkefru doktorinnan Hellman i Carlskrona, har meddelat förf. några otryckta bref från Geijer till ungdomsvänner under hans vistelse i England. Utdrag ur tvänne meddelas i Bilaga N:o 1. I det senare ser man Geijers då varande sympati för ett parlamentariskt styrelsesätt l. ministerstyrelse, hvilken han åter i bref 13/3 1829 till H. Järta förkastar i Sverige, emedan han der ej vill veta af »mellanmakter».

känslor *). Finland och Åland voro förlorade. Märkliga ord derom falla i hans bref af den 10 Okt. 1809. "Lusten att jolra" — det är hans eget uttryck — var med ens försvunnen. "Den vigtiga nyheten med sin vackra benämning," säger han, "heter således *fred;* med sin andra benämning heter den: *Finlands förlust och Ålands;* och vill man tala om det styckade Sveriges sjelfständighet, så kan man väl säga derom hvad en stor historieskrifvare säger om sitt land, som undergick ett lika öde: "vi äro herrar i huset, med undantag af dörrar och fönster." "Här," tillägger Geijer, "fordras ett nytt uppslag i sakerna. Nu skulle jag vilja bjuda handen till en ny Kalmar-union. De svaga med gemensamma intressen måste söka sin styrka i förening." Föreningen med Norge synes ock gifvit anledning till en förändrad åsigt om fäderneslandets förenämda ställning. I uppsatsen om "Borgå landtdag 1809 och Alliance-traktaten i Åbo 1812", ett ord i en stridsfråga för dagen i slutet af 30-talet, säger Geijer rent ut, att Finlands öfvergång till Ryssland "väsentligen förändrat vårt förhållande till denna makt". **) En mer än sextio-årig fred och slutligen i våra dagar folkens vänskapliga närmande till hvarandra hafva gifvit ett fast stöd åt denna åsigt ***).

Efter ett år, långt tidigare än förut varit ämnadt, återkommer Geijer, i September 1810, till fäderneslan-

*) Huru känsligt hans fosterländska hjerta vid denna tid var, kan man inhemta af slutorden i brefvet till föräldrarne $^{22}/_{12}$ 1808, der han talar om intrycket af Sv. Akademiens sammankomst näst föregående högtidsdag.

**) Jfr tvänne märkliga bref d. 9, 13 Jan. 1839 till fru M. Löwenhjelm. Han drifver här satsen: tills vidare förbund med Ryssland såsom motgift mot ett »inre Ryssland» i Sverige; för framtiden: *Sverige och Norge.*

***) Redan långt före Geijer förutsade en tysk historieskrifvare, den bekante Heeren, en långvarig fred för de förenade rikena Sverige-Norge. Borgen derför såg han i naturliga gränser och fria statsförfattningar. Han kunde hafva tillagt: en närslägtad och oblandad befolkning.

det. Han är nedstämd till lynnet, missnöjd med sig sjelf. Spåren deraf skönjas redan i hans bref. Tanken på framtiden och en ännu oafgjord bestämmelse sysselsätta honom. Planer växa och slå rot. Barndoms- och ungdomslifvets period med dess glädje, dess vidt sväfvande idealiska förhoppningar, är förbi, dess förberedande, stundom alltför mycket kring sig gripande studier äro — mänskligen att tala — afslutade. Mannen med sitt trängande behof af en bestämd verksamhet, af ett i någon mon praktiskt mål, står färdig att på ett eller annat sätt gripa in i det gemensamma samhällsarbetet. Hans karaktersutveckling, hans mognad hade utom allt tvifvel påskyndats af den dagliga åskådningen af ett genom handeln och dess civiliserande inverkan stort folk, det engelska, som just derigenom fått en verldshistorisk betydelse. Han hade, så att säga, på verldens marknadstorg sett menniskor från jordens alla zoner skynda, äflas, för att fylla sitt enskildta och allas gemensamma lefnadsbehof. Det praktiska lifvet i hela sin omfattning, sin betydelse, sin storhet synes här trängt sig på honom. Dertill kommo hans egna, mångskiftande, rika och just derföre ännu ej för honom sjelf fullt klara och bestämda anlag. Hvad skulle blifva af dem? Det är ej minst den blifvande historieskrifvaren, som vaknar. Också blickar tanken derpå fram i hans bref.

I den sinnesförfattning, som framkallats af nämda samfälda orsaker, grep han, efter sin hemkomst, det af Sv. Akademien offentliggjorda täflingsämnet: "Om inbillningskraftens inverkan på uppfostran" och skref inom fjorton dagar sin afhandling deröfver vid en väns bord. Innehållet tyckes ha flödat fram. Få förändringar voro att göra, tiden medgaf ej renskrifning, den ursprungliga handskriften måste till Akademien insändas. Stora priset blef för andra gången hans vinst. Första

gången var det *vältalaren*, tolk för den blifvande *häfdatecknaren*, som vann samma pris. Nu eröfras det af *tänkaren*. Vi se de stora pulsådror, som genomgingo Geijers lif. Sjelf återsåg han först efter mer än ett fjerdedels århundrade den 1810 författade prisskriften. "Men," säger han 1834 i sina "Minnen", "eger den något af den sinnesstämning, hvari den författades, så måste den bära vittne om en kraft, som begynner känna sig och deraf har sin glädje."

Samtidigt med detta författarskap börjar han studera Bibeln och Luthers skrifter. Närmaste frukterna häraf blefvo en liten skrift: "Om falsk och sann upplysning med afseende på religionen" *) och en uppsats i tidskriften Idunas 2:dra häfte: "Om historien och dess förhållande till religionen m. m.", **) båda 1811, samt följande året: "Andliga Sånger," som voro beräknade för den nya Psalmbokskommitén, der Wallin blef hufvudmannen och slutligen ensam fullbordade sitt verk till Svenska kyrkans uppbyggelse och sin egen odödliga ära. Man ser, hvilken väsentlig roll religionen spelade och alltid spelat i Geijers andliga lif.

Egnade han i förenämda uppsatser sitt snilles tankekraft åt lösningen af tidehvarfvets, ja, mänsklighetens vigtigaste tankeproblem, och utgöt han i "andliga sånger" sitt fromma hjertas hängifvenhet åt vår religions gudomlige stiftare och åt verldsskapelsens kärleksfulla allmakt, så egnade han sig ock samtidigt som götisk förbundsbroder åt upplifvandet af fosterlandets

*) Denna lilla skrift synes obehagligt träffat gustavianska tidens män. Bevisen finnas på mer än ett ställe i Wallmarks »Journal för litteratur och teater» m. m. Troligen gaf den ock första anledningen att misstänka Geijer för anhängare af, hvad man kallade, »den nya sekten» och dess grundåsigter, schellingianism.

**) Denna uppsats afslutades aldrig enligt sin första plan. Vissa åsigter deri rörande förhållandet mellan »Religion och moralitet», framkallade en motskrift af S. Grubbe, hvilket föranledde en offentlig polemisk skriftvexling mellan de båda tänkarne 1812. Geijers svar på Grubbes första skrift finnes ej upptaget i den förres Samlade Skrifter.

gamla minnen, för att väcka den forna kraften, de forna dygderna åter till lif. I hvarje ny riktning, hvari hans ande var verksam, uppträdde han med hela kraften af en djup, rik och hänförd själ. Man skulle vid denna tid haft svårt att förutsäga, på hvilket hufvudämne han en gång skulle företrädesvis sammantränga sin själs kraft. Sjelf hade han vacklat *) mellan tvänne. Det var historia och filosofi. Omständigheterna bestämde honom för det ena, men hans själs innersta behof tvang honom att aldrig släppa äfven det andra ur sigte. Skall man tro Tegnérs uppgift, fans det ännu en tredje riktning, hvari han skulle hafva tagit plats framför sina yngre samtida, om han deråt på allvar velat egna sig. Det var på det skönas område. Vi skola snart se, hvarpå Tegnér stödde sin åsigt.

Det var fosterlandet och religionen, som gjorde Geijer till *skald*. Såsom sådan uppträdde han först i och genom det Götiska Förbundet, hvarur den s. k. Götiska Skolan i vår litteratur utgick. Forskning i fosterlandets häfder, uppdagandet och förklaring af dess synliga minnesmärken, gestaltning i sång och konst af dess minnen och egendomliga, kraftiga forntidslif voro, som vi veta, detta Förbunds egentliga mål. I dagens kritiska strider deltog det ej. Det verkade, hvad man kallar, positivt.

Vägbrytaren på den fosterländska skaldekonstens område var inom Förbundet Geijer. Utom det samma hade redan Tegnér låtit beslägtade toner ljuda, men snart började äfven hans sång att ur Förbundets midt klinga med allt starkare och fylligare ton, tills den sprang vidt utöfver fäderneslandets gräns. Så skapades klara, åskådliga, allmänt fattliga skönhetsbilder, som uppstäldes emot fosforismens ej sällan oklara, svårfatt-

*) Se bref till föräldrarnr $^{14}/_{1}$ 1810 och B. C. H. Höijers bref $^{5}/_{12}$ 1809. Geijers S. Skr. del 8, s. 549—50.

liga töckenbilder. Den svenska sånggudinnan visade, huru hon såg ut i sin rätta gestalt. Den mantel, hvarmed hon draperade sig, var än enkelt allvarlig, än skimrande i himmelens klaraste färger, men i båda fallen med behag. Hon hade fått kropp, men med en frisk, djuptänkt själ, hon var ej blott en ande, som förlorade sig i dunkla rymder eller förtonade i blotta klagoljud. Sådana voro frukterna af Geijers och Tegnérs förenade verksamhet.

Men Geijer öfverlät snart åt sin, enligt hans åsigt, poetiskt rikare begåfvade förbunds- och skaldebroder att fortsätta denna verksamhet i poesiens ursprungliga form, versformen, medan han sjelf fördjupar sig i sitt lands häfder och mer och mer ger prof af sin forskning på ett sätt, som bådar ett nytt tidehvarf för uppfattningen och teckningen af vårt lands natur och odling och vårt folks öden. Häri låter han ock nu sin själs poesi företrädesvis uppgå. I versformen blommade hon egentligen upp, som vi sett *), i den götiska tidskriften Idunas första häften. Vi förnimma väl äfven sedermera ljuden från hans harpa, men jämförelsevis sparsamt. Också ansåg han dem sjelf endast som "stycken af en skald, som aldrig varit det helt." Likväl möta vi här dikter, som höra till det mest egendomliga vår poetiska litteratur eger. Dit höra åtminstone Vikingen, Den siste skalden, Den siste Kämpen, Odalbonden, Den lilla kolargossen, ja, Manhem, den i uppfattningen storartade Carl XII, Orden 1818 till marschen vid Narva, Marsch vid Gustaf Adolfsfesten 1832, Resedan och flera små-stycken, som likväl först genom sin melodi, hvartill de bilda ett fast underlag, få sin fulla poetiska betydelse.

Man finner hos Geijer knappt ett spår af inflytelse från någon annan skald, någon skola, något manér.

*) Teckningen af Götiska Förbundet.

Den hos flera bland Förbundets mest framstående medlemmar ej ovanliga götiska öfverdriften söker man ock i det närmaste förgäfves hos Geijer. Endast Manhem, som synbarligen är ett utbrott af den fosterländska känslans nngdomliga uppbrusning, sådan hon inom För bundet ville göra sig gällande, blottar vissa drag af denna öfverdrift. Också var detta skaldestycke Idunas inledningssång. Såsom sådan synes det haft till syftemål att uttrycka göternas stämning och åsigt. Föröfrigt låter Geijer hvarje bild framstå i sin egen färg, sin egen osminkade gestalt. Detta gäller företrädesvis några af hans första mest berömda dikter, som afspegla ej blott befryndade karakterstyper i heden tid, utan äfven på samma gång i olika riktningar en hel tidsålder. Så få vi i Vikingen en klar, åskådlig bild af den nordiska hedendomens äfventyrliga lif, som finner sin glädje i striden, i farorna, ja, i döden. I Den siste Kämpen och Den siste skalden möta vi nya och dock beslägtade bilder från samma tid, ehuru de flyttats nära gränsen af en ny tidsålder, den kristna, som skymtar och ger en färgbrytning af stor effekt. Odalbonden är åter en ny företeelse på samma grund, ehuru dess karaktersdrag sträcka sig långt fram i tiden och kunna ännu spåras hos den sjelfegande svenske eller nordiske bonden och bergsmannen. Vi se nämligen här en starkt utpreglad känsla af den egna personlighetens värde, sjelfständighet och kraft. Geijer var sjelf en typ af denna ursprungligt nordiska karakter, ehuru i sina hufvuddrag mildrad af en högre bildnings inflytelse. Också blef, som vi framdeles skola få se, personlighetens fulla uppgång i hans medvetande af genomgripande betydelse för hans återstående lif.

Någon *) har velat påstå, att Geijer som skald mottagit väckelse af Danmarks rikast begåfvade poetiska

*) Orvar Odd: Grupper och Personager.

snille, af Oehlenschläger. Sådant låter visserligen säga sig, men huru skall det bevisas? Ej ett ord af Geijer sjelf förråder något, som kunde tjena till bevis. Götiska Förbundet sökte ock sin egentliga utgångspunkt i våra storartade fornforskare i Carl XI:s tid och i fornsagorna sjelfva, ehuru det ock uppmärksamt följde, hvad som tilldrog sig i Danmark. På Geijer synes dessutom Oehlenschlägers poetiska författarskap ej hafva gjort något företrädesvis gynsamt intryck. Han var för mångordig, för uttänjd i formen, han arbetade för "makligt," säger Geijer. De voro ock två vidt skilda karakterer, i vissa fall motsatser. Också fann Geijer föga behag i den danske skaldens personlighet. Han mötte en svaghet, en art fåfänga, som stötte honom tillbaka. Också har Geijer alltid synts mig vara en långt mera ursprungligt nordisk natur än Oehlenschläger. Nej! Geijers skaldestycken ha otvifvelaktigt sprungit upp ur nordiskhetens oblandade ursprungskälla. Denna är att söka i fornhäfden sjelf och i djupet af Geijers eget bröst. Här ser man den botten, hvarifrån diktens toner återklingade. Också märker man i hans väsende, ju mera det utvecklas, drag af den fornåldriga nordiska sierskans, Völans, tankerika, känslodjupa, i uttrycket brutna, mer antydande än fullt uttalande natur. Han går gerna åt djupet, väcker mera än genomför. Källans botten liksom sjunker mer och mer undan, medan ådrorna flöda rikare. Men i samma mon springa tankar mer än bilder upp i dagen. Den formbildande fantasien får, äfven i den bundna stilen, versformen, vika för den öfvermäktiga tanken eller för känslan, som helst ger sig luft i toner. Men den fulla åskådligheten i hans tidigare skaldestycken kan likväl ej förnekas. Siarenaturen tog deremot i hans sista lefnadsperiod öfverhand.

För Geijers skaldegåfva har Tegnér mer än en gång uttalat sin beundran. Så yttrar han i bref 1821: "Ett sådant poem som Geijers Vikingen ha vi knappast på svenska"; och 1822: "hvilken svensk skald, af oss yngre nämligen, har skrifvit ett sådant stycke som Vikingen eller Den siste skalden!" — Män *) med insigt och omdöme ha i senare tider till och med jämfört Geijers Vikingen med Tegnérs Fritiof och i väsentliga fall gifvit den förre företräde framför den senare. Man kunde ock ur en viss ej oväsentlig synpunkt jämföra Geijers i allmänhet föga bemärkta dikt: "Lagen och Profeterna, en blick på tiden (1813)" med Tegnérs beundrade Napoleons dikter vid samma tid. I formens prakt, i språkets välljudande klang, i ingifvelsens hänförande kraft och i öfverraskande vändningar skall Tegnér alltid hembära segerkransen. Men skärskåda den olika uppfattningen af tidehvarfvets man och dagens händelser! Tegnér, eldig, uppblossande som han var, hade en oinskränkt beundran för snillet, i hvad form det än uppenbarade sig. Deraf bragtes han stundom i strid med sig sjelf, blottade inre motsägelser. Geijer var deremot företrädesvis en tänkande man, med en skarp och djup blick för historiska företeelser och karakterer. Det glänsande deri öfverväldigade honom ej, ehuru äfven han på religiöst moraliska grunder kunde någon tid missledas af sitt tidehvarfs fördomar. Han tog skenet för verkligheten. Men åtminstone i förenämda dikt torde hans uppfattning af Napoleon och tidsförhållandena komma sanningen och verkligheten närmare än Tegnérs.

Märkligt är, att Geijer, redan från begynnelsen af sin skaldebana, synes ej mycket besvärad af tekniska svårigheter. Man känner icke till någon föregående öfning. Likväl tillgriper han genast de konstfullaste

*) Bland andra Israël Hvasser i Sm. Saml. Skrifter.

sydländska versformer, vid denna tid knappt försökta i svenskt språk och, som man, ehuru med orätt, velat påstå, för det föga lämpliga. I synnerhet tyckes han känt öfvervägande böjelse för det nya Syd-Europas romantiskt episka versform, Ottave Rime, ty han har användt den i åtta stycken. Men äfven med den ännu konstfullare Terzinen, hvari medeltidens storartade målsman, Dante, skref sin ryktbara dikt, Divina Comedia, gör Geijer försök. Han infogar deri, ej utan framgång, Carl XII. Den synes ej olämplig att uttrycka det orubbliga lugnet hos en tragisk storhet, en heros, hvartill Geijer här upphöjer "kung Carl". I sonnetten, ett slags nyare tidens epigram, misslyckas han ej heller. Han har i den ingjutit några varma ord till Atterbom. Rikedomen på både stora och djupa tankar spränger ingenstädes formen; den bindes tvärtom till sin fördel deraf. I sanning! det ser ut, som skulle Geijer blott behöft *vilja*, för att *kunna*. Så menar ock Tegnér. "Hade Geijer," säger han, "velat egna sig åt skaldekonsten, så hade han äfven deri öfvergått oss alla." Möjligen innebar detta yttrande en öfverdrift. Också öfverensstämde det ej, som vi veta, med Geijers egen åsigt om sin egentliga kallelse.

Man kan ej utförligare teckna någon af denna tids tvänne utmärktaste fosterländska författare, Geijer och Tegnér, utan att mer eller mindre vidröra äfven den andre. I vissa riktningar samverkade de, i andra kunde de väl ock mötas, men med stridiga åsigter. Huru olika deras natur än var, fans dock en punkt, hvari de alltid stämde öfverens. Det var i kärleken till fosterlandet. Också kan man väl säga, att de i sina dels likartade, dels olikartade egenskaper tillsamman förestälde det hela eller det svenska folkets naturliga begåfning, men här stegrad till genialitet. Det enkelt storartade, djupsinniga, tankfulla är hos vårt

folk förenadt med det glänsande, det blixtlikt uppflammando, som framkallas af ögonblicket och deraf i någon mon bestämmes. Öfverdriften, flärden, slöseriet ligga här nära. Erfarenheten har så i historien som i det dagliga lifvet visat, att måttan ej är nordisk, folket har lätt att öfverskrida dess gräns. Man kan efter omständigheterna betrakta denna benägenhet som ett fel eller som en förtjenst. Men visst är, att man i denna förening af stridiga egenskaper skönjer källan till den oro, den inre motsägelse, som rufvar i den nordiska, åtminstone i den svenska folknaturen och på ett synnerligen märkbart sätt karakteriserar våra stora företrädesvis poetiska personligheter. Derföre äro ock de nationella skalderna folkegenskapernas förnämste målsmän.

Så uppenbara sig hos Tegnér vårt folks mera lysande egenskaper. Hans sångmö är en stolt, effektfull, liflig skönhet, som vet att pryda sig. Hon synes ock ha i sitt våld ett outtömligt förråd af försköningsmedel. Der blixtra oupphörligt juveler i hennes hår. Men den yttre skönheten motsvaras af en inre, hon har ett bestående, ett högt värde. Otaliga äro derföre hennes beundrare, hennes älskare. Vid hennes sida tar sig den enkla, allvarliga Geijerska sångmön ut som en anspråkslös, oprydd skönhet från den aflägsna landsbygden bredvid den praktfulla skönheten vid konungars och furstars hof. Men det inre värdet framträder så mycket mera klart och bestämdt. Hennes hållning är ädel, ehuru för mången något stel och sträf. I sitt första uppträdande blottade hon ock något af den hedna kämpens manliga, trotsiga själ. Vek var hon aldrig, grann ej heller. Hon försmådde tillfällighetsprydnader, men var till sitt innersta väsende så mycket mera sann. Enkel, oprydd sanning är ock den Geijerska sångmöns hufvudsakligaste förtjenst.

Jämföra vi alltså Geijer som skald med samtida mera begåfvade skalder i vårt land, så finna vi dem visserligen fantasi- och bildrikare i smått, men i troheten mot den bild Geijer tecknar har han ingen öfverman, få sina likar. Särskildt förefaller han i jämförelse med Tegnér det förvekligade nutidssinnet må hända något hård eller ej fullt estetiskt genombildad, men det kommer sig just af nämda trohet, från hvilken Tegnér i sin ryktbaraste dikt, Fritiofs Saga, med vett och vilja afvek, för att behaga en mera känslosam, en mera finkänslig och må hända flärdfull tidsålder. Denna afvikelse, hvarigenom så väl Fritiof som Ingeborg fick väsentliga drag af en själsstämning, som egentligen är en frukt af en nyare tids högre odling, har också helt visst ganska mycket bidragit till den verldskunniga diktens i våra dagar sällsynta framgång.

Den enkla storheten i Geijers diktarenatur har ingen bättre antydt än skalden Vitalis, då han i några s. k. distiker karakteriserar våra på hans tid lefvande mest uppburne eller bemärkte skalder. På Geijer tillämpar han nämligen den bekanta fabeln om räthonan, som förebrådde lejoninnan, att hon hvarje år framfödde blott *en* unge. "Ja," svarade med stolthet skogarnes drottning, "*en*, men ett lejon."

Från Geijer skalden till Geijer *häfdatecknaren* är öfvergången lätt och naturlig. Vi hafva hört hvad som karakteriserar den förre i hans mest berömda skapelser. Det var den åskådliga framställningen af karakterstyper, hvari vi på samma gång skåda ett tidehvarf. Dessa egenskaper äro äfven häfdatecknarens, då han går att uppsöka och teckna verkliga, historiska personligheter och händelser. Sanning är här ett oeftergifligt vilkor. Också var hon Geijers gudinna. Den samme han är som skald är han alltså äfven som häfdateck-

nare. Den förre blott föregick den senare, tills skalden uppgick i historieskrifvaren.

Betydelsefullt nog skymtade den blifvande häfdatecknaren ej så litet fram redan i hans första offentliga författarskap, i det 1803 prisbelönta äreminnet öfver Sten Sture den äldre. Han var likväl der bunden af ett ännu allherskande fornakademiskt manér. Men man tycker sig märka, huru hans vaknande genius rycker på de fängslande banden och någon gång sliter dem, för att gifva drag af sig sjelf.

Den honom öfverraskande framgången manade till ett nytt försök. Denna maning kom ej egentligen från honom sjelf. Han skulle försöka sig på Axel Oxenstjerna. Men sanningen tog mer och mer ut sin rätt, manéret blef honom motbjudande och han misslyckades (1805). Tegnér har i bref af den 14 Nov. samma år till sin vän And. Carlsson af Kullberg härom yttrat sig på ett ganska märkligt sätt. "Ett vackert stycke", skrifver han, "täflar i år i Sv. Akademien, och det är Geijers Äreminne öfver Oxenstjerna. Något sådant har jag icke läst på vårt språk, Gyllenhjelm *) kanske undantagen. Möjligtvis likväl, att dess belöning möter svårigheter, efter det aldeles icke är i fransyska, enda saliggörande smaken. Schillers stora ande sväfvar öfver hela stycket, som fordom Roms örn öfver ett slagfält. Laga, att du får se det hos Rosenstein. Jag är öfvertygad, att du skall finna det förträffligt."

Detta äreminne har aldrig blifvit offentliggjordt. Geijer sjelf kallar det "ett misslyckadt försök." Men innehåller Tegnérs omdöme en sanning, så är detta Geijers "försök" betecknande så väl för hans inre utveckling, som för den dåvarande Sv. Akademiens ståndpunkt. Vi se då den allt mera vaknande historieskrif-

*) Lehnbergs bekanta Äreminne, som på sin tid ansågs för ett mästerstycke i vältaligheten.

varen gå den historiska sanningen, sådan hon än var, närmare in på lifvet, och försmå en utsmyckning, som blott skulle bortskymma eller förfalska henne. Det var en nyhet, som blottade håltlösheten i det gamla äreminnet. En sådan djerfhet kunde den tiden ej vinna uppmuntran af de tongifvande herskarne i snillets verld.

Betydelsen af Geijers förnämsta skaldestycken för den blifvande häfdetecknaren är redan antydd. Följer man hans inre utveckling, sådan den ger sig tillkänna i hans författarskap, ser man, huru historikern mer och mer arbetar sig fram. Det visar sig äfven i den växande benägenheten att historiskt belysa det ämne, han behandlar. Men med den omfattning hans studier fått, då de, i öfverensstämmelse med hans mångfaldiga anlag, skredo in på skilda kunskapsområden, är det ock naturligt, att nämda belysning får ett vidsträcktare och rikhaltigare omfång än som annars är vanligt. Dertill komma djupsinnet och reflexionens styrka, som förråda tänkaren. Emellertid synes allt bevisa, att naturen danat honom till häfdeforskare och historieskrifvare. Det var således en lycklig händelse, som ser ut som en Försynens skickelse, att han 1809 kallades till docens i historien och ej, som tillämnadt var, i filosofien, vid Upsala Akademi. Härmed hade han fått ett fast mål för sitt lif och detta på ett område, som låg hans natur närmast. Men sådan denna var, måste inom området för hans forskning dragas ej blott den yttre politiska historien, utan äfven den inre odlingshistorien, som just utgör kärnan i mänsklighetens historia. Det blef för honom en skola, hvarur personligheten, friheten, således äfven hans egen, slutligen klar och fullfärdig utgick.

Vid hvarje nytt steg, som Geijer tog på den offentliga författarebanan, blef det mer och mer synligt, att man här hade framför sig ett ovanligt rikt

och djupt snille och dertill en personlighet, som i sin ädelhet, sin kraft och sitt allvar ingaf högaktning, ja, beundran. Så började han redan tidigt att för mängden blifva en s. k. auktoritet. Hans deltagande, hans förord tilldrog sig den allmänna uppmärksamheten och förde sakerna framåt.

Då Arv. Aug. Afzelius 1814 stod färdig att offentliggöra sin rika samling af Svenska Folkvisor, sökte han alltså Geijers biträde. Huru denne för saken vans, ha vi förut berättat vid teckningen af Götiska Förbundet. Melodierna grepo honom och han var besegrad. Nu öfverlät han sig med hela sin själ åt folkvisans studium och mindes ännu på sin ålderdom med välbehag denna tid. Frukten deraf blef den förträffliga inledningen, uppsatsen "Om Svenska Folkvisan", och senare "om Omqvädet". I den förra förråder sig äfven häfdeforskaren. Han förbinder dessa visor med historien, undersöker deras uppkomst och bestämmer deras betydelse och värde äfven i historiskt hänseende. Så förkonstlad var ännu bildningen i vissa framstående kretsar, som lefde på traditionerna från fordom, att man från ett visst håll kunde, såsom det synes, våga försöket att förlöjliga dessa enkla visor såsom "dräng- och pigvisor", ehuru de en gång utgått från sin tids förnämsta kretsar, men, af dem småningom förskjutna, nedgått till det egentliga folket och der troget bevarats i århundraden. Men löjets udd bröts mot Geijers redan pansarhårda auktoritet, visornas melodier blefvo en makt och poesien i sin enklaste, enfaldigaste drägtlikaså.

Geijers förberedande studier för hvad man egentligen kallar historien börja nu allt mera träda i förgrunden. Så ger han i Idunas 6:te häfte ett i både uppfattning och framställning storartadt utkast till beskrifning af "Den skandinaviska halfön", dess natur och folk och bådas sammanhang. Det blef sedermera in-

ledningen till ett af hans stora historiska verk, till "Svea Rikes häfder". Svenska litteraturen har ej att uppvisa renare och säkrare drag af en upphöjd fosterländsk anda. En sådan teckning var värdig att sättas i spetsen för ett arbete, som gjorde epok i vår häfdeforskning.

Utnämd 1817 till professor i historien vid Upsala Akademi fortfar Geijer att tid efter annan offentligen meddela de spridda frukterna af sina allt mera djupt gående och vidgade studier. I bredd med historien gå synbarligen ännu filosofi, vitterhet och konst. De räcka hvarandra handen och gjorde det väl alltid, ehuru tillfälligheter blott läto mängden blicka in i deras trogna förbund i Geijers själ. Sålunda möter man företrädesvis estetikern 1817 i uppsatsen "Om de nordiska myternas användande i skön konst." Men året derpå är det den djupsinnige historikern, som talar i den ofullbordade afhandlingen om "Republikanism och Feodalism, ett bidrag till samhällsförfattningens historia". Den meddelades i Upsala tidskriften Svea, som utgafs af en förening politiskt liktänkande lärde män. Samtidigt drager han, med den sin kraft kännande mannens mod, i fejd mot en annan jätte i kunskap och förmåga, mot Joh. Gabr. Richert, i frågan om den akademiska jurisdiktionen eller lagskipningen. Man befann sig på ett öfvergångsstadium, der ett gammalt och ett nytt tidehvarf pröfva sina bästa krafter. Utgången kunde ej blifva tvifvelaktig. Den skall framdeles få sin belysning.

Icke utan betydelse för Geijers ståndpunkt vid denna tid är äfven hans föreläsning "Om historiens nytta", meddelad 1819 i Iduna. Utgångspunkten, slutpunkten, ja! lifvet, kärnan i hans verldsåsigt var religiös. "Kunskapens träd på godt och ondt", säger han ock här, "ställer en helig lära i spetsen för all historia.

Man kan säga, att det är hela historiens symbol.“ Derföre grundlägges studiet af den allmänna historien lämpligast med Bibelns historiska berättelser. Mänskligheten historia blottar likväl ej en bestämd tillväxt i lycka eller dygd, utan i kunskap, i kännedom af sig sjelf, hvilket just menas med “odling.“ Tiden blir både bättre och sämre, men den neutrala linien mellan det goda och det onda blir allt mera sammanträngd. Man *måste* göra sitt val. “Lifvet, historien är söndringsprocessen.“ “Den eviga freden“, heter det, “ha några filosofer ännu fastställt för tidigt, då de satt henne vid historiens afslutning. Dess sista akt låter oss ej förvänta någonting sådant, utan snarare det största af alla krig.“ Summan af all mänsklig lefnad blir en pröfning, en rening för ett bättre. — Studiet af den fosterländska historien grundlägges deremot naturligast med Snorre Sturlasons Konungaböcker. Man måste vid undervisningen i historien väcka och anlita det *sympatetiska* intresset, innan man öfvergår till det *pragmatiska.* Det *moraliskt religiösa*, såsom det högsta, tillfredsställes af sjelfstudiet, som är mannens.

Då man känner den religiösa anda, som genomgår denna föreläsning, liksom Geijers hela personlighet, måste man förundra sig öfver det anfall, som ett förut nämdt parti med högt uppsatte män i spetsen just vid denna tid måttade mot Geijers religiösa tro och öfvertygelse, med synbarligt syfte att tillintetgöra hans både mänskliga och medborgerliga anseende, ja, att drifva honom i landsflykt. Men berättelsen härom hör till den afdelning af dessa teckningar, hvari ett ord egnas äfven åt den religiöse och filosofiske tänkaren.

Den skrift *), som gaf anledning till förenämda försök att, så att säga, med ett slag krossa Geijer och dermed ock hans familj, är märklig äfven derföre, att

*) Om Thorild. Tillika en filosofisk eller ofilosofisk bekännelse.

hon bereder öfvergången från hans första förut antydda utvecklingsstadium till det andra. Vi hafva sett, huru han under det förra rörde sig på många vägar, men ock, att de historiska studierna med deras synliga frukter mer och mer träda i förgrunden. Under det nu inträdande stadiet synes historiens ande bemäktigat sig honom nära nog helt. Blott någon gång höra vi, liksom i förbigående, en och annan ton från hans skaldeharpa, eller förnimma vi en i hast framkastad tankeserie, som förråder, att äfven tänkaren, ehuru i det dolda djupet, ej är overksam. Äfven han arbetar i all tysthet på sitt framtidsverk. Geijers bidrag till tidskrifter blifva nu sällsporda. I Iduna uppträdde han för sista gången i 9:de häftet (1822) med sin öfverallt med stort bifall mottagna afhandling: "Om den gamla svenska förbundsförfattningen" *), som sedermera till en väsentlig del ingick i Svenska Folkets Historia, del. I, kap. 7. Det synes som skulle man i och med denna afhandling fått mera allmänt klart för sig, hvad Geijer redan var som fosterländsk häfdeforskare och ännu mera hvad man med säkerhet hade att af honom hoppas. Också lät uppfyllelsen af detta hopp ej länge vänta på sig.

Med "Svea Rikes Häfder", hvars första och enda del, omfattande det hedniska tidehvarfvet, utkom 1825, är den store fosterländske häfdeforskaren och historieskrifvaren fullmogen. Han står här med ens upp som den förste i sitt slag i vårt land och finner säkerligen ej många likar hos andra folk. Här bryter han mångenstädes bygd, han rödjer och plöjer och sår med

*) Bland hufvudkällor, begagnade för denna afhandling, nämnas ofta våra gamla Landskapslagar. Geijer hade härunder funnit behof af nya kritiska upplagor af dessa vår äldsta litteraturs förnämsta skatter. Han uttalar i en not denna sin åsigt. Följden synes blifvit det uppdrag, som lemnades Collin och Schlyter, och af den senare genomförts på ett sätt, som i utlandet tilldragit sig stor uppmärksamhet.

kraftig och full hand. Den skarpa kritiska blicken, som sofrar det sanna från det falska, dikt och saga från verklighet, är endast jämförlig med den förmåga, hvarmed han lägger grunden till — skall jag säga det? — den stolta byggnad, som vi kalla vår historia. Här sprängas block, här jämnas mark, för att göra denna grund fast och säker. Språkformen motsvarar storheten i anläggningen, i syftet. Den är enkelt storartad, med en genomskinlig klarhet, gående på sak. Man skönjer en djup fond af poesi, men den missleder honom ej.

Anläggningen är likväl tilltagen för stor, för att i samma omfång kunna af en man fullbordas. Det är ett icke ovanligt svenskt drag. Geijer insåg troligen längre fram*) svårigheten att genomföra sin teckning i denna skala, ville derföre förminska den till ett mått, som kunde vara tillräckligt för ett människolif.

Han hade redan tidigt börjat drömma om en svensk historia, på hvilken han ville arbeta. Det skulle blifva hans lifs uppgift, hans ära. Redan i bref från England 1809 tränger sig denna tanke fram. Den följer, den oroar honom framgent. Närmare tjugutalet får han ett kungligt uppdrag att skrifva en mindre sådan historia för, som det synes, en fransk tidskrift, på samma gång man önskar honom till kronprinsen Oskars lärare. Det senare afböjer han, emedan han anser sina kunskaper ej ega erforderligt omfång, men i sjelfva verket, emedan han ej vill lemna sin akademiska lärarebefattning och afbryta sina vetenskapliga studier, sina forskningar. I bakgrunden skymtar ock obenägenhet för tvånget i ett möjligt hoflif. Om det äskade historiska utkastet ger han deremot löfte, ehuru

*) Straxt efter utgifningen af 1:sta del. hyste han mera sangviniska förhoppningar. Ett högt bildadt och ovanligt begåfvadt fruntimmer af hans närmare umgängeskrets frågade honom då, när han trodde sig kunna fullborda det hela af sitt verk. "Om tio år" blef ögonblickligen hans svar.

det allt mindre behagar honom, då han sväfvar i okunnighet om dess egentliga bestämmelse. Slutligen får han äfven från annat håll, från utlandet *), uppdrag att utarbeta en något utförligare svensk historia.

Af "Svenska Folkets Historia" utkom alltså 1:sta delen 1832. De två följande delarne blefvo tillgängliga 1834 och 1836. Slutpunkten var här en i historien ovanlig handling, då Gustaf Adolfs dotter 1654 öfverlemnade spiran åt Carl Gustaf, nedsteg från tronen och lemnade sina fäders land. De teckningar, Geijer i dessa delar med säker hand gaf, tilldrogo sig allmän beundran, och man förutsåg med längtan fortsättning och fullbordan af ett verk, som skulle blifva vår historiska litteraturs förnämsta prydnad och ej litet gifva väckelse åt vår nationella sjelfkänsla. Men äfven denna längtan skulle blifva otillfredsstäld.

Emellertid är detta fosterländskt historiska arbete, äfven i sitt ofullbordade skick, hittills den förnämsta blomman af svensk häfdeforskning, svensk historisk konst. Sent, om någonsin, skall Geijer häri finna hos oss sin öfverman, kanske sin like, ehuru han sjelf, som vi veta, lifligt önskade och med visshet hoppades att blifva besegrad af en ännu större efterföljare. Att utförligt teckna detta arbetes mest framstående förtjenster tillkommer ej mig och torde i alla fall här vara obehöfligt. De äro allmänt kända och erkända, äfven utom vårt land. Men det dristar jag säga, att svenska folkets historia aldrig förr så blifvit skrifven, ehuru ganska många med mer eller mindre framgång derpå försökt sig, ty det fosterländskt historiska forskningsfältet har länge varit det med förkärlek uppbrutna och odlade

*) De bekante professorerne i Göttingen, Heeren och Ukert, hade börjat utgifva ett historiskt bibliotek, hvartill de utmärktaste historieskrifvarne i särskilda länder skulle bidraga med sitt lands historia. För Sverige anmodades Geijer.

i Sverige. Andan i Geijers historia är ock allt igenom så svensk, att något dermed jämförligt svårligen kan upptäckas i något annat svenskt snilleverk. Vi hafva här en spegel, hvari vårt folk kan se sig sjelft i förflutna tider, för att deraf lära för de kommande. Skarpt framträda de tecknade karaktererne, i synnerhet de, som blotta kraftfulla svenska konungadrag. Det konungsliga sinnet, som hos oss är en ursprungligt nationel egendomlighet, går ock som ett drag af varmluft genom det hela. Detta blef äfven Geijer under alla sin lefnads skiften trogen. Han tecknar sitt folk, men sjelf lefver han deri, som ett stort hjerta lefver i sin kärleks mest dyrkade föremål. Värman deraf strömmar emot oss. Man kan ej undgå att deraf mottaga intryck. Stundom framljungar från händelsernas egen botten en reflexionens blixt, som med ens belyser en historisk karakter, en handling, ett tidehvarf. Det var, om man så vill, Geijers manér. Men just härigenom hör han till de filosofiskt pragmatiska historieskrifvarnes skola, der en Tacitus, en Johannes Müller, en Guizot m. fl. hos andra folk och i skilda tider intaga de mest framstående platserna. Jag vågar tvifla, att Geijer behöfver vika tillbaka för någon af dem.

I Sverige mottog man detta alster af ett stort fosterländskt historiskt snille med den känsla af tacksamhet, hvarmed ett folk helsar sin äras, sina ödens ypperste tolk. Geijer hedrades af alla och hans namn fick en klang, som starkt och med välbehag återljöd i alla svenska hjertan. Han stod nu på middagshöjden af sin ära. Men den tid skulle komma — och den var icke heller långt borta — då man från ett håll skulle försöka att rifva honom ned derifrån, under det man från ett annat lyfte honom ännu ett steg högre upp. Framtiden skall icke tveka om hans rätta plats.

Se vi nu tillbaka på Geijers lif före tillkomsten af hans lefnads hufvudarbeten, så tycka vi oss finna, att hans föregående verksamhet i olikartade riktningar, medvetet eller omedvetet, varit liksom en fortsatt förberedelse för dessa hans andes och forsknings mest berömda alster. På historiens fält sammanlöpa nämligen snart sagdt alla trådarna af hans naturs rika begåfning. Så tyckas diktareförmågan och konstsinnet ge de historiska bilderna deras helgjutna, åtskådliga form; det musikaliska sinnet visar sin tillvaro i språkets rena, klart ljudande klang; den filosofiska skarpblicken förråder sig i uppfattningens säkerhet och reflexionens djup, medan i det helas sammanträngda form afspeglar sig en stor och ädel personlighets mognade kraft. Det rika vetandet, det ansträngda studiet, den mångåriga själskampen framburo här sina skönaste frukter. Vi må blott beklaga, att mäktiga så yttre som inre omständigheter grepo störande in i hans forskningar för de stora historiska verkens fullbordan. Men en gång afbrutna, kunde de ej återtagas och fortsättas, förr än hans själs, ja, kropps styrka var spild i en strid, som, enligt hans öfvertygelse, gälde fädernesländets närvarande och framtida väl. Och för det ansåg han sig böra offra allt, till och med sitt lif. Döden steg alltså in i hans boning, då han, efter fullbordadt värf, åter stod färdig att ostörd, som han trodde, fatta det förflutnas tråd och hans fosterländska sinne lifvades af en nyvaknad förhoppning.

Men hvari de nämda "störande omständigheterna" bestodo, skall få sin förklaring i näst följande teckning, der ur skildringen och tydningen af Geijers ryktbara "affall" framgår den *politiske mannen*. Vi träda med detsamma in i Geijers sista, ej minst märkliga lefnads-

period, då han ej blott skref, utan äfven lefde sitt lands història, i det han sjelf som handlande grep in i dess inre utveckling och blef på visst sätt en historisk personlighet.

III.

Ingen människa, säger Geijer i talet öfver M. T. Cicero, kan tecknas utan i förhållande till sin tid. Gäller detta i allmänhet, huru mycket mera då om en man, i hvars hufvud och bröst tidehvarfvets skiftande åsigter arbetade med den makt, som hos Geijer. Hafva vi alltså i föregående teckning sett, huru de litterära förhållandena gestaltade sig i vårt land, då Geijer uppträdde som skald och bildade sig till häfdatecknare, så skola vi ock nu se, huru den *politiske mannen* framgår ur sin tids politiska förhållanden. Men härvid måste vi börja med att antyda vissa drag i utvecklingen af den stora verldshändelse, som gifvit den nyaste tiden dess riktning, dess karakter.

Franska revolutionen af 1789 hade icke förgäfves kastat ut i verlden frågan om människans rättigheter, hennes frihet. Men misstydd, missbrukad framkallade hon ur sig och mot sig en militärdespotism, hvars like i utsträckning, glans och våldsamhet den kristna tiden i Europa ej kan uppvisa. Det var en skapelse af ett utomordentligt krigaresnille i förening med en ärelystnad utan gräns. Troner störtades, gamla former bortkastades, allt omskapades, och furstarne, der de ej fördrefvos, blefvo, liksom folken, den store härförarens slafvar. Men ett förstod han ej: den nationella folkkraftens betydelse och makt. Han väckte den genom

förtryck, blef af den besegrad, hans välde sammanstörtade och sjelf sändes han att dö på en klippa i verldshafvet.

Folken hade sålunda uppvaknat ur sin förnedring, lärt känna sin kraft, och den anda, som nu med sina växande anspråk mer och mer spordes i de nya stater, hvilka bildades på ruinerna af den kolossala Napoleonska statsbyggnaden, var ej mera den blinda underdånighetens. I den *nationella sjelfkänslan*, som gjorde 1813—1814 års befrielsekrig till en kedja af lysande krigarebragder, låg redan den *personliga frihetskänslans* frö utslaget. Furstarne och statsmännen hade, genom rika löften om friare statsformer, täflat om att åt båda gifva lif och näring, för att begagna dem som medel till befrielse från den gemensamme förtryckarens ok. Men dessa löften höllos ej. Med legitimitetens rätt eller i kraft af den lagliga arfsrätten återkommo de fördrifne furstarne och med dem gamla former, gamla grundsatser, der de ej skärptes. Hvarje frö, hvarje minne från den fruktansvärda revolutionens och de följande omstörtningarnes tid skulle qväfvas, utplånas. Fursten blef alltså, liksom familjefadern i uråldriga tider, fortfarande, snart sagdt, oinskränkt herskare öfver sina undersåter, sina s. k. barn. Åt honom skulle de blindt förtro sig och njuta sin materiella föda, ty den andliga, som vi kalla kunskap, var till större delen ej blott obehöflig, den var farlig. Systemet har kallats det Metternichska, efter den man, som var dess själ, liksom dess obevekligaste och segaste förkämpe och upprätthållare.

För att gifva detta system en religiös stämpel, befästa det med religionens helgd, slöto furstarne i eget och folkens namn en s. k. "helig alliance". Man skulle samverka och älska hvarandra som kristna bröder. Men denna kristliga kärlek, som i ett fromt ögonblick sprun-

git fram som en ingifvelse, icke ur en furstes, ej ens ur en mans, utan — som det numera uppgifves — ur en äfventyrlig qvinnas *) hufvud eller hjerta, synes icke legat synnerligen djupt. Den stod ofta på spel, i synnerhet vid den första furstekongressen 1815 i Wien, då man godtyckligt skiftade det stora Napoleonska arfvet.

Äfven Sverige var här på väg att blifva ett tvistefrö. Fråga väcktes nämligen, att den legitima, men fördrifna konungaätten skulle åter uppsättas på sin ärfda tron och Norge återlemnas till Danmark. Det var i fullkomlig öfverensstämmelse med det antagna systemet. Men kejsar Alexander, genom de föregående stora händelserna den mäktigaste i den lysande församlingen, stod i en outplånlig tacksamhetsskuld **) till Carl Johan och fann sig derföre manad att infria sitt löfte att blifva hans och föreningens ***) stöd. Han reste sig alltså och förklarade, att han skulle lemna församlingen och afresa, om denna fråga nu eller framgent upptoges till behandling. Och så ströks den från föredragningslistan. Men vi fingo längre fram nya bevis på den "heliga alliansens" likartade välvilja. Det var vid handläggningen af den länge omtvistade norska "liqvidationsfrågan", som af Danmark drogs inför det sjelfrådiga

*) Fru v. Krüdener, en tid kejsar Alexanders förtrogna. Hon nämnes ofta i den tidens tidningar i utlandet för det oväsende hon åstadkom genom att spela religiös svärmerska. I synnerhet var Schweitz skådeplatsen för hennes bedrifter, men hon utvisades slutligen derifrån.

**) Som bevis, utom hvad allmänt är kändt, må ur Geijers samtal med Carl Johan d. 12 Mars 1835 anföras dennes åsigt, att utan honom kriget mot Napoleon 1812 och 1813 fått en annan utgång. Alexander hade troligen gjort fred med Napoleon. Carl Johan styrde ryska reträtten 1812. General Lagerbring hade sett bref, som intyga det. Genom Carl Johans manövrer "fastlästes Napoleon i Leipzig". Han begärde då af Alexander stillestånd, som beviljades. Carl Johan nekade, ty segern skulle varit förlorad. Derpå stormades Leipzig. *Geijers Saml. Skrifter*, 2:dra uppl., del. 8, s. 656.

***) Sveriges-Norges.

europeiska tribunalet. En allvarsam brytning mellan Carl Johan och Alexander var nära att häraf blifva en följd; likaså vid tribunalets myndiga ingrepp i den beryktade skeppshandels-affären under senare hälften af 20-talet *).

Sverige och Norge voro emellertid de enda stater i Europa, som fingo behålla sina genom revolution förvärfvade fria statsformer och sin nya konungaätt. Större delen af de öfriga folken fann sig nedtryckt af den nya sakernas ordning. Jäsningen var ock i hjertat af Europa och i dess sydliga stater i ständig tillväxt. Flerstädes utbröt den tid efter annan i öppet våld, men qväfdes i blod. Det sorl, som mer och mer hördes från samhällenas botten, kom från den fjettrade folkviljan, som i djupet arbetade på en framtid äfven för sig. Dess allt häftigare genombrott har mången af de nu lefvande bevittnat. Europa har nämligen sedan denna tid varit en revolutionshärd med dess faror, dess fasor. Hvad man velat förebygga, har man just genom de otjenligaste medel lyckats framkalla. Se der frukterna af den "heliga alliansens" beryktade *restaurations-* och *reaktions-politik,* som i godtycket, våldet och folkens okunnighet sökte sitt förnämsta stöd.

Tidehvarfvets, från samhällets höjder och dess tänkare utgångna, åsigt om stat, furstar och folk, och den handling, som deri hade sin rot, fingo en ifrig målsman och anhängare i den nya *romantiken,* hvilken hos furstarne och statsmännen också i allmänhet stod i stor gunst. De egentlige tyske romantikerne, som i sitt andra utvecklingsstadium sett sitt ideal uppgå i medeltiden och derföre i det tredje blefvo i politiken reaktionära, blefvo det helt naturligt äfven i religionen. Några af dem öfvergingo alltså midt i protestantismens

*) Se om dessa frågor utförligt, bland annat, i Bergman-Schinkels "Minnen" del. 10 och 11.

fosterland till katolicismen och svuro som lydige tjenare påfvedömet och jesuitismen tro- och huldhetsed. Så långt gick det ej hos oss, ehuru en viss, åtminstone poetisk, sympati derför tycktes någon gång framskymta.

Den *götiska* skolan, med sin fosterländska grund och sitt fosterländska syftemål, bar ett starkt konservativt element i sitt sköte. Allt förträffligt uppsökte man, som det synes, helst i heden tid och på sin höjd under vår storhetsperiod. Att uppenbart vilja återföra hedendomen hade väl varit för starkt, ehuru hänförelsen derför hos en eller annan slår upp med en sällsamt blossande eld. I allmänhet nöjde man sig med att poetiskt besjunga den, att prisa dess verkliga eller förmenta dygder. Någon gång beklagar man dock förlusten af dess poetiska verldsåskådning. Med politik sysselsatte man sig, som det uppgifves *), föga. Man älskade företrädesvis att utgjuta sina fosterländska känslor, att forska i sitt lands häfder, att upplifva dess stora minnen. Hvad deri låg och hvad deraf följde, hafva vi förut antydt **). Med deltagande följdes ock regementsförändringen 1809 och man tyckes gillat den norska prinsens val till tronföljare. Men det nya valet af en fransk prins, som tillika var en revolutionens son, möttes ej af göternas sympati ***). Carl Johans uppträdande på svensk jord, hans personlighet, hans härförare- och statsmannasnille, som snart lade en afgörande tyngd i den allmänna europeiska befrielsens vigtskål, och slutligen föreningen med Norge tjuste dock äfven göterna och försonade allt. Han blef deras hjelte och en värdig grundläggare af en ny konungaätt i Vasarnes Sverige.

*) Geijers utkast till teckning af det Götiska Förbundet. Se Iduna h. 11 och Geijers Saml. Skrifter.

**) Teckningen af Götiska Förbundet.

***) "Skall jag döma andra efter mig sjelf", säger Geijer. Här må anmärkas, att det Götiska Förbund, som blef kändt 1811, funnits till som ett ungdomligt vänförbund några år förut.

I afseende på tidehvarfvets förut nämda politik hafva göterna i allmänhet ej uttalat, mig veterligen, någon bestämd åsigt. Varma anhängare af den nordiska forntiden, borde de hyst en afgjord sympati för folkfriheten. *Tegnér* har ensam vid denna tid uttalat den, på samma gång han med glödande harm och en bitter skärpa gisslar tidehvarfvets skenhelighet och uselhet. Den heliga alliansen och de jesuitiska grundsatserna hade ej en mera öppen och oförsonlig motståndare. Vill man se ned i botten af ett ädelt frihets- och sanningsälskande skaldehjerta, så hänvisar jag till hans tal 1817 och 1824, till sången öfver Elof Tegnér 1815, ja, till Napoleonsdikterna och ej minst "Nyåret" (1816). Men här möter en egen företeelse, som blottar motsägelser i Tegnérs natur. Man ser folkfrihetens förkämpe förlora sig i beundran för en despot, för Napoleon, som upphöjes till en heros. Förklaringen häraf tillkommer den särskilda teckningen af Tegnér.

Men huru förhöll det sig vid denna tid med *Geijer?*

Han synes visserligen ej hafva delat den ytterliga reaktionens åsigter, minst i religionen, ty deri var han en Luthers, protestantismens och Gustaf II Adolfs man, men han var dock konservativ på ett sätt, som gjorde honom till en viss, kanske ej så liten grad beroende af sitt tidehvarfs fördomar. Renheten, godheten och sannfärdigheten i hans natur gjorde honom företrädesvis benägen att se det vackra i sakerna, att se det bästa i allt. Misstanken att detta stundom kunde vara ett spel, en gemen eller lättsinnig lek, kunde ej utan påtagliga bevis uppstiga som en skugga i hans ljusa själ. Dessutom var han må hända något för mycket teoretiker, för att alltid se sakerna sådana som de verkligen voro. Han uppgjorde, äfven han, på fri hand tankesystem med alla de förutsättningar, hvarpå ett

sådant hvilar. Häri inpassas allt, häraf förklaras allt. Sådan är den ensidiga tankeverksamheten. Geijer låter sjelf längre fram förstå, att han i ett dylikt nät varit insnärjd. Hans fångenskap i tidehvarfvets åsigter får emellertid häraf sin förklaring. Vi se honom sålunda i talet vid Jubelfesten 1817 till Luthers och Reformationens minne till och med välsigna "den höga själ" *), i hvilken tanken på den heliga alliansen "först uppgick." Men två år derefter, då 2:dra uppl. af detta tal utgafs, tillfogar han en not, hvari han säger, att förbannelsen ligger nära för dem, som "nyttja det heligaste såsom medel för orättvisa ändamål" **). Vissa historiska tilldragelser hade således väckt hans misstanke, att nämda "heliga allians" icke varit värd den välsignelse han i början på den slösat.

Tegnér, som alltid, såsom vi veta, högt uppbar Geijer för "hans stora, kraftiga, verkligen rent svenska snille", hans rena karakter, hans stora gåfvor, kunde vid denna tid ej gilla hans politiska åsigter. Talet öfver Luther och Reformationen misshagade Tegnér. Längre fram, d. 9 Maj 1821, skrifver han om Geijer: "Han är dagens man och ville han alltid följa sin bättre genius, så vore han äfven tidehvarfvets." Men då Geijer slutligen blef äfven det senare, hvar stod då Tegnér? De båda utmärkte fosterländske männen synas hafva bytt roler.

Geijer var en öfvertygelsens man. Genom hans lif går en tråd, som man kan följa från dess början till dess slut. På företrädesvis teoretisk väg synes han i begynnelsen grundlägga sin tankebyggnad, går ur system i system, tills hans eget blir färdigt. På hvarje punkt af utveckling uttalar han sin åsigt. Man ser hans inre arbete och anar småningom hans mål. Men

*) Denna ansågs nämligen ända till våra dagar vara kejsar Alexander.
**) Man jämföre härmed åsigter, uttalade i afhandlingen "Feodalism och Republikanism."

det uppnådde han till en stor del på erfarenhetens väg, genom historien, sedan han frigjort sig från vissa förherskande filosofiska systemers tvångsband, deras förutsättningar, deras fördomar, och lärt sig se in i sakerna sjelfva. Detta var likväl ännu en ouppnådd ståndpunkt.

Denna tids inflytande, märkbart öfver hela Europa, trängde sig mer och mer in äfven i vårt land, der en allt strängare konservatism hade starka stöd ända upp till tronen. Carl Johan, som under befrielsekriget 1813-14 och flera år efter dess slut hyste föga förtroende för sina mäktiga bundsförvanter och i ett stort ögonblick till och med trotsade dem, i det han med svärdet i hand, stödd på England och den kända folkstämningen i Europa, stod beredd att försvara sin egen och sitt lands ära eller bådas rätt att ordna och bestämma gemensamma angelägenheter, Carl Johan, säger jag, lät dock slutligen som konung locka sig in i den heliga alliansens nät. De öfver en stor del af Europa hotande revolutions-symptomerna, jäsningen hos de bedragna och godtyckligt behandlade folken skrämde äfven honom. Han kände ännu ej sitt land, sitt folk, och ansåg sig behöfva äfven ett främmande stöd för sig sjelf, sin tron, sin dynasti, möjligen ock för sitt folks ostörda lugn. Carl Johan hade äfven benägenhet att herska, att råda, och grundlagen hos oss lemnade regenten mera öppet fält för sjelfrådighet än i andra konstitutionella samhällen. Misstag kunde således lätt ske, ehuru Carl Johans afsigter otvifvelaktigt voro lika välmenande, som hans sinne var upphöjdt, hans vilja stark. Oppositionen mot det, i öfverensstämmelse med konungens uppfattning af sin ställning, sin rätt och sin pligt, utbildade regeringssystemet började emellertid redan tidigt resa sitt hufvud och dess stämma blef med åren allt mera högljudd. Kunde man ej betvifla vissa oppositionsmäns fosterlandskärlek, redbarhet och oegennyt-

tiga syftemål, så funnos deremot andra, hos hvilka handlingens källa stundom syntes något oklar. De käcka orden framdrefvos någon gång af lidelsen, hvari ej blott ärelystnad, utan till och med hat och hämnd kunde skönjas. Derföre drogo sig några af oppositionens välsinnade män tillbaka in på ett motsatt område. Bland desse må särskildt nämnas den sedermera i vår riksdagshistoria så ryktbare Aug. v. Hartmansdorff, som jämte andre götiske förbundsbröder, såsom Carl Spens, Lefrén, Ludv. Heijkensköld, P. Lagerhjelm m. fl. började på 20-talet, till en del något förut, höras och bemärkas från riddarhusets bänkar.

Nämda motsatta område var konservatismens. Sammanslutningen af dess anhängare har senare blifvit kallad den "historiska skolan" *). Denna har sin upprinnelse i de politiska förhållandena, sådana de mer och mer utvecklade sig under loppet af 1820-talet. Man behöfde en motvigt mot den växande oppositionen, som gjorde sig till organ för tidehvarfvets allt högljuddare rop på ett liberalare regeringssystem, friare former i alla riktningar, folkupplysning m. m. Den historiska skolan upptog i sig flertalet af landets högst uppsatte, mest framstående och begåfvade män. Till och med revolutionärer från århundradets början öfvergingo deri till en mot fordom, som det synes, motsatt ytterlighet.

Inom denna skolas murar befunno sig våra romantiker och äfven Geijer, ehuru han långt senare **) yttrar: "jag har alltid stått utom alla partiförbindelser." Också låter detta väl säga sig, ty förenämda skola utgjorde

*) I Allmänna Journalen N:o 169 för 1825 uppgifves tidningen Argus först hafva användt denna benämning, ehuru falskt, på sina motståndare i Sverige. Uttrycket härleder sig från Tyskland och motsvarar "doktrinärer" i Frankrike.

**) Se "Svar till professor Fryxell", Stockholm 1846, sid. 16; jfr s. 21.

ej, så vidt det är mig bekant, något fast organiseradt förbund med gemensamt bestämda grundsatser och öfverenskommen operationsplan. Geijer uttalade i hvarje fall endast sin öfvertygelse. Men den var vid denna tid skolans.

Mäktig genom sin personlighet, sitt snille, sin lärdom och genom den plats han innehade som *historiarum professor* vid landets äldsta universitet, nedtyngde emellertid Geijer betydligt vigtskålen till det konservativa partiets förmån. Hans öfverlägsenhet var allmänt erkänd, men det fans sjelfständige män — vi hafva hört Tegnér, andra instämde — som beklagade hans, enligt deras åsigt, falska ställning och hoppades på en förändring. Men ännu bands han af sin tids mäktigt konservativa anda och den, förut antydda, gängse benägenheten att på fri hand uppgöra teorier, oberoende af den faktiska verkligheten. Man stiftade denna tid lagar för allt, äfven för denna verklighet, utan att uppsöka dem, som voro sakernas egna. Det har inom vetenskapen kallats: "att konstruera".

Geijer bekänner ock i en senare tid, att hans första historiska föreläsningar till en väsentlig del stödde sig på nämda s. k. konstruktionsmetod. Känslan och fantasien och dermed godtycket spelade nämligen der en alltför framstående roll. Målningen kunde vara fängslande, idéerna, som uppsprungo, likaså, hans egen hänförelse ryckte de talrika åhörarne med sig, men synpunkten, hvarur det hela betraktades och framstäldes, var för saken främmande, var falsk. Derföre ju mera han fördjupade sig i saken sjelf, i studiet så väl af de historiska enskildheterna, af händelser och personer, som af deras inre sammanhang, desto mera insåg han, att personlighetens, den fria handlingens verld i sin utveckling följer sina egna lagar, som väsentligen tillhöra personligheten sjelf, qvälla upp ur händelsernas

egen botten och bestämma dem. De kunna således ej godtyckligt härledas ur ett blott på teoretisk väg uppgjordt filosofiskt system, minst ur ett sådant, som ej har något rum för friheten, personligheten, den fria mänskliga handlingen. De undergräfva tvärtom detta systems grundvalar. Med denna upptäckt lossnade ock för Geijer den med arkitektoniska prydnader utsirade tankebyggnad, som tjusat tidehvarfvet, i sina skenbart fasta fogningar och sammanstörtade. Så föddes den sanne häfdeforskaren Geijer och derur utgick den nye, sjelfständige *politiske mannen.* Han stod nu på frihetens egen mark och hade funnit sig sjelf. Hans affall från sitt forna jag var gjordt. *Människan* som en förnuftig, sjelfmedveten, sig sjelf bestämmande eller fri varelse var funnen, och historien i hela sin omfattning från tidehvarf till tidehvarf företedde en fortlöpande kedja af bevis för hennes oafbrutna bemödande att bli klar för sjelf och göra sig gällande. Personlighetsprincipen, som sprungit ur frihetens grund, föddes, säger Geijer, med kristendomen och trädde i den första franska revolutionen med sina anspråk in i det borgerliga samhället. Dess berättigade anspråk låta ej heller mer med framgång tillbakavisa sig.

De historiska studierna hade sålunda fört Geijer in på de förändrade åsigternas bana. Denna inre revolution hade hos honom länge arbetat, den nya personlighet, som derur framgick, var ock säkerligen sedan flera år färdig, innan hon steg fram i offentligheten och grep in i händelsernas gång. Hvarföre hon dröjde att gifva sig tillkänna, skola vi snart se. Våldsamheten i utbrottet blir ock dermed till sin grund klar.

Alltid mer än de fleste bemärkt, skulle emellertid Geijer nu väcka en storm, som himmelshögt uppvräkte det förut upprörda hafvets vågor. De slogo ej minst tillbaka på honom sjelf. Tidsförhållandena hos oss

syntes ock göra öfvergången till nya former, motsvarande ett nytt utvecklingsstadium, rent af till en nödvändighet.

Man var i Upsala ej alldeles okunnig om, att Geijers öfvertygelse i väsentliga fall undergått någon förändring, men huru långt och vidt denna sträckte sig, var ej bekant. Mot slutet af 1837 förnams, att han förberedde en månadsskrift, som skulle börja med nästföljande år. Med en alltjämt stegrad otålighet afbidade man den stund, då Geijer skulle offentligen uppträda och uttala sitt nya program. Utom allt tvifvel sågo några af Geijers vänner och omgifning icke utan en viss oro molnet, som sammandrogs, för att snart urladda sig. Att någonting af vigt var i antågande låg vid denna tid äfven i unga sinnen som en dunkel aning. Luften, som man vid universitetet andades, var ej ren och lätt. Kotteriandans qvalm fylde den. Schellingianismen herskade nära nog oinskränkt i filosofien, konservatismen med en ytterlig ofördragsamhet i politiken. Romantikens åsigter blomstrade. Sjelfbelåtenheten hos de tongifvande var af olympisk art. Man tycktes liksom Zeus sitta med verldsspiran i sin hand. Också bemöttes den nya, vaknande tidsandan med åtlöje och öfvermodets hån. I synnerhet betraktades hufvudstadens liberala tidningspress som en Pandoras ask. Men denna press slungade i gengäld mot hela universitetet sitt förakt. Knappast har någon annan tid funnits, då detta universitet så illa behandlats offentligen. De hvarandra korsande blixtarne gåfvo emellertid tillkänna, att luften var mättad med elektricitet.

Som en sfinx satt härunder Geijer tyst och sluten, men i hemlighet allt mer och mer missnöjd med hvad han hörde och såg ikring sig. Troligen kände han inom sig en växande maning att uppenbart befria sig från delaktighet i en stämning och i åsigter och

åtgöranden, som han ogillade*). I botten af händelsernas flod hade den djupsinnige, ärlige forskaren upptäckt den kungsådra, som, ehuru sammanträngd, oemotståndligt bröt sig fram och förde med sig den mänskliga utvecklingens guldsand. Han såg alltså i tidsrörelserna något helt annat än de för tillfället tongifvande embetsbröderna och deras själsfränder der tycktes förnimma. Stunden var ock snart kommen, då han måste yppa, hvad han lärt sig se. Det var för honom lika mycket en pligt som ett tvingande behof.

I Januari 1838 framträdde han alltså med "Litteratur-Bladet." Det märktes väl, att det skedde under en starkt upprörd själsstämning. Det låg någonting konvulsiviskt deri. Slag på slag följde med hvarje nytt månadshäfte. Han uttalade icke med ens hela sin trosbekännelse, dertill var den för omfattande, men man såg redan från begynnelsen, att här sökte sig en ny människa fram i dagsljuset. Hans öfvertygelse i samhällets vigtigaste frågor hade blifvit en helt annan, stundom motsatt, mot hvad den fordom var. Från s. k. konservativ hade Geijer blifvit s. k. liberal. Personligheten var den grundval, hvarpå den nya byggnaden reste sig. Friheten, som var dess väsende, skulle i allt göra sig gällande. Ur denna synpunkt behandlades hvarje fråga, bedömdes hvarje handling, skärskådades hvarje tillstånd. I tvänne år fortsatte Geijer att i sitt blad bana väg för sin nya öfvertygelse och blotta grunden för det sanna i tidehvarfvets rörelse. Han hade visserligen icke lössläpt stormen, men för en tid ökat dess fart. Den röt emellertid ikring honom, liksom vore han dess upphof, dess medelpunkt.

---

*) Efter "affallets" offentlighet yttrar han ock i bref till Hans Järta den 21 Mars 1838: "Till min nya ställning hör, att jag *måste* undandraga mig från allt understöd af det talmanskap, som fosforismen länge nog fört för Upsala akademi."

Vi hafva hört, att Geijer redan länge burit inom sig de åsigter, som nu uttalades *). Han hade dolt dem af undseende för sina vänner, med hvilka han i det längsta ville undvika en med oro förutsedd brytning. Men då denna slutligen måste ske, ser man honom i bref af den 24 Febr. 1838 till tidehvarfvets erfarnaste och största statsman i Sverige, till Hans Järta, hvars omdöme han, som det synes, högre värderade än någon annans, söka ett stöd, bland annat, i en af sina embetsbröders afskräckande föredöme. Då varande filos. professorn, sedermera statsrådet, Samuel Grubbe hade nämligen, enligt Geijers uppgift, längesedan kommit till samma öfvertygelse, som han, men af för långt drifven ömhet för mångåriga vänner ej velat offentligen bekänna den. På denna sjelfförnekelsens klippa led ock Grubbes ande, menar Geijer i förenämda bref, skeppsbrott. "Han är," heter det, "litterärt förlorad och moraliskt förlamad." Geijer ville ej på samma sätt i förtid öfverlefva sig sjelf.

Dessutom syntes honom de politiska förhållandena i vårt land mer och mer betänkliga. I hela Europa rörde sig folkanden allt starkare och starkare från 1830 års franska revolution. Man hörde från alla håll ropet om friare statsformer. Folket ville sjelft vara med om att ordna sina angelägenheter och ha sina sjelfständiga organer i styrelsen. Förespråkare, stundom af den betänkligaste art, saknades ej. Personlighetsprincipen var synbarligen drifkraften i det hela. Redan förutnämda år hade C. H. Ankarsvärd och J. G. Richert hos oss

*) Man möter redan tidigt och fortfarande hos Geijer plötsligt framträdande åsigter och sympatier, som svårligen låta förena sig med den allmänna åsigt han en längre tid ansågs hysa. Så förrådde han en varm sympati för folkrörelserna i Italien på 20-talet och för Greklands resning mot Turkiet. Det personliga frihetsbegreppet arbetar sig ock hos honom mer och mer fram. Man må härmed jämföra Henrik Lilljebjörns uppgifter i "Spridda Minnen. Upsala 1874".

offentliggjort ett "Förslag till National-representation", bygdt på dess grundval. Representations-förändring blef ock derefter dagens fältrop. Men regeringssystemet blef i samma mon allt mera konservativt. Den politiska lidelsens stormfoglar lössläptes från motsatta håll och drabbade tillsamman på ett sätt, som förrådde hvarken vett eller sans. Man såg föga tecken af de rena, blanka vapen och det höfviska, ridderliga mod, som utmärka sanningens korade hjeltar. Motståndarne täflade i att förkättra hvarandra. Uttryck begagnades, som hade de hemtats från gatan. Ja, sjelfva majestätet, helgadt af grundlagen, antastades och personligen skymfades den gamle, ärorike hjelte, som genom folkets fria val satt ikládd dess purpur. Sättet var lika demoraliserande som för lagens och ordningens män oroväckande och förhatligt. Det var alltså tydligt att en förändring måste ske, men huru? Skulle frågan lösas på fredligt sätt eller skulle våldet med dess oberäkneliga följder deri ingripa?

Så synes Geijer uppfattat ställningen. Hvarken som människa eller medborgare kunde han härvid förblifva känslolös eller overksamt åskåda ett oskick, som kränkte rättskänslan och gjorde sjelfva sanningen oklar och misstänkt. Dessutom var han för mycket svensk, för att ej hålla fast vid konungamakten, och för mycket till sin karakter upphöjd, för att ej söka bevara dess helgd. Vid den åldrige konung, som nu uppbar spiran i hans fädernesland, var han ock fästad med den personliga vördnadens och tillgifvenhetens starka band.

Synbarligen förutsåg Geijer möjligheten af en revolution i vårt land. Han har sjelf låtit förstå det. Han fruktade den och ansåg derföre för sin pligt att söka, så långt han förmådde, förekomma den. Han hade aldrig veterligen visat någon falsk sjelfkänsla, som blottar flärden hos de små karaktererna. Sin sanna styrka

sparade han till stora ögonblick, då en framstående personlighet kan uträtta stora ting. Att han betydde något i det allmänna, hade en flerårig erfarenhet lärt honom. Han kunde ej för sig sjelf dölja, att han varit och vore en betydande auktoritet. Häri låg en makt. Med den trodde han sig nu kunna, om ej kufva, åtminstone mildra de upprörda lidelsernas framfart. Huruvida han längre fram ansåg sig hafva uppnått sitt ädla syftemål — derom må hans egna ord snart vittna.

Se der, hvarföre han plötsligen steg fram och stälde sig, som det synes, midt i de liberalas läger. Ett allmänt jubel ljöd honom här till möte och man räckte honom den öfverlägsne anförarens kommandostaf. Bestörtningen bland de konservative var oerhörd *). Den lemnade snart rum för en förbittring, som nära nog syntes gränslös och icke alltid var noga om medlen. Till och med män, hvilka annars voro värda all högaktning, ja, beundran, visade härvid, vilseförda af lidelsen, föga eller ingen grannlagenhet. Allt ansågs tillåtet mot en kättare, en affälling, sådan som Geijer. Huru djupt hatet låg, kan man förstå, om man erfarit tecken af dess tillvaro än i dag hos generationer från denna tid. Måhända ha ock frön från det gamla hatets giftiga blomma, som ett arf, fallit in i ett eller annát hjerta af ett yngre slägte. Den dag är alltså icke ännu uppgången, då Geijer i sitt uppsåt och sin handling står fullt klar för alla,

*) I Tegnérs "Bref" finner man Geijers affall nämdt dels med tveksamhet, dels med öppet ogillande. Så yttrar han i förra fallet till Brinckman den 20 Mars 1838: "Geijers så kallade affall bekymrar i synnerhet Wingård. Jag vill först se hvad det innebär. Inskränker det sig till Upsala filosofi och dito kritik, så har jag ingenting deremot." Men bibehållandet af latinet som hufvudmakten i skolan låg nu Tegnér om hjertat. Han hade dock i slutet af 20-talet slutit sig till Agardhs åsigt om "den allmänna medborgerliga bildningen". Geijer syntes då närma sig det motsatta partiet, hvars hufvudman inom den stora läroverks-kommittén torde varit Wingård.

som kunna, om de vilja, rätt begripa och uppskatta honom. Så mycket mindre underligt är det, om han på sin tid ej till fullo förstods af någondera af de stridande partierna. Undantagen härifrån voro säkerligen ytterst få. Upphöjd öfver partiers lidelser, hade han allvarsamma ord för båda. Han ville en stor sak på ett ädelt sätt och lät de hånande motståndarne förstå, att det var honom likgiltigt, hvad sällskap, om äfven det sämsta, man behagade gifva honom. I sjelfva verket stod han ensam och — som vi skola få se — kände det väl med sig. Han gick sin egen väg, oberoende af såväl det ena partiet som det andra, ehuru han ock hyste något hopp att kunna medla mellan båda. Men han ville ej minst genom sitt föredöme förädla ett parti, hvars sak i sin sanning äfven var hans. Denna ville han föra framåt utan att störa samhällsordningen eller lägga en våldsam hand på den borgerliga lagen.

I hvilken sinnesförfattning han bröt med det förflutna, vore lätt att tänka sig, äfven om man ej hade bevisen derför i "Litteratur-Bladet" och i de sångdikter*), som under denna tid framkommo, för att gifva melodiska uttryck åt hans själs stämning. Äfven till det yttre förvandlades han. Hans alltid manliga ansigtsdrag, hvaröfver de ej sällan af glädje och godhet strålande ögonen kastade en viss glans af själens harmoni, blefvo allt skarpare, markerande en tragisk storhet.

*) T. ex. "Nyårsdagen", "Natthimmeln", m. fl. Den förra framkallades af en tvist, som Geijer hade med en af sina närmaste musikaliska vänner, A. F. Lindblad, strax innan han uppträdde offentligen med sina nya åsigter, hvilka vännen ogillade. De skildes under ömsesidig förstämning. Men då vännen följande morgon uppsteg i åkdonet, för att återresa till Stockholm, kom ett bud från Geijer och räckte honom ett papper med noter. Det var "Nyårsdagen". Vännen tog dem, läste och vände sig derefter om med tårar i ögonen. "Helsa Geijer," sade han till budbäraren, "och säg hvad du såg; mer behöfs ej." Denne vän blef ock sin gamla vänskap för Geijer trogen intill hans död. Se H. Liljebjörns "Spridda Minnen."

Mäktiga tankar arbetade synbarligen i hans hufvud, upprörda känslor kämpade i hans bröst. Utbrotten deraf voro ej sällsynta från katedern i den af unga och gamla öfverfylda lärosalen. De unge hänfördes *), snarlikt naturföremålen sjelfva, om hvilka sagan berättar, att de satte sig i rörelse vid tonerna af Orfei lyra. Åtskillige af de gamle infunno sig med den kritiska dissektionsknifven, som sönderdelar både stort och smått, för att söka upptäcka tillfälliga eller organiska fel. I alla kretsar, små eller stora, var allmänna samtalsämnet: Geijer och hans "affall". Här jublade man, der utbröt man i bittert tadel. Kotteri-andan hade fått dödsstöten, den "historiska skolan" var upplöst, ehuru åtskilliga af dess spridda medlemmar sökte på hvarjehanda sätt utkräfva hämd på "förrädaren". Frisk luft strömmade emellertid in i Universitetets andliga lif och har sedermera, så vidt det är mig bekant, fortfarit att der spela. Äfven i det öfriga landet kändes dragen deraf.

Allt var likväl nu för Geijer sjelf förändradt. Af gamla vänner hade till en stor del blifvit uppenbara eller hemliga fiender. Få voro må hända de, som blefvo honom bevågna **) som fordom. De nya vänner han erhöll i tusental fylde väl ej de tomma platserna i hans hjerta, hvilket de syntes ej rätt förstå, liksom han ej i allo kunde dela deras åsigter, ännu mindre gilla några af de mest verksammas beteende i det offentliga, i synnerhet i pressen. Med blödande hjerta fördes

*) De kallades ock på spe i de konservativas egentliga organ: "Det Svenska Biet", för "Geijers gossar". I det lika vidlyftiga som vidtsväfvande arbetet: "Ur Minnet och Dagboken" etc. af Posthumus (Svenska Biets forne redaktör), kan man få kasta en och annan blick bakom vissa dåtidens kulisser, ehuru man bör betänka, hvem det är, som förevisar spelet och de spelande.

**) Af hans bref ser man, att han sjelf någon tid lugnat sig med den tanken, att hans forna, äfven Upsala-, vänner fortfarande voro mot honom vänligt stämda. De tego. Men han skulle komma att erfara annat än han i början förmodade.

han till allmän åskådning på triumfvagnen, men jublet, sorlet från mängden rörde honom ej. Han kände sig mer och mer ensam. Åt de segrar han vunnit och ytterligare vann hade han bragt ett dyrbart offer. Djupt i det ensliga hjertat satt likväl samvetets frid. Han hade alltså intet skäl att känna eller uttala någon ånger öfver det steg, hvartill han af både inre och yttre omständigheter tvungits. Han klagar blott någon gång, att han är oförstådd, och känner sin ensamhet utan agg mot förlorade vänner. Han hade emellertid, som han sjelf säger, lärt känna dem. Det ligger någonting stort, ja, tragiskt i denna hans ställning och sinnesförfattning. Hans öde var det sjelfuppoffrande sanningsvittnets, framtidsmannens, som i kampen för en stor idé drager öfver sig de samtida fördomarnas tunga börda, under det han med fulla händer sår de frön, hvaraf ofödda slägten skola hemta sin näring för ett friskare, gladare, ljusare lif.

Från Geijers bref faller ganska mycket ljus öfver hans förhållanden, hans tankar och känslor vid denna tid. Så skrifver han till sin hustru d. 26 Jan. 1841: "Jag är ej förstådd af många, säkerligen också ej på högre ort. Likväl kan jag säga, att jag okänd gått vakt omkring min öfverhet allt sedan 1838. Det har åtminstone ingått i min afsigt; och ser man på den förändrade tonen, så emot *person* som *dynasti*, hos liberalismens organer, sedan jag befinner mig bland dess leder, så skall man medgifva, att jag icke varit der förgäfves. Jag anklagas för revolutionär, och ett mitt hufvudföremål har varit att spara mitt fädernesland en revolution. Jag är ej missnöjd med mig sjelf, och då må sorlet há sin gång."

Ju mindre han såg sig förstådd i den omgifvande stora yttre verlden, desto mera drog han sig tillbaka inom den lilla, sin familj, och blef der mera meddelsam

och innerlig än någonsin. "Det smakar godt," sade han med rörelse till sin hustru, "att kunna fly från den yttre verlden, som ej förstår mig, till min kära verld inom hemmet. Du skall få se, att min ålderdom blir utom min familj en enslings, emedan jag *måste* gå min egen väg och följa min kallelse, som nu högt manar." Eör hvarje nytt "Litteratur-blad", som utkom, sade han: "det blir väl värre än, men det kan ej hjelpas. Dessa ämnen ha länge nog legat och grott och tryckt mig." Förlusten af landshöfding Järtas vänskap smärtade honom mest, "men," sade han, "*nu* måste allt vika." — "Jag måste," sade han en annan gång, "följa min genius och hoppas med Guds hjelp till min död blifva honom trogen. — — Om mitt förhållande väckt oro och missnöje på vissa håll, så är jag säker, att det bland tusende skall väcka sympatier och ej blifva utan välsignelse" *).

Om bevekelsegrunderna till "affallet" upplyses man ej minst af förut berörda bref till *Hans Järta.* Här må återgifvas några drag **) af den mans lefnad och karakter, för hvilken Geijer hyste så stor aktning.

Denne i vår nyaste historia från och med slutet af förra århundradet märklige man hade genomlefvat och verksamt deltagit i händelser, som voro egnade att mångsidigt utbilda anlag, så rika och lysande som hans. Händelsevis vid 18 års ålder närvarande vid Gustaf III:s mord, stod han i nära slägtskapsförhållande till general Pechlin, som ansågs för den hemliga själen i sammansvärjningen mot bemälte konung. Vid sitt inträde i det offentliga lifvet blef han sålunda åsyna vittne till ett konungamord med dess närmaste följder. Sjelf indrogs

*) Jfr Bref d. 18/2 1841.

**) Dessa må här bibehållas, emedan de från början ingått i förf:s föreläsningar, innan "Minnesteckning öfver Hans Järta af Louis De Geer" blef i bokhandeln synlig. Också innehålla de mot slutet åtskilligt nytt, som af ytterst få varit kändt.

han i ransakningen, men frikändes. Samtidig med den första franska revolutionen och dertill lärjunge af Carl Benjamin Höijer och säkerligen beundrare äfven af Thorild, var han i sina yngre år, liksom så mången annan begåfvad dåtidens man, en af nämda revolutions eldigaste anhängare och målsmän. Derom vittna bland annat hans politiska s. k. Jacobinvisor, hvaraf en i vild kraft och hänförelse täflar med sjelfva Marsäljäsen *). Dess tillkomst förklaras lätt ur Järtas natur och dåvarande tidsförhållanden så väl utom som inom vårt land. Spridd i tusentals afskrifter vann den en vidsträckt sympati och har sålunda en historisk betydelse. Lika mycken uppmärksamhet tilldrog sig samtidigt hans bekanta lilla skrift: "om sättet att upprätta och befästa den urgamla franska monarkien", som ansetts för ett mästerstycke i ironien. Vid 26 års ålder chef för oppositionen vid 1800 års ryktbara och bullersamma riksdag i Norrköping, då han jämte flera andra Riddarhus-ledamöter afsade sig adelskapet, hvilket han ej heller, såsom en och annan medbroder, senare lät förmå sig att återtaga, synes han stå qvar på samma politiska ståndpunkt som förut.

Från denna tid verksam i enskildta värf, uppträder han först å nyo offentligen vid förberedelserna till revolutionen 1809, då han med stor djerfhet och ej utan fara för sitt lif midt ibland de sammansvurna afstyr ett omoget vågstycke att fängsla monarken. Man

*) I Sv. Vitterhetens Häfder af G. Ljunggren, del. 3, h. 1, s. 5 och 6, göres ett försök att befria Järta från författarskapet till samma visa. Det har, oss veterligen, ej förr varit försökt. Också har förf. ej lyckats öfvertyga oss. Det "kompetenta" hållet är oss ej obekant, men det finnes tänkesätt och märkbara afsigter, som mana att med pröfning och försigtighet mottaga hvad från detta håll kommer i berörda fråga. I mer än 7 årtionden har traditionen gjort H. Järta till författare af nämda Jacobinvisa, utan att det blifvit motsagdt. För att nu lyckas tillintetgöra denna tradition fordras starkare och mer hållbara bevis än dem, som i nämda Häfder blifvit framkastade. Man bör akta sig för att blindt tro på s. k. "auktoriteter".

märker här en bestämd öfvergång till mera sans och politiskt förstånd, som förråda insigtens och karakterens mognad. Också blef han den följande riksdagens förnämste grundlagsstiftare och en af det nya statsskickets skickligaste och mest betungade statssekreterare. Derefter landshöfding i St. Kopparbergs län befinnes han äfven der mannen på sin post. Hans sista offentliga befattning var som tillförordnad Riksarkivarie. Han sköter den, så länge hans helsa tillåter det, med lika mycket nit som förkärlek och blir detta vigtiga verks nya organisatör. Sin löneinkomst fördelade han oegennyttigt på sina biträden och mottog härför en särskild tacksamhetsskrifvelse från konung Oskar I.

Med stora insigter, isynnerhet i historia och politik och särskildt i lagstiftningens historia, förenade Järta en rik erfarenhet, stort skarpsinne, en bestämd karaktor, ett eldigt lynne och en vältalande tunga. I kännedom af sitt lands historia intog han en af de främsta platserna, om ej den främsta.

Att en sådan man skulle af Geijer mötas med en synnerlig vördnad, var naturligt. Också åtnjöt Geijer Järtas högaktning och vänskap i hög grad. Men denne hade under sina senare lefnadsdagar öfvergått till en politisk ståndpunkt, som var eller syntes vara hans ungdoms och första mannaårs motsatt. Från rent af revolutionär hade han blifvit ytterligt konservativ med en häftighet, ja, ofördragsamhet, som var hans natur egen. Sjelfva Carl Johan skall hafva anmärkt, att Järta var mera konungsk än han. Efter "affallet" råkade derföre Geijer i synnerhet till denne i många hänseenden framstående man i en brydsam ställning. Man ser ock från begynnelsen ett ofta upprepadt, oroligt försök att i bref förklara de förändrade åsigternas grund, betydelse och syftemål. Någon tid tyckes han ock deri hafva lyckats, men det är som lugnet före

stormen. Vid 1840 års riksdag, då oppositionen fick ett så öfverväldigande öfvertag och lät vederbörande utan skonsamhet känna dess följder, bröts fullständigt förhållandet mellan Järta och Geijer. Försök gjordes, äfven genom andras bemedling, att återknyta det brustna bandet*), men det tillbakavisades af Järta. Sårad i sitt innersta drog sig Geijer tillbaka med föresats att å sin sida ej mer göra något försök till försoning "Det må hädanefter," säger han till sin hustru, "blifva *han* som må söka *mig*, om han det önskar."

Järta blef nu den, som i de konservativas egentliga organ, "Det Svenska Biet", med största bitterhet anföll Geijer och det parti han ansågs uteslutande tillhöra. Enskildt tillskref han Geijer skarpa bref**). Det gjorde på den senare ett djupt och länge tärande intryck. Hans hustru ansåg till och med, att det jämte Fryxells anfall och hvad hon kallar "det skandinaviska grälet" i Upsala (1844) fortskyndade utvecklingen af det sjukdomsfrö, som blef hans död.

Men i grunden ädla hjertan kunna ej lefva på ömsesidiga missförhållanden. Försoningen kom liksom af sig sjelf vid slutet af deras lefnadsdagar. Låtom oss höra bevisen derför ur Järtas egen mun.

Då Geijer 1846 vid sin förestående flyttning från Upsala till Stockholm af illamående hindrades att personligen säga farväl åt den nu alltjämt sängliggande Järta, uppdrog han åt sin hustru att tolka sina känslor. Järta bad henne***) säga Geijer, att han under de år,

---

*) Se förenämda bref den 18/2 1841.

**) Dessa finnas i behåll, men äro ej tillgängliga för afskrift, liksom mycket annat af värde, som denne man nedskrifvit. men ej låtit trycka. Besynnerliga sätt att sorgfälligt undanhålla en utmärkt mans minne all den belysning, som det förtjenar och hans folk har rätt att fordra! Och likväl tillhör hans namn på ett framstående sätt vår historia.

***) Hon uppteckna de sjelf samtalet.

som förflutit efter "affallet", erfarit nog, för att ge honom rätt i, att "stugan var honom för trång". Han bad Geijer förlåta, att han (J.) både skriftligen och muntligen dömt honom för hårdt. "Ingen," tillade han, "har så sonligt och öfverseende som Geijer af mig mottagit stränga tillvitelser och tillrättavisningar. Jag kan ock," fortfor han, "dyrt försäkra, att Geijer har i mitt hjerta första rummet näst mina närmaste anhöriga. Tacka honom för en orubblig vänskap. Med hans karakter vet jag ingen att jämföra. Bed honom endast i Stockholm ej låta sitt goda hjerta hänföras hvarken af det ena eller andra partiet, som skulle vilja begagna honom. Bed honom hålla sig på sin egen grund utan något inflytande af konservativa eller liberala. Med honom är det ock slut på Upsala Akademis anseende. Mig ledes och qväljes vid allt det kälkborgeri jag här i min säng hör och erfar. Den, som lefver, får se, att alltsammans går sönder." Efter ankomsten till Stockholm erhöll Geijer af Järtas egen hand några hjertliga afskedsord, skrifna med blyerts. Rörd svarade han derpå och gladde sig åt att nu vara förstådd af den man, som han aktade så högt. Så skildes på jorden dessa båda utmärkte män, för att snart, inom ett år *), mötas i en annan verld, der intet missförstånd mer kunde tränga sig emellan dem.

Lika ädelt som slutligen Järta förforo ej alla Geijers forna, mera betydande vänner. Han hade en längre tid och slutligen till sitt stora missnöje ansetts vara deras banérförare på den historiska skolans murar och derunder, enligt sin vana, stått midt i brèchen. Nu gjorde de honom till skottafla för sina öppet eller från bakhåll afskjutna pilar. För de nya vännerna blef han ock en högt uppburen skylt. Det ena behagade

*) Järta dog den 6:te, Geijer den 23 April 1847.

honom lika litet som det andra, ty ofog, som han skarpt ogillade, hade bedrifvits och bedrefs icke sällan i skygd af den fana, han ansågs uppbära. Han lät någon gång förstå sin åsigt derom. Så när han i Litteratur-Bladet för 1838 (N:o 8, s. 160) säger rent ut, att en del af den tidens liberala tidningspress, i anledning af uppträdena i Juni månad samma år, förfarit "såsom kände den ej första vilkoret för laglig ordning." Enskildt kunde man få höra ännu skarpare och mera målande uttryck.

Hans motståndare pröfvade alla medel, som ansågos kunna försvaga hans inflytande på den allmänna meningen. Synbarligen trodde de sig derigenom förekomma de förmodade menliga följderna af hans "affall". Så nedsatte man honom personligen, misstydde orsakerna till hans förändrade åsigter. Han var fåfäng, han sökte "popularitet". Ja, till och med *häfdeforskaren* angreps. Ren sanningskärlek var ej det synrör, hvarmed han ransakat vårt folks häfder. Så hade han t. ex. hos dess aristokrater ej sett blott stora och oegennyttiga afsigter och handlingar, utan äfven icke så litet af deras motsatser. Dermed hade han naturligtvis förfalskat vår historia. Han uppgafs dessutom vara en frasmakare, som i öfverraskande, bländande fraser, hvilka dolde ett skenbart djupsinne, utslungade "orakelspråk". Det var alltså ett snille i ord, ej i tanke. Man pröfvade ock, som vi skola få se, bådas halt.

Låtom oss se en och annan af dessa forna vänner, nu motståndare, skymta förbi vår blick.

Israël Hvasser, medicine professor, en snillrik, varmhjertad, kunskapsrik man, särdeles älskad och vördad af talrika lärjungar, hvilka han lärt att betrakta sin konst ur en högre synpunkt än materialismens, men lidelsefull och icke utan anspråk på ett öfverlägset snilles skarpblick, ja, på ofelbar divination, menade, att

Geijers "affall" endast kunde "ur pathologiska grunder" förklaras. Detta uttryck gjorde på sin tid stor lycka.

Atterbom, också ej utan vissa högre anspråk i olikartade riktningar, en af Geijers mest älskade vänner och som af honom mer än af någon offentligen uppburits både som skald och tänkare, om ock hans svagheter slutligen ansågos böra uppenbart gisslas, för att få hans verkliga förtjenster erkända, Atterbom, säger jag, försmådde ej att i ett Rektorsprogram efter Geijers död upptaga Hvassers ord, på samma gång han beklagade fäderneslandets och sin förlust, men ock Geijers "affall".

W. Fr. Palmblad, professor i grekiska språket och litteraturen, en mångkunnig och mångskrifvande man, men mera, som det synes, med publicistens förtjenster och fel, båda i rikt mått, än med vetenskapsmannens grundlighet och noggranhet, hade vissa egenskaper, som kunnat göra honom till en farlig, åtminstone obehaglig motståndare, om ej andra försvagat deras kraft. Qvick och lekande, enkel, klar och behagfull, bitter och försmädlig, allt efter omständigheterna, vägde han just ej sina uppgifter på guldvigt. Med tankegångens logiska sammanhang och deraf följande slutsatser lekte han någon gång som taskspelaren med sina trollmedel. Merendels vid godt lynne kunde han glädja sig åt att finna en motståndare, som besegrade honom i hvad han kallade "ovett". Så blef han en gång föremål för en sådan just ej smidig granskares tungt drabbande vapen. "Den der karlen," utbrast han med förnöjelse på sin rena östgöta dialekt, "är mer ovettig han än jag."

Denne man företog sig en utförlig granskning af Geijers hela Litteratur-Blad och skördade derför stort beröm af den tidens konservativa. Skriften tycktes hufvudsakligen åsyfta en undersökning af hvad Geijer

förmenades hafva lofvat och af hvad han hållit. I förra fallet syntes han hafva stält i perspektiv lösningen af tidens gåtor, ett positivt svar på dess stora frågor. Men lösningen och svaret, så fullständigt man derpå, som det synes, haft anspråk, uteblefvo. Geijer hade ej försökt sig, icke ens ämnat försöka sig på det omöjliga. Alltså hade han sjelf och hans anhängare gjort för mycket väsen af hans "affall". Han blef liksom en smula löjlig.

Fintligheten i uppställningen och bevisningen beredde läsaren ett visst nöje och säkerligen togo icke få intryck deraf.

Palmblads skrift *) karakteriserar sin författare, men Geijer föga. Det är här den senare nämnes "konung öfver många riken". Man ser emellertid bristen på noggranhet i uppgifter, på säkerhet i uppfattning, på tillförlitlighet i slutsatser. Men deremot slogos flera vackra volter.

Slutligen uppträdde, synbarligen efter någon längre och omsorgsfullare förberedelse, mot Geijer en man, som ej, liksom de tre närmast föregående, tillhörde Upsala Universitet, men som, genom det väl förtjenta anseende han förvärfvat på det arbetsfält, hvarpå Geijer sjelf vunnit sina skönaste lagrar, tilldrog sig en så mycket allmännare uppmärksamhet. I hans nära anförvandts **) hus hade Geijer tillbragt sina första ungdomsår, då han som skolpilt i Carlstad inhemtade de första grunderna till den bildning och lärdom, som skulle blifva en af de flödande källådrorna till hans storhet. De voro dessutom uppväxta inom samma landskaps råmärken eller s. k. "landsmän". Det var tit.

*) Kort efter dess framträdande i offentligheten berättades Geijer, vid inträdet i akademiska konsistoriet, hafva mött Palmblad. Denne studsade något tillbaka. »Tack ska' du ha,» yttrade Geijer raskt, »men, ser du, liket lefver än.»

**) Histor. lektor Axel Fryxell.

Professorn *Anders Fryxell.* Geijers lärjunge vid Universitetet, blef Fryxell med tiden i viss mon hans medtäflare. Det gladde Geijer, liksom andra, och förhållandet var alltid godt och hjertligt. Olika till skaplynne och begåfning syntes båda i all fred kunna, hvar och en på sitt vis, verka för det fosterländska sinnets väckelse genom en vidgad och djupare kännedom af fosterlandets häfder. Forskningsområdet var stort nog för båda, och den enes ära förminskades ej af den andres, ty bådas växte. Nationen var ock rik nog att tillbörligt uppskatta hvars och ens förtjenst. Som historieskrifvare har ingen gjort fäderneslandets historia så tillgänglig för hvar man, som Fryxell *). Det är hans beröm, hans odödliga ära. Den berättande formen, den enkla, klara, lättfattliga stilen har icke minst bidragit till det allmänna bifall, hvarmed hans "Berättelser ur fäderneslandets historia", företrädesvis de 6 första delarna, mottagits. Men i de egenskaper, som utmärka den egentligen store häfdeforskaren: reflexionsstyrkan, den djupa och säkra blicken för händelsernas inre sammanhang och de deri uppträdande historiska personligheternas karakter, jemte forskningens noggranhet, — häri torde han obestridt få lemna första platsen åt Geijer. Också voro deras naturer lika vidt skilda som deras stil.

Mot Geijer uppträdde Fryxell (1845) med sin bekanta skrift: "Om aristokratfördömandet i Svenska historien jämte granskning af trenne blad i Prof. Geijers Föreläsningar". Det väckte ett stort och allmänt uppseende af mycket olika beskaffenhet. Bland den stu-

*) Vid fråga om besättande af trenne lediga platser i Sv. Akademien yttrade Geijer i bref $^{28}/_{5}$ 1837 till von Beskow: »Strinnholm unnar jag gerna ett rum och ger honom min röst; men det är en orättvisa att sätta honom före *Fryxell,* som i afseende på det historiskt-fosterländska intressets lifvande hos ungdomen och den större allmänheten har förtjenster framför både mig och Strinnholm.»

derande ungdomen i Upsala uppblossade en länge fortfarande förtrytelse, icke öfver Fryxells af honom begagnade rätt att uppträda mot Geijer, utan öfver *sättet,* hvarpå det skedde.

Till utgångspunkt för sitt anfall hade Fryxell valt några sidor i Geijers ryktbara, misstydda och derföre i tryck utgifna, Tre föreläsningar hösten 1844: "Om vår tids inre samhällsförhållanden, i synnerhet med afseende på fäderneslandet." Konung Oskar I med sin drottning och sina två äldsta söner hade afhört den andra af dessa föreläsningar. Fryxells anfall, på förhand kändt af de konservative, som derpå tycktes bygga stora förhoppningar, men af Geijer ej ens anadt, var synbarligen ämnadt att med fakta och bevisning, om möjligt, slå honom till marken. Geijer sjelf betraktade det som ett oafsigtligt angrepp på sin ära som sannfärdig och tillförlitlig häfdatecknare. Dertill kom, att Fryxell kort före skriftens utgifning besökt Upsala och der mottagit förnyade bevis så väl på Geijers hjertliga stämning mot honom som på ungdomens tillgifvenhet och beundran, men dervid förtegat sitt förehafvande. Det ser nästan ut, som skulle Fryxell, med ett mer eller mindre klart förutseende af sin tillämnade handlings personliga följder, velat ännu en gång värma sig vid detta ädla, ridderliga hjerta, innan han gick att ohjelpligen såra det. När slöjan snart föll, brusade derföre Geijer så mycket mera upp i vrede och slog några tunga, skarpt träffande slag. "Han tog saken för hett, han hade ej behöft göra det, och jag har sagt honom det," hörde jag som student Hans Järta yttra några månader före sin död. I sitt "Svar till professor Fryxell" inskränkte sig föröfrigt Geijer till behandlingen af några hufvudpunkter. Härvid slår han stundom Fryxell författaren af "Aristokratfördömandet" med Fryxell författaren af "Berättelser ur Fäderneslan-

dets historia". Geijer nedlade derefter med ovilja pennan *). Den upptogs af andre samvetsgranne och grundlige kännare af vår historia och ledde till en närmare undersökning och belysning af flera punkter deri. Det Fryxellska anfallets förmodade syfte uppnåddes ej. Geijer var icke den, som förlorade derpå.

Sedan vi nu flyktigt skärskådat några af Geijers vedersakare efter "affallet", vilja vi låta trenne andra män skrida oss förbi, hvilkas hållning mot Geijer förrådde en högsinthet, som är ädla andars kännetecken.

I första rummet må nämnas konungen sjelf, *Carl Johan*. Då man med oro underrättade honom om Geijers "affall", säges han hafva yttrat: "åh! det är inte farligt, jag känner honom." Så var det ock. Konungen hade alltid med synnerlig välvilja omfattat Geijer, som äfven för honom hyste en vördnad och tillgifvenhet, hvilka ej blott voro svenskens för sin konung, utan ock den ädelsinnade, högstämda människans för en liksinnad människa. De voro båda män med hufvud och hjerta och hvarandra för mycket tillgifna, för att ej känna behof att rätt förstå hvarandra och undanrödja missförstånd. Redan i Maj 1838 uppvaktade Geijer Carl Johan, synbarligen för att sjelf klargöra sina åsigter och sitt syftemål, hvilka man sökt misstyda hos hans konung. Till sin hustru skrifver han om denna uppvaktning: "Han mottog mig vänligt som förr med ett famntag." För ett par musikaliska vänner, med hvilka han strax derefter sammanträffade, för att göra musik, berättade han, att konungen vid hans inträde stod en stund tyst, med en majestätisk hållning, och betraktade honom med allvarsamma blickar. Det gjorde

*) Efter Geijers plötsliga död fans bland hans papper en ny skrift mot Fryxell, hvars taktik han känt sig manad att å nyo bemöta och belysa. Men den förblef otryckt, emedan man ej ville, att en röst af ovilja skulle synas liksom tränga sig fram ur en hederlig mans nyss slutna grift.

på Geijer intryck och tårarne trängde fram i hans ögon. Carl Johan upplyfte då hastigt armarne, sprang emot honom och slöt honom i sin famn. I afseende på konungens yttranden under samtalet, som slöts "nådigt och välvilligt" i kronprinsens och hans söners närvaro, säger Geijer: "Hans varningar skall jag låta hos mig gälla, och kan det utan att uppoffra mina grundsatser." Äfven under Riksdagen 1840—41 uppvaktade Geijer Carl Johan. "Mottagandet," säger Geijer, "var värdigt och förträffligt, ännu mer faderligt än kungligt." De samtalade tre qvarts timma och "voro båda rörda." Geijer nämde, att han handlat "dans un esprit conciliateur", hvarpå Carl Johan genmälte, "att den ej fattades hos honom, men att han först och främst vore ansvarig för lagarnes upprätthållande, och att med den lagliga ordningens fiender ingen försoning vore möjlig." — "Jag invände," fortfar Geijer, "att man visserligen gått för långt, men kan hända på båda sidor — att jag dermed ej åsyftade honom — men att eljest för mycket fiendskaper och fördomar funnos, och att detta gälde i min tanke äfven om den konservativa sidan." Carl Johan utvecklade derefter vidare sina åsigter, vidrörde Sveriges omstörtningar i senare tider, huru han mottagit det, huru han lemnade det och hvilka sorger man hopat på honom. Han var likväl öfvertygad, "att han grundat ett tacksamt minne hos svenska folket." Det var hans tröst. Härvid höjde han händerna och sade: "jag tackar derför den gudomliga försynen och beder för detta land." Då Geijer uttryckte sin djupa tacksamhet för det sätt, hvarpå konungen mottagit honom, och kände behof att förklara, att han ej vore otacksam mot sitt fädernesland eller sin konung, hvilka han ej åtskilde, lade Carl Johan sin hand med styrka på hans arm och utbrast: "jag är alltid densamme; eder konung är ståndaktig i

vänskap; vi äro gamla vänner.“ Under hela detta samtal, säger Geijer i bref till sin hustru, var “kungen till utseende, blick, gester och vältalighet verkligen stor och hänförande.“ Brefvet slutar med dessa ord: “Gud välsigne honom!“

Under nämda Riksdags lopp tillböds Geijer genom kronprinsen — som det sades, på dåvarande statsrådets enträgna uppmaning — en statsrådstaburett, men han undanbad sig den, dels för att blifva oberoende vid uttalandet af sin öfvertygelse, dels ock, emedan han i sin närvarande ställning ansåg sig bättre kunna gagna sitt land och sin kung. Möjligen ville han derjämte förekomma den säkerligen från hans motståndare ej uteblifna förebråelsen, att han med sitt politiska “affall“ äfven åsyftat tillfredsställandet af en vanlig politisk ärelystnad.

Carl Johan, som var konung ej blott till namnet, utan hade äfven en konungslig själ och ett yttre skick, en gestalt, som anstod en konung, synes alltså vetat att tillbörligt uppskatta Geijer. Sådana personligheter blifva sällan rätt förstådda, utom af hvarandra. Den ömsesidiga högaktning, som vuxit upp på en slik grund, är ej lätt bruten. Den bröts ej heller.

Från en konung på en verldslig tron må vi öfvergå till en konung i blotta andens verld. Redan hans anblick tilldrog sig ovilkorligen uppmärksamhet. Hans resliga gestalt, hans hållning full af värdighet och stolthet, hans högburna hufvud med silfverhvitt, något böljande hår, hög hjessa, stora, klara, milda, blå ögon, som på en gång lyste och värmde, kindernas högröda, ofta skiftande färg, — hvem stannar ej, för att betrakta en sådan man? Om tillvaron af en ovanlig intelligens kunde man ej misstaga sig, men såg man närmare efter, så misstänkte man, att den yttre stolt-

heten, utom allt tvifvel medfödd, ytterligare ökats, för att dölja en nästan jungfrulig blygsamhet eller rent af blyghet. Sådan var den bekante lagstiftaren och framtidsmannen *Johan Gabriel Richert.* Han var en af vårt lands ypperste män vid denna tid. Rikt utrustad af naturen, både till kropp och själ, hade han odlat sina förståndsförmögenheter så, att han var lika klarsynt, snabbtänkt och skarpsinnig, som kunskapsrik. Under sitt stora lagstiftningsarbete hade han ännu tid att med en otrolig hastighet och säkerhet i uppfattning tillegna sig hufvudinnehållet i tidehvarfvets vigtigare alster inom skilda kunskapsarters områden. Och så känslig var han för intelligenta föremål, att den, som rätt kände honom, kunde, genom att plötsligen inleda ett samtal derom, snart sagdt ögonblickligen förjaga den djupa, äfven för hans närmaste omgifning plågsamma förstämning, hvari han stundom, utan synbar orsak, försönk. Han iakttog härunder tystnad och väckte obehag endast genom sina djupa suckar och sammanknäppta händer. Hans själ våndades af dolda qval. Denna förstämning hade otvifvelaktigt sin rot i den inre eld, som stundom synes vilja förtära dessa rikt begåfvade naturer, som vi kalla: snillen. Att man här hade framför sig ett lika ovanligt hjerta, som ett ovanligt hufvud, blef snart klart för den, som någon tid hörde till hans umgänge. Också var han mera menniskoälskande och ömsint, ja, blödig än man af hans stolta uppsyn och hållning skulle kunnat tro.

Med dessa egenskaper förenade Richert en fasthet i karakter och grundsatser, som gjorde honom, om någon, till en man för sig. Med afseende på val af lefnadsyrke sade han sig aldrig hafva vacklat. Den juridiska banan låg redan från begynnelsen för honom klar och bestämd. Allt hvad han studerat, hade han hänfört till detta mål. Behagade honom någon yngre

man med företrädesvis intelligenta anlag, så menade han, att han borde egna sig åt lagstudier och juridiska värf. Hans åsigter i lagstiftning och politik, liksom i mycket annat af vigt för samhället och menniskan, voro den nya tidens, för att ej säga en kommande tids. Han hade alltid stått orubblig på samma liberala ståndpunkt. Erkännandet af mänsklig rätt, mänskligt värde, oberoende af alla yttre och tillfälliga förhållanden, se der föremålet för hans lifs verksamhet. Han ansågs för radikal och han var det i sin fordran på tillämpning af sanningens och rättvisans grundsatser i alla riktningar. Det kan vara möjligt, att han nog mycket ville fortskynda samhällets utveckling mot detta framtidsideal, men sådan han var, kunde han ej dagtinga med sin öfvertygelse. Dess fordran syntes honom lika enkel som naturlig. Genom öfverlägsenheten i begåfning och insigt, jämte viljans kraft och karakterens renhet, och genom frihet från all menniskofruktan, var han af liktänkande lika älskad och beundrad, som af motståndare hatad och fruktad, ehuru ingen mindre än han kunde önska någon menniskas ofärd.

I allmänhet fast i grundsatser, var han det ej minst i lagstiftningsväg. Offentliga angrepp, i dagbladspressen eller vid Riksmöte, bemötte han enskildt med skämt, offentligen merendels med tystnad. Grep han till pennan, en af tidehvarfvets yppersta, så använde han gerna en form, hvari han var särdeles stark, ironiens. Man skulle hafva känt igen denna penna, äfven om det blad *), till hvilket han oftast sände sin artikel, ej genast varit färdigt att antyda dess egare genom ett ord om "ovärderligt bidrag."

Såsom bevis på beskaffenheten af Richerts öfvertygelse må nämnas, att då han afslutat sitt långa lag-

*) Aftonbladet.

stiftningsarbete, yttrade han med blossande kinder och mycken styrka i tonen till en yngre, med honom något befryndad, person: "Jå, nu är det Gud ske lof slut. Nu må de göra dermed hvad de behaga. Jag är öfvertygad, att mina åsigter ändå skola förr eller senare göra sig gällande." Och han lemnade derefter hufvudstaden med föresats att ej mer dit återkomma *).

Det var naturligt, att en man, sådan som Richert, skulle hafva ett stort inflytande på sin tid, så i politik som i lagstiftning. Man kan väl säga, att han i båda stod främst, ja, var i allmänhet före sin tid. Carl Johan lär ock kallat honom: lagstiftningens örn. Men sjelf var han ingen beundrare af denne konung. Han hade med förtrytelse sett den "heliga alliansens" inflytande, "skuggrädslan" och det missledande sidoinflytandet. Det sistnämda hade drabbat honom sjelf på ett sårande sätt. Han hade, på grund af obehöriga personers uppenbart oriktiga uppfattning och framställning af vissa förhållanden **), blifvit befald att inom tjugufyra timmar lemna hufvudstaden. Men han reste ej. Han var för mycket den lagliga rättens man, för att vika för blotta maktspråk.

Till flere af sin tids mest framstående män stod Richert i ett närmare förhållande. Så bland andra till den för en ny tid, som det syntes, lofvande Justitie-Statsministern J. Nordenfalk, som ofta besökte och rådförde sig med Richert. Af denne ansågs Nordenfalk för "en redlig man med ett ärligt fosterländskt syftemål". Richert fälde ock strida tårar vid hans förtidiga graf. Häri öfverensstämde han med konung

*) Innan Richert afreste, uppvaktade han konung Oskar I, med hvilken han under den senare tiden ansåg sig ha skäl att vara missnöjd. Konungen yttrade då: »Ni glömmer väl ej bort oss, utan helsar på oss någon gång?» — »Nej! aldrig, Ers Majestät!» svarade Richert.

**) Se om den s. k. »Schwerinska Talklubben» — Bergman Schinkels Minnen del 10.

Oskar, som gaf skäl för sin sorg i dessa ord: "ingen har i honom gjort en större förlust än jag, ty han var min personlige vän." Äfven nu varande Justitie-Statsministern L. De Geer närmade sig Richert under hans sista lefnadsår. Det gladde Richert mycket och han talade om honom med synnerlig välvilja och högaktning.

En utförlig teckning af Richert*) och hans tid från och med början af vårt nya statsskick skulle förete en lika upplysande som intressant tafla, om den utginge från en oveldig man, lika hemmastadd i tidens politiska förhållanden, som i dess lagstiftningshistoria. Men Richerts lefnad och karaktersbild äro ännu otecknade. Han hade icke heller någonting emot att glömmas, blott den sak, som låg honom så varmt om hjertat, finge framgång och verklighet. Alltid ren i sina seder, enkel i sina vanor, var han en ovanligt minnesgod, snillrik, själfull och välvillig man.

Sammanställer man honom med Geijer, skall man i flera väsentliga fall finna en inre frändskap, som af den förre tyckes tidigare känd än af den senare. Åtminstone berättigar Richerts längre fram anförda yttrande vid Geijers "affall" till en sådan förutsättning. Men visserligen synes Richert haft en skarpare karakter än Geijer. Den hade också hunnit tillbörligt stålsättas under inflytelsen af ett helt lifs enahanda åsigter, som bestämde hans sympatier och antipatier, liksom andras för eller mot honom. Af Geijers hårda pröfning, föranledd af en inre hvälfning, som hade en omkastning äfven af personliga förhållanden till följd, förblef alltså Richert oberörd.

---

*) Han har efterlemnat flera ännu otryckta handskrifter af högt värde, och en massa bref från honom och till honom af framstående män äro samlade. Material fattas således ej, om blott rätte mannen för deras behandling kunde upptäckas.

Geijer hade under en tidigare period af sin lefnad, då han stod eller syntes stå som firad chef i spetsen för det konservativa partiet i Upsala, med mycken styrka och i en viss herskareton uppträdt mot Richert, som i en skrift: "Ett och annat om Corporationer, Privilegier" m. m. skarpt granskat och ogillat akademiska konsistoriets i Upsala försvar för den akademiska lagskipningens fortvaro. Richert fordrade i rättvisans namn, att den allmänna lagen skulle gälla lika för alla och ej inskränkas af privilegier eller undantagsdomstolar. Härpå svarade Geijer 1822 i "Nytt ett och annat i anledning af frågan om akademiska jurisdiktionen". Han blir här i tillfälle att gifva saken en så omfattande och djupgående behandling, att denna kan anses för den "historiska skolans" på förhand utkastade program. Snillet, förståndsskärpan och kunskapen förenade sig här att aflägga mästerprofvet i försvaret för en, som rättvisans målsman väl kunde förutse, i längden oförsvarlig sak. Richert syntes vid denna tid och ännu i flera år ej rätt kunna begripa, att en man af Geijers art kunde i allmänhet drifva satser och kämpa för åsigter, som för den förre stredo emot sanningens, rättvisans och människokärlekens oafvisliga fordringar.

När derföre Geijers affall (1838) blef Richert bekant, skall han ha fallit i gråt och utropat: "jag kunde väl tro, att en sådan man ej i längden skulle blifva stående på den ståndpunkten." De nu i det väsentliga liktänkande männen sammanträffade *) sedermera och räckte hvarandra under djup rörelse handen. De hade fordom, som vi hört, i vapenskifte pröfvat ömsesidiga krafter, men gingo nu, en förädlad bild af

*) De hade förut skriftligen närmat sig hvarandra. Richert gaf härtill uppslag i anledning af Geijers yttrande i Representationsfrågan vid 1840 års riksdag. Se Bilaga N:o 2.

forntidens fosterbröder, hand i hand. Sympatien hade sin ovanskliga rot i en obegränsad kärlek till fosterland och mänsklighet.

Slutligen bör jag ej med tystnad förbigå en man, för hvilken det ej var utan stor vigt att uppmärksamt följa tidens händelser och mot dagsljuset arbetande åsigter, äfvenså att lära känna och rätt uppskatta dess märkligaste personligheter. Också var han nog begåfvad och upplyst, för att kunna lyckas i detta sitt kall, och hans älskvärda väsende gjorde honom lätt tillgänglig för hvar man. Han var ock derföre folkets gunstling, fäderneslandets hopp. Det var då varande kronprinsen *Oskar*.

Få furstar, om ens någon, torde på hans tid och kanske äfven på hvarje annan egt hans kunskaper, på samma gång som hans upplysta förstånd, hans välvilliga nit. Han egde dessutom på det skönas område aktningsvärda talanger, som, jämte mycket annat, gått i i arf till hans barn. Med en stor mildhet i lynnet, en ljus blick för både saker och personer och en ovanlig arbetsförmåga, som anlitades till öfverdrift, när dyra pligter framgent syntes honom fordra det, fick han tidigt och länge, i följd af sin grannlaga ställning, öfva sig i en dygd, sjelfbeherskningens, som är för en blifvande regent af långt större vigt än för någon annan. Det var en skola, hvari han lärde sig att se och tänka och någon gång handla, men med försigtighet. Tiden var en brytningstid, der elementer till nya ting rörde sig. Framtiden var hans, det förflutna tillhörde hans fader, som der stod fast, misstänksamt skådande sig omkring i det närvarande. Sonen måste derföre nalkas honom med varsamhet, i synnerhet då det gälde personer och åsigter, för hvilka deras böjelse ej var den samma. Den tidpunkt var ock i antågande eller till en del redan inne, då medgifvanden åt den allmänna meningen måste

göras, för att ej, möjligen med fara för samhällsordningen, hämma samfundsandans och samfundsförhållandenas normala, sunda, m. e. o. fria utveckling.

Huru kronprinsen Oskar uppfattat denna och tidsandan, visade han som konung. Den nya tidens män voro synbarligen hans, ehuru säkerligen ej i sina ytterligheter. Sjelf var han pligtmänniskan på tronen. Han offrade sig för sina regentpligter. Hans historia är ännu oskrifven. Den skall en gång fylla ett vackert blad i våra häfder. Han hör till de prisvärda furstar, som ansett folkens lycka och ära säkrare och varaktigare slå rot i det fredliga arbetets idogt plöjda jord, än på det blodiga krigets öde, hårdt tilltrampade mark. Den vår hastiga inre utveckling, både på den andliga och materiella odlingens område, som nu väcker vår egen och andra folks förvåning, leder också otvifvelaktigt sitt ursprung från konung Oskar I:s tid.

Ganska betecknande är så väl kronprinsen som konungen Oskars förhållande till sin tids mest betydande framtidsmän.

Det är bekant, att han delade Richerts lagstiftningsgrundsatser och uppmuntrade honom i deras tillämpning. De stodo hvarandra under denna tid mycket nära. Richert hoppades allt af konung Oskar. Denne hade ock med stort och allmänt bifall åt offentligheten öfverlemnat en del af sina åsigter i den vackra boken "Om Straff och Straffanstalter". Den flög öfver verlden och vittnade om en furste, som med allvar begrundat en af mänsklighetens vigtigaste frågor och ömmade för sina olyckliga likars väl. Vid sitt uppstigande på tronen skall han ock erbjudit Richert främsta platsen i sitt råd. Men denne mottog den ej, icke minst derföre, att han i ett för honom väsentligt fall ogillade vår styrelseform. Han underkände ej värdet af konungamakten, men den § i Regeringsformen, som ger

konungen rätt "att allena styra riket", kunde ej gillas af en man, som, så mycket som möjligt, ville befordra folkets sjelfstyrelse. Han älskade derföre en ministerstyrelse och skulle utan den aldrig ingått i någon ministèr.

Den plats, som Richert nekade att mottaga, intogs af J. Nordenfalk. I hvad förhållande han stod eller kom att stå till Richert, hafva vi hört.

Då konung Oskar längre fram ej gaf allt det stöd, som väntats, åt de förut så varmt omfattade grundsatserna, ansågs det af Richert som bevis på karakterssvaghet, på vankelmod. Om i denna dom låg full rättvisa, må bestämmas af fullgiltige granskare. Mig synes, som skulle en bättre tydning kunna gifvas, än den Richert gaf. Emellertid afkyldes från denna stund hans känslor för konungen.

Till Geijer stod Oskar i ett ännu innerligare, åtminstone mera ostördt vänskapsförhållande. Han hade under sin vistelse vid Upsala Universitet varit Geijers lärjunge. Minnet deraf syntes båda dyrbart. På denna grund hade ock "Svenska folkets historia" blifvit kronprinsen tillegnad. Som konung infann han sig hos sina söner i Upsala och åhörde med dem Geijers föreläsningar och besökte i all enkelhet hans familj. Blef han öfverraskad af Geijers "affall"? Ingenting, som är mig bekant, häntyder derpå. De åsigter, som härvid kommo i dagen, kunde också lika litet vara en furste, sådan som Oskar, främmande, som den ädla grund, hvarur de uppsprungit, var honom tvifvelaktig. De förra rörde sig nämligen i tidehvarfvet, och den personlighet, som nu hos oss gjorde sig till deras målsman, hade länge varit af honom väl känd. Man ser ock kronprinsen under denna upprörda tid då och då nalkas Geijer, stundom som Carl Johans ombud. Det ser ut som skulle han här någon gång utfört medlarens

roll *). Att försona stridiga elementer synes ock lika mycket ingått i Oskars lynne, hans karakter och åsigter, som det var värdigt hans upphöjda ställning och lyckligt under dåvarande förhållanden. Man ser honom både som kronprins och konung med förkärlek fylla detta sitt kall. Det fridsamma, det kärleksfulla deri har sin betydelse för hvarje tid, icke minst för den, då en storm går fram öfver jorden och upprör mänskliga sinnen. I konungen, liksom i kronprinsen Oskar, hade Geijer helt visst ej blott en beundrare, utan äfven en verklig vän.

Vi hafva sålunda sett orsakerna till och betydelsen af Geijers ryktbara "affall", de strider och brytningar, som deraf blefvo en följd, och de vexlande förhållanden, hvari han derunder kom till några af den tidens mest framstående och mer eller mindre politiskt betydande män. Var denna hans lefnadsperiod för honom den märkligaste, så var den ock på hårda pröfningar den rikaste. Att derunder i behörigt lugn fortsätta och fullborda "Svenska folkets historia" var ej möjligt. Den förblef ofullbordad. Det är en nationalförlust. Men förekom han genom sitt uppträdande en förmodad revolution, så kan man ej nog högt uppskatta hans sjelfförsakelse. Den förlust vi lidit torde ock en gång, då stunden för en oveldig pröfning och dom är kommen, visa sig icke så litet motvägas af den rikedom på vigtiga utredningar och framtidsutsigter han efter "affallet" strödde omkring sig. De fylla en ganska dryg del af hans Samlade Skrifter. De höra till hans tankrikaste och några af dem må äfven i formelt hänseende räknas till hans bästa, ehuru formen här blir allt mer och mer sammanträngd. Men den omfattande,

*) Man kunde på Oskar tillämpa, hvad Geijer, i sitt samtal 1841 med Carl Johan, sade om sig sjelf, nämligen, att han handlade »dans un esprit conciliateur».

stora och djupa blicken lyser öfver allt fram. Må hända skall man alltså en gång inse och erkänna, att snillet, människan, fosterlandsvännen och framtidsmannen Geijer aldrig stod högre än i och genom "affallet" *).

En man sådan som Geijer och på hans plats måste alltid blifva en betydande *politisk* man. Man väntade, man äskade hans utlåtande i stora frågor. Då politiken väsentligen tillhör historien, hvarpå den måste grunda sig, för att ej som en dröm, ett löst kannstöperi, ett tomt prat sväfva i luften, är det naturligt, att politikern måste vara historiker på samma gång som tänkare. Geijer var båda i ovanligt mått. Dertill kommo snillets siareblick och en mångsidighet i vetande, som gåfvo honom rätt att kallas: "en konung öfver många riken". Det låg i hans väsende att nedtränga till tingens och händelsernas botten och från djupet uppstiga med stora sanningar och lärdomar i sin hand. Från katedern eller talarestolen företedde han då det gripande skådespelet af en man, beherskad af en profetisk anda. Stämman, blicken, ansigtsuttrycket öfverensstämde dermed. De tankedigra orden och satserna framvälde fullvigtiga, korta, brutna, som ur djupet af en Pythias, en Valas bröst.

Så hördes han en gång, vid ett rektorsombyte i Upsala domkyrka, tala om "Tidens tecken". Med den vida kappan konstlöst draperad öfver de fasta skul-

*) Det är mig ej obekant, att några af Geijers beundrare börjat hysa den åsigten, att man gjort för mycket »väsen» af hans affall. Men skulle hans samtids skarpsinnigaste och kunnigaste män, skulle äfven han sjelf misstagit sig om beskaffenheten af detta »affall»? Svaret gifves af hans Samlade Skrifter.

Å andra sidan har jag ej längesedan hört följande dom: »Geijer var en stor man före affallet; hvad han skref efter det var bara — skräp.» Man ser, att den brännande elden från den heta stridens dagar ännu ej slocknat. En förstockad konservatism är lika litet sällsynt som dess motsats. De framkalla hvarandra.

drorna stod han här framlutad öfver den nedanför det ståtliga templets chor stälda katedern, och man trodde sig se en väldig siare, som framljungade ord, hvilkas vigt motsvarade de framtidens gåtor, han tydde. Den mäktiga tanken rörde sig på djupet af mänsklighetens häfder, och af företeelserna i det närvarande slöt han, att stora både yttre och inre hvälfningar förestode och intet europeiskt folk skulle deraf blifva oberördt. Jag har aldrig kunnat glömma den slutsats, hvartill han kom. "Den närvarande generationen," ropade han med fast, men något upprörd stämma, "skall ej oförsökt nedstiga i sin graf." I en af sina senaste *) skrifter återkommer han till denna förutsägelse. Pröfningen säges der blifva lika mycket en inre som en yttre. Fyld af tankar på de stora ting, som, likt en storm, sända sina hotfulla förebud upp vid synkretsens rand, tyckes han ha behof af att väcka och varna sin samtid. Flera årtionden hafva sedan dess förflutit. Den, som upplefvat denna tidseries omstörtningar, så i den yttre som i den inre verlden, och förnummit de oroliga slagen i den närvarande tidens hjerta, kan besvara frågan: om Geijers förutsägelse varit sann? Och hvem vet, hvad som komma skall?

Med afseende härpå kan det ej vara olämpligt att afsluta teckningen af Geijer politikern eller den *politiske mannen* med hans egna slutord (1835) i uppsatsen om Polen, i anledning af Roman Soltyks bekanta skildring af polska resningen och frihetskriget 1830—31. Uppsatsen skrefs på kronprinsen Oskars begäran. Ämnet låg Geijer och svenska folket nära. Blott några få år hade förflutit sedan det olyckliga landets försök att å nyo bryta sitt förhatliga ok. Det blef, som vi veta, icke det sista. Ett folk, hvars historiska anor,

*) »Om vår tids inre samhällsförhållanden», m. m.

ej utan glans, gå långt tillbaka i tiden, är ej heller lätt aflifvadt. Ärorika *minnen* äro en stor makt i folkens hjertan. Förgängelsen trampar också endast det folk till döds, som sjunkit så djupt, att det *kan* glömma dem. Polens öde hade mer än en gång varit Sverige tillämnadt. Vår sympati för detta land har haft sin rot ej blott i en naturlig medkänsla för folkens frihet, utan äfven i medvetandet, att ett fritt, enigt och starkt Polen skulle varit oss ett nytt, pålitligt stöd mot Rysslands alltid förmodade våldsmakt. Skäl finnas att i ett troget minne bevara i synnerhet slutmeningen i Geijers uppsats. Han yttrar:

"Svensk *folkfrihets* urgamla förbund med svensk *konungamakt*, i farans stund städse förnyadt, har, näst Gud, varit Sveriges räddning. Den varnande rösten har gått oss nära. Historien torde en gång yppa, att i de olyckstider, som närmast föregingo grundandet af vårt närvarande samhällsskick, ordet af *Sveriges delning* äfven af jordens mäktige varit uttaladt."

"Olyckligt," utropar han slutligen, "det folk, som i fråga om sin sjelfständighet litar på *någon annan* än — Gud och sig sjelft."

IV.

I sin anteckningsbok skref Geijer den 18 April 1836: "Med fem saker har jag befattat mig ifrigt, om ej med framgång: *filosofi*, *historia*, *vältalighet*, *poesi*, *musik*. Det är de fem fingrarna på min hand, hvilka jag i ärlig slöjd uppöfvat och af hvilka jag ej vill uppgifva någondera, ej ens lillfingret." Med det sistnämda menar han otvifvelaktigt musiken. Jag tror, att han minst velat och kunnat försaka den. Tidigast

öfvad var den ock det sista han drömde om. Ännu under Julhelgen, några månader före sin död, komponerade han musik. "Jag har i Jul," skrifver han i bref af den 12 Jan. 1847, "skrifvit en romans, en duett för sång och slutligen en hel ny violin-qvartett."

Men Geijer hade som andra ej blott en hand med fem fingrar, utan två händer med tio. Ur inemot lika många synpunkter har jag ämnat skärskåda honom.

Jag började med ett utkast till teckning af *människan* Geijer, emedan hon utgjorde den sammanhållande enheten i mångfalden af hans rikt utrustade andes i deras förening ovanliga egenskaper. Hon har ock följt oss öfverallt och skall följa oss till slutet. Jag har äfven tecknat musikern, skalden, häfdatecknaren och den politiske mannen. Ännu återstå alltså några synpunkter, ur hvilka Geijer måste betraktas. De äro ej de minst märkliga.

Så hafva vi en ganska rik efterskörd att göra på det skönas område, ty Geijer var en född skönhetsdyrkare. Ingen af det skönas hufvudformer var honom främmande eller likgiltig. I en och annan var han, som vi hört, mästare, ehuru må hända mera af naturen, än genom en ihärdigt förvärfvad konstskicklighet. Föresatsen dref honom här ej till arbetet, utan ett naturligt själsbehof till nöjet. Sedan vi kastat en blick på *vältalaren*, vilja vi derföre något sysselsätta oss med *konstälskaren*, *konstidkaren*, *konstdomaren*. De tre utgöra här ett; de äro förenade som grund och följd.

Tänkaren Geijer kan icke heller lemnas ur sigte, så mycket mindre, som vi der hafva att göra med det innersta af hans väsende. Men den vetenskapliga behandlingen deraf öfverlemna vi åt den lärde mannen på den akademiska lärostolen. Filosofien som vetenskap är också minst tillgänglig för mängden, men tänka kan och bör hvarje människa, äfven den olär-

daste. Obehörigt och ofruktbart kan derföre ej vara att här flyktigt antyda gången, andan i Geijers tankearbete.

Slutligen vill jag afrunda det hela, fullborda bilden, genom att återgifva hufvuddragen af den akademiske *läraren* Geijer, hans personlighet såsom sådan och dess förhållande till sina lärjungar. Under mer än tretio års läraréverksamhet har han inverkat på många generationer, på tusentals blifvande män i staten. En sådan mans beskaffenhet är ej utan stor betydelse. Det är nämligen icke blott det medfödda snillet, ej heller lärdomen eller förmågan att göra dess frukter lefvande för andra, som ensamma uträtta allt. Lärarens egna personlighet, människan i honom, är för sakens framgång af hufvudsaklig vigt; ty vi lära det mesta, det bästa af dem, som vi, på den personliga vördnadens och kärlekens grund, egna en oafbruten hyllning.

Öfvergå vi nu till behandling af Geijer talaren, *vältalaren*, så återfinna vi ej minst i hans historia de mest lysande profven på den i sitt slag fulländade talarens konst. Och denna är den mogna frukten af tvänne egenskaper, utan hvilka ingen stor skriftställare eller talare kan uppstå och vinna sitt mål, af snille och smak. Men karakteren af skriftställarens uttrycksform, hans stil, bestämmes väsentligen af hans personlighet. Derföre är ock i sjelfva verket stilen lika mångfaldig som de egentliga författaregenierna. Så blir den franske vetenskapsmannens*) sats: "stilen det är människan" en sanning. Hon trycker personlighetens pregel på sina skapelser och detta med så mycket mera bestämdhet, ju rikare hon är begåfvad och ju starkare, fastare denna personlighet är. Men ingen

*) Buffon.

födes konstnär, man blir det. Uttryckssättet, språket, formen följer och afspeglar skriftställarens inre utveckling. Den personliga stilen har alltså, äfven den, sin historia. Man kan följa den äfven hos Geijer.

I dess första yttring möter man en stor inre kraft, som gäser och i sina ojämnt böljande rörelser förråder sin kamp om en ännu ej medveten eller funnen form. Ju mera egendomlig denna kraft var, desto längre tid, desto större inre arbete behöfdes, för att gifva den nödig fasthet i uttrycket. Lyckligast, jämnast finner man Geijer som författare i åtskilliga uppsatser och bref under den första och i hans historia under den andra förut betecknade utvecklingsperioden. Andens storartade lugn och kraft gifva här den fasta formen, och de gamla klassiska mönster, med hvilka han sjelf säger sig då flitigt umgåtts, ha ej varit utan inflytelse på den stilens skönhet, den kraftiga, ej veka, harmoni, som här träder oss till möte. Mer eller mindre bruten i form var dock Geijer alltid. Han blef det mer och mer, ju mera rikedomen på tankar växte. Dessa likasom trängdes då om platsen på den yttre formens förminskade yta. Rikare på tankar har också ingen svensk författare varit. Den brutna formen blir märkbarast efter "affallet" *), som betecknar Geijers sista lefnadsperiod. Den storm, som då gick genom hans väsende, satte ock känslans haf i uppror. Spåren deraf kunna ej döljas i hans mångfaldiga, olikartade uppsatser och utförligare skrifter från denna tid. Hos ytterst få af våra stora författare förnimmer man ock hjertats slag så som hos Geijer.

I hans ungdom bestod vältaligheten, ej blott i Sverige, företrädesvis i konsten att tala väl *om* ett ämne, att försköna det. Åtminstone sattes de, som

*) I bref till H. Järta den $^{19}/_{2}$ 1847 skrifver han: Såsom skriftställare blir jag allt kortare och kortare.

kunde det, högst på Parnassens topp. Svenska akademien var då, mer än någonsin, smakdomstolen och Lehnberg den från utlandet, egentligen från Frankrike, hemtade vältalighetens förnämste svenske apostel. Nämda akademis gamla handlingar erbjuda mästerprof nog af denna tids vältalighetskonst. Talarens förmåga i frasen, i användningen af det slags talets prydnader, som kallas troper och figurer, ej minst i öfverraskande vändningar, afbrott, utrop, frågetecken, var här hufvudsak. Och huru ofta och säkerligen med framgång sökte man ej att tilldraga sig och fängsla uppmärksamheten genom dessa den retoriska konstens beräknade försklönings- och retningsmedel, som kallas: amplifikation *), klimax, antites! Priset vans emellertid i mer eller mindre mon på bekostnad af sanningen i det tecknade föremålet sjelft.

Det bekanta "Äreminnet", som med sina anor ej steg högre upp i tiden än till den praktälskande franske konungen Ludvig 14:s dagar, för att der finna sitt med ens fullblommiga stamträd och på samma gång sitt "klassiska" mönster, var den förnämsta blomman och frukten af denna konst, denna smak. Bilden, som tecknades, stod der väl sminkad, pudrad, pyntad, uppstyltad, med stora åtbörder och munnen full af granna, ljudande fraser. Man tyckes hafva öfverbjudit, hvad i den hedniska, grekiskt-romerska forntiden kallades: den

*) Då Geijer i bref af den 9 April 1804 till den förut nämde kapten v. Rappolt omtalar, att han genom Rosenstein fått del af Sv. Akademiens anmärkningar, hvilka syntes honom föga vigtiga, ty "de angå ord, tvetydiga konstruktioner, att jag har glömt att nog oratoriskt omtala Viborgska smällen, att ge boktryckerikonsten likaledes en oratorisk amplifikation, o. s. v." utropar han: "En amplifikation! Det är ju alldeles som att späda ut en buljong till vattensoppa? Ack! det är just *den*, som är arfsynden i äreminnet." — I ett föregående bref af d. 26 Febr. 1804 till föräldrarna om besöket hos Sv. Akademici, bland hvilka Lehnbergs personlighet mest behagade honom, nämner han, att denne, just genom sina äreminnen berömde, man "tycktes snarare fördöma än gilla hela genren af äreminnet."

asiatiska vältaligheten, i hvars skola äfven en Cicero gått och hvars blomster han ej heller alldeles försmådde.

Geijer var till sitt väsende för sann, för redbar, för att häri finna annat än ett snart öfvergående behag. Han tvangs emellertid af vissa omständigheter att redan tidigt, vid 20 års ålder, försöka sig i ett vältalighetsmanér, som tidehvarfvet beundrade som höjden af ordets sköna konst. Geijer kände sig nämligen manad att med ett, den tiden mycket betydande, akademiskt pris söka utplåna en fläck, som man, på grund af missledande uppgifter, syntes honom hafva satt på hans ungdomliga person. I sina "Minnen" har han sjelf i oefterhärmligt enkla och naiva drag, ej utan humor, tecknat detta sin ungdoms ej betydelselösa äfventyr. Sedan han, med något besvär, lyckats få reda på årets prisämne och afslutat sina förberedande studier, grep han till pennan. Hans inre, medfödda tillgångar voro synbarligen ovanliga för hans år, men de yttre, som skulle uppsökas i för honom tillgängliga källskrifter, voro deremot mer än knappa. Han måste således till en stor del skapa, ge lif och blod, must och färg åt det hardt när liflösa och torra. Så uppstod det förut nämda Äreminnet öfver Sten Sture d. ä., som 1803 vann Sv. Akademiens stora pris*).

Ett sådant grundlade ännu vid denna tid sin mans lefnadsrykte och försäkrade merendels hans framgång i samhället, öppnade för honom vägen till statens högre eller högsta platser. Man ser ock flera, ja, många söka att bemäktiga sig denna troll-lampa, blott för att uppnå detta yttre lefnadsmål. Några hafva sedermera öppet erkänt det. Men när de någon gång uppnått

---

*) Det är en ganska egen tillfällighet, att Geijer kom att i Sv. Akademien efterträda just den man, friherre Malte Ramel, som, genom sitt missledda omdöme om ynglingen Geijer, föranledde denne att söka täfla om pris i akademien.

det, hänga de sin lyra på en spik eller låta pennan endast tjenstgöra vid torra protokoller eller i embetshandlingar. Sådan är ej det sanna snillets art, sådan var ej heller Geijers. Han flyttades med ens upp bland de något stort lofvande svenska snillenas krets, men ungdomslöftet gick på ett lysande sätt i fullbordan. Det bevisar icke blott, huru rik och djup hans naturliga begåfning var, utan äfven den moraliska halten af hans redan nu allvarliga personlighet.

Hans namn flög emellertid från denna tid ut öfver hela vårt land. Vi hafva hört Tegnér något skämtsamt kalla honom ett litterärt "underdjur". Mest uppseende väckte han i sin egen hembygd. Slägt och vänner firade den stora tilldragelsen på ett festligt sätt. Föräldrar framhöllo honom som en förebild för sina barn. Öfverallt var han en välkommen, beundrad gäst. I synnerhet blef han en gunstling hos sin längre fram blifvande, äfven rikt begåfvade *), svärfar, hvars ena dotter, då en 13 års flicka, vid första anblicken fann i den unge Erik Gustaf sitt lefnadsideal. Hon hade länge i tysthet hyst en ifrig önskan att få se den prisbelönte ynglingen. Hennes hjerta brann endast för honom. Han syntes vid denna tid mest lefva i musik, var föröfrigt allvarlig och tankfull, i sitt sätt att vara på en gång stolt och förbindlig, men denna stolthet och förbindlighet hade någonting ovilkorligen fängslande med sig. Uppgiften är den honom öfverlefvande makans. Man ser med hvilka ögon hon ännu betraktade ungdomsminnets förklarade bild. Men den unge Geijer uttalade ock utan tvekan sitt omdöme, sina åsigter. De voro icke de nu i landet rådande, väckte derföre uppseende, ja, hördes någon gång med obehag. Han kunde dermed såra, utan att veta det. Den 13-åriga

*) "En af de rikast begåfvade naturer, som jag någonsin lärt känna," säger Geijer i sina "Minnen".

flickan nästan fruktade honom derföre. I litterära frågor vågade han till och med motsäga hennes far. Det var oerhördt, väckte derföre hennes bestörtning, ty vördnaden för föräldrar och äldre personer var vid denna tid så stor, att det ansågs förmätet, oskickligt, om en yngre med dem tvistade. Men vi, som nu lefva, kunna i den dåvarande unge Geijer, sådan enkan hördes skildra honom, lätt se en ny tids man, som redan i sin ungdom bar dess frön i sitt bröst och hvarken kunde eller ville dölja dem. Det var tidiga tecken till ett af dessa slags sjelfständiga snillen, som bryta nya banor och derföre måste gå sin egna väg.

Svenska Akademien, som tyckte sig i den plötsligen uppträdande Geijer finna anlag, hvilkas uppmuntran skulle kasta någon glans äfven öfver henne, skyndade att till behandling föreslå honom ett nytt fosterländskt ämne. Det blef, som vi veta, Sveriges ryktbaraste statsman, Axel Oxenstjerna. I synnerhet var skalden Joh. Gabr. Oxenstjerna, biträdd af Geijers egen far, ifrig i sina uppmuntringar. Bref från Rosenstein *) bevisa, att äfven han deri instämt. Efter det en gång "misslyckade försöket" **) skulle göras ett nytt. Men hvarje förnyadt och fortsatt studium af den berömde statsmannen ökade endast Geijers motvilja att som "loftalare" behandla detta ämne. Slutligen afsäger han sig i bref af d. 11 April 1808 till sin far hvarje försök. "Jag har," säger han, "blifvit för nära bekant med Oxenstjerna. Jag har länge nog arbetat på att förena i hans karakter motsägelser, som ej låta förena sig, och att finna igen den store man, hvars namn figurerar

*) Den 9 April 1804 och d. 2 Febr. 1807.

**) Det vore icke utan vigt, att detta försök eller Geijers "Äreminne öfver Axel Oxenstjerna" öfverlemnades, om möjligt, åt offentligheten. Säkerligen skulle det kasta något ljus öfver Geijers tidigare inre utveckling. Tegnérs omdöme, meddeladt i 2:a föreläsningen, kan ej vara alldeles grundlöst.

så mycket i våra vanliga historier." Blotta misstanken, "att den store mannen i sjelfva verket var en *egennyttig människa med mycken duglighet*," en misstanke, "som är outrotlig och måste uppkomma hos hvar och en, som närmare känner hans historia", måste "afskräcka hvarje loftalare, för hvilken det ej är likgiltigt att berömma hvad han ogillar." I senare tider har Geijer till förtroliga vänner yttrat, att hans beundran för Oxenstjerna betydligt minskades, då han hos honom upptäckte en egennytta, som af vissa åligganden gjorde sig till godo 25 procent af staten.

Nå väl, huru skulle häraf inför en redlig, sannings- och fosterlandsälskande man kunna blifva ett äreminne, d. v. s. en ljusbild utan skugga? Ty sådant var äreminnet, och så tyckes Geijer vid denna tid ansett det, hvarföre han hade föga böjelse att ikläda sig den forn-akademiska smakens tvångströja *). Må hända hade ock med växande styrka hos honom uppvaknat känslan af det sanna i den snillrike tänkarens, C. A. Ehrensvärds uppgifna vilkor för en skön konstskapelse. "Konstnären," säger han, "måste känna det ädla såsom en ungdom känner kärleken." Men det ädla måste vara sant, liksom det sköna är det. Sanningen är nämligen bådas grundval. Hon är ock häfdateckningens. Endast från dennas botten uppstiger den historiska personalbilden äfven som skön. Äreminnet, ensidigt uppfattadt, var deraf en förfalskning. Sanning och skönhet i oupplös-

*) År 1835 är hans åsigt förändrad. "Hvad prisuppgifterna i Sv. Akademien angår," säger han i bref till v. Beskow den 22 Nov., "så har jag tyckt mig finna, att *äreminnets* afläggande ej haft de lyckliga följder, som man kan hända deraf väntat. Genren är i min tanke ingalunda förkastlig. Till sin idé är äreminnet en idealiserad karaktersmålning, som ej derför behöfver vara osann och smickrad. Det goda, i sin rätta dag satt, öfvar ett försonande inflytande äfven öfver felen, som ej derför behöfva döljas. *Så* idealiserar äfven den goda porträttmålaren." Han föreslår ock som prisämne för nästa år "*Äreminne öfver Stjernhjelm*". Sjelf fick han skrifva det och derpå tillämpa sina nya grundsatser.

lig förening äro alltså de genier, utan hvilka ingen verklig konstbild kan mejslas.

I öfverensstämmelse med denna klart fattade, nya och beståndande grundsats, som äfven var ett uttryck af Geijers egen natur, blef han en sann vältalare, om ock den sammanträngda språkformen i förening med tankarnes rikedom och djup och den stundom frambrytande känslan gåfvo honom en egendomlighet, som ej lika tilltalar alla. Men han skulle ses och höras, ty som uppträdande talare fängslade han ovilkorligen med snillets makt och känslans värma. Han tog ock, som sig bör, sin vältalighet ur bröstet, der en af antikens mästare i talekonsten, Cicero, äfven såg dess källa *). Flerfaldiga äro bevisen för denna Geijers konst. Jag vill anföra blott ett, emedan det är förenadt med några egenheter.

Vi hafva i näst föregående föreläsning hört, huru kotteri-andan ännu, ja, kanske förnämligast, på 30-talet frodades i Upsala. Lärdomen, skild från den öfriga verlden, blåste upp sig sjelf. Icke utan förakt blickade den ned på det praktiska lifvets män, liksom på tidehvarfvets begynnande frihetssträfvande. Romantikens åsigter i filosofi, politik och skön konst intogo, som vi veta, högsätet. Det var hos oss dess gyllene tidehvarf. Sjelfbeundran, snilleförgudning hörde den väsentligen till. Kotteriet lefde ett för sig afslutadt snille- och skönhetslif med sitt behag, men ock med sina anspråk, sitt koketteri, sin ofördragsamhet. Till saken hörde ock, ehuru icke som en naturlig följd af romantiken, snarare i strid dermed, uppgiften om de s. k. antika språkens ojämförliga förträfflighet. Det var nästan som skulle mindre eller ingen kunnighet i dem blottat en människovarelse af sämre art. Ty utan dem fans ingen

*) Pectus est quod disertum facit.

Cicero: *Brutus.*

bildning med kärna, ingen duglighet med kraft, ingen vishet, som var rotfast. Hos de verkligen kunnige en grundsats var denna åsigt hos deras omgifning en fras. Bland ungdomen hördes återljud af båda. Äfven der växte lärdomens blommor och ogräs.

Midt upp i denna luftkrets rörde sig länge äfven Geijer, gerna sedd och högt aktad. Huru han derunder mer och mer fann sig till mods, veta vi. Men han lät ännu allt gälla hvad det kunde. Han teg. Äfven hans bildning hade, enligt den förflutna tidens sed, vuxit upp på antik grund. Vid sina vandringar i sin hembygds skogar och grönskande marker bar han ofta, äfven i senare år, en antik författare i sin ficka. Men den grekiskt-romerska fornverlden med dess språk, dess odling, dess minnen var ej för honom allt, icke ens det väsentligaste. Småsinnet hviskade ock: "Geijer är ingen stor latinare eller grek." Om af en händelse eller med afsigt, är ej bekant; men d. 13 Dec. 1836 trädde han upp i katedern och nedlade det akademiska rektoratet med sitt tal om *Marcus Tullius Cicero*. Den lysande och djerfve romerske sakföraren och talaren, med sina af svaghet och storhet skiftande karaktersdrag, och i bakgrunden en tid och ett folk, sådana som hans — hvilket föremål för en man med Geijers blick och begåfning! Af bref *) synes, att han länge med förkärlek låtit sina tankar hvila på denna fängslande bild. Den trädde nu å nyo fram ur studiet af Ciceros egna skrifter och af hans tid. Talet slog äfven de lärde åhörarne med häpnad, det beundrades, och småsinnet drog sig tyst tillbaka i sin dunkla vrå.

Märkligt är, att Geijer sjelf ansett sig skapt till folktalare eller, som han uttrycker sig, till talare för "menigheten". Han tänkte ock en tid, till någon del

*) Den 13 Nov. 1836 till H. Järta.

äfven af ekonomiska skäl, att blifva prest*) och fördjupade sig i teologiska studier. Det har ej varit utan inflytande på den filosofiske tänkaren. Ännu 1817, då han som ordinarie professor i historien intagit lärostolen efter E. M. Fant, skrifver han, med anledning af sitt tal vid Jubelfesten till Luthers och Reformationens minne, till sin vän Atterbom: "Jag hördes förträffligt och talet gjorde på lärda och olärda sin effekt. Detta har å nyo öfvertygat mig, att *min egentliga* talent är plebejisk, en grofmålare-talent pour le peuple eller den värda allmänheten."

Man saknar ej skäl att betvifla riktigheten i denna Geijers uppfattning af sig sjelf, sin egentliga bestämmelse. *Hans* rätta plats var säkerligen ej på predikstolen i ett kristligt tempel, der ordets och tankens lättfattlighet för hvar man är af hufvudsaklig vigt; ännu mindre på någon slags tillfällig upphöjning vid ett folkmöte, der just icke alltid det ädla i tanken, i ordet, i syftet är det väsentliga. Det stora kunskapsförrådet, djupsinnet, tankerikedomen och det ofta tacitanskt tvärhuggna i uttrycket gjorde Geijer som talare alldeles icke till "menighetens" man. Han säger, som man vet, ej allt, som kan sägas om den sak, han behandlar. Ofta antyder han blott, ger hufvudlänkarne i tankekedjan, öfverlemnande åt andra att fylla, hvad som anses brista. Men bristen är mera skenbar än

---

*) Han ämnade 1811 söka pastorssysslan vid Tyska församlingen i Norrköping, men då han fått underrättelse, att lönen endast uppgick till 700 R:dr jämte boställsrum och intet hopp fans att förena båda pastors-sysslorna i staden, drog han sig tillbaka. "Emellertid," tillägger han i bref till sin far d. 19 Nov. 1811, "blir jag prest och tar theologiæ kandidat-examen." Ingendera gick i fullbordan, men hågen för presterlig verksamhet öfvergaf honom ej. År 1831 den 24 Mars antecknar han: "Tänkte på att bli prest om ett par år, emedan jag dock i sjelfva verket är född till talare och dermed kanske kunde uträtta mycket godt. Jag skulle söka bli *universitets-predikant*, utan allt arvode, men med åtagande att predika hvarannan söndag under läseterminerna."

verklig. De mindre länkarne finnas, men på djupet, hvarur de ock för den kunnige uppgå liksom af sig sjelfva. Det är som fyldes Geijers själ af en så stor mängd liffulla tankar, att endast de hufvudsakligaste kunna få plats i uttrycket, ty med dem följa de andra, liksom bisvärmen följer visen.

Också var han ej någon synnerligen lycklig muntlig berättare. Reflexionen trängde sig för starkt på honom och den episka tråden brast eller släpptes. I synnerhet var detta märkbart, då han skulle berätta någonting komiskt. Kärnpunkten bemäktigade sig honom från första ögonblicket så helt, att han föll i skratt. Någon af de närvarande, som möjligen kände hvarom fråga var, fick då öfvertaga berättarens roll, utan att Geijer deraf fann sig stött. Han tillät godmodigt till och med sina barn att vid dylika tillfällen roa sig åt hans brist.

För att rätt fattas, förutsatte derföre Geijer icke så liten kunskap och en egen förmåga hos åhöraren. Det samma gäller äfven med afseende på honom i allmänhet som författare. Studiet af honom är egentligen ett studium för i bildning och förstånd mognade män. Han hör till de företrädesvis väckande författarne och tar i hög grad sjelfverksamheten i anspråk. Derföre är han ock *på* djupet och *från* djupet fostrande, bildande, stärkande. Det är just vissa stora snillens egna, sällsynta konst.

I början af sina "Minnen" nämner Geijer några författare *), som i afseende på vitterhet och konst haft på honom det största inflytande. Hvad han här säger om dem, kan tillämpas på honom sjelf. "Söker jag," säger han, "en gemensam orsak till deras inflytelse på

*) De voro i en tidigare lefnadsperiod: Rousseau och Schiller, och senare d. v. s. till hans dödsdag: Shakspeare och Göthe, isynnerhet den sistnämde, hvars "verkan på mig," säger Geijer, "varit omätlig." Af ingen anser han sig ha lärt mer.

mig, så är det utan tvifvel den, att man icke kan njuta någondera utan motstånd, eller utan att de uppkalla hela spänstigheten af en liflig sjelfverksamhet. Men det finnes en *högre* grad af denna väckelse. Den tillhör de snillen, som i afseende på all efterhärmning äro framför andra afskräckande och omöjliga. De draga ej blott till sig; de drifva tillika hvar och en inom sig sjelf, som med dem sysselsätter sig. De verka *endast* sjelfständighet. Att *icke* kunna imiteras, är det bästa *negativa* kännetecket jag vet på goda författare. Det *positiva* är, att de verka stärkande, gifva känslan af själens helsa. Allt hvad den friskaste luft har renande, allt hvad den klaraste våg har läskande, allt hvad det skäraste ljus har lifvande är ett intet deremot. *Medicina mentis*, själens läkedom och spis, se der den underbara kraft, hvarmed de blifvit begåfvade! Välsignelse öfver dessa mänsklighetens välgörare!"

Vi hafva betraktat vältalaren och deri inbegripit äfven den skönformande skriftställaren. Vi befinna oss alltså på det skönas område. Ty kan man ej förneka vältaligheten som konst, och är all konst skön, så vida den är sann, så måste ock vältaligheten väsentligen tillhöra det skönas verld. Dess praktiska ändamål, om den har ett sådant, ty den har det icke alltid, utesluter ej dess egenskap af en skön konstskapelse. Men vidsträckt är det skönas verld, mångfaldiga äro dess yttringsmedel. Dess väsende är dock ett. Det är diamanten, som uppfångar ljuset och återkastar det i skiftande färger. Ingen skall derföre förundra sig öfver, att den, som blifvit rikligen begåfvad med skönhetssinne och genom studium, åskådning, ja, egen handläggning utbildat det, ser och förstår, hvar något skönt finnes och af hvad beskaffenhet det är. Denna lyckliga gåfva egde Geijer i hög och ovanlig grad. Han hade, så väl för det sant sköna, som för dess blotta

sken, en lika klar, som skarp och fin blick. "Geijer", säger också Tegnér, "är vår störste *konstdomare*". Låtom oss se, huru härmed förhåller sig och på hvilken grund den store skaldens omdöme är bygdt.

Geijer var, som vi hört, sjelf skapare i tonkonsten, i skaldekonsten, i vältaligheten. Men hans blick, hans omdöme sträckte sig äfven till de andra olikartade grupperna på det skönas vidsträckta blomsterfält. Flerfaldiga af hans skrifter bevisa, hvad han här var som domare. Är det fråga om *dikten* och det *poetiska* hos ett folk, i ett tidehvarf eller hos en person, så hänvisar jag till hans afhandling om Folkvisan, till teckningarne af Atterbom, Walter Scott, Tegnér, ja, till hans utkast om Homér och den homériska poësien, Goethe, m. fl. Ingen har hos oss öfverträffat honom i uppfattningen af det för en hvar mest egendomliga, just det, som gjorde en hvar till hvad han blef. Hvem har väl i Sverige, ehuru i några få drag, bättre, mera träffande tecknat, t. ex. Atterbom och Tegnér? Vid teckningen af den senare *) tränger han in i det mest egna af hans diktare-natur och blottar det i uttyck så fyndiga och lysande, att Tegnér sjelf, fantasiens förstfödde son, ej skulle deri hafva öfverträffat honom.

Geijer uppsökte alltid *människan.* Det sköna hos skalden hade dermed ett innerligt sammanhang. "Det sköna," säger han, "är det fullkomliga." Felen undgingo honom ej. Men liksom det *goda* hos människan, så var det *sköna* hos skalden för honom hufvudsak. Det hade sin grund i hans egen ädla natur och i hans

*) Denna teckning var ursprungligen långt utförligare än den, som föredrogs i Stockholm vid minnesfesten öfver Tegnér. Geijer hade nämligen så gripits af de skildrade ungdomsminnena, att han deröfver utbredde sig mer och med större glädje än man ansåg lämpligt vid en minnesfest, som tillika skulle vara en sorgefest. Möjligen är den uteslutna delen af skildringen i behåll. Att nu upptaga den på sin plats i Geijers Saml. Skrifter, skulle visst ej vara utan intresse för kännedom af seder och förhållanden i Geijers och Tegnérs ungdom.

uppfattning af det bästa i allt, som för honom var det i saken, personen, väsentligaste*). Det vore lika lyckligt som hedrande, om denna grundsats gjorde sig mera allmänt gällande, så i det offentliga, som i det enskildta lifvet. Den litterära kritiken har ej minst behof af dess ledning. Häfdatecknaren Geijer skymtar i den bakgrund af tidsrörelser, tidsåsigter, hvarur hufvudbilden på hans tafla framträder. Det hela blir sålunda äfven en tidsbild.

I den för ögat synliga eller s. k. *bildande* konsten säger sig Geijer vara dilettant. Men huru han som domare var det, kan man äfven inhemta af hans tankrika uppsats: "Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande i skön konst." Den betecknades för sin tid af vissa för sin sak svärmiska göter som ett helgerån**). Geijer uttalade nämligen här tvifvelsmål om möjligheten att förverkliga ett af deras ifrigast eftersträfvade, mest tjusande idealer. Men detta tvifvel innebar alldeles icke ett bestämdt förnekande, utan gjorde sakens framgång beroende af vissa vilkor. Dessa uppfyldes till en del, ej helt af Fogelberg. Också gjorde sig göterna småningom till godo några af de åsigter och råd, hvarpå Geijer lade en hufvudsaklig vigt. Men vi hafva förut något utförligare behandlat denna fråga vid teckningen af det Götiska Förbundet på grund af dess egna handlingar. Här må blott tilläggas, att Geijer i nämda uppsats***), som han ock

*) Thorild uttalade i sin "Kritik öfver Kritiker eller Lagstiftning i snillets verld" likartade åsigter.

**) Tegnér, som i bref till J. Adlerbeth d. 5 Juli 1818 säger: "Geijers betraktelser äro i sanning väl skrifna", instämmer likväl ej i vissa af Geijers åsigter och ogillar "sidoblickarna på Ling." Tegnér synes här hafva förbisett ett och annat i Geijers uppsats.

***) Grundtankarne i denna finnas redan uttalade i bref till J. Adlerbeth d. $^{13}/_{6}$ 1817, då Geijer fått underrättelse om gåfvan af de 50 dukaterna och deras ändamål. Han säger här rent ut, att det "*ingalunda är för en genialisk konstnär omöjligt att på ett lyckligt sätt*

låter förstå, företrädesvis åsyftade att tillbakavisa öfverdrifter, som redan genom Ling framträdt i dikten. Han ville ej se dem som skönhetsförstörare äfven i den bildande konsten, som redan visat tecken till benägenhet att intaga sjelfständiga nordiska drag. Att Ling från begynnelsen rätt uppfattade den egentliga anledningen till uppsatsen, bevisades så väl af hans omedelbara handlingssätt, som af hans länge fortfarande uppretade stämning mot Geijer, hvarom vidare skall upplysas vid teckningen af Ling.

I den sköna bildande konstens helgedom skall Geijer egentligen hafva införts af ett fint bildadt, snillrikt fruntimmer, som omkring 1816 ett år vistades hos en väninna*) i Upsala. Det var den ryktbara tyska författarinnan Amalia von Helvig, född Imhof. Hennes man hade varit general i svensk tjenst, då Pommern ännu var vårt. I den lysande krets af lärdomens och snillets män, som omgåfvo henne i Upsala, synes hon företrädesvis hafva fästat sig vid Geijer. Under sina sista lefnadsdagar, då hans kraft var bruten, erinrade sig äfven han denna tid med tjusning. "Då," sade han på sin sjukbädd, "var det värdt att lefva, när jag om dagen kunde njuta af hennes sällskap och om natten arbeta på mina föreläsningar, som äfven hon skulle åhöra."

Då Geijer 1825, sedan han fullbordat 1:a del. af Svea Rikes Häfder, nödgades att söka ett för sin helsa uppfriskande medel, gjorde han i sällskap med tvänne vänner**), en manlig och en qvinlig, en sommarresa

lösa uppgiften." Mot brefvets slut förebådar han sin uppsats. "Jag hade väl lust," säger han, "efter detta ämne nu med ett så glädjefullt intresse omfattas, att skrifva för nästa Iduna-häfte en uppsats om, huru nordiska myterna i konsten, enligt min tanke, böra användas." Se Saml. Skrifter, B. 8, sid. 577—78.

*) Öfverstinnan Amalia Silfverstolpe, som i många år var bosatt i Upsala.

**) Förenämda öfverstinna och kompositören A. F. Lindblad.

genom Danmark, Rhenländerna, Bäjern och Sachsen. Öfverallt märkte de, att "en osynlig ängels hand," som han i bref till sin hustru yttrar, beredt dem ett förekommande och välvilligt emottagande. Det var Amalia v. Helvigs. I Dresden träffar han henne, hon följer honom på dess ryktbara konstmuseum, förklarar, belyser bildernas skönhet. "Hvad har jag ej henne att tacka för!" utbrister han i bref. "Hon har först öppnat mitt öga för konstens skönhet, i hvars tempel hon sjelf är hemmastadd; och om dess rena njutning sedan varit bland min lefnads vällust, så är det hennes hand, som virkat denna gyllene tråd i dess väf." Tjust följde han henne ock på nämda galleri. "Det var," säger han, "med en egen känsla, midt emellan höra och se. Ty jag bekänner, att jag så gerna lyssnade till hennes röst och de sköna tankar, som med dess ljud liksom sväfvade emellan mig och dessa taflor, att jag nästan blott såg hvad jag hörde." Då han sedan skilts från henne, skrifver han: "Amalia återser jag aldrig." Hon dog 1831.

I den angenäma och lärorika bok, som han 1836 utgaf, kallad: "Minnen, utdrag ur bref och dagböcker", återfinner man större delen af de bref han under nämda resa hemsände. Bevisen för hans på en gång naturliga och genom studier utbildade konstsinne möter man ej minst här. Man ser ock sjelfständigheten i hans omdöme. Han studerar kyrkor och andra genom sin egendomliga stil framstående byggnadsverk, träder in i museer för skön konst, ser, njuter och dömer. Historikern, den kunnige, lärde mannen är ock märkbar. Idé, komposition, teckning, färg — för allt har han öga och ord. I det bekanta Dresdener-galleriet tar han först den digra katalogen i sin hand och går den vanliga turistens väg; men snart deraf trött, kastar han den tryckta vägvisaren ifrån sig och följer blott den,

som han har i sitt öga och sitt hjerta. Nu är han sig sjelf, nu ger han strålar af sin egen konstnärs- och skönhetssjäl. Slutligen kommer han så till galleriets sanctuarium eller helgedom, det Rafaelska kabinettet. Här uppenbarar sig för honom det himmelska i jordiska färger. Han har, som vanligt, ej många ord för intrycket deraf. De äro likväl tillräckliga att blotta hans hänryckning. "Jag är lycksalig," utbrister han efter åskådningen af Rafaëls från himmelen nedsväfvande madonna med Christusbarnet på sin arm, "jag är lycksalig att ha sett denna bild och vill bära den i mitt hjerta, om en sådan boning är den värd." Men man må sjelf uppsöka Geijer som konstälskare och konstdomare i hans nu lätt tillgängliga "Minnen".

Geijers kännarskap i den bildande konsten hvilade äfven i någon mon på grundvalen af egna praktiska försök. Detta är icke allmänt kändt, ty han gjorde aldrig onödigtvis väsen af sig. Men verksamhet var hans själs innersta behof. Hvilan kände han ej; han, så att säga, lefde utan afbrott, han tänkte, diktade, bildade eller sjöng.

Så tillgrep han ej sällan blyertspennan, skrifpennan eller ritstiftet och tecknade, när någonting omkring honom väckte hans ledsnad eller hans lifliga, rörliga själ behöfde en afledande sysselsättning eller en förströelse. Vid riksdagarne under långa tröttande diskussioner hände det ofta. Så skrifver han i Febr. 1840 till sin hustru: "Min samling af små ritningar, hvilka jag denna tid dagligen fabricerat i konstitutions-utskottet och sedan hemma kolorerat eller färgat i sepia, skall jag gömma och taga med mig hem." Äfven annanstädes, till och med i hemmet, förströdde han sig med nämda slags teckning, då han ej kände sig benägen att tala eller ej ville ensamt öfverlemna sig åt tanken. Han tog då närmast liggande papperslapp, så

framt man ej, bekant med hans vanor, räckte honom en större duk för hans skapande fantasi. Här fick man nu snart se, i hvilka slags bilder hans i grunden harmoniska, svenska själ helst lefde. I raska drag, utan småaktigt pet, framträdde inom kort hans skapelse. Det blef helst små täcka svenska idyller, landskapsstycken, som andades frid, oskuld och glädje. Stundom tillfogades något, som förrådde en godmodigt skämtsam själ. Kännaren skulle här lätt upptäcka, jämte det enkla, lefvande natursinnet, den fina, säkra konstnärsblicken. När teckningen var färdig, kastades den åt sidan. Möjligen togs den då i förvar af någon närvarande anhörig eller vän, som behöll den som ett minne. Sådana det tillgifna hjertats dyrbarheter torde finnas flerstädes i vårt land. Jag har derpå sett åskådliga bevis. Stundom kunde han sjelf, som vi nyss hört, egna dessa "småsaker" någon särskild omsorg.

Liflig som hans uppfattning, äfven med fantasien, var, kunde han någon gång på skämt försöka att efter en annans muntliga berättelse afteckna ett ställe, som han aldrig sett. Så gaf honom under en riksdagsdiskussion d. v. prosten i Mora, P. G. Svedelius, ett muntligt utkast till teckning af sin prostgård och sin kyrka med omgifning af skog och berg och Siljans strand. Geijer tecknade i hast och skall hafva kommit det verkliga föremålet ganska nära.

Väl hemmastadd på det skönas hela område, pröfvade han, som vi hört, de flesta af dess framställningsmedel och misslyckades i intet. Alla nödiga förutsättningar för att göra Tegnérs omdöme till en sanning förefunnos således. Geijer var alltså i ordets vidsträcktaste bemärkelse en skön ande. Detta kunde ha varit nog för en just genom dylika egenskaper icke vanlig människa. Men Geijers begåfning var, som vi veta, utomordentlig. Med det omfattande skönhetssinnet för-

enade han den framstående häfdaforskarens blick "på den skarpaste verklighet" och den systematiske tänkarens djupsinne och tankeskärpa. Vi kunna derföre ej undgå att här, så långt det må anses lämpligt, äfven vidröra *tankens* man, ty såsom sådan framstår Geijer på ett utmärkande sätt i alla sina skrifter.

Att han var en sjelfständig *svensk tänkare* af icke ringa betydelse, skall tvifvelsutan visa sig i det värdefulla, i sitt slag hos oss egentligen enda, filosofiska arbete, som börjat offentliggöras från den filosofiska lärostolen i Lund *).

Det var naturligt, att en så rikt utrustad och djup personlighet som Geijer skulle känna sig oemotståndligt dragen till den tankens verksamhet, som har sitt uttryck i hvad man som vetenskap kallar *filosofi*. Han måste ha reda på sig sjelf, sin verld. Också yttrar han i sina "Minnen", der han kastar en blick tillbaka på sitt inre bildningsarbete: "Filosofiens studium har ensamt för mig varit ett tvingande behof. Allt annat har jag studerat af föresats eller för mitt nöje."

Med nästan lidelsefull häftighet synes han ock redan tidigt egnat sig åt studiet af filosofi. Men hans behof af insigt och klarhet var för sant, för starkt, för att gifva tillräckligt utrymme åt en beräkning, som endast afsåg ett akademiskt förhör. Han uraktlät det och fördjupade sig helt och hållet i det förra och det närvarande århundradets i en eller annan riktning mest inflytelserika tänkare, så i Tyskland, som i Frankrike och England. Han blef ock fullständigt hemmastadd i deras egna skrifter. I synnerhet ha heroerna i den

*) *Den filosofiska forskningen* i Sverige från slutet af adertonde århundradet af Axel Nyblæus, hvaraf redan 1:a B. i tvänne delar är i allmänhetens händer. En lika öfverraskande som glädjande företeelse är, att en ny upplaga redan börjat utgifvas af detta fosterländska arbete.

nyare tyska filosofien gifvit honom ett mångårigt själsarbete. Deras skrifter kommo i åratal ej från hans bord. Som bevis hänvisar han på deras "slitna ryggar" i sin bokhylla. Vid föreläsningar under sin sista lefnadsperiod hördes han ock uppmana sina lärjungar att följa hans föredöme, att studera de store tänkarnes egna skrifter *), emedan det för den egna inre utbildningen skulle bära en rikare och varaktigare frukt, än om deras åsigter, som vid akademien var öfligt, inhemtades ur andra eller tredje hand, vare sig ur tryckta eller muntligen framstälda sammandrag. Sjelf erhöll han, oaktadt ett ifrigt och långvarigt studium af den nyare filosofiens källskrifter, endast betyget "*godkänd*" i sitt gradualförhör och säger sig dermed belåten. Det var likväl ett slags straff för hans förmätenhet att förbise professorns i saken lärometod och ej underordna sig hans dermed sammanhängande fordringar. "Hade jag," säger han nämligen i anförda Föreläsningar, "kunnat förmå mig att taga notis om filosofien efter då härstädes rådande modet, enligt *Bardili*, — en stor man, som herskade i Upsala och en del af Romerska riket tre eller, nogare räknadt, tre och ett halft år — så hade jag kanske förvärfvat ett laudatur." Sådant talar just icke till förmon för vissa akademiska förhållanden.

Men det fans äfven en *svensk* tänkare, som, enligt Geijers egen uppgift, på honom haft ett stort inflytande. Det var *Benjamin Carl Höijer*. För sina frisinnade åsigter misshaglig, så väl för förmyndarestyrelsen, som i synnerhet för Gustaf IV Adolf, intog Höijer först efter revolutionen 1809 en professorsstol, hvars prydnad han blef, men långt förut bort vara. Endast trenne år återstodo af hans lefnad. Han dog 1812.

*) Föreläsningar öfver Människans historia, utg. af S. Ribbing. Stockholm 1856. Sid. 72—73.

Emellertid hade han med lysande snillegåfvor, stort skarpsinne och en vältalighet, som ryckte åhörarne med sig, hunnit så tankefrön, som buro frukt i ett vid denna tid för vårt lands andliga odling begynnande nytt tidsskede. Det är af denne man Geijer säger sig ha lärt att förstå vetenskapen och särskildt den vetenskapliga behandlingen af historien. Höijers idéer i sistnämda fall kunde ej heller falla i en tacksammare jordmon än i Geijers. Redan i dennes naturliga *begåfning* och *personlighet* fann Höijers fordringar på “en fullkomlig pragmatisk häfdatecknare“, framstälda i den ofullbordade uppsatsen: “Om ett pragmatiskt afhandlingssätt i historien“, en sällsynt motsvarighet. Den store tänkaren kunde icke ana, att bland hans få åhörare under hans fördömelses tid befann sig just den unge man, som en gång fullt utvecklad skulle, säkerligen som få, närma sig det i nämda afhandling antydda idealet af en häfdatecknare. Att likväl Höijers inflytande på Geijer i sjelfva verket ingenting förminskat af dennes sjelfständighet i uppfattningen och behandlingen af så väl vårt folks och lands historia, som af historien i allmänhet — hvilket dock eget nog någonstädes påståtts — är så mycket mera antagligt, som en filosofisk teori ej hufvudsakligen, än mindre ensamt, förmår skapa en stor häfdaforskare och historieskrifvare. Man får icke heller glömma, att pragmatiska historieskrifvare af utmärktaste slag funnits långt förr, än Höijer tecknade grunddragen till sitt ideal. De funnos bland annat der, hvarest den nyare tidens häfdatecknare, således äfven Geijer, sökt sina ursprungligaste förebilder, nämligen i den grekiskt-romerska fornverlden. Och sådana lefvande förebilder verka i berörda fall långt mera än blotta filosofiska idéer.

Med tillhjelp af filosofien sökte Geijer sig sjelf. Gången af sin inre utveckling sammanfattar han i dessa

ord: "Jag har öfverallt måst begynna med ett *icke-jag*, för att komma till ett *jag* — och detta är ej det första, utan det sista, hvartill jag kommit" *). Hans sjelfständighet syntes honom i begynnelsen af detta sökande och länge nog så ringa, att, som han sjelf säger, en skugga kunnat undantränga henne. Den stämning, som häraf blef en följd, gränsade i enskilda stunder till förtviflan. Men hvem ser ej i djupet af sökandet den stora personlighetens ännu för honom sjelf dolda rikedom och kraft? Hvarje dess yttring får redan tidigt egendomlighetens bestämda pregel. Det är som sprängde han berg, bröt schakt, hvarur då och då gedigen malm kastas upp i dagen. "Att filosofera," säger han ock i sina Minnen, "är föröfrigt konsten att drifva schakt och gräfva. Så fordras guldet upp emot solens blick. Men *sol* skall der vara, för att det skall lysa. Människan är *öga*, icke *sol*." Också vinnes ej minst i tankens grufva ingenting utan ansträngning. Sjelfva språkformen bär hos Geijer tydliga spår af tankearbetets kraft och möda. Att han för mängden är minst tillgänglig i sina filosofiska skrifter, är naturligt; men det härleder sig ej endast från ämnet, utan äfven från det sätt, hvarpå han behandlar det. Tanken i sin skärpa och klarhet är ej ensamt verksam, hela personligheten arbetar, det blommar ikring henne **), och man förnimmer slagen af ett hjerta. Ur denna personliga erfarenhet af det stränga tankearbetets nödvändighet sprang äfven hans bekanta uttryck: "först en man, så en poet" ***). Detta kan med ännu mera skäl tillämpas på tänkaren, ty filosofien är tankens mognade frukt.

---

*) Minnen. Inledningen.

**) I det märkliga brefvet d. 21/1 1821 säger sig Tegnér i synnerhet med glädje erkänna Geijers "förmåga, att låta roten skjuta upp i blommor och lefvande frukter. Du botaniserar såsom sig bör på marken, under Guds fria himmel, de öfriga åter i ett uppklistradt herbarium," m. m.

***) Se teckningen af Walter Scott.

Geijer plockade länge andras, innan han kunde gifva någon ur sin egen andes ifrigt bearbetade jordmon. Han var en son af sitt tidehvarf, han beherskades af dess filosofiska system, ehuru, som man mer och mer varsnar, deraf allt mindre tillfredsstäld. Han är en sökande och såsom sådan karakteriserar han ock sig sjelf.

I teckningen N:o II har jag nämt de filosofiska småskrifter, med hvilka han uppträdde i början af sin första offentligen bemärkta utvecklingsperiod. Han är der ifrigt sysselsatt med att undanspränga grundvalarne för den på varaktigt innehåll tomma tankebyggnad, som beherskade den bildade verlden i det föregående århundradet och ännu i Sverige ej saknade sina beundrare och målsmän. Den gustavianska skolan hade nämligen der funnit stöd för sin öfvertygelse, sin tro, sitt hopp. Det är bekant, att denna byggnad var den ur den engelska filosofen Lockes erfarenhetsfilosofi utvecklade franska encyklopedismen, hvars gudomsbild egentligen var det egna Jaget. Det var egoismens religion.

Nämda period afslutar Geijer med en filosofisk afhandling, som på sin tid väckte stort uppseende i vårt land. Det var hans bok om "Thorild, tillika en filosofisk eller ofilosofisk bekännelse", utgifven 1820. Förläggaren till Thomas Thorilds Saml. Skrifter hade uppdragit åt Geijer att dertill teckna hans bild. Att detta uppdrag blef ofullbordadt, är en verklig förlust. Geijer var just rätta mannen att fullt uppskatta Thorilds verkliga förtjenster och framställa dem så, att deras egare intoge sin rätta plats i vår och tidehvarfvets andliga utveckling. Här skulle de personliga svagheterna, som stundom voro osmakliga, stundom barnsligt naiva och löjliga, säkerligen ej blifvit sorgfälligt uppletade och så behandlade, att de kommit att bort-

skymma hufvudsaken eller de idéella förtjensterna. Hvad Geijer tänkte om det väsentliga hos Thorild, — derom få vi en antydning i bref till Atterbom den 26 Mars 1820. "I Thorildiana," säger han, "har jag nu hunnit att få tryckta memorialerna till konungen och folket vid 1786 års riksdag, hvilka författaren sedermera utgaf 1792 under titel "Allmänna förståndets frihet". Jag utgifver dem nu i deras ursprungliga gestalt. De ha gjort mig ett otroligt nöje, och äro i det hela en inspirerad hymn öfver *ljusets gudomlighet.* Utan tvifvel väntade han sig för mycket af *blotta* upplysningen, af kunskapen, som alltid är — kunskapen *både* på *godt* och på *ondt.* Men en kristallklarare, guldrenare enthusiasm har man svårt att finna. Det är utan all fråga den första prosa, som någonsin på svenska blifvit skrifven. I språket — *ren* musik och metallklang.

Då Geijer sommaren 1819 i Vermland *) grep sig an med teckningen af den tillämnade bilden af Thorild, var han så upptagen af egna spekulationer i religion och filosofi, att han begagnar tillfället att i båda aflägga sin "trosbekännelse". Sjelf har han sedermera kallat det en "förlöpning". Det blef endast en storartad inledning till Thorild, hvilken han först mot slutet uppnår. Här bestämmer han hans plats bland det förflutna tidehvarfvets öfvergångsnaturer. De kallas "estetiska panteister" och förebåda i känslan ett nytt tankeutvecklingens tidehvarf. De äro fulla af snille, känsla och eld. Thorild har, enligt Geijer, förebådat Schelling **).

Under framställningen af sina åsigter i nämda inledning riktar han liksom i förbigående ett par an-

---

*) Företal till Thorild, der han nämner, att "arbetet är bland skogarne och på bergen i det på naturskönheter så rika Vermland skrifvet, nästan helt och hållet under fri himmel."

**) Jfr Ax. Nyblæus' och G. Ljunggrens förut anförda arbeten.

märkningar mot den vanliga uppfattningen af några kristendomens hufvuddogmer. Tryckfrihetens då varande officiella väktare, Hofkansleren grefve af Wetterstedt, befalde (i början af Jan. 1821) allmänna åklagaren att instämma Geijer till vederbörlig domstol, för att afgifva en äskad förklaring öfver sina uttalade åsigter. Han hade förnekat, hette det, några af den antagna statsreligionens hufvuddogmer. Innebure påståendet en bevislig sanning, blefve, enligt då och ännu långt in i våra dagar gällande lagbestämmelse, landsförvisning den skyldiges straff. Geijer, som synes väl förstått, hvad man med anklagelsen egentligen åsyftade, beredde sig ock att inom fjorton dagar med sin familj lemna sitt fädernesland *). Se der det förut antydda hugg, som ett parti måttade mot den förhatliga romantiska skolans förmente hemlige chef. Men sällan hade förföljelse drabbat ett i sjelfva verket oskyldigare föremål. Den som nu uppmärksamt genomläser Geijers "trosbekännelse" med dess "Företal" och "Tillägg", måste förundra sig öfver det oafsigtliga eller afsigtliga missförståndet med thy åtföljande misstydning. Man icke blott ser, utan Geijer säger det rent ut, att försöket gäller att, så långt möjligt, försona blotta förnuftsvetenskapen (filosofien) med den uppenbarade religionen, hvars gudomliga ursprung han till fullo erkänner. Han vill söka åstadkomma en "kristlig filosofi", som bör vara vetenskapens högsta mål, ehuru han tviflar på, att det kan uppnås. "Kristendomen d. v. s. läran om en *personlig* Gud," säger han här, "är i min tanke den enda sanna monoteism." Stridspunkterna utsöktes egentligen ur hans förklaring af

*) Geijers äldste son, då ett fyra års barn, besökte under dessa dagar i något ärende Palmblad. Han såg nedslagen ut. "Hvarför är du så ledsen?" frågade P. — "Jo," svarade gossen, "mamma gråter hemma för vi ska' om fjorton dar flytta till Tyskland." — "Ni ska' så i h—e heller," inföll P.

Treenigheten och Försoningsläran. Men här hade han ingenting väsentligt förnekat, endast, i öfverensstämmelse med Den heliga Skrifts andemening, sökt gifva dessa dogmer ett förnuftigt underlag, för att motverka deras alltför låga, materialistiska uppfattning, hvarigenom en ny hedendom uppstår midt i kristendomen.

Utan svårighet slog ock Geijer med Bibeln, Luthers Skrifter, ej minst hans katekes *), m. m. i sin hand den synbarligen förlägne allmänna åklagarens påståenden tillbaka. Den sedermera offentliggjorda skriftvexlingen i målet karakteriserar så väl nämda partis målsman, åklagaren, som den anklagade eller det sökta offret. Den förre maskerar tydligen sitt återtåg med några i hög ton hållna faderliga förmaningar och råd till en 37 års man, som redan var en af sitt lands mest uppburne, lärdaste, snillrikaste och ädlaste män. Geijer tackar visserligen, ehuru något ironiskt, för agan, men låter ock i allvarsamma ord förstå, att det bättre anstått åklagaren att på förhand rätt betänka sig, innan han satte en möjligen outplånlig fläck på en lärare, som i både lära och lefverne borde vara en föresyn för den ungdom, hvars förädling och bildning vore hans dyrbaraste pligt, hans kall.

Geijer frikändes (den 14 Febr.) af Juryn, men vederbörandes försök att nedsätta hans moraliska personlighet gjorde på honom ett djupt intryck.

Den beryktade processen **), som inledts under allmän bestörtning och ovilja, följdes i hela landet med

---

*) Om den s. k. "lillkatekesen" yttrar G. i Företalet till sin bok: "ett skäligen godt kompendium af den sublimaste filosofi jag känner, hvarför ock den, som derutinnan är väl grundad, gerna må lemna mig oläst."

**) Redan i begynnelsen deraf skrifver Geijer den 19 Jan. 1821 till Adlerbeth m. fl. följande minnesvärda ord: "Mig har detta oväsende, ehuru i flera afseenden obehagligt, dock gjort bättre bekant med en känsla, som jag i hela mitt lif aldrig skall glömma. Det är första gången jag såsom litteratör erfarit den obeskrifliga trygghet,

spänd uppmärksamhet. I synnerhet var sinnesrörelsen starkt uppjagad i Upsala, der den tilltagande gäsningen inom studentcorpsen hotade med ett allvarsamt utbrott. Det hade ej heller — har ett ännu lefvande vittne, sjelf då student, sagt mig — uteblifvit, om Geijer blifvit fäld. Vid förhören skockade man sig i massor utanför det akademiska konsistoriet, och då Geijer slutligen utkom frikänd, helsades han af ett oändligt jubel. Han bars under sång hem till sin bostad *). Här sprang han upp och kom ned med sin hustru, hvilken han, i den församlade folkmängdens åsyn, djupt rörd slöt i sina armar. Hvarje öga, som bevittnade detta uppträde, fuktades. Det var, säger min sagesman, ett intryck för lifvet.

Geijer mottog nu från alla håll lyckönskningar för sakens gynsamma utgång. I Upsala firades den på ett festligt sätt **). Atterbom uttalade ej blott *sina* känslor och åsigter i ett poem, der ord falla om heliofober eller ljusskygga. Tegnér, som vid mottagandet af Geijers bok om Thorild skref till honom sitt må hända märkligaste bref (den 21 Jan. 1821), ansåg processen rent af för en "nedrighet", en "dumhet", en "skandal", som blottstälde högt stående och för öfrigt ansedde män. Ryktet förkunnade, att till och med Leopold, tänkaren af den gustavianska skolan, haft del i detta anfall mot Geijer. Tegnérs tankar dervid ser man bland annat i hans ofvan nämda bref till Geijer och till C. P. Hagberg (den 28 Jan. 1821), i hvilket

som konstitutionella inrättningar och en konstitutionel tryckfrihet ge mot ett blindt nit och all godtycklig förföljelse. Lefve konstitutionen! Lefve tryckfrihetslagen! Lefve Sverige! ropar jag af innersta hjerta. Får fäderneslandet ej inom femtio år en rikedom af förträffliga författare, så förtjenade hela skrået att i dag exporteras."

*) Det s k. Ekonomikum, nära dombron.

**) Om Götiska Förbundets stämma derstädes har nämts i teckningen af nämda Förbund. Om mottagande efter frikännelsen och om följande festliga tillställning, se Bilaga N:o 3.

senare, liksom i bref (den 17 Maj) till N. von Rosenstein, han äfven uttalar sin åsigt om Geijers bok. I sistnämda bref yttrar han om Geijer i anledning af processen: "Jag känner åtminstone för min del ingen människa, som har en djupare och allvarligare känsla just af kristendomens sanningar, än Geijer; och om han yttrat en tanke, som bevisligen *icke* strider mot Bibeln, förnuftigt förklarad, borde han väl derföre ej förkättras."

Hvad särskildt angår Leopolds, af ryktet förkunnade, delaktighet i intrigen, så var den visserligen icke alldeles omöjlig *), men åtminstone har icke jag lyckats upptäcka något fullgiltigt bevis derför. Också yttrar Geijer, den alltid försonlige och som gerna antog allt godt för sant, i bref till Atterbom (Febr. 1821): "Jag ser, att Journalen (Wallmarks) rycker peu à peu fram med den hyperorthodoxi, som han — den "*liberale!*" — finner beqvämlig att mot *mig* använda. Men nu är allt godt, sedan Franzén intimerat, att äfven Leopold och jag i sjelfva verket äro af samma mening. Det hade jag just icke trott. Men — nulla salus bello, pacem te petimus omnes."

Boken om Thorild har likväl icke endast af en juridisk process sin märklighet; den är af ganska stor betydelse äfven för Geijers inre utveckling. Först här mer än framskymtar nämligen den grundsats, som blef utgångspunkten för hans eget system och i sin allsidiga tillämpning slutligen föranledde hans öppna "affall" från sitt forna jag. Det var den s. k. *personlighetsprincipen.* Han hade dermed funnit, hvad han så länge sökt och som ligger som ett oeftergifligt behof i hvarje

*) I bref till A. E. Lilljebjörn den 14 Dec. 1812 yttrar Geijer om Leopold: "som alltid varit mig led, jag vet ej hvarför" Men 1821 berättar han för sin broder C. Fr. Geijer m. fl. i anledning af tryckfrihetsprocessen, att Leopold låtit helsa honom, att han med saken ej haft någonting att göra.

sant lefvande människoande. Dermed hade han ock brutit sig ut ur tidehvarfvets allherskande panteistiska system (det Schellingska), liksom han fann sig lika litet tillfredsstäld af dess efterträdare (det Hegelska), emedan intetdera hade någon plats för friheten, personligheten.

Vi hafva hört, att ur den nye tänkaren uppväxte den nye politikern och att hans återstående lif företedde en oupphörlig kamp för de nya åsigter i alla riktningar, hvartill han kommit. Sitt mål hade han ock vunnit, med tillhjelp af erfarenheten. Historien hade blifvit hans läromästarinna och kristendomens grundtanke utgjorde kärnan i hans system. Men till denna religion kan man — enligt Geijer — ej komma på blotta tankens väg; hon måste, för att blifva en lefvande sanning, personligen erfaras, hon måste i människans själ springa upp som en gudomlig uppenbarelse. Ett växande kristligt religiöst element genomgår också Geijers filosofiska skrifter. Man tycker sig mer och mer se det kristna templet derur resa sig med spiran och det gyllene korset pekande mot himmelen. Redan den 16 Jan. 1837 skrifver han ock i sin anteckningsbok: "Kristendomens historia bör bli mitt sista verk, hvari jag framlägger resultatet af både mina historiska och filosofiska studier."

Men för denna religion förutspår han äfven en förestående rening. Förnuftet måste deri ha sin beskärda del. "Verlden," säger han, "går en ny religiös epok till mötes; derom är föga tvifvel." Hvad vi sedan Geijers tid upplefvat, torde mer och mer bekräfta skärpan i siarens förutseende blick *).

*) Märklig är Geijers anteckning (Saml. Skrifter, del 7, s. 490, ny uppl.) om Strauss' ryktbara arbete "Das Leben Jesu", som utkom 1835 och väckte stort uppseende och mycken oro. Geijer slutar sin fragmentariska anteckning med dessa ord: "Strauss har skarpsinnighet, men blott en mikrologisk. Är ej värdt att göra så mycket väsen af."

Den personlighetens eller frihetens ståndpunkt, hvilken Geijer i tankens verld uppnådde, motsvarar vårt folks anlag. Man ser spåren deraf redan i heden tid. Benägenheten för en manlig, personlig sjelfständighet, stundom under form af en obändig sjelfrådighet, springer der starkt i ögonen. Den går genom vår historia och stiger i teorien fullmogen fram i en sjelfständig *svensk* filosofi. Hvad del Geijer haft i dess utveckling torde en gång blifva klart, då det fosterländskt filosofiska arbete, hvarom förut nämts, blir fullbordadt.

Den, som vill närmare lära känna de åsigter i religion och filosofi, hvartill Geijer slutligen kom, må studera hans, af ett öfverfullt auditorium åhörda, akademiska föreläsningar (1841—42) öfver "*Människans historia*," vidare ett till en tidigare (1811) författad filosofisk afhandling fogadt "*Tillägg*" (1842) hvari han i korthet redogör för gången af sitt filosofiska tankearbete, och slutligen hans 1846 i Tyskland och ursprungligen på tyska språket författade skrift: "*Också ett ord om tidens religiösa fråga*" *). Innan han här kommer till hufvudfrågan, behandlar han först den "politiska", sedan den "kyrkliga" tidsfrågan, ty alla tre stå för honom i ett oupplösligt sammanhang. Siaren möter man snart sagdt öfverallt. Formen är här klar, fast, nästan mer än någonsin sammanträngd, stämningen lugn, ty hoppet har sitt säkra ankarfäste i den verld, framför hvars portar han står. När de slås upp — och

*) Med dessa arbeten må jämföras Bref till Fr. Bremer den 15/12 1841 och den 9/11 1842, hvari han antyder sin åsigt om *under* och *uppenbarelse*, och till en okänd den 9/8 1843, der han förklarar sig vara en "*kristen på egen hand*" i likhet med "tusende, som ej kunna nöja sig med en blott *auktoritetstro*". Om Gud säger han: "Han är ej i kyrkan, han är ej i boken, ej i Bibeln, om han ej är i det egna bröstet. Och *han är der*, såsom hvar och en rättskaffens och samvetsgrann människa med sig sjelf erfar. Se der min religion och äfven min *kristendom*."

det skedde snart — visste han, att allt blef ljus, sanningen hel. Ty på denna sidan förstå vi blott en dels och profetera en dels. Det är som trädde i denna skrift en, ur ett genomkämpadt menniskolif liksom med ens uppgången, helstöpt personlighet oss till möte. De tankar han framkastar äro ock som ett i hast uppsatt testamente till samtid och efterverld.

Huru han sjelf ansåg denna skrift, derom upplysas vi af ett till en qvinlig vän, fru B. Löwenhjelm, den 12 Jan. 1847, således några få månader före hans bortgång, skrifvet bref, hvari han kastar en blick tillbaka på sitt lif och finner det afslutadt.

"Ser jag tillbaka på min lefnad," säger han, "så kan jag ej annat än innerligt tacka Gud för allt det goda han beskärt mig. Det är ett inre sammanhang i mina öden, som allt mera för mig klarnar och i hvilket det är mig tillåtet att vörda den faderliga försynen. Med mina *öden* menar jag mina *inre* öden. Det ligger en grundtanke i min hela lefnad, som allt tydligare träder fram och som ej är mitt verk; ty den har ledt mig och fört mig allt intill denna dag. Skulle jag gifva den ett namn, så är den ingen annan än den så mycket omtvistade *personlighets-principen*, hvars profet jag nästan mot min vilja blifvit. Jag menar dermed, att jag från mig afhållit och afskuddat allt, som kunnat hindra och hämma utvecklingen af mitt eget innersta väsende. Det har mest skett utan mitt eget medverkande. Men detta har nu kommit öfver mig, och det blifver mig klart, att hvad jag litterärt, politiskt och religiöst har fäktat för, egentligen är denna min innersta personlighet och dess rätt i den bästa mening. Hvad jag i detta afseende har i allmänhet haft att säga finnes sammanfattadt i en liten tysk skrift: "Auch ein Wort über die religiöse Frage der Zeit", som nu redan i Tyskland är utkommen. Den innehåller i po-

litiskt, filosofiskt och religiöst hänseende mitt sista ord. Du vet, att jag ofta sagt, det jag ännu ej känt slutet på mig. Jag tror mig nu ha hunnit dit och tänker på min bana som på en slutad mission, i hvilken jag med förbundna ögon blifvit ledd af en vänlig genius."

Ser man rätt på den religiöse tänkaren Geijer, skall man finna, att der filosofen slutade, vidtog den religiösa människan; tron fylde vetandets brister, känslan, aningen öfversteg den gräns, der tanken måste stanna. Han tilltrodde ej det mänskliga förståndet ensamt förmågan att upprulla förlåten, som skiljer förgänglighetens och vexlingens verld från det eviga ljusets och sanningens strålande rike. Men mot detta vändes stadigt hans blick. Det var ock dit, "bakom bergen", tonerna gerna togo sin flykt, när ensamheten eller natten omgaf forskaren och den oförstådde framtidsmannen.

Det återstår att säga ett ord äfven om den akademiske *läraren* Geijer.

Hvad han skulle vara och förblifva för en ungdom, som är så mottaglig för det ädla hos människan, det rena och högsinta i handling, det stora i tanken, det lysande och djupa i ett snille, sådant som hans, är lätt att förstå. Han snart sagdt bars på ungdomens händer. Och huru många generationer hafva ej varit hans lärjungar! Likväl var han personligen ej alltid tillgänglig, när han besöktes i sitt kall. Med ett kraftfullt yttre, som afspeglade det inres öfverväldigande makt, trädde han den besökande hastigt till möte. Det starka, ehuru ögonblickligen till mycken godhet och mildhet stundom förvandlade ansigtsuttrycket, den fasta hållningen, den synbara tankfullheten, fåordigheten och snabbheten i ordens uttal ingåfvo mången ung man en viss bäfvan, men vördnad, beundran och kärlek kunde ingen neka honom. Man visste, att ingen

bättre förstod kunskapens vigt, ungdomsålderns betydelse och lärarens kall. Allt småsinne var ock oförenligt med hans natur. Han var en *man*. Ett bifall, en uppmuntran af honom glömdes ej.

Det var dock en tid, då han ej sällan syntes förstämd. Ett åskmoln gaf då en viss hotande skuggning åt hans höga, ljusa panna och bortskymde till någon del hans annars klara blick. Att vid ett sådant tillfälle nalkas honom för en pröfning till någon förestående examen, saknade ej sina faror. Kort, tvär i sina frågor, kunde han lätt bortvisa den pröfvade efter ett eller annat uteblifvet svar. Denna s. k. nyckperiod synes sammanfallit med begynnelsen af den inre hvälfning, som fick sitt slutliga utbrott i "affallet". Derunder missnöjd med sig sjelf, sin allt mer för honom sjelf klarnande falska ställning, nedtryckt af den kotteriandans luft, som omgaf honom, och öfverhopad af akademiskt praktiska göromål, som oupphörligt gripa störande in i vetenskapsmannens egentliga lefnadsverksamhet, kunde han ej alltid beherska den stämning, som deraf blef en följd. Den gaf sig utbrott äfven vid tillfällen, som derför voro mindre lämpliga och då sjelfbeherskning ger en beundransvärd hållning och fasthet åt en rättänkande mans karakter. Men Geijer saknade ej helt och hållet egenskaper, som utmärka ögonblickets män. Han hade icke så litet sangvinism i sin natur, intrycken voro lifliga, hastiga, man kunde någon gång få se honom yrande eller sprittande af munterhet och glädje. Derunder blottade sig hans godsinthet. Att stämningen hos en sådan man vexlade, ju mera han bestämdes af inre mäktiga omständigheter, var lika naturligt, som att äfven hans handling deraf någon gång bar spår.

Vi se emellertid här en svaghet, från hvilken icke ens de störste, de ädlaste män alltid äro fritagne.

Men den var hos Geijer öfvergående och glömdes snart, ehuru den, medan den fortfor att verka, gaf upphof och näring åt ett tyst eller stundom öppet uttaladt klander.

Hans förhållande till Upsala studentcorps var dock i allmänhet utmärkt af ömsesidig aktning och kärlek. Blott en gång under hans sista lefnadsperiod flög ett moln öfver denna annars klara, ljusa himmel. Hastigheten i detta molns flykt ger mig skälig anledning att lemna det åt glömskan. Jag vill blott nämna, att det föranledde en stunds ömsesidig strid och förstämning. På Geijer verkade detta djupt, så mycket mera, som han ej var stridens upphof, men deraf fick skenet. Intrycket deraf förde han med sig i grafven. Han började nu att längta från Upsala. Men från ungdomen, som står på den uppgående lefnadsdagens solbelysta höjder, blåste minnet af detta flyktiga strömoln snart bort. Geijer förblef till sin död hvad han för denna ungdom varit. Det visade sig uppenbart vid afskedet, så väl från den lefvande, som från den döde.

Gerna och ofta uppvaktades Geijer med sång. När han då utträdde, för att mottaga ungdomens hyllning, såg man den alltid mäktiga känslan plötsligen uppblossa, ansigtsdragen blefvo skarpare än vanligt markerade, dess muskler svälde, hjertat arbetade synbarligen, och orden, som bröto fram från hans läppar, voro som böljor, kastade af en storm. Så var äfven ofta händelsen under de föreläsningar, som höllos efter "affallet". Han hade ock dermed bortkastat det skrifna ordet från katedern.

Ingen, som varit vittne till Geijers afresa från Upsala, då han flyttade till hufvudstaden, för att der tillbringa sitt återstående lif med arbete i dess arkiver, glömmer afskedets stund.

Det var en kulen höstmorgon 1846. Studentcorpsen följde honom med flygande fanor och sång till Fyris' strand. Då ångbåten gled sakta ned på den minnesrika strömmen, sänktes fanorna som uttryck af både vördnad och sorg, och man såg, huru den gamle läraren stod med hatten i hand på den försvinnande farkosten, under det sångens toner klingade till den lefvande sitt sista farväl. Det var som skulle i denna stund lifvet, glädjen försvunnit från Upsala. Der var tomt. Men den forne läraren skulle snart oförmodadt återkomma. Huru — skola vi strax få se.

I hufvudstaden tycktes Geijer i begynnelsen åter lefva upp vid tanken på sin historia, som han nu skulle fortsätta, fullborda. Han hade ock tagit sin bostad i sångens tempel, Operahuset, och såg gamla vänner, som blifvit honom trogna. Men han hade beräknat sitt arbete efter forna krafter, hvilka likväl, som han snart fick erfara, nu voro brutna. Tidigare än han sjelf, än någon väntat, kom alltså döden och klappade på lifvets dörr. Den var snart upplåten.

Geijer hade en ovanlig kroppsstyrka. Denna i förening med det friska sinnet gjorde honom ock obenägen att anse sig för sjuk. Under hans sista dagar hände derföre någon gång, att han plötsligen sprang upp och ville ut. "ty," sade han otåligt, "jag är inte sjuk;" men utkommen i förstugan, vände han tyst och tankfull om. Efter hans död fann man under hans säng undanstuckna ett par, i tysthet under vintern köpta, nya skridskor. Han hade alltså tänkt pröfva ett från ungdomen älskadt uppfriskande nöje. Oron, som åtföljde hans sjukdom, tilltog mot slutet. Han flyttades derföre sista lefnadsdagen från den ena liggplatsen till den andra. Slutligen skulle han läggas ned på en soffa, men hade dervid halkat i golfvet, om

ej han sjelf plötsligen med ett kraftigt tag i soffans bakre kant ryckt upp sin tunga kropp. Men strax derefter sjönk hufvudet tillbaka mot en närståendes bröst. Anden hade oförmärkt flytt.

Den 23 April 1847 bortgick från jorden en sällsynt god och begåfvad ande, som värmt och förelyst tusenden. Solens sjunkande ljus föll i det samma in genom fönstret i hans boning och klockorna i den närbelägna kyrkan, S:t Jacob, började att klämta till aftonbön.

Kär för sina vänner, beundrad af alla, som kände honom personligen eller genom hans sånger och skrifter, en ära för sitt land och — jag må väl säga det — en heder för mänskligheten, bland hvars prydnader han var som människa, skall Geijer icke blifva glömd bland de stora bilderna i det fosterländska minnets tempel. Knappt mer än ett halft år förut hade han till studenternas saknad lemnat Upsala, brännpunkten för hans lifs verksamhet och strider. Nu återkom han vid löfsprickningstiden och mottogs af samma studentcorps med florbehängda fanor. Under högtidlig tystnad ledsagades hans stoft till sitt förvaringsrum. När det nedsänktes deri, stod aftonsolen vid yttersta synranden af en klar, blå himmel, fanorna lutade, sakta fladdrande, öfver den öppna griften, under det "Stilla skuggor" ljöd som en hvilo- och en aftonpsalm. Det var den sista gärd af tacksamhet och beundran, som lärjungar kunde egna en lika ovanlig, som högt aktad lärare. Han hade också tretton år förut, då han försakade en honom erbjuden biskopsstol, till dem, som offentligen hemburo honom sin hyllning derför, yttrat: "studenter! jag vill lefva, jag vill dö för Er."

En sådan lärare försvinner ej spårlöst från jorden. Hans inflytande är oberäkneligt. Säkerligen har mången af den tidens studenter i mognare år, då han skär-

skådade de i hans själ nedlagda fröen till en framtid och uppsamlade frukterna af sitt ungdomsarbete, med en djup känsla af tacksamhet sett i förgrunden på minnets tafla framträda en starkt bygd man, med hufvudet högburet eller tankfullt nedböjdt mot bröstet, liksom sökte tankarne att närma sig sitt ursprung, hjertat. Det är bilden af *Erik Gustaf Geijer.*

Bilagor.

Bil. N:o 1.

Utdrag ur förut otryckta bref till brodern Carl Fredrik och ungdomsvännerna Ludvig Detlof Heijkensköld och Göran Gustaf Uggla. De äro oss meddelade af Geijers brorsdotter, enkefru doktorinnan Hellman i Carlskrona.

Efter sin ankomst till England, der han någon tid, jämte sin följeslagare Schinkel, bodde hos en prestfamilj nära London, skrifver han d. 21 Nov. 1809 till sin broder Carl Fredrik om, huru de befinna sig och om engelska seder m. m. Vi meddela derur hvad som kan gifva någon fyllnad åt de förut tryckta brefven.

"Vi må rätt väl," säger han, "och England blir mig intressantare, sedan jag fått lära känna dess hemseder och på visst sätt blifvit medlem af en familj. Ingen blir mer bedragen än den främling, som reser hit för att ej vara medlem af någon annan familj än nöjenas. Detta folk gör allting till affär. Nöjet finna de i beqvämlighet och hvila. Att roa sig heter på engelska: att njuta sig sjelf. Denna tysta njutning förefaller ofta ganska insipid för en svensk, för hvilken sällskapslifvet är *lif i sällskap* *).

Jag skrifver dessa rader på ett af de mest besökta kaffehus i London (kaffehus betyder här ett publikt hus, der man får det sämsta kaffe i verlden, men der folk infinner sig för magens eller andra affärer) och jag är på alla sidor omgifven af dessa tysta saliga, som sitta här och njuta sig sjelf. Ehuru uppfyldt af folk, är rummet fullkomligt tyst, och ingen stämma vågar höja sig öfver ett sakta hviskande. Sedan de varit på börsen, ha de nu omkring kl. 6 slutat sin middag. Nu sitta de ännu qvar vid vinbuteljen och aftonbladet i ännu några timmar. Derpå gå de hem och ha haft en rolig afton. — —

Denna stilla ordning och beqvämlighet i lefnadssätt har sitt behag, då man lefver med en familj. Den höflighet, som består i hjelpsamhet, välmening och aktning för andras frihet och tycke, finner man knappast på något ställe i högre grad än här."

---

*) Jfr bland tryckta bref det af d. 20 Nov. 1809.

Den 5:te April 1810 skrifver han från Bath till alla tre förut nämde:

"Calle, Ludvig, Gustaf!

Bästa gossar! Tusen tack för Edert gemensamma bref, hvarföre I fån dela Er emellan min broderligt hjertliga tacksägelse, och emottagen den äfven för Edra lyckönskningar till min första befordran *). Det är mitt första engagement i någon annan tjenst än kärlekens och vänskapens, hvilka jag likväl hädanefter icke mindre tillhör. Min befordran är en skänk af en vän, och redan innan jag var fästad vid de Upsaliensiska sånggudinnorna, hade jag en förbindelse på ett annat håll, der jag saknade hvarken gudinnan eller sången **).

Min redlige Löwenhjelms goda nyhet kom just i tid att upprätta mitt sinne, som genom bekymret öfver min reskamrats sjuklighet och allahanda obehag var nedtryckt och oskickligt för brefskrifvande som för mycket annat. Nu är detta bekymmer försvunnet.

Tack, bäste Ludvig för din politik! Den var högst intressant för den, som så länge varit utan alla underrättelser. Väl är det, att riksdagen en gång kommer till slut med sitt arbete och att kronprinsen ämnar sig till det bästa. Af Riksens Ständers financeplan förstår jag icke visheten. En restriktion, som ålägger regeringen att blott depensera en viss summa på vissa delar af statsverket, tycks mig vara onyttig. I England sker bevillningen till staten likaledes styckevis. Men fallet är ej det samma. Här sitter parlamentet nästan beständigt. Sveriges Ständer samlas hvart femte år. Hur kunna de för denna tid befalla händelsernas lopp och föreskrifva utgifter utan att kunna bestämma förändringen af behof? I allmänhet har vår nya Regeringsform för många kauteler och likväl ingen solid säkerhet mot arbiträr makt. Hufvudsaken är fullkomlig responsibilitet hos ministrarna och ständernas klara rättighet att undersöka alla delar af statsverket och bedöma alla regeringens steg. Detta utgör engelska konstitutionens förträfflighet. Här besvärar sig ej parlamentet med att i

*) Han hade af Professor E. M. Fant blifvit kallad till docent i historien vid Upsala akademi. Adjunkten S. Löwenhjelm hade derom underrättat honom.

**) Syftar på fästmön, som var musikalisk och sångerska.

protokollerna undersöka, hvad ministrarna eller ledamöterna i *privy council* rådt och sagt konungen. Men ministeren ikläder sig full ansvarighet för alla regeringens *handlingar* och dömes derefter. Hos oss handlar kungen i egen person, sedan han afhört en vederbörlig mängd af *råd* och kungen är ingen människa ansvarig. Här är kungen ej heller ansvarig, ty det heter i konstitutionen, att *kungen kan ej göra orätt*, men ministrarna äro ansvariga för alla *hans* handlingar, för alla regeringens steg. — — — Hos oss äro de blott ansvariga för sina *råd*, men för ingen verkställighet, och om de blott alltid flitigt säga *nej*, så kunna inga Ständer i verlden ställa dem till ansvar. Detta är hufvudfelet i vår konstitution.“ — —

Bil. N:o 2.

Följande tvänne bref äro oss i original-koncept och original meddelade af Fru Edla Afzelius, född Richert, i Upsala.

1.

J. G. Richerts bref till *E. G. Geijer*, dat. Trufve *) den 11 Nov. 1840.

“Herr Professor!

Begrafven, som jag är, i luntor och småtvister, inom en trängre krets, har jag ej kunnat afhålla mig från att följa den stora strid, som föregår på afstånd och hvars slut skall bestämma mitt fäderneslands väl eller ve för en lång framtid — med lika lifligt intresse, som om jag såge och hörde den på stället. Från detta intresse komma naturligtvis sympatier för dem, som kämpa för den sak, jag ansett och anser vara sanningens och rättvisans, framför allt för dem, som utgjuta sjelfva hjertblodet i denna kamp.

*) Richerts täcka egendom nära Venerns södra strand, 1½ mil från Lidköping.

En sådan sympati drifver mig att betyga Herr Professorn min innerliga tacksamhet för det sista yttrandet *) i representationsfrågan. Ingen har fört sanningens talan så ärligt, ingen så litet väjt öfvermodets maktspråk eller feghetens hån. Det är människans rätt och den allena, Herr Professorn försvarat. Jag är människa och vill ej vara något annat. Undra således icke på, att jag känt mig rörd af försvaret.

Nog hade jag föresett, att ingenting i närvarande stund skulle gå framåt — ty jag räknar ej det framåt, att man tar ett steg åt sidan, för att undvika det rätta — men icke trodde jag, att man skulle ha så ringa vett och försyn, att man vågade häda sjelfva personlighetens idé. Den, som skäller på personligheten, förråder hat och förakt för människan, för människones son, för honom, som var personlighet, så oklädd med jordisk ära eller lycka, att han, lik den sämsta "proletär", ej hade ett tak "att hvila sitt hufvud under".

En lära med sådant syfte kan predikas i Minerva och i tysthet finna insteg hos dem, hvilkas ärenden hon går; men i den stund den hyllades af Sveriges Prestestånd, afkunnade detta stånd, såsom svenska folkets representant, sin everdliga dödsdom.

Jag är glad att hafva lefvet så länge, att jag, af själ och hjerta, kan säga Herr Professorn min högaktning och min tillgifvenhet. *J. G. Richert.*"

2.

E. G. Geijers svar, dat. Stockholm d. 24 Nov. 1840.

"Om Herr Expeditions-Sekreteraren också ej väntat sig något svar, så må det dock tillåtas mig att uttrycka min hjertliga tillfredsställelse öfver brefvet. De förbindelser, för hvilka en moralisk nödvändighet ligger till grund — och såsom en sådan anser jag en insedd gemensamhet i de högsta, öfver all enskild personlighet upphöjda, intressen — äro både de varaktigaste och de ädlaste. Jag hoppas, att en sådan förbindelse emellan oss blifvit grundlagd för lifvet.

Tillgifnast
E. G. Geijer."

*) Den 24 Okt. 1840.

Bil. N:o 3.

Om Geijers frikännande af Juryn vid tryckfrihetsprocessen i Upsala 1821.

Allmänna Journalen N:o 46 för d. 24 Febr. 1821 meddelar, efter några inledande ord, ur Upsala Stads och Läns tidning om ofvan nämda sak en skrifvelse af d. 19 Febr. Då i fråga varande process — säger Journalen — vunnit en stor celebritet, torde vi göra våra läsare ett nöje, om vi här in extenso ur nyss nämda tidning införa underrättelsen om dess utgång. Den är i sig sjelf så märkvärdig, att den förtjenar den största publicitet. — — —

"Onsdagen den 14 Febr. var för Upsala Universitet en högtidlig, *evigt minnesvärd* dag. En af Sveriges utmärktaste författare, en älskad och högt aktad akademisk lärare, hade blifvit offentligen anklagad för några uttryck, hvilka förmentes strida emot den rena Evangeliska läran, införda i en skrift, som just har för ändamål att ibland de lärde, för hvilka denna bok är skrifven, öppna sinnet för Evangelii heliga sanningar, att nedbryta skiljemuren emellan den meningslösa bokstafstron och en del lärdes klokskap, hvilka förgäfves hoppats att genom egen människovisdom allena blifva införda i den högsta kunskapens innersta helgedom, att hos dem, hvilkas medvetande väl vaknat, men för hvilka ej ännu den högsta insigtens ljus uppgått, upphäfva missämjan mellan en lära, som hjertat omfattat, och det sjelfförtröstande förståndets osäkra tvekan. Dom skulle denna dag utfalla, ej blott öfver den vördade läraren, utan äfven i ett tryckfrihetsmål, som, sedan den svenska frihetens sista återfödelse, för litteraturen var det märkvärdigaste, som hittills förevarit. Ty pröfvas skulle, om äfven vetenskaperna egde att glädja sig öfver en konstitution, hvars förträfflighet i så många andra lifvets och samhällets angelägenheter redan så ofta blifvit å daga lagd.

Klockan 10 förmiddagen samlades Juryn, helt och hållet, med undantag af en enda lagfaren medborgare, sammansatt af andlige, af hvilka de fleste innehade de *högsta Fakultetsvärdigheter i Teologien*. Efter inför domstolen aflagd ed började dess öfverläggningar, som voro slutade, då dom-

stolen åter kl. 12 sammanträdde. Kort derefter upplästes den på Juryns frikännande grundade domen. Under tiden hade hela den här studerande ungdomen utanför akademihuset infunnit sig. Knappt var utslaget afkunnadt, förr än den glada tidningen helsades med de lifligaste hurrarop, som mångdubbelt förnyades, då den frikände läraren utträdde, som nu af hela myckenheten under sång blef ledsagad till sin boning. Vid afskedet erinrade han i enkla ord ungdomen om, hvilken säkerhet och sällhet det måste ingifva att under en ädel och storsinnad styrelse dömas af svensk lag och svensk nämd. Få voro bland de närvarande, på hvilkas ansigte man ej såg tårar och den djupaste rörelse. Processionen begaf sig derefter till Riddartorget, der folksången med blottade hufvuden afsjöngs, hvarefter det allmänna utropet skallade: *Lefve konungen! Lefve under hans spira den vetenskapliga forskningens frihet!* Många bland de talrikt samlade åhörarne hördes säga, att de aldrig öfverlefvat en mera allvarsamt högtidlig stund.

Verkan af denna hjertats fest kunde icke förhöjas. Dock spridde sig innan skilsmessan önskan och beslutet att *gemensamt* begå minnet af denna lyckliga dag. I ögonblicket träffades anordningar till en enkel högtid, hvartill de akademiske lärarne och Juryns medlemmar kl. 8 eftermiddagen blefvo inbjudne. Inemot 400 studerande (och icke mycket talrikare är hela antalet nu vid början af terminen) hade infunnit sig. De församlade hade den nåden att dricka *H. M. Konungens* skål, hvarvid folksången af ungdomen åter afsjöngs, samt sedermera H. K. H. Kronprinsens, Akademiens höga Kansler, hvarvid instämdes den så kallade Oskars-sången, som i Upsala lefver på allas läppar. Efter båda dessa höga skålar tolkade glada hurrarop, som, i intervaller fortsatta och efter hvarannan upprepade genom sex rum, gjorde ett förundransvärdt intryck, den eldiga enthusiasm, hvaraf ungdomens hjertan brinna för detta konungahus, hvars välde öfver alla svenska sinnen är så mycket evigare, som det är grundadt på folkets kärlek och öfvertygelse, och som sjelft ljus befästar sitt rike i det, att det befästar och utvidgar ljusets. Derefter tömdes en skål för Upsala Akademi, och den *sista* för den, som var dagens föremål och anledning, för hvilken äfven några i hast författade verser blefvo afsjungna, hvarefter han af

ungdomen under sång och i procession klockan något öfver 10 återfördes till sin boning.

Hela denna dag firades med det lugn och den ordning, som i synnerhet i senare tider alltid utmärkt den Upsaliensiska ungdomen, antingen religionen eller någon af det nu regerande konungahusets årsdagar eller forntida hågkomster förenat den till gemensamma möten. Det är ett nytt bevis på de svenska Universitetens förträffliga organisation, der laglydnad står bredvid frihet, och der den fria, alltid för det sanna och rätta tända andan uttrycker sig, utan att någonsin öfverträda lagens gräns, och der ofta inemot tusende ledamöter individuelt, men endrägtigt och organiskt handla utan oreda och förvirring.“